6
17 - b
27

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
13 C
39

6-17.6.27

S 10.

~~XVIII K 103~~

Digitized by Google

AVLI
PERSII FLACCI
SATYRAE SEX.

LXXVII

AVLI PERSII FLACCI

SATYRÆ SEX.

Du Munstier Ambianus 1641

Cum poſthumis Commentariis,

IOANNIS BOND.

Quibus recèns acceſſit Index verborum: nunc primùm excuſæ.

PARISIIS,
Typis ANTONII VITRAY, Regis & Cleri Gallicani Typographi.
M. DC. XLI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA
... GOVERNATIVA PER LE BIBLIOTECHE ... ROMA
Digitized by Google

Google

ANTONIVS VITRAY,
REGIS ET CLERI
Gallicani Typographus,

D. CAROLO DE VILLEMONTEE D. DE MONTEGVILLON,

ſummæ ſpei iuueni S. P. D.

TIBI, NOBILISSIME IVVENIS, ad virtutem rectis ſtudiis contendenti calcar addere, qui fræno indigeas, neque mei animi eſt, neque inſtituti. Ad honeſta quæque natus es, vt pote ſummi viri Parentis tui imago viua & ſpirans, domeſticis præterea exemplis abundas & conſiliјs. Non eſt meæ tenuitatis ingredi arcana illa doctrinarum, aut Deo-

Digitized by Google

Digitized by Google

ANTONIVS VITRAY,
REGIS ET CLERI
Gallicani Typographus,

D. CAROLO DE VILLEMONTEE D. DE MONTEGVILLON,

ſummæ ſpei iuueni S. P. D.

TIBI, NOBILISSIME IVVENIS, ad virtutem rectis ſtudiis contendenti calcar addere, qui fræno indigeas, neque mei animi eſt, neque inſtituti. Ad honeſta quæque natus es, vt pote ſummi viri Parentis tui imago viua & ſpirans, domeſticis præterea exemplis abundas & conſilijs. Non eſt meæ tenuitatis ingredi arcana illa doctrinarum, aut Deo-

Digitized by Google

rum choris immiſceri. Certè Perſius hic noſter, morum & ciuilitatis eruditus magiſter, doctorum omnium calculis apprimè commendatur, quem V. C. Bondus, elegantibus notis reddidit magis illuſtrem. Hunc prælo commiſimus, emiſſuri in lucem hominum, ſi tu, iuuenis ornatiſsime, pro inſitâ animo tuo atque innatâ benignitate, operæ noſtræ patrocinium ſuſcipere non recuſes. Maior eſt illuſtriſsimi Parentis tui erga me omnis generis officiorum cumulus, quàm vt vllo omninò fœnore compenſari queat, neque, ſi liceat, libebit vnquam diſpungi tam præclarum nomen. Tu mihi præſidium eris, ne ingrati aut immemoris animi labes inhæreat nomini meo. Hoc ſiquidem quantulumcumque eſt muneris literarij tibi adſcribendum duxi, pro ſyngraphâ ingentium optimi, ipſoque hoc ſæculo maioris illius viri erga me meritorum, longè aliâ mente quàm vt crediderim Bibliothecam tuam ornari aut locupletari poſſe tam exili auctario. Mihi ſatis eſt, ſi conſilij ipſius tibi probetur ſedulitas: animi verò mei, erga

Digitized by Google

te parentemque tuum mira propenſitas magis ac magis in dies eluceſcat. Deus te incolumem tueatur, Eccleſiæ ſuæ, Reique publicæ maximè profuturum. Vale. è Typographeio noſtro. Kal. ſextil. A. M. DC. XLI.

Digitized by Google

LECTORI BENEVOLO

SALVTEM.

NIHIL vnquam magis expetiui (candide Lector) quàm vt vota Deo , hominibus promiſſa præſtare valeam. Illa verò perſoluere, quatenus homo ſum, vires meas longè ſuperat; hæc adimplere, (vſquequò licita ſunt & honeſta) animus certè nunquam deerit.

Promiſi equidem quatuor ferè abhinc annis, cùm Scholia mea in Horatium emitterem, majora aggreſſurum, ſi Deus longiorem huius vitæ vſuram mihi dediſſet, præſertim ſi intellexerim ſtudiorum meorum labores Muſarum alumnis gratos fore & acceptos. Alterum Deus pro ſuâ in me miſericordiâ conceſſit, alterum teſtantur multorum doctiſſi-

Digitized by Google

morum virorum laudes, quas in il-
lud Commentariolum meum plenâ
manu congeſſerunt. Idque opinor
non aliam ob cauſam fecerunt, niſi
quòd in illo fuerim breuis & ſuccin-
ctus, nec minùs breuis quàm apertus
& perſpicuus, quod præſtare teſte
Cicerone, difficile eſt. Nam in re
magnâ & ſententiâ longâ, breuita-
tem orationis adhibere, ſine dubio
obſcuritatem parit, vnde illud poë-
tæ: ——*breuis eſſe laboro,*

Obſcurus fio.——

Proinde Orationis opportunitas, vt
benè dixit Pindarus, παντὸς ἔχει κορυ-
φὰν omnium rerum præcipuam lau-
dem meretur, quæ & breuis ſit, cùm
breuitate opus eſt, & longa, cùm res
& tempus verborum multitudinem
deſiderant. *At ſtylus Perſij*, cùm ſit
adeò figuratus, vt ne voculum qui-
dẽ vnum ſit expers alicuius artificij,
quis in illo explicando breuitatem à
me expectabit? Siquidem quod Ho-
ratius admiſit, negat Perſius, qui cõ-
ſultò eſt obſcurus, ſuiſq; ſcriptis ca-
liginem & tenebras ex induſtriâ ob-

jecit. Multi tamen & ſancti & eruditi viri hunc libellum in oculis, ſeu mauis in oſculis habuere, nec immeritò, quippe qui ſententiarum grauitate & verborum pondere haud vlli Satyrographo poſtponendus eſt. Vitia namque inſectatur acerrimè, virtutes verò ad cælum laudibus euchit ſanctiſſimè. In quo miram inuenies eruditionem, ſtylum terſum & politum, varietatem rerum iucundiſſimam, omnia denique non vbiuis obuia, ſcitu tamen (ſi quid aliud) digniſſima. Mole, fateor, eſt perexiguus, ſic etiam ſunt gemmæ pretioſæ; ſed tantò plus habet authoritatis, quantò minùs habet pōderis. Vnde luculenter cecinit Martialis.

Sæpiùs in libro memoratur
Perſius vno,
Quàm leuis in totâ Marſus
Amazonide.

Non ſum neſcius (Lector humaniſſime) quantæ ſit difficultatis hunc Poëtam planè & plenè interpretari: qui adeò nodoſus eſt & ſublimis, vt nemo ferè omnium veram ac inte-

gram ipſius notitiam ſibi vnquam aſſumpſerit: imò (vt audacter Lubinus pronuntiat) Perſius à nemine adhuc virorum doctorum per omnia plenè eſt intellectus. Neque me latet quantæ ſit audaciæ poſt tot literatiſſimos viros, qui in hoc opere ſudârunt, aliquid de meo afferre. Quod ſcripſi tamen, in ſpem venio quòd tibi arriſerit, non modò quia breuior ſum reliquis, ſed etiam quia Ordo Conſtructionis & Ecphraſis adjuncta, vnà cum Annotationibus in margine appoſitis, Perſium ex compoſito obſcurum & tenebris inuolutum, tibi vtcunque clarum reddent & manifeſtum. Quòd ſi ſcripta mea non per omnia votis tuis reſpondeant, ignoſcas mihi quæſo beneuole Lector. Nihil enim adeò elaboratum conficiunt homines, quod omnibus numeris ſit abſolutum: nec quiſquam tam ſolidè doctus eſt, aut in eâ arte, quam profitetur, adeò exercitatus, quin interdùm errare, decipi, & labi poſſit.

Tui ſtudioſiſſ. IOH. BOND.

VITA
PERSII
per Ioannem Britannicum.

PERSIVS Flaccus in Thuſcia Volaterras habet patriam, quod Euſebius teſtatur, ipſeque in vltimâ ſuâ ſatyrâ innuit, cùm ait:

—— Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hybernatque meum mare, quà latus ingens
Dant ſcopuli, & multâ littus ſe valle receptat,
Lunai portum eſt operæ cognoſcere ciues.

Nam Luna oppidum eſt & portus Thuſciæ, vt ſentiunt Strabo & Plinius. Oſtendit igitur poëta ſe Thuſcum eſſe, cum ait,

Hybernatque meum mare.

Volaterræ oppidum eſt hoc modo

Digitized by Google

lificatum : in profundâ valle ſu-
imis & præceps vndique collis ex-
ıt, cuius in vertice planicies eſt,
quâ ſita ipſius ſunt vrbis mœnia,
que ſtadiorum quindecim aſcen-
s eſt. E cuius baſi rupes tota ardua
que difficilis. Illic aliquando ex
oſcriptis à Syllâ quatuor militum
ımplentes ordinem, biennio per
ɔſidionem preſſi, tandem per ın-
ıcias diſcedentes locum illum re-
ıuerunt. Natus eſt ibi Perſius an-
ı vigeſimo primo Imperij Tiberij,
:tio anno poſt paſſionem Chriſti
ɛi noſtri, mortuus anno ætatis ſuæ
geſimo, anno nono imperij Ne-
nis, quo anno thermæ à Nerone
lificatæ ſunt. Cùm literarum cauſ-
Romam veniſſet annos egreſſus
:eritiæ, in diſciplinâ ſe tradidit
ɔrnuto philoſopho, vt ipſe cecinit
quintâ ſatyrâ vbi ait,

m primùm pauido cuſtos mihi pur-
pura ceſſit,
llaque ſuccinctis laribus donata pe-
pendit:

Me tibi ſuppoſui, teneros tu ſuſcipis annos
Socratio, Cornute, ſinu.

Eum ſummâ pietate coluit & obedientiâ. Vſus eſt amicitiâ in primis Minutij Macrini Brixiani, equeſtris ordinis, principis viri, ſingulari modeſtiâ & fide, & Cæſi Baſſi poëtæ lyrici. Ætate iam adultâ ſex ſatyras mirâ carminis acerbitate ſcripſit, quæ nunc in manibus habentur, in quibus ſumma eius ingenij virtus iudicatur. Vnde non immeritò Quintilianus eum multum veræ gloriæ meruiſſe, quamuis vno libro, prodidit. Quæ ab aliis traduntur de eius vitâ, cùm authoritate careant, mihi non probantur. Tenuium opum ſe fuiſſe declarat illic,

Quis expediuit pſittaco ſuum Χαῖρε?
Picaſque docuit verba noſtra conari?
Magiſter artis, ingenîque largitor
Venter.

Digitized by Google

TESTIMONIA
veterum Scriptorum
DE PERSIO.

M. Fabij Quintil. lib. 10. Inſt. Orat.

* *Multùm & veræ gloriæ, quamuis vno libro, Perſius meruit.*

M. Val. Martialis ex lib. 1. Epigr.

Sæpiùs in libro memoratur Perſius vno,
Quàm leuis in totâ Marſus Amazonide.

Hieronymi in Chron.

Anno Imp. Tib. trigeſimo ſecundo, Olymp. ducenteſimâ tertiâ, Perſius Flaccus poëta Volaterris naſcitur, & Olympiade ducenteſimâ decimâ moritur: cuius præceptor Cornutus Philoſophus à Nerone poſtea in exilium pulſus eſt.

Caſſiodori in Faſtis.

Gallo & Noniano Coſſ. Perſius Flaccus Satyricus poëta Volaterris naſcitur.

Digitized by Google

Diomedis ex lib. III. Gramm.

Satyra dicitur carmen apud Romanos, nunc quidem maledicum, & ad carpenda hominum vitia archææ comediæ charactere compoſitum, quales ſcripſerunt Lucillius & Horatius, & Perſius: ſed olim carmen, quod ex variis poëmatibus conſtabat, Satyra vocabatur, quales ſcripſerunt Pacuuius & Ennius.

Google

AVLI PERSII FLACCI

IN SVVM SATYRARVM Librum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PROLOGVS.

Nec fonte labra [a] *prolui* [b] *Caballino;*
Nec in [c] *bicipiti ſomniaſſe* [d] *Parnaſſo*
Memini, ut [e] *repentè ſic Poëta* [f] *prodirem.*

In hoc anteloquio (quod veriùs Ænigma dixeris) Perſius aliorum carpit vitia, nobilium nempè, & diuitum Romanorum, qui aut lucri cauſa aut famæ dulcedine quaſi diuino ſpiritu afflati, è veſtigio Poëtæ euadunt excellentiſſimi. Atque hoc Satyricis in more poſitum eſt, vt ſe ipſi acerbiùs reprehendant, quò aliorum ſordes & ineptias liberiùs inſectentur, acriùſque perſtringant. Primùm igitur ſuam in re Poëticâ ſcientiam extenuat, in eo, quòd nullum prorſus commercium cùm Muſis habuerit, vnde ſubitò Poëta fieret.

a Proluo, is: plerumque ſignificat multùm, ſiue multo tempore lauare. *Vel,* labra belluarum more aquis immergere. Verùm Perſius, cùm in hoc Exordio ſe deijciat, & faſtum à ſe procul remouere cupiat, ſic intelligendus eſt, quaſi dicat, *Ego ne primis quidem labris fontem Pegaſeïum leuiter attigi.*
b Fonte equino, quem ictu vngulæ, Pegaſus equus ille

penniger Bellerophontis effodit, cùm in Heliconem Bœotiæ montem Muſis ſacrum, euolaſſet. Vide Ouid. Metam. lib. 5. Quæ quidem fabula, originem (opinor) traxit, ab acumine mentis, equo alato, imò qualibet ſagittâ velocioris, in Poëtis præſertim.

Nec prolui labra fonte Caballino;] .i. Ego Perſius Satyras iam ſcripturus, vix dùm fonti Pegaſeo labra admoui, vt olìm Heſiodus; [*nec memini ſomniaſſe in bicipiti Parnaſſo,*] .i. nec in memoriam reuocare poſſum; quòd aliquando dormierim in Parnaſſo monte illo bivertice. (ſicut Ennius) *vt ſic prodirem Poëta repentè*] .i. vt vnico fontis guſtu, vel vt Muſis in Parnaſſo ſemel viſis, ſtatim Poëta euaderem.

c In duos colles ſurgenti. *d* *Parnaſſus*, mons eſt in Phocide Apollini & Muſis poëtarum Præſidibus conſecratus, duos habet vertices, vnde *biceps* appellatur. Caput pro faſtigio. *e* Celeriter, ſine vllo labore, diuinitùs. *f* Quaſi nouum miraculum è tenebris in lucem prodirem.

a Sodalitium Muſarum, quæ à monte Helicone quem incolunt, dictæ ſunt *Heliconides*.
b Fontem in pede Acrocorinthi Muſis peculiariter ſacrum, qui aquas ad imum vſque habet perſpicuas & potui iucun-

[a] *Heliconidáſque, pallidámque* [b] *Pyrenen*
Illis relinquo, quorum imagines [c] *lambunt*
Hederæ [d] *ſequaces: Ipſe* [e] *ſemipaganus*
[f] *Ad ſacra vatum carmen affero noſtrum.*

Relinquo Heliconidáſque pallidámque Pyrenen illis, quorum imagines hederæ ſequaces lambunt:] .i. eam ob cauſam (quia

ſc. hoc mihi, de quo alij glorian tur, vindicare nequeo) ego, & montes & fontes Muſis conſecratos, illis relinquo, quorum ſtatuæ in Camœnarum æde poſitæ, hederæ foliis coronantur, ad immortalia ingenij monumenta: [*Ipſe ſemipaganus affero carmen noſtrum ad ſacra vatum.*] .i. Ego verò, etſi Poëta ſubruſticus ſim & agreſtis, verſus tamen meos ad ſacram Apollinis ædem adporto, ídque quaſi penuriâ coactus facio, veluti pſitacus & alia bruta animalia, quæ fame ſtimulante, vocem humanam diſcunt effingere.

diſſimas. *Pallida* dicitur Pyrene, ob pallorem è ſtudio contractum: albicant enim qui vitam degunt ſedentariam. Perſ. —— *iuuat impalleſcere chartis.* *c* Circumeunt, & quaſi linguâ ambiunt. Hedera enim Baccho ſacra, habet folia in linguæ ſpeciem deſinentia, è quibus ſicuti ex foliis lauri, ſerta fiebant ad vates coronandos, quoniam in Bacchi tutelâ erant. Virg. *Paſtores hederâ creſcentem ornate poëtam.*
d Hederæ natura eſt, ea quibus adhæret tenaciter perſequi.
e Semipoëta, poëta minus politus, ſemiruſticus, qui Satyris meis profanis ſacra aliorum poëmata contamino. *f* Ad Poëtarum cœtus & conuenticula, quibus ſe inſerere Perſius non audet. *Vel*, ad Muſarum & Apollinis Bibliothecam ab Auguſto Cæſare extructam, ad quam Poëtæ opera ſua deferebant.

Quis expediuit [a] *pſitaco* [b] *ſuum*
χαῖρε?
Coruos quis olim [c] *concauum ſalutare?*
Picáſque docuit noſtra verba [d] *conari?*
Magiſter artis [e] *ingeníque largitor*

a Pſitacus, auis eſt ex Indiâ, quæ vocem humanam ſuper omnia reddit, & quidem ſermocinans: cui cùm ſit lingua latior quàm

Venter, negatas artifex ſequi voces.

Animaduerte LECTOR, *quòd Perſius non de ſe hîc ſeriò loquitur, qui Eques fuit Romanus locupletiſſimus, ſed ſub ſuâ perſonâ, poëtas exagitat inſulſos & paraſitaſtros, qui ventris explendi gratiâ, patronis ſuis diuitibus molli aliquo poëmate adblandiebantur.*

Quis expediuit pſitaco ſuum χαῖρε *?*] .i. quis pſitacum docuit tam expeditè proferre hanc ſalutantis vocem, ſc. SALVE? [*quis olim docuit coruos ſalutare concauum ?*] .i. quis Auguſti temporibus, coruum inſtruxit raucam & concauam ſalutationem enarrare? [*& quis docuit picas conari verba noſtra?*] .i. quiſnam garrulas docuit picas, noſtras hominum voces exprimere? Perſius ſuæ interrogationi reſpondet. [*Venter magiſter artis & largitor ingeni, artifex ſequi voces negatas*] .i. Venter famelicus humanum loqui docuit has aues, qui quidem venter, artis poëticæ eſt magiſter, & à quo ingenium fit ſubtilius: venter (inquam) qui peritus eſt & valdè ingenioſus, ad ſequendum & conſequendum vocem humanam, auibus à naturâ negatam.

cæteris auibus, eò faciliùs verba hominis articulatur patentiore plectro & palato:
b Quaſi proprium & naturale illi eſſe videatur.
c Salutationem quaſi ex concaua ſpelunca proficiſcentem.
d Imitari, *vel*, magno conatu proferre.
e Fames ingenij acumen multis largitur.
Mart. *Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quemq; Aduigilare ſibi iuſſit fortuna premendo.*
f Venter eſuriens.
Virg. *—& duris vrgens in rebus egeſtas.*

QVOD SI [a] DOLOSI SPES REFVLSERIT NVMMI:
Coruos Poëtas, & poëtrias picas
[b] *Cantare credas* [c] *Pegaſeïum* [d] *melos.*

Quòd ſi ſpes nummi doloſi refulſerit, credas coruos poëtas, & picas poëtrias cantare melos Pegaſeïum.] .i. Verùm ſi apparuerit ſpes nummi homines facientis doloſos, credere tu quidem poſſis, coruos quaſi poëtas, & picas quaſi poëtrias, dulciſſimum carmen fundere, quale canunt poëtæ, qui è fonte Pegaſeïo ſe bibiſſe iactitant.

a NVMMVS dolo plenus eſt, & multos facit doloſos. Phocidides. Χρυσὸς ἀεὶ δυλὸς ἐστὶ καὶ ἄργυρος.

b Cantare poſſe.

c Carmen ſuauiſſimum, quaſi ad Pegaſi fontem elaboratum.

d Hic verſiculus mirè vexauit Interpretes, qui de quantitate *Melos*, & ſcripturæ litigarunt ſed ſine causâ, me iudice. Nam, *Melos* etſi lege carminis primam ſæpiùs corripit, Homerus tamen in Hymnis, μέλος, priore productâ extulit, cuius exemplum in hoc verſu ſequitur Perſius. Et Martianus Capella libro nono cecinit: *Et melicos cantus melica grata tulit.* Vt de aliis taceam, Politianus in ſuis Miſcellaneis, multis abhinc annis, & Clauerius (literarum certè lumen) in nuperis ſuis Annotationibus, *Nectar*, pro *Melos* legendum eſſe contendunt. quorum ille ſe legiſſe *Nectar* in codice antiquiſſimo affirmat; hic verò, dictionem *Nectar* à ſe repertam & fideliter exhibitam, ingenuè teſtatur. Sunt qui ſedes mutant, vt dictio *Credas* in fine verſus collocetur. Alij literam *l*, geminant, vt ſcanſionis ſtet ratio, ſicuti in Virgilio. *Relliquias Danaum*—— In hâc opinionum varietate, penes te eſt, Lector beneuole, vtra tibi magis lectio placuerit: vulgatam ego non repudio, at Perſio mendum adſcribere, nefas eſſe iudico.

A. PERSII FLACCI
SATYRA PRIMA.

a Inane, quandoq; ponitur pro eo ſpacio quod intercedit inter cœlum & terras, ex Democriti & Epicuri ſententiâ, vt Virg. in Sileno. *Namque canebat vti magnum per inane coacta Semina, terrarúmque animaq; mariſq; fuiſſent.* Hic verò ſignificat ingenij vel rationis vacuitatem: ſeu potiùs leues & inanes homines, quos Græci appellant *Kενόδξυς*, i. *inanis gloria cu-*

O CVRAS HOMINVM! O QVANTVM EST IN REBVS [a] INANE!
Quis leget hæc? M. *min' tu iſtud ais?*
nemo Herculè. P. *nemo?*
M. *Vel duo, vel nemo.* P. *turpe & miſerabile.* M. *quare?*
P. [b] *Ne mihi* [c] *Polydamas, & Troïades* [d] *Labeonem.*
Prætulerint.——

Perſius in huius Satyræ exordio, cum indignatione exclamat contra Romanos, qui non modò in verſibus, ſed etiam in proſâ oratione, colore poëtico ſunt abuſi: eò nimirùm vt apud vulgus laudem quærerent.

O CVRAS *hominum!*] .i. O vanas & varias hominum cogitationes! *quantum inane eſt in rebus!*] .i. quanta eſt in rebus humanis inſipientia! [*quis leget hæc?*] .i. quotuſquiſque has meas leget Satyras

acrimoniâ & acerbitate plenas? Hic introducitur Monitor aliquis, qui Perſij o atio- nem abrumpit. M. *ais tu iſtud mihi ?*] .i, mihi ne ô Perſi iſtud loqueris? [*hercule nemo.*] .i. per Herculem iuro, quòd nemo viuit hiſce temporibus qui ſcripta tua mordacia leget, nam eò ventum eſt, vt verſus dulces & laſciui duntaxàt in pretio ſint & honore. P *nemo ?*] .i. itá-ne verò? (inquit Perſius) nemon' hæc carmina mea curabit? Reſpondet Monitor. *Vel duo, vel nemo.*] .i. pauci admodum, ſeu potiùs nemo reperietur, qui Satyricam tuam mordacitatem legere ſuſtinebit. P. *turpe & miſerabile.*] .i. quòd nemo lecturus ſit ſcripta mea (inquit Perſius) ad honeſtatem & bonos mores ſpectantia, hoc quidem turpe eſt & miſeratione dignum. M. *quare ?*] .i. cur turpe hoc dicis & miſerabile (inquit Monitor?) Reſpondet Perſius. *Ne Polydamas & Troïades prætulerint mihi Labeonem.*] .i. equidem vereor, ne Polydamas [.i. NERO] & Troiades (.i. Romani ineptè iudicantes) Labeonem poëtam inſulſum mihi prępoſuerint.

pidos. de quibus Horat. lib. 1. Satyr. 1 v. ——*inanes hoc iuuat.*—— *b* Hic verſus perplexus ſanè eſt & ambiguus, quapropter varios variè agitauit Interpretes. Sunt qui volunt particulam *Ne* cum diphthongo ſcribi, vt ſit Aduerbium affirmandi: alij diphthongum reijciũt, vt ſit Aduerbium imperandi. Liberum ſit ſuum cuique iudicium. Ego verò neutrum probo, ſed iis aſſentior, qui in oratione tam abruptâ, verbum *vereor, timeo, ſollicitus ſum*, vel huiuſmodi ſubintelligunt, ſic enim Poëta timoris ſpeciem præ ſe fert, quid de ſuis Satyris iudicet populus, quem tamen vili æſtimat & ſalsè irridet, eſt igitur Ironia. *c* *Polydamas* fuit Troïanus, Panthi filius, vir admodùm prudens, ſed timidus, per quem poëta NERONEM carminum cenſorem intelligit, ſicut per *Troïades* deſignat Ro-

Digitized by Google

manos, qui à Troïanis originem quùm traherent, facti ſunt verè Troïades, i. effœminati, degeneres, luxurioſi. *d Accius Labeo*, (ſic dictus, à labiorum magnitudine) inſipidus & abnormis poëta fuit, Neroni tamen gratiſſimus, quòd Iliad. Homeri, verbum verbo reddens, fœdiſſimè tranſtuliſſet.

a Eleuare, quandoque ſignificat ſurſum leuare, vel in altum tollere. Hic verò ponitur, pro extenuare, vel rem laude dignam verbis deprimere. ſic Liu. lib. XXVIII. *Q. Fabius res geſtas in Hiſpaniâ eleuauit*, i. depreſſit. *b Examen*, eſt lancium lingua, quæ, quo pondus ſe vergit, exit: hîc autem per metaphoram à ponderatoribus deductam, ſignificat iudicij inueſtigationem. *c* In illâ Po. Romani cen-

——Mo. *nugæ. non ſi quid turbida Roma*
[a] *Eleuet, accedas :* [b] *examénve improbum in illâ*
Caſtiges [c] *trutinâ :* NEC TE QVÆSIVERIS [d] EXTRA.

Nugæ.] .i. hæc NERONIS & vulgi temerarij iudicia (inquit Monitor) ſunt verba leuia & nullius ponderis. [*ſi Roma turbida eleuet quid, non accedas caſtigéſve examen improbum in illâ trutinâ :*] .i. ſi populus Romanus, cuius iudicium impurum eſt & mobile, quicquam tuæ laudis in cœlum vſque extollat deprimátve, aut imminuat, non tu ſtatim illi opinioni debes adſentiri, neque vitioſum vulgi iudicium examinare aut caſtigare debes, in illâ peruerſâ & iniquâ lance, quâ plebs Romana res ponderat. ſed potiùs in trutinâ tui ipſius recti & limati iudicij, id corrigas & emendes. [NEC *quæſiueris te extra.*] .i. Nec verba, dicta, facta tua menſus fueris extra te. .i. iuxta opinionem populi, qui (vt benè Ho-

ratius.) ———*ſtultus honorem*
Sæpè dat indignis, & famæ ſeruit ineptus
ſed tibi ad gloriam ſufficiat benefacti Conſcientia. NOSCE igitur teipſum, atque tuo de te incorrupto vtere teſtimonio.

ſura. *Trutina* propriè eſt oblongum illud foramen, intra quod eſt lingua bilancis, in quo foramine oſtenditur vel æquilibrium, vel inæqualitas rei ponderatæ. *d* Extra Conſcientiam tuam.

Nam Romæ quis non? P. *ah, ſi fas dicere! ſed fas*
Tunc cùm ad [a] *canitiem, & noſtrum iſtud* [b] *viuere triſte*
Aſpexi, [c] *& nucibus facimus quæcúnque relictis:*
[d] *Cùm ſapimus patruos, tunc, tunc, ignoſcite* M. *nolo.*
P. *Quid faciam? ſed ſum petulanti* [e] *ſplene* [f] *cachinno.*

Nam Romæ quis non?] i. Romæ quis non iniquus eſt rerum æſtimator? quis ſe extra ſe non quærit? *ah, ſi fas dicere!*] .i vtinam liceret mihi (qui annum ætatis trigeſimum nondum attigi) nefarios Romanorum mores impunè notare! [*ſed fas tunc, cùm adſpexi ad canitiem, & noſtrum iſtud triſte viuere.*] .i. ſed fas eſſe videtur, quùm contemplor mentis meæ ca-

a Ego cum Autumno, viro inprimis erudito, qui hinc biennium ſingula res in Perſium ſcripſit Annotationes, *canitiem* animi ſapientiâ imbuti, potiùs quàm album capillitium hîc explico. quamuis, vt inquit Cyprian. videmus in pueris canos. Perſius igitur fortaſſè fuit ἀνὴρ ἀργυρόχειρος, cæſarie argen-

teâ, qualis fuit Hadrianus Imperator. *Caneſcunt homines magis à temporibus, quoniam regio illa eſt omnium ſicciſſima.* Gal. lib. II. de Temperament.

b Vitam iſtã noſtram triſtem & auſteram. Eſt autem Helleniſmus.

c Et Quum pueritiæ renunciauerim. Prouerbium eſt à puerorum luſibus ductum. Horat. Satyr. III. lib. II. *Ludere par impar, equitare in arundine longâ.*

nitiem & vitam ſeueram, [*& facimus quæcunque nucibus relictis* :] .i. & cùm facimus omnia, quæ facere debemus (grauiora nimirùm & magis ſeria) finitâ meâ & tranſactâ pueritiâ : [*cùm ſapimus patruos,*] .i. quùm patrui mores didici, qui me inſtituit, [*tunc, tunc,*] .i. tunc licitum eſſe videtur, aliorum vitia liberè inſectari, [*ignoſcite,*] .i. ignoſcite igitur mihi ô Romani, ſi in Satyris meis, veſtram ſtultitiam omnibus deridendam patefaciam. Reſpondet Monitor nomine totius populi. *Nolo.*] i. nolo equidem tibi ignoſcere, ſi ſcribas. Poëta igitur temporibus tyrannicis quaſi metu perculſus, ſecum addubitat, vtrùm ſcribat an taceat. *Quid faciam? ſed ſum cachinno ſplene petulanti.*].i. quamuis hîc mirificè fluctuo, vt quid faciam animi pendeo, natura tamen ſic meum finxit & formauit ſplenem, vt non poſſim non aliorum vitia petulanter irridere.

d Quùm ſapientiâ patruos imitamur & repræſentamus. Solent patrui, fratrum liberos ſuæ fidei & educationi commiſſos, acriùs obiurgare, ſi quid delinquant. Magna enim eſt in peccatis filij oculorum paternorum lippitudo ſeu potiùs cæcitas : at patruus ab hoc impotenti affectu liber, incorruptè iudicat, & caſtigat ſeuerè. Ex quo natum eſt, vt *Patruus* pro ſæuo reprehenſore ſeu caſtigatore ponatur. Cicer pro Cælio. *Qui in reliquâ vitâ mitis eſſet, fuit in hac causâ pertriſtis quidem patruus, cenſor, caſtigator.* *e* Riſus & lætitiæ affectus in ſplene eſt, vt Medici dicunt, cuius magnitudo facit homines ad riſum procliuiores, iuxta illud. *Splen*

ridere facit, cogit amare iecur. f *Cachinno, onis,* is eſt, qui ſolutè & immodicè ridet. Præcipit Seneca, vt riſus ſit ſine cachinnatione, quâ nulla res ineptior, vt ait Catullus. *Si ridere conceſſum ſit, vituperetur tamen cachinnatio.* Cic. Tuſc. lib. IV. At noſtri Poëtæ illa comparata eſt natura, vt in ſectandis aliorum vitiis, ad riſum ſit profuſior. quæ tamen cachinnatio, inter familiares aliquando locum habet, eoque magis, quùm Proditoribus & malæ mentis hominibus, eiuſmodi ritum emittendi, negata ſit facultas.

Scribimus incluſi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod [a] *pulmo* [b] *animæ prælargus anhelet:*
Scilicet hoc populo, [c] *pexúſque* [d] *togáque recenti,*
Et natalitiâ tandem cum [e] *Sardonyche* [f] *albus,*
Sede leget celsâ, liquido cùm [g] *plaſmate guttur*
Mobile colluerit, [h] *patranti fractus ocello.*

Perſius; vt alios cùm poëtas, tùm oratores liberiùs reprehendat, in primâ perſonâ tanquam de ſe etiam loquitur.

Incluſi ſcribimus,] .i. nos Romani Muſæis noſtris ſiue tuguriis incluſi, atque à turbâ remoti, poëmata ſcribimus & inge-

a Pulmo, eſt vnum de viſceribus, cuius caro mollis eſt, leuis & ſpongioſa, vngulæ bubulæ adſimilis, qui cordi præparat & conficit ſpiritum, vt eius acceſſu innatus calor ventilatus, refrigeretur, vitaliſq; ſpiritus tanquàm pabulo foueatur. Loquitur Poëta hoc loco & alibi, vt phyſicus, qui cum Lacedemonio medico magnam habuiſ-

nij neruos exercemus, [*ille numeros, hic liber pede,*] .i. ille ſc. Poëta ſcribit verſus, qui numeris conſtant: hic, orator nimirum, lege carminis ſolutus, in proſâ ſcribit oratione, [*aliquid grande, quod pulmo prælargus animæ anhelet :*] .i. quod pulmo aëris & venti plenus, præ defatigatione anxiè halans, proferat & pronunciet : [*ſcilicet pexus & tandem albus togâ recenti, cum Sardonyche natalitiâ leget hæc ſede celsâ,*] .i. Poëta ſc. capillos habens pexos, & tandem toga candida tanquam in die feſto exornatus, gerens etiam annulum cum gemma primaria, quam die natali ab amico dono acceperat, hæc ſua laſciua carmina, populo Romano, in cathedra ſublimi recitabit, [*cùm colluerit guttur mobile plaſmate liquido,*] .i. cùm priùs bibendo lauerit ſuum guttur, factum mobilius & flexibilius ad voces formandas, cum liquidâ potione, ex dulcioribus quibuſdam rebus compoſitâ, [*fractus ocello patranti.*] i. libidinoſum corporis habitum præ ſe ferens, dum impudica legit carmina, oſculo laſciuo petulanter ſolutus.

ſe conſuetudinem legitur.

b Anima, idem quod ἄνεμος, pro vento hîc ponitur.

c Pexatus, vel calamiſtratus. Martial. *Pexatus pulchrè rides mea carmina Zoïle.*

d Togâ nouâ & nitidâ veſtitus.

e *Sardonyx* eſt gemma pellucida, lapidem Sardium coloris rubei, & Onycha coloris ſubcandidi repræſentans. obtinet enim vtriuſque colorem. *Onyx* gemma, duxit appellationem à ſimilitudine vnguis humani, non ſolùm propter colorem, ſed quia nihil ſit in eo rugoſum, nihil aſperum, omnia verò vt in vngue læuia ſunt & polita.

f Nitidus & comptus, gemmâ ac niueâ veſte decorus.

g Eo (opinor) medicamento vſi ſunt illi poëtæ belluli, ne clamore nimio & vocis contentione rauceſcerent. *h* *Patrare,* παιδοποιεῖν, propriè ſignificat liberis procreandis operam dare.

ſignificat etiam, quid vis incœptum ad finem perducere. Eumenius. *Res ſimul cœpta & patrata eſt, iunctúſque fuit rebellibus conatus & exitus.*

Heic, neque more probo videas, neque voce ſerenâ
Ingentes [a] *trepidare* [b] *Titos, cùm carmina* [c] *lumbum*
Intrant, & tremulo [d] *ſcalpuntur vbi intima verſu.*

Heic,] .i. in hoc auditorio, vbi talia carmina tanto cum apparatu à poëta palàm leguntur [*videas Titos ingentes trepidare, neque more probo, neque voce ſerenâ,*] .i. videre poſſis magnos & nobiles viros, Romanæ Reip. principes, more improbo & voce tremulâ, libidinem ſuam cum turpi corporis geſtu demonſtrare, [*cùm carmina intrant lumbum, & vbi intima ſcalpuntur verſu tremulo.*] .i. quùm fœda illa carmina ad lumbum, libidinis ſedem, penetrant: & quùm interiora viſcera titillantur verſu obſcœno, voce trementi & effœminatâ, à poëtâ pronunciato.

a Cum gannitu ſubſilire, & quaſi ceuêre.
b Horatius *Rhamnes* appellat. dicti ſunt *Titi*, vel à *Tito Tatio* Sabinorum rege, vel, *Titi*, quaſi *tituli*, ſeu *tutuli*, quòd patriam tuerentur.
c Renes in lumbis.
d Sic, vt pruritus excitatur, veluti in amplexu.

Tun' vetule auriculis alienis colligis eſcas?
Auriculis, quibus & dicas [a] *cute perditus:* [b] *ohe!*

a Præ ſenio, vel multo ſtudij labore, cutem habens deformem.
b *Ohe*, vox eſt

Quò didiciſſe, niſi hoc [c] *fermentum, & quæ ſemel intus*
Innata eſt, rupto [d] *iecore exierit* [e] *caprificus?*

Inuehitur Perſius in poëtam rancidum, qui in ætate decrepitâ, laſciuorum verſuum recitatione laudes quærit & gloriam.

Vetule, tun' colligis eſcas auriculis alienis?] .i. ô ſenex delire, tu-ne tuis laſciuis carminibus, materiam atque fomenta libidinis, Auditorum tuorum auriculis tanquam eſcam colligis? [*auriculis, quibus & dicas perditus cute; ohe!*] .i. auriculis, (inquam) tuorum Auditorum delicatulis, quibus tu ſenio rugoſus te excuſes, & dicas, [*ohe! quò didiciſſe? niſi hoc fermentum exierit,*] .i. ohe! in quem finem prodeſt poëticen didiciſſe, niſi hæc vana mea ſcientia, quæ me, vt fermentum maſſam panis inflat, in lucem prodierit, [*& caprificus exierit iecore rupto, quæ ſemel eſt innata intus?*] .i. & quorſum attinet didiciſſe carmina pangere, niſi illa intus & in corde penitùs comprehenſa, foras tandem prorumpant, pectore patefacto, vt indè gloria comparetur?

ſatietatis, vſque ad faſtidium, quod & aſſerit Iuuenal Satyr. VII. ——*ſatur eſt, cùm dicit Horatius, ohe.*

c Tranſlatio eſt vel à fermento quod ſuo feruore totam maſſam inflat, nec in eâ poteſt contineri: *vel,* ab agris ſtercore columbino fermentatis, quod humum denſam quaſi inflat, ſicuti vana ſcientia poëtam ſcripturientem turgidum reddit & ſuperbum.

d In quo vulgus animi affectus collocatos credebant. Catachreſis eſt, ſeu durior Allegoria. *Iecur* pro *corde.* Ita enim magni poëtæ ſecundùm vulgi opinionem plerumque loquebantur.

Iuuenal. *Rumpe miſer tenſum iecur.*—— quod in inuidum quadrat. *e* *Caprificus*, è ſyluestri ficus genere, nullo vnquam tempore matureſcens, quæ ruptis ferè ſaxis è muris ſolet erumpere, calices tantùm non fructus producens.

En pallor, ſeniúmque, ô mores! vſque adeóne
a *Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?*
At pulchrum eſt, digito monſtrari, & dicier, hic eſt.
Ten' b *cirratorum centum dictata fuiſſe*
Pro nihilo pendas? ecce inter pocula quærunt
c *Romulidæ ſaturi, quid* d *dia poëmata narrent.*

Poëtaſtrum ſeipſum excuſantem, irridet Perſius.

En pallor, ſeniúmque.] .i. En quàm pallidus ſenex ſis, vide, quale ſit tuum ſenium. q.d. ô vetule, ſi te nihil aliud à ſcribendo recitandóque carmina laſciua impediat, certè illa ætas tua grandior, & faciei pallor, te alia ſtudia ſectari, alióſque mores amplecti admonerent. [*ô mores! vſque adeò tuum ſcire eſt nihil, niſi alter ſciat*

a Nota, quòd Verbum finitiui modi ponitur pro ſubſtantiuo. *Scire tuum* pro. *ſcientia tua:* ſic Virgil. *Velle ſuum cuiq; eſt*,—— pro voluntas ſua cuiq; eſt. *b Cirrati*, hoc loco ſunt pueri, qui capillos habent intonſos & criſpatos. *Coma in pueris eſt dulcis, reuerenda in ſenibus, veneranda in ſacerdotibus, terribilis in bellatoribus, decora in adoleſcentibus, compta in mulieribus.*

te ſcire hoc?] .i. ô mores corruptos! an ſcientia tua nihil commodi aut voluptatis tibi adfert, niſi alter ſciat, te illâ ſapientiâ eſſe præditum? imò, te extra te non quæras, ſed tacita conſcientia viue contentus. Sequitur obiectio poëtaſtri. *At pulchrum eſt, monſtrari digito, & dicier, hic eſt.*] .i. at, ô Perſi, quamuis tu aliorum de me ſermones minimè cures, Ego certè pulchrum & præclarum eſſe puto, prætereuntium digitis monſtrari, vt de me dicant, HIC eſt egregius ille poëta Romanus. quod olim Athenis de Demoſthene dixit muliercula aquam ferens alteríque inſuſurrans, οὗτος ἐστι Δημοσθένης, Hic eſt ille Demoſthenes. [*pendáſne pro nihilo te fuiſſe dictata centum cirratorum?*] .i an ducas pro nihilo, te eſſe poëtam, ex cuius libris pædagogi themata vel documenta deſumunt, quæ centum diſcipulis calamiſtratis prælegunt & imitanda præbent? Reſpondet Perſius, Romanos cum riſu ſatyrico reprehendens, quòd inter potandum, de poëmatis inquirant & malè iudicent. *Ecce Romulidæ ſaturi quærunt inter pocula, quid dia poëmata narrent:*] .i. Ecce Romani cibo potúque diſtenti, in conuiuiis inquirunt, quid diuina poëmata tractent & in ſe contineant.

Ambroſ. in vi. Hexam.

c Romani dicti ſunt *Romulidæ*, à Romulo, qui Romam condidit.

d Poëmata ſacra inter pocula non proſananda Sic *dia Catonis ſententia*, quod paulò elegantius eſt, quàm diuina.

Heic

Heic aliquis cui circum [a] *humeros hyacinthina* [b] *læna eſt,*
[c] *Rancidulum quiddam* [d] *balbâ de nare locutus,*
[e] *Phyllidas,* [f] *Hypſiphylas, vatum & plorabile ſi quid,*
[g] *Eliquat, & tenero* [h] *ſupplantat verba palato.*
Aſſenſere [i] *viri.* [k] *Nunc non cinis ille poëtæ*
Felix? Nunc leuior [l] *cippus non imprimit oſſa?*
Laudant conuiuæ. Nunc non [m] *è manibus illis,*
Nunc non è tumulo, [n] *fortunatáque fauillâ*
Naſcentur violæ?——

Heic ſi aliquis, cui læna hyacinthina eſt circum humeros, locutus quiddam rancidulum de nare balbâ, eliquat Phyllidas, Hypſiphylas, & quid plorabile vatum, & ſupplantat verba palato tenero, omnes viri aſſenſere.] .i. in hoc conuiuio (vbi inquiritur de poëmatibus) ſi quis nobilium Romanorum veſtimento purpureo amictus, [NERONEM fortaſſe taxat] aliquid fœtidum; auribus inſuaue, per nares balbutit,

a Homines habent *humeros*, belluæ *armos*. Ouid. *Ex humeris armi fiunt.*——
b Læna, Græcè χλαῖνα, eſt veſtis exterior, quæ ſuper alba veſtimenta ſolet indui. Cic. in Tuſc. appellat *tegmen*. Læna hyacinthina.
c Putridum & putidum. Metaph. ducta à carne rancidâ & corruptâ.
d Emittendo ſpiritum per nares, balbutire videtur. *Balbus* is eſt, qui ſermonem non articulatè explicat; cuius cauſa eſt, aut linguæ breuitas, aut craſſities nimia nonnunquam affluentis hu-

ſi ineptas recitat fabulas affectuum & commiſerationum plenas (cuiuſmodi ſunt poëmata de Phyllide & Hypſiphyle facta) & ſi quid aliud flebile à poëtis compoſitum, voce liquidâ pronunciat, ac verba ſua quaſi ſingultiens tenero frangit palato, eò nimirùm vt Auditorum captet beneuolentiam : tunc omnes conuiuæ aſſentatores huic nobili poëtaſtro acclamant, atque laudant poëtam, qui opus recitatum compoſuerat, dicentes, [*Nunc, non cinis ille poëtæ felix?*] .i. an non cineres illius poëtæ (cuius verſus recitatos audiuimus) nunc ſunt beati? [*non leuior cippus nunc imprimit oſſa?*] .i. nón-ne ſepulchri lapis leuiùs imprimit oſſa tam ſancti poëtæ, nunc, quando à tot nobilibus ebriiſque conuiuis laudatur? [*nunc non naſcentur violæ è manibus illis, nunc non è tumulo fortunatâque fauillâ?*] .i. nón-ne iure ex illius poëtæ ſepulchro enaſcentur roſæ & flores?

moris copia vel ex humidiore cerebro, vel ex ebrietate, aliquando ex immodicâ ſiccitate.

e Poëmata amatoria, quales erant Elegiæ factæ de Phyllide Thraciæ reginâ, quæ Demophoontem Theſei filium adamauit, & thalamo ſuſcepit; à quo cùm ſe ſpretam eſſe crederet, vitam laqueo finiuit, & in arborem Amygdalum ſine foliis conuerſa eſt. *f* Infelices amores Hypſiphyles ab Iaſone deſertæ. *g* Liquidè effert, & verba ſua quaſi guttatim depromit. *h* Deijcit, & quaſi cadere facit. *Supplantare*, eſt ſuppoſito pede aliquem in terram deijcere. vnde pro *decipere* quandoque ponitur, veluti in hoc loco. *i* Conuiuæ adulatorij, nihil minùs quàm viri. *k* Ironicè loquitur Perſius, ſignificans vanas illas laudationes nihil prodeſſe mortuo. *l* *Cippus*, Græcè τύμβος, hoc loco ſignat ſepulchri lapidem, cuius opus Ethnici ſuperſtitioſi ad mortuos peruenire putarunt. Ouid. *Et ſit humus cineri non oneroſa tuo.* *m* Ex illius poëtæ tumulo, in quo iuxta veterum opinionem, animæ mortuorum manebant.

n Ex crematis oſſibus illius poëtæ, fortunati nimirùm, quia tantis laudibus ab adulatoribus effertur. *Fauilla*, quaſi *fouilla*, cinis extinctus, ignem tectum fouens, indifferenter pro quouis cinere accipitur.

——rides (ait) & nimis [a] *vncis*
Naribus indulges. an erit, qui velle recuſet
[b] *Os populi meruiſſe; &* [c] *cedro digna locutus,*
Linquere: nec [d] *ſcombros metuentia carmina, nec thus?*
Quiſquis es, ô modò, quem ex aduerſo dicere feci,
Non ego, cùm ſcribo, ſi fortè quid aptius exit,
(Quando hæc [e] *rara auis eſt) ſi quid tamen aptius exit,*
Laudari metuam: neque enim mihi [f] *cornea fibra eſt,*
Sed recti finémque, extremúmque eſſe recuſo
[g] Euge *tuum, &* [h] Bellè. *nam bellè hoc excute totum,*
Quid non intus habet?——

Poëta ſenex & ridiculus, qui ob recitata poëmata irridetur à Perſio, ait,

a Naribus rugatis, quod eſt indicium irriſionis, vndè prouerbium.
——Naso *ſuſpenſus adunco.*

b Ora virûm. laudem popularem.

c Quæcunque res Cedri ſucco illinuntur, à tineis & carie ſunt immunes.

d *Scombros & thus metuere* illa dicuntur carmina, quæ adeò mala ſunt & inſipida, vt ipſæ chartę, quibus inſcribuntur, metuant, ne ad ſalſamentarios & aromatarios tandem perueniant, ad fa-

Rides & nimis indulges naribus vncis.] .i. O Perſi, tu me & alios poëtas mei ſimiles nimiùm ſubdolè irrides. [*an erit qui recuſet velle meruiſſe os populi ?*] .i. an quiſquam hominum inuenietur, qui ſpernat populi applauſum? [*& locutus digna Cedro*] .i. & quùm locutus ſit carmina quæ perpetuò ſeruentur [*linquere carmina metuentia nec ſcombros, nec thus*] .i. an erit quiſpiam, qui poſteritati relinquere talia carmina recuſet, quæ promerentur immortalitatem? Reſpondet Perſius. *O, quiſquis es, quem modò feci dicere ex aduerſo.*] .i. ô ſenex delire, quicunque tandem es, quem modò finxi aduersùs me diſputare, audi me. [*Ego non metuam laudari, quùm ſcribo, ſi fortè quid aptius exit, ſi quid tamen aptius exit, quando hæc eſt auis rara:*] .i. ego ipſe quùm opus aliquod compono, non fugiam laudes, ſi fortè aliquid boni ſcribo, quandoquidem BONVS poëta eſt rara auis, & rarò contingit, aliquid omnibus numeris abſolutum poſſe fieri in quovis genere: (*neque enim fibra cornea eſt mihi,*] .i. præcordia enim non habeo tam dura aut ſtupida, vt nullâ afficiar voluptate, ſi populus virtutis ergò me laudibus proſequatur, [*ſed recuſo, tuum* Euge, *& tuum* Belle *eſſe finem & extremum recti.*] .i. prorſus nego tuas iſtas laudes & voces aſſentatorias *Euge, Bellè, Pulchrè,* finem eſſe vlti-

ciendum integumenta, quibus piſces & aromata inuoluta vendantur. *Scombrus*, eſt piſcis marinus, cui in aquis ſulphureus color eſt, extrà aquam verò idem eſt color, qui cæteris.

e Alludit ad Phœnicem, quæ ſola eſt in toto Orbe, à purpureo pennarum colore ſic dicta, in Arabiâ naſcens, aquilæ magnitudine, annis ſexcentis & ſexaginta viuens: quæ cùm ſibi finem vitæ adeſſe aduertit, facit ſibi thecam de thure & myrrhâ & cæteris odoribus, in quam, repleto vitæ ſuæ tempore,

mum recti. i. virtutis, quę propter ſe eſt expetenda, non propter aliud. [*nam excute hoc totum bellè, quid non habet intùs?*] .i. introſpice has adulantiū acclamationes, quid non intùs in ſe habent ſtultitię & vanitatis?

intrat & moritur. De cuius carnis humore, vermis exurgit paulatimque adoleſcit, & proceſſu ſtatuti temporis induit alarum remigia, atque in ſuperioris auis ſpeciem formamque reparatur. Ambroſ. lib. Hexam.

f *Fibra* dicitur cuiuſlibet rei extremitas, vnde iecoris & cordis (quæ ſunt præcipuæ affectuum ſedes) & cuiuſlibet viſceris extremæ partes, appellantur *fibra*. Virgil. ——*nec fibris requies datur vlla renatis.* quin & minutæ radices arborum herbarumque dicuntur *fibra*. Virgil. ——*& amaris intyba fibris.* — *neque enim mihi cornea fibra eſt.* .i. nec cor meum adeò durum eſt, aut vt cornu inſenſibile. *g* Vox eſt approbantis, aliquando etiam inſultantis. *h* Vox blanda eſt & ſæpè ridicula. Mart. *Nil benè cùm facias, facis attamen omnia bellè.*

——non heic eſt Ilias Acci
Ebria [a] *veratro, non, ſi qua* [b] *elegidia* [c] *crudi*
[d] *Dictârunt* [e] *proceres, non quicquid denique lectis*
Scribitur in [f] *citreis. calidum ſcis ponere* [g] *ſumen,*
Scis [h] *comitem horridulum tritâ donare lacernâ;*
Et verum, inquis, amo: verum mihi dicite, de me.
Quî pote? Vis dicam? nugaris, cum tibi [i] *calue,*

a *Veratrum* ſiue *helleborus*, eſt herba purgatoria, cuius duo ſunt genera, *album*, quod vomitionem ciet, ventrem ſuperiorem purgans: & *nigrum*, quod purgat per inferiora: vtriuſque autem periculoſa eſt ſumptio. Ple-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Pinguis [k] *aqualiculus propenſo* [l] *ſeſquipede exſtet.*

Heic non eſt Ilias Acci ebria veratro,] .i. Satyris meis non eſt aliquod turgidum aut inſulſum, propter quod populi adplauſum & falſas expetere vellem laudes, quale eſt opus Acci Labeonis, qui Homeri Iliada de verbo ad verbum tranſtulit Non, eſt, inquam, in opuſculis meis Ilias plena helleboro, quod Accius Labeo ſæpiùs fruſtrà potauerat ad aciem ingenij ſui purgandam, vt meliùs ſcriberet. [*non, eligidia ſi crudi proceres dictârunt aliqua,*] .i. non ſunt in ſcriptis meis carmina molliuſcula & obſcœna, qualia potentiores noſtri Romani crapulâ crudi dictarunt, & inter potandum recitare conſueuerunt, [*denique non quicquid ſcribitur in lectis citreis.*] .i. denique non eſt in opuſculis meis quicquam carminis adulatorij, quod componitur ab opulentis & nobilibus Romanis, dum ſedent in lectis diſcubitoriis ex citro factis. [*ſcis ponere ſumen calidum,*] .i. ô vane poëta, tu, vt à paraſitis & aſſentatoribus tuis laudêre, nouiſti in cœnam eis apponere epulas exquiſitiſſimas, quale eſt calidum ſumen, [*ſcis donare comitem horridulum lacernâ tritâ,*] .i. ſcis etiam aſſeclam tuum malè veſtitum & frigore tre-

rique tamen ſtudiorum gratiâ ad peruidendum acriùs, quæ commentabantur, ſæpiùs ſumptitauerunt, vt Carneades Academicus cùm ſcripturus eſſet aduersùs Stoïci Zenonis libros. Huius herbæ antiquitùs plurimus fuit vſus ad leuanda mentis & capitis vitia, Maniam præſertim, vndè variæ ſunt locutiones prouerbiales. *Helleborum bibere. Helleborum edere. Helleboro ſeſe purgare. Helleboro opus habere. Anticyram nauigare*, in qua quidem inſula, circa Helleborum flu-

mentem, veſte longo vſu conſumptâ donate. [*Et inquis, amo verum: dicite verum mihi, de me.*] .i. poſtquam Auditores cœnis magnificis & largitionibus corrupiſti, tum dicis, Ego verum amo: nolo vos mihi adulari, ſed de carminibus meis verum dicite, vtrùm ſc. elegantia ſint & ad amuſſim compoſita, an flaccida, languida & inſulſa? [*Quî pote?*] .i. quomodò eſt poſſibile vt ex his verum audias, quorum iudicium donis reddidiſti corruptum & muneribus? [*Vis dicam?*] .i. viſ-ne igitur vt ego Perſius tibi de tuis carminibus dicam veritatem? certè vnico verbo dicam. [*Nugaris,*] .i. ineptias agis, & carmina nullius pretij conſcribis. Ratio eſt *cùm calue, aqualiculus exſtet tibi ſeſquipede propenſo.*] .i. quia ô calue & ſtulte ſenex, obeſum ventris abdomen promineat tibi vno & dimidio pede à pectore propendens.

uium; hæc herba copiosè prouenit. Horat. *Expulit helleboro morbum bilémque meraco.*

b Diminutiuum eſt ab *Elegiâ*, quo genere carminis, primùm res triſtes & lugubres, pòſt etiam lætæ & proſperæ cœperunt deſcribi. Horatius. *Verſibus impariter iunctis querimonia primùm, Poſt etiam incluſa eſt voti ſententia compos.*

c Cruditate laborantes, propter ingluuiem. Horat. —*crudi tumidiq; lauemur. vel,* per Metaph. *Crudi*, dici poſſunt poëtaſtri, qui perfectam poëtices diſciplinam non ſapiunt. *d Dictare*, eſt dicere & enunciare, quod alius excipiens notat & exſcribat. vnde *Dictata*. *e Proceres* propriè ſignificant mutulos in ædificiis .i. capita trabium, hinc per tranſlationem, primores & principes vrbis dicti ſunt *Proceres*, quòd ij in ciuitate emineant ſicut mutuli in ædificiis. *f Citrus* eſt arbor nobiliſſima, quæ in Atlante monte Mauritaniæ naſcitur, ex qua & lecti & menſæ citreæ factæ ſunt pretioſiſſimæ, quæ apud antiquos in ſummo fuerunt pretio. *g Sumen* eſt genus ferculi ex mammis ſuillis factum, vno die poſt partum ſectis & ſalitis.

h Auditorem conductitium, frigore nimio tremulum inſtar febricitantis. *i* Perdito eo, qui pilos alat ſucco, caluities oritur. Galen. lib. XIV. de Meth. medendi. Capilli aut propter putredinem humorum, à quibus conſueuerunt nutriri, aut propter prauitatem corrumpi aſſolent, Galen. de Compoſ. med. ſecundùm loca. Perſius poëtaſtrum hunc iocosè appellat *caluum*, cuius venter erat obeſus, ille igitur minùs ſolers, iuxta illud, *παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον.* .i. *ſubtilem obeſus aluus haud mentem parit.* *k* Eſt diminutiuum ab *aqualico*, quod ſignificat vas è quo porci ſorbent. ponitur hoc loco Metaphoricè pro helluone gulæ & crapulæ dedito, cuius aluus eſt ſordium receptaculum.

O Iane, à tergo quem nulla [a] *ciconia* [b] *pinſit,*
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis [c] *albas,*
Nec [d] *linguæ, quantum ſitiat canis* [e] *Apula, tantùm.*

O Iane! quem nulla ciconia pinſit à tergo, nec manus mobilis imitata eſt auriculas albas, nec tantùm linguæ, quantùm ſitiat canis Apula.] .i. ô Deus bifrons, ego te felicem appello, qui cùm oculos habeas in occipitio, nequeas poſt tergum ab adulatoribus irrideri, quorum mos eſt, coràm laudare, clàm verò vituperare, atque alios irridere.

a Hinc apparet, tria olim irriſionis genera in vſu fuiſſe apud veteres. ſc. vel manu Ciconiæ roſtrum effingere, digitis in vnum collectis & crepitum facientibus: vel pollices manuum temporibus apponere, ac cæteris digitis crebrò agitatis, aſininas aures imitari: vel linguam exerere, quod canes nimiâ ſiti facere ſolent Syrio ardente. Hæc tria ſannarum genera magnus ille Hieronymus nullius expers ſcien-

tiæ,ad Ruſticum monachum ſcribens,ex hoc Poëta deſumpſiſſe videtur. *Si ſubitò reſpexeris* (inquit) *aut ciconiarum deprehendes poſt te colla curuari, aut manu aures aſini agitari, aut æſtuantem canis linguam protrahi. Ciconia*, Græcè πελαργὸς auis eſt notiſſima, quæ parentes ſeneſcentes nutrit, eoſque ætate affectos ac alarum remigio deſtitutos, humeris ſupportat. vndè *Auis pia* nuncupatur, & mutua beneficij compenſatio nominatur ἀντιπελαργία. *b* *Pinſere*, propriè ſignificat pilâ tundere, vel molis frangere. Veteres enim ante molarum vſum, frumenta in pilis pinſebant, vndè *pinſores* olim ſunt dicti, quos iam *piſtores* appellamus. *Pinſere* autem hîc ſignificat metaphoricè, *irridere*, quia ſanniones, illum quem deridebant, crebrò quaſi roſtro ciconio ferire & percutere ſolebant. *c* Aures aſini inuerſæ album referunt colorem. per Synechd. igitur dicuntur *alba* ſicut populus dicitur *alba*, cuius folia ex vna parte album, ex extera viridem habent colorem. *d* Nec tantùm linguæ, quantùm canis in Apulia ſitiendo exerit. *e* *Apulia* regio eſt in Italia intensè calida, quam Hor. Epod. III idcircò appellat *ſiticuloſam*. *Nec tantus vnquam ſyderum inſedit vapor Siticuloſæ Appuliæ.*

Vos ô [a] *patricius ſanguis, quos viuere fas eſt*
[b] *Occipiti cæco,* [c] *poſticæ occurrite* [d] *ſannæ:*
[e] *Quis populi ſermo eſt? quis enim, niſi carmina molli*
Nunc demùm numero fluere; [f] *vt per læue* [g] *ſeueros*
Effundat iunctura vngues?——

Perſius Apoſtrophen facit, ſermonémque conuertit ad Romulidas, proceres & principes Romanos.

a Romulus ad Reipub. curam & adminiſtrationem, centum creauit Senatores, qui PATRES dicti ſunt, eorúmque filij appellati ſunt *Patricij*. vide Liuij x. Decad.
b A tergo parùm videre. .i. circumſpectos eſſe.
c Reſiſtite

O patricius ſanguis, quos fas eſt viuere occipiti cæco, occurrite ſannæ poſticæ :] .i. ô vos Senatorum progenies, quos viuere decet, non vt Ianum, ſed vt alios homines ſine oculis in occipitio, date operam, ne vos poſthac Adulatores poſt tergum derideant: [*quis ſermo eſt populi?*] .i.quid loquitur populus de meis carminibus? Reſpondet Aſſentator Ironicè. *Quis enim, niſi carmina nunc demùm fluere molli numero, vt iunctura effundat ſeueros vngues per læue?*] .i. quis alius ſermo de te eſſet, niſi quòd carmina tua artis & ingenij plena, iam tandem ſuaui rhythmo & numero ſinè vllâ fluant aſperitate, ſic, vt apta verborum connexio excludat prorſus acre iudicium cuiuſlibet Cenſoris?

irriſioni à tergo factæ. *d Sanna*, eſt irriſio, quæ fit vultu diſtorto, & labiis contractis, cum anteriorum dentium oſtentatione. indè *Sannio*, qui ore, vultu, imitandis moribus, voce & corpore, eſt ridiculus. *e* Coniunge hæc verba cum verſu præcedente. ſc. ——*verum mihi dicite, de me.* Redit enim Perſius ad colloquium inſtitutum inter diuitem poëtaſtrum & Adulatorem. *f* Vt minus aſperitatis in tuis carminibus inueniatur, quàm in lapidum iuncturis, quos marmorarij adeò ſubtiliter coniungunt & læuigant, vt vnguis ſuperductus offendat in iis neque rimam, neque quicquam quod hiet vel promineat. *per læue* .i. per id, quod planum, læuigatum & expolitum eſt ab artifice. hùc reſpicit Horatij Adagium. AD *vnguem factus homo* ——

g Momos, accuratos, Criticos & ſcrupulorum inuentores intellige.

——ſcit tendere verſum
Non ſecus, ac ſi oculo [a] *rubricam dirigit* [b] *vno:*

a Metaph. ducta à fabro lignario, qui

Siue opus in mores, [c] in luxum, & [d] prandia Regum,
Dicere res grandes noſtro dat [f] Muſa Poëtæ.

Hæc ſunt verba populi de te, inquit Aſſentator.

Scit tendere verſum non ſecus, ac ſi dirigat rubricam vno oculo:] Ille noſter Poëta nobilis benè nouit verſum dirigere & ſcribere ſine vllâ aut curuitate aut aſperitate, non aliter quàm ſi vno oculo faber lignarius rubricam dirigat: [*ſiue opus dicere in mores, in luxum, & prandia Regum, Muſa dat noſtro Poëtæ ſcribere res grandes.*] .i. ſiue opus ſit dicere in mores & conſuetudines vulgi, (.i. Comœdiam ſcribere,) ſiue in luxum (.i. Satyram ſcribere,) ſiue in prandia Regum, (.i. Tragœdiam ſcribere) quæcunque demùm materia ſit tractanda, par eſt atque idoneus noſter Poëta.

rubricâ.i.terrâ rubri coloris, lineas rectas in lignis formandis dirigit.
b Vno oculo meliùs quàm duobus, quod rectum eſt iudicamus: quia radij oculi vtriuſque non ſine perturbatione in idem concidunt. Ariſt.
c In homines ſolutos & effœminatos.
d Reges in conuiuiis, filiorum membra ſibi appoſita ſæpè incauti comederunt. Alludit ad Tragœdiam de Atreo & Thyeſte.
e Dea Inuentionis. Polymniam fortaſſe intelligit.

Ecce modò [a] heroas ſenſus adferre videmus
[b] *Nugari ſolitos Græcè, nec ponere lucum*

a Senſus heroïcos, res ſublimes. Primitiuum, pro deriuatiuo.

b Græcorum aliquandò vanitas Romanis auribus fuit indigna.

c Rus adeò omnibus refertum, vt eorum prouentu dominum cum ſuâ familiâ paſcere poſſit & ſaturare.

d In quos vuas, pyra, poma & eiuſmodi conijciebant.

e Hæc Feſta ad lupos arcendos, & morbos à pecore profligandos, paſtores in agris celebrabant vndecimo Kalend. Maij. quæ Poëta idcircò appellat *fumoſa*, quòd, cùm celebrarentur, paſtores ignem ex fœno & ſtipulis extructum tranſilirent,

Artifices, nec rus [c] *ſaturum laudare* [d] *vbi corbes,*
Et focus, & porci, & fumoſa [e] *Palilia fœno:*
Vndè [f] *Rhemus, ſulcóque terens* [g] *dentalia,* [h] *Quinti,*
Cùm trepida ante boues [i] *Dictatorem induit vxor,*
Et tua aratra domum [k] *lictor tulit.*——

Indignatur Perſius & excandeſcit in hos poëtaſtros, qui laudis cupiditate delirant, & aſſentationibus occæcati, res magnas vltrà ingenij vires tentant quùm ipſa poëtices rudimenta planè ignorent.

Ecce modò videmus afferre ſenſus heroas ſolitos nugari Græcè, nec artifices ponere lucum, nec laudare rus ſaturum,] .i. ecce nunc videmus quoſdam poëtas res geſtas heroûm deſcribere, qui antè ſolebant Græcorum nugas tractare, quorum tanta eſt imperitia, vt neque ſyluarum amœna deſcribere, neque rus fructibus abundans pro dignitate laudare valeant, [*vbi corbes, & focus, & porci, & Palilia fumoſa fœno:*] .i. in quo rure ſunt multa commoda ſc. vaſa ex viminibus facta, & locus in quo ſtrui-

tur & ſeruatur ignis, & omnis generis armenta, & feſta PALES paſtorum Deæ: [*vndè Rhemus & Quinti terens dentalia ſulco,*] .i. ex quo rure Rhemus & Romulus, & tu etiam ô Quinti Cincinnate, agrum more ruſticorum colens, [*cùm vxor trepida induit Dictatorem ante boues,*] .i. in quo tempore vxor tua Racilia metu perculſa (propter rei nouitatem) te, tuo iuſſu veſte dictatoriâ induit, ante boues quibus iunctis arabas, [*& lictor tulit tua aratra domum.*] .i. & quo tempore etiam, lictor à Senatu miſſus, aratrum tuum humeris ſublatum domum reportauit.

indè credentes ſe expiari. *f* Fratrum alterum pro vtroque poſuit. vndè nobilitas Romana orta eſt & propagata. *g* *Dentale* eſt lignea pars aratri, cui vomer inducitur, ponitur hîc pro toto aratro per Synechd. *h* *L. Quintius Cincinnatus* per lictorem vocatus eſt ab aratro, vt Dictator fieret, qui Minutium Conſulem in Algido monte à Samnitibus obſeſſum quùm liberaſſet, magnam indè gloriam eſt conſecutus: quo negotio intra dies ſexdecim confecto, ad rem ruſticam rediit, & in priore permanſit paupertate. vide Liu. lib. III. *i* Inſignia Dictatoris à Senatu Romano delecti. *Dictator*, Magiſtratus erat ſummæ poteſtatis, ius habens animaduertendi in cuiuſcunque ciuis Romani caput, à quo prouocare nemini licebat. Viuâ voce creabatur, non per ſuffragia, & durabat per ſex menſes. *k* *Lictores* Conſulis miniſtros primus inſtituit Romulus, ſic dictus à *ligando,* quòd Magiſtratum præeuntes portarent virgarum faſciculos cum ſecuribus ligatos, eò nimirùm, vt reum primò virgis cæderent, mox ſecuri ferirent. nunc verò per *Lictorem,* intelligimus eum, qui Carnificis fungitur officio.

4 ——[a] *euge Poëta:*
Eſt nunc [b] *Briſeï quem* [c] *venoſus liber Acci,*

a Ironica eſt laudatio huius poëtaſtri, qui gran-

Sunt quos, [d] *Pacuuiúſque*, *&*
[e] *verrucoſa moretur*
[f] *Antiopa*, *ærumnis cor luctificabile*
[g] *fultæ.*

Perſius aliud vitium taxat in poëtis, qui ſpretis recentibus, antiquos tantùm poëtas affectabant.

Euge Poëta] .i. benè quidem ô Poëta ingenioſiſſime. bono animo es, ecce tibi aditus ad gloriam patet. [*eſt nunc, quem venoſus liber Accî Briſeï moretur:*] .i. aliquis noſtris temporibus, quem liber tumidus furentis Accî delectet. [*ſunt quos, Pacuuiúſque, & verrucoſa Antiopa moretur,*] .i. ſunt alij, quos delectat Pacuuius, eiúſque verrucoſa Tragœdia de Antiopa, [*fulta cor luctificabile ærumnis.*] .i. quæ cor ſuum miſeriis indurauerat, quaſi calamitatibus ſuſtentatum.

dia aggredi non erubeſcit: cùm poëſeos initia explicare non nôrit.
b Accius, vetus poëta, *Briſeus* appellatur. i. *furens*, à cognomine Bacchi Βρυσεὸς, ἀπὸ τοῦ βρύειν, quod ſignificat *madefacere*, vel *ſcaturire*. quia Bacchus ex vuis muſta exprimere primus docuit, in cuius clientela ſunt poëtæ Tragici & Comici: *Scriptorum chorus omnis amat nemus & fugit vrbem, Ritè cliens Bacchi ſomno gaudentis & vmbrâ.* Horat.
c Liber turgidus, ac ſi Accij venæ cum Tragœdiam ſcriberet, vino eſſent inflatæ. *d* Salebroſus Tragœdiarum ſcriptor, ſententiis clariſſimus, ſed citra nitorem, teſte Fabio.
e Quaſi verrucis plena. i. cuius oratio aſpera fuit & tumida. *Verruca*, propriè eſt æditior in monte locus: vndè caruncula rotunda & calloſa eminens in cute, ſine pruritu, præſertim in palmis & pedibus puerorum, vocatur *verruca*, Græcè ἀκροχορδών.
f *Antiopa*, Nictæi filia, vxor Lyci Thebarum regis, ab Ioue in forma Satyri compreſſa, à marito eſt repudiata, & Dirces

opera in carcerem coniecta, vbi in tenebris clauſa, infinitis cruciatibus eſt vexata. *g* Habens cor fultum .i. longo ærumnarum vſu obfirmatum. Hæc Metaphora ſatis audax multos torquet Interpretes. nam, *fulcire* eſt *ſuſtentare :* ærumnæ autem non ſuſtentant, ſed potiùs deijciunt. fit tamen aliquando, vt animus miſeriis diu aſſuefactus, iiſdem ſeſe quaſi nutriat, fulciat & ſuſtentet. Ouid. ——*lachrymaq; per ora cadentes, ſæpè meo fiunt lentus in ore cibus.*

Hos pueris monitus patres infundere [a] *lippos*
Cùm videas, quæriſ-ne, vndè hæc [b] *ſartago loquendi*
Venerit in linguas? vndè iſtud dedecus, in quo
[c] *Troſſulus exultat tibi per* [d] *ſubſellia* [e] *læuis?*

Cùm videas patres lippos infundere hos monitus pueris, quæriſ-ne vndè hæc ſartago loquendi venerit in linguas?] .i. quùm videas parentes cæcos & deliros hęc ſuis filiis præcepta inſtillare, ſc. Vt veteres poëtas lectitent, eorúmque verbis obſoletis vtãtur: mé-ne rogas, vndè hæc nouorum & veterum commixtio in communem hominum ſermonẽ deuenerit? [*vndè iſtud dedecus, in quo Troſſulus læuis exultat tibi per ſubſellia?*] .i. quæriſ-ne vnde ſit profectum iſtud infame & fractum loquendi genus, turpitudine plenum, in quo Romani Equites

a Lippitudo, eſt inflammatio tunicæ incumbentis corneæ. Gal. de different. morb. Senes plerumque lippire ſolent. .i. oculos habere lachrymãtes, quùm putredo ab his defluat.

b Sartago, eſt vaſculum patens, in quo carnes, piſces, pulmenta, obſonia & id genus alia friguntur quæ quoniam in frixu reddit ſtridorem, bene quidem repræſentat

confuſum & diſſonum loquendi ſtrepitum: nempè vbi noua cum effœminati adeò lætabantur, vt tibi. i. Fabularum actoribus & carminum recitatoribus per ſubſellia applaudant.

veteribus, obſoleta cum vſitatis, Latina cum Græcis ridiculè commiſcentur. *c* Equites Romani olim *Troſſuli* vocabantur, à *Troſſulo* Tuſciæ oppido, quod illi ſine peditum adiumento expugnarunt. *Troſſulus* quaſi toroſulus, à toroſa ſc. carne, hoc loco ſignificat Auditorem in cute curanda plùs iuſto operatum. *d* Sedes minores, in quibus ſedent Auditores poëtâ recitante, vel in quibus ab Equitibus ſpectantur ludi.

e Adhuc imberbis, glaber vel politus.

Níl-ne pudet, capiti non poſſe pericula cano
Pellere? quin [a] *tepidum hoc optes audire?* Decenter!
[b] *Fur es, (ait* [c] *Pedio) Pedius quid? crimina* [d] *raſis*
Librat in [e] *antithetis: doctas poſuiſſe figuras*
Laudatur.——

a A tepidis hominibus pronunciatum.
b Perſius id exemplo probat, quod ſuprà eſt locutus. Pedius enim Orator ſacrilegij reus, crimen obiectum abs ſe non remouet, ſed ad verborum lenocinia, exornationes & Antitheta decurrit.

Reprehendit Perſius Oratores & Rhetores, qui cùm ſint decrepiti & ſenio confecti (quâ quidem ætate prudentiores, eſſe deberent) popularem tamen laudem ita affectant, vt in cauſis in quibus ipſi de famâ & vitâ periclitantur, neceſſaria & valida argumenta negligant, & ad

ad verborum fucos ſententiarúmque exornationes ſe conferant.

Nil-ne pudet non poſſe pellere pericula capiti cano? quin optes audire hoc tepidum? Decenter!] .i. ô ſenex cauſidice, nulló-ne afficeris pudore, quòd cùm accuſatus ſis, haud poſſis coram iudice, crimina obiecta, à ſenili tuo capite propulſare? quin potiùs cauſam tuam negligens, cupias ab auditoribus tuis audire hanc Adulatoris laudationem, Decenter egiſti cauſam, aut aliquid ſimile? [*fur es, (ait Pedio)*] .i. aliquis accuſator dicit Pedio, ô Pedi, tu es fur: [*quid Pedius?*] quid reſpondet Pedius, quùm ſe defendet? certè non profert argumenta vera & ſolida, quibus tantum refellat crimen, ſed [*librat crimen in Antithetis raſis: laudatur poſuiſſe doctas figuras.*] .i. crimina ſibi obiecta ponderat in poëticis figuris, & verbis contrapoſitis, ac ſi Pedius accuſatus ſic reſponderet, Pedius non eſt fur, ab alienis ſemper abſtinuit.

c Non fuit hic *Pedius Publicola*, de quo Horat: Satyr. x. lib. I. ſed *Pedius Blæſus*, qui ſub NERONE motus eſt Senatu, accuſantibus Cyrenenſibus, quòd Fanum Æſculapij expilaſſet, delectúmque militarem pretio & ambitione corrupiſſet. vide Corn. Tacitum.

d Elaboratis, magnâ curâ perpolitis.

e *Antitheton*, Latinè *contrapoſitum*, vel *Contentio*, eſt figura, quùm ex contrariis rebus Oratio conficitur: cuius apud Rhetores duæ ſunt ſpecies, altera Verborum, vt, *Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis.* Ouid. altera Sententiarum, vt, *Qui in ſermonibus & conuentu amicorum, verum non dixerit, nunquid eum in concionibus credas à mendacio temperaturum?* Cic. ad Heren. lib IV. Hoc ſchema Orationem facit non ſolùm ornatam, ſed quadam etiam concinnitate numeroſam, vndè σχῆμα σοφιστικὸν dicitur. Per

Antitheta, poëta fortaſſis intelligit Recriminationes, quibus Pedius ſua ipſius vitia purgaret, vel quibus furta ſua & ſacrilegia, quibuſdam rebus in Cyrene benè adminiſtratis compenſaret.

———*bellum hoc. hoc bellum? an*
[a] *Romule* [b] *ceues?*
Men' moueat, quippe, & cantet ſi
[c] *naufragus,* [d] *aſſem*
Protulerim? cantas, cùm fractâ te
[e] *in trabe pictum*
Ex humero portes? verum, nec
[f] *nocte paratum*
Plorabit, qui me volet incuruâſſe
[g] *querelâ.*

Pedius à ſuis Auditoribus ſic laudatur.

Bellum hoc.] .i. ô Pedi, hoc bellum eſt & à te pulchrè dictum. quæ verba repetit Perſius cum indignatione, dicens [*hoc bellum?*] .i. ô Adulator, hoccine bellum nuncupas, quod dixit Pedius? [*Romule, an ceues?*] .i. ô Romane, adeóne impudens factus es, vt turpia laudes & impoſtori vano adblandiaris? [*men' moueat?*] .i. quanquam vos, ô Romani (inquit Perſius) ſitis adeò leues, vt veris rationibus non commoueamini, ſed verbis magnificis & figurarum coloribus ſitis abducti,

a Qui *Romulum* noſtræ Gentis Autorem imitari debeas. eſt Synechd. ſpeciei. *Romulus* pro quouis Romano.

b *Ceuere*, hoc loco ſignificat inhoneſto corporis motu blandiri, inſtar canis qui clunes agitat, dum domino ſuo adulatur. Vox eſt ſilentio digna, quæ ad res venereas tranſlata, ſaluâ verecundiâ explicari non poteſt.

c Mos erat apud veteres, vt naufragi ad paupertatem redacti, tabulam humeris appenſam, in quâ calamita-

quibus iſti Oratores elumbes & rabulæ flagitioſi in cauſis vtuntur capitalibus: ego tamen huiuſmodi oratione ſuperbâ quidem & tumidâ, non magis flector ad miſericordiam, quàm ſi naufragum, calamitates & infortunia ſua depicta in tabellâ circumferentem, cantare audirem. [*quippe, an naufragus moueat me, & protulerim aſſem, ſi cantet?*] .i. nunquid me naufragus ad miſerationem moueat, an nummum ei dederim, ſi hilarem geſtum præ ſe ferat? minimè verò, ſed potiùs his verbis increparem. [*Cantas, cùm ex humeris portes te pictum in trabe fractâ?*] .i. ô naufrage, num cantas, cùm humero circumgeras naufragium tuum in tabulâ depictum? [*plorabit verum, nec paratum nocte, qui volet incuruâſſe me querelâ.*] .i. verè & ex animo dolebit, qui me volet inflectere ad opem ei ferendam, nec Orator perducet me in ſuam ſententiam, aliquid lamentabile recitando, quod tempore nocturno excogitauit, figuris ſc. & verborum fucis exornatum.

tes ſuæ depingebantur, circumferrent, eò nimirum vt tabulam inſpicientibus non cogerentur naufragium narrare, cùm ſtipem emendicarent.

d *As*, propriè Libra dicitur, Græcè μιᾶ, quia pendet vncias XII. plerumque tamen ſignat rem vnamquamque ſolidam & integram. vnde, *Hæres ex aſſe* dicitur, qui totam hæreditatem ex aſſe conſequutus eſt. *As*, nummos quatuor Gallicos, ſeu vnum *marketum* Venetum valet, vt aſſerit Lambinus ſuper illud Horatij ——*ad aſſem Perdiderat.*—— Epiſt. II. lib. II.

e In naue conquaſſatâ. *vel*, per *trabem fractam*. poëta intelligit tabulam à naue abruptam, quam nauta apprehendens, ad terram eius adminiculo ſaluus enatat. *f* Quod olet lucernam. *g* Querimoniis & lachrymis.

Sed numeris [a] *decor eſt, & iunctura addita* [b] *crudis.*
Claudere ſic verſum didicit Berecynthius [c] Atys.
[d] Et qui cæruleum dirimebat [e] Nerea [f] delphin.
[g] Sic [h] coſtam longo ſubduximus [i] Apennino.

Objectio eſt. Sit ita vt tu dicis (ô Perſi) quòd hæc tumidorum verborum ornamenta peragendis cauſis non competant.

Sed decor eſt, & iunctura addita numeris crudis.] .i. pulchritudo quædam & ſuauis ſtructuræ connexio, per has figuras & antiqua verba additur carminibus, quæ aliàs eſſent cruda & aſpera. Reſpondet Perſius, talia pigmenta & verborum fucos maximas eſſe ineptias, ídque docet exemplo verſuum ſequentium, quos abſurdus quidam poëta ſuis temporibus ſic finire ſolitus eſt. [*Atys Berecynthius didicit ſic claudere verſum, Et delphin, qui dirimebat Nerea cæruleum, Sic ſubduximus coſtam longo Apennino.*

Hi tres verſus conſequentes ſunt eiuſdem farinæ, nam, quoad materiam ſunt

a Decor eſt pulchritudo formæ, *decentia* morum, *decorum* ſermonis, *decus* ornamentorum.
b Verſibus incultis & immaturis. fortaſſe intelligit verſus extempore profuſos, maturâ meditatione non decoctos. Metaph. ducta à carnibus crudis & malè præparatis. Quintilianus *Crudo* Oratori declamandum non putat.
c Fuit *Atys* puer Phrygius formâ tantùm egregius, quem Berecynthia (.i. Cybele) deorum mater caſto ſibi amore deuinxerat, eâ lege vt perpetuam ſeruaret

ſinguli molles & affectati: duo autem poſteriores ſunt fractæ & eneruatæ compoſitionis.

pudicitiam; ſed ille vel promiſſi oblitus, vel libidine victus, Sangaridem Nympham vitiauit, vndè mox Cybeles irâ in furorem conuerſus, ſibi ipſi cultro lapideo genitalia amputauit. Ouid. *Ah pereant partes quæ nocuere mihi.* Atys autem dictus eſt *Berecynthius*, à monte Berecynthio, in quo Cybele colebatur. Sæpe igitur *Berecynthia* eſt appellata. Romani BONAM DEAM appellabant, cuius Sacra, oculis viri, ne imprudentis quidem, aſpici fas erat. *d* Eſt hoc carmen nimis inflatum & audacibus Metaphoris refertum. *cæruleum Nerea*, pro mari & ponto, *dirimebat*, pro natando diuidebat. *e* Deum maris, Oceani & Tethyos filium. *f* Qui Arionem citharœdum optimum à piratis in mare proiectum, dorſo accepit & in Laconiam deuexit. *g* Perſius in hoc verſu, non modò Metaphoras audaces & ineptas, (vt mihi videtur) ſed aliud etiam vitium in poëtis ſuæ ætatis taxat, qui in quintâ ſede carminis heroïci Spondæum nimis frequenter collocabant Notatur in hoc verſu Hannibalis hiſtoria, qui ex Hiſpaniâ deuictâ, in Italiam cum toto exercitu penetrauit, quod vt faceret, montem Apenninum igne, ſulphure & aceto ſuper infuſo, diſrupit. vide Liuium, & Iuuenalem Satyr. x. *h* Latus montis. Metaph. affectata, à coſtâ in corpore humano ductâ. *i* Mons *Apenninus* ab Alpibus inchoans; in Siculum vſque progreditur fretum, circiter quingenta millia paſſuum, Italiam mediam quaſi dorſo diuidens.

Arma virum. *nónne hoc* [a] *ſpumoſum, & cortice* [b] *pingui,*
Vt ramale vetus prægrandi [c] *ſubere coctum?*

a Spumoſum dicitur carmen, quod verbis ſonoris compoſitum, extrinſecùs tumeſcit, intùs verò nulla eſt ſenſus medulla.

Inſurgit aliquis turgidorum verſuum patronus, & Perſium interrogat, num illud

etiam Virgilij (ſc. Arma virum) *vanum, ſpumoſum, aut ſcabroſum dici debeat? ac ſi diceret, ſi hoc in Virgilio non ſit vitio dandum, certè neque id ſuperiùs eſt reprehendendum.*

Nónne hoc ſpumoſum, & cortice pingui, vt ramale vetus coctum ſubere prægrandi?] .i. nónne hoc carmen Virgilianum inflatum eſt tanquam ſpuma, & pingue vt ramus annoſus ab ingenti ſubere decerptus, & diuturno Solis calore exſiccatus?

b Craſſo nimiùm ſonanti & minùs elaborato. *c* *Suber* arbor eſt glandifera, vt ilex, perpetuâ comâ virens, cortice craſſiſſimo, quo exuta non areſcit vt reliquæ arbores, ſed cortex renaſcitur, cuius vſus plures ſunt & varij, præcipuus verò apud ſutores calcearios ad crepidas faciendas.

Quidnam igitur [a] *tenerum, &*
[b] *laxâ ceruice legendum?*
Torua [c] Mimalloneis implérunt
cornua [d] bombis:
Et raptum vitulo caput ablatura
ſuperbo
[e] Baſſaris, & [f] Lyncem [g] Mænas flexura corymbis,
[h] Euion ingeminat: [i] reparabilis adſonat Echo.

a Non nimis inflatum, ſed humili ſtylo compoſitum. *b* Solebant ſtolidi carminum recitatores, quùm turgidum aliquod & malè affectatum poëma pronunciarent, ceruices ſuas in altum erigere. Metaphora eſt ſum-

Patronus carminum inflatorum, iterum interrogat Perſium. Quando ab omnibus

poëtis talia fiunt carmina, qualia tu irrides, tanquam nimis plena, vana ac turgida: dic obſecro, te judice.

Quidnam igitur tenerum, & legendum laxâ ceruice?] .i. quódnam poëma minùs aſperum eſt, & propterea pronunciandum geſtu elegantiore, ceruice non erectâ? Reſp. Perſius cum irriſione. Hæc quatuor carmina quæ ſequuntur (ſiue à NERONE, ſiue ab alio quopiam nobili Romano compoſita) laxâ ceruice ſunt pronuncianda, in queis verborum grandis eſt ſonus, ſenſus autem nullus, neque mens. [*implerunt cornua torua bombis Mimalloneis:*] .i. ſacerdotes Bacchi tubas terribiles ex cornibus factas ſonitibus inflarunt: [*& Baſſaris ablatura caput raptum Vitulo ſuperbo,*] .i & Agaue Bacchi ſacerdos, cùm auferre vellet caput Pentheo ſuo filio, quem putauit eſſe vitulum, [*& Mænas flexura lyncem corymbis,*] .i. & Mænas, furioſa Bacchi ſacerdos, cùm lyncem hederarum vuis flectere vellet [*ingeminat Euion:*] .i. ipſa Mænas, ſicut & Baſſaris, Bacchum ſublatâ voce ſæpiùs inclamat: [*Echo reparabilis adſonat.*] .i. dea reſonantiæ voces iterans, vna ſonat.

Hæc quatuor carmina nihil aliud redolent, niſi verba adſectata, fabuloſam an-

a ...pta ab equis, qui laxatis habenis collum gerunt ſubmiſſiùs.

c *Mimallones,* Bacchi mulieres, ſic dictæ *vel,* à *Mimâ* monte Ioniæ, vbi ſolennia & certamina quotannis Baccho celebrantur. *vel,* à *μιμέομαι,* quòd ad Bacchi imitationem cornua ferrent.

d *Bombus* propriè ſignificat ſonum quem faciunt apes.

e Bacchi ſacrificula, ſic dicta à *Baſſario,* vno ex cognominibus Bacchi, qui veſte induebatur ad pedes demiſſâ *Baſſari* nominata.

f *Lynx,* eſt

fera maculoſa vulgò naſcens in Æthiopia, quæ omnium quadrupedum cernit clariſſimè. tiquitatem, & inanem verborum oſtentationem, meritò igitur à Perſio reprehenduntur.

Lynces & Tigres currum Bacchi trahunt, quorum variis coloribus, varij vini effectus in hominum mentibus ſignificantur. *g* Furioſa, à μαίνομαι, quod eſt *furere*. Mænades enim dum Bacchi ſacra celebrarent, paſſis capillis furentium more huc illuc curſitabant. *h* *Euios*, nomen Bacchi, qui ſic nominabatur, quod diis gerentibus bellum cum gigantibus, ille primus in leonem conuerſus, gigantem occidit. quo facto Iupiter eum ſic laudauit εὖ υἱέ. .i. *Euge* fili. Horat. Od. 11. lib. 11. ——*diſſipat Euius Curas edaces*,——
i Echo *reparabilis*. quia repetit & reparat hominum voces. Eſt autem Echo ἀφὴ φωνῆς τῆς ἐσχάτης ληγούσης, Tactio nouiſſimæ ſeu poſtremæ vocis deſinentis. Ariſtot. in Problem. Ouid. *Nec prior ipſa loqui didicit reparabilis Echo.*

Hæc fierent, ſi [a] *teſticuli* [b] *vena vlla paterni*
Viueret in nobis? [c] *ſummâ* [d] *delumbe* [e] *ſaliuâ*
Hoc natat in labris; & in vdo eſt [f] *Manas, & Atys.*
Nec [g] *pluteum cadit, nec* [h] *demerſos ſapit vngues.*

Perſius ſermonem ſuum continuat, cuius indignatio magis magiſque emicat, quòd tam turpia & affectata carmina fierent, oſtendens id prouenire ex nimiâ poëtarum incuriâ. Nam ſi in ſcribendo

a *Teſticuli*, vel *Teſtes*, vt quibuſdam placet, ſic dicti ſunt, quòd virilitatis ſunt teſtes. cui parti ſenſus ſubtilior tribuitur. Elegans autem eſt Metaph. quamuis obſcœna videtur, quâ docet poëta virtutis antiquæ igniculos, aut naturę melioris ſe-

maiorem adhiberent curam, tum certè caput ſcaberent, vngues roderent, & pluteum caderent: qui quidem geſtus ſunt hominis irati, cogitabundi, & de mutando ſolliciti, quum res & verba non ſuccurrant.

Hæc fierent, ſi vlla vena teſticuli paterni viueret in nobis?] .i. taliá-ne carmina, flagitioſa nimirùm & indecora à nobis poëtis fierent, ſi quid paternæ virtutis in nobis degeneribus ſupereſſet? minimè verò. [*hoc delumbe natat in labris ſummâ ſaliuâ;*] .i. hoc ſolutum & enerue poëma quaſi humore ſcatens, fluit in noſtrorum nobilium linguis & labris, [*& Mænas eſt in vdo & Atys.*] .i. vanæ fabulæ de Mænade & Aty ſunt in eorum ore & linguâ. [*Nec cædit pluteum, nec ſapit vngues demorſos.*] .i. quod tamen delumbe carmen non fecit, vt poëta qui illud compoſuit, pluteum præ irâ pulſaret, neque dum condidit, vngues inter meditandum ad viuum arroderet.

mina in multis periiſſe.

b *Vena* nomen ſumpſit ab eo, quod per eam veniat ſanguis, corporis nutrimentum. ſanguinis autem generandi ſimul & in omnes partes ferendi gratiâ, factæ ſunt venæ. Galen. de vſu partium. lib. I.

c Perſius vlterius indignatur, quòd carmina affectata, rancida & elumbia (qualia ſuperiùs recitauit, ſc. *Torua Mimalloneis, &c.*) tam molliter, vuidè, & ineptè pronuncientur, voce nimirùm fractâ & effœminatâ.

d Non habens aliquid lumborum .i. virtutis. In lumbis enim virtus corporis ſita eſt. hinc *delumbe carmen* ponitur pro eneruato, laſciuo & minimè virili. *e* In ſummâ ſaliuâ. .i. in extremâ oris parte. *In labris, in vdo*, eiuſdem ſunt ſignificationis. *f* Ineptum de Baccho & Cybele poëma, in quo Mænas & Atys, qui materiam ſuppeditant laſciuioris carminis reci-

tantur. *g* Tabulam quâ vtuntur ij, qui libris dant operam & ſcribunt. *vel*, Armarium in quo libri reponuntur, quod poëta cogitabundus præ indignatione percutit, ſi quid pro voto non ſuggerit animus. *h* Horat. Satyr. x. lib. 1. —*& in verſu faciendo, Sæpè caput ſcaberet & viuos roderet vngues.* Geſtus ſunt hominum in altiſſimâ cogitatione defixorum, eorumque maximè, qui ſummam curam in ſcribendo ponunt. verùm poëtæ noſtræ tempeſtatis (inquit Perſius) nullo labore adhibito, omnia negligenter in lucem proferunt, quapropter à Satyris ſcribendis non poſſum abſtinere.

Sed quid opus teneras [a] *mordaci* [b] *radere vero*
Auriculas? [c] *vide ſis, ne maiorum* [d] *tibi fortè*
[e] *Limina frigeſcant; ſonat heic de nare* [f] *canina*
Litera.——

Obiectio eſt. [*Sed quid opus radere auriculas vero mordaci?*] .i. Sed ô Perſi, quamuis hæc ita ſunt vt tu dicis, dic obſecro, quæ te cogit neceſſitas, vt veritate ingratâ, delicatulas Aulicorum & Nobilium aures offendas? [*vide ſis, ne fortè limina maiorum frigeſcant tibi,*] .i. caue tibi & vide quid agas, ne fortè ædes potentiorum virorum (quos ſatyricâ tuâ mordacitate irritas, haud ampliùs tibi pateant, [*hic litera ſonat de nare canina.*] .i. in iſtis tuis carminibus, mordax & con-

a Veritas malos & ſcelestos mordet & lancinat, odioſa eſt igitur & ingrata, iuxta illud Terentij. *Obſequium amicos, veritas odium parit.*
b Metaph. à Chirurgis ducta, qui vulnera putrida ſolent radere & cultro reſecare.
c Vide ſi vis. (*de*) in *vide* corripitur ab antiquo verbo *vido, is.* tertiæ coniugationis, cuius compoſi-

ſitioſa oratio, inſtar canis rabidi vnumquemque mordet & lacerat.

tum *diuido* eſt adhuc in vſu. *ſis*, pro, ſi vis. Sic Comici loquuntur ſæpiùs. *ſultis*, pro, ſi vultis. *ſodes*, pro, ſi audes. *capſis*, pro, cape ſi vis, &c. *d* In tuum damnum vel perniciem. *e* *Limen* dicitur, quod ex tranſuerſo in ianua eſt. Pars pro toto. Limina in hoc loco ſignificant amicitias ſeu familiaritates. Iuuenal. *Limine ſubmoueor,* —— .i. repellor ab amicitiâ. *Vel*, quod veriſimilius eſt, Perſius reſpexit ad illud Horatij lib. II. Satyr. II. ——*ô puer, vt ſis Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus Frigore te feriat.*—— .i. ne quis apud potentiores mortem tibi inferat, quæ frigidos efficit. Ita, ſenſus erit, *Caue, ne capitis diſcrimen tibi immineat.* *f* R, litera eſt canina, quam canis irritata dentibus reſtrictis imitatur & exprimit. Lucil. *Irritata canis, quod homo, quàmplurima dicat* .i. R, R.

——per me equidem ſint omnia protinùs [a] *alba,*
Nil moror, [b] *Euge, omnes, omnes benè mira eritis res.*
[c] *Hoc iuuat, heic, inquis, veto quiſquam faxit* [d] *oletum.*
Pinge duos [e] *angues: pueri,* [f] *ſacer eſt locus; extra*
Meÿte. diſcedo.——

a *Album*, per Metaph. ponitur pro bono, ſicut è contrario, *nigrum* pro malo. Iuuenal. *——maneant qui nigrum in candida vertunt.*
b Eſt interiectio aſſentientis & ſibi ſuâ ſponte congratulantis, quòd tale conſilium re-

Reſpondet Perſius. Si ſic ſeſe res habet, vt turpiſſima Romanorum vitia ſine periculo reprehendere non liceat.

Equidem moror nil,] .i. ego quidem

nihil impedio, quin [*per me omnia ſint alba protinùs*,] .i. omnia eorum facinora, ſcripta & dicta, quantùm ad me attinet, ſint deinceps bona, ſerena, candida, ego verò in neminem quamuis flagitioſum inuehar, ego nihil meis ſcriptis reprehendam. [*Euge, res omnes, omnes eritis benè miræ*.] .i. ô res Romanorum, vos omnes, omnes (inquam) egregiæ eritis, admirabiles & laudandæ. [*hoc iuuat*,] .i. ô poëta nobilis & diues, hæc mea oratio te delectat, ſc. vt nemo reprehendatur, [*heic, inquis, veto quiſquam faxit oletum*.] .i. tu dicis, in poëmate meo prohibeo, vt quiſquam faciat reprehenſionis maculam. [*pinge duos angues* :] .i. ſi verſus tui (inquit Perſius) adeò ſint diuini, & mores tui adeò incorrupti, vt eos reprehendere oporteat neminem; adpone ad carmina tua aliquod ſignum, quo perſpecto, moneat nullâ mordacitate verſus tuos inſectari, atque inſuper hoc adde Interdictum, [*pueri, locus eſt ſacer, meiite extra*.] ô pueri, hic locus eſt religioſus, & Diis deſtinatus, cauete hunc locum polluatis, quapropter extrà eum mingite, [*diſcedo*.] .i. ab hoc loco venerabili procul abeo, ne eum contaminem.

perit de Satyrâ non ſcribendâ.
c Hoc melli eſt.
d *Oletum*, ſignificat locum fœtidum & malè olentem, in quo ſæpiùs mingitur, quod ex ipſo Perſio hîc colligi poteſt, quùm ſubiunxerit, *extra meiite*, non ventrem exonerate. Hoc loco, *Oletum* Allegoricè ſignificat Satyræ graueolentiam atque acrimoniam. Eſt etiam *oletum* ſtercus humanum. Verranius. *Sacerdotula in ſacrario fecit oletum*. Denique *oletum* eſt idem quod oliuetum, ab olea. Cato de Re ruſt. cap. I.
e Veteres vbi oletum fieri nolebant, Ibi duos angues vel dracones tanquam loci Ge-

nium depingebant, vt pueri eorum picturâ perterriti in illo loco non mingerent. Putarunt antiqui, omnem locum ſuum habere Genium, qui per anguem oſtenditur. vndè Virg. v. Æneid. ſic loquitur de ſerpente, qui è tumulo Anchiſæ exierat. *Incertus, geniúmve loci, famulúm-ve parentis Eſſe putet.*———

f *Sacer.* idem quod venerabile. Virgil. *Extulit os ſacrum cælo.*——— Sumitur nonnunquam pro execrando & ſceleſto. Virg. *Auri ſacra fames.*——— Horat. Epod. VII. *Sacer nepotibus cruor.* .i. pernicioſus, execrandus. Aul. Gell. *Lex duodecim tabularum eſt, patronus ſi clienti fraudem fecerit, ſacer eſto* .i. execrabilis. Hinc omnis homo malus & improbus, *ſacer* appellari ſolet. Horat. Satyr. III. lib. II. ———*inteſtabilis & ſacer eſto.*

———ſecuit [a] *Lucilius vrbem,*
Te [b] *Lupe, te Muti, &* [c] *genuinum* [d] *fregit in illis:*
Omne [e] *vafer vitium ridenti Flaccus amico*
Tangit, & admiſſus circum [f] *præcordia, ludit,*
Callidus [g] *excuſſo populum ſuſpendere naſo.*

a *Lucilius* Poëta inter Latinos, primus promeruit Satyrarum laudem, qui mirâ carminis acerbitate, multos præpotentes & populi primores nominatim inſectatus eſt. *———ſale multo vrbem defricuit.*——— inquit Horat. Satyr. X. lib. I. .i. falsè & mordaciter ciuium Romanorum vitia notauit. Anno ætatis ſuæ

Cum Lucilius & Horatius Satyrographi ſuis ſalibus & verborum acrimoniâ, Principes Ciuitatis impunè lacerauerunt, cur mihi (inquit Perſius) *non licebit prauos hominum mores leuiter tangere?*

Lucilius ſecuit vrbem,] .i. Lucilius totam Romam quaſi gladio lancinauit,

[*Lupe te, Muti te,*] .i. ô Lupe, helluo improbe, Lucilius acri ſuo carmine te imprimis perſtrinxit, & te quoque ô Muti Albuti, [*& fregit genuinum in illis :*] .i. & in illorum morſu & reprehenſione fregit dentem intimum : Identidem [*Flaccus vafer tangit omne vitium amico ridenti,*] .i. Q. Horatius Flaccus verſutus & callidus, omnia amicorum, etiam Mæcenatis ſui, vitia notat, quaſi iocos agens, eum in modum, vt amici rideant, non indignentur, [*& admiſſus ludit circum præcordia,*] .i. & ſemel receptus atque auditus, interiora animi vitia, quaſi ludibundus reprehendit. [*callidus ſuſpendere populum,*] .i. gnarus & ingenioſus artifex, populum deridere, [*naſo excuſſo.*] .i. naſo non rugoſo, ſed exporrecto, vt populus irrideri vix ſentiat.

XLVI. apud Neapolin vitam cum morte commutauit, & publico funere elatus eſt. *b* *Lupum Albutium & Metellum* viros nobiliſſimos & Reip. Romanæ proceres, infames tamen & vitiis coopertos, Lucilius Satyricâ mordacitate arripuit. vide Horat. Satyr. I. lib. II. *c* Dentium alij ſunt Anteriores ſuprà & infrà quatuor numero, qui τόμεοι à Græcis, à noſtris Inciſores appellantur alij his proximi vtrinque, qui χυνοδόντες Canini ſeu fractorij vocantur. alij appellantur γόμφιοι. .i. Molares. poſtremi omnium ſunt Genuini, ſeu σοφρονιστῆρες, quos Auicenna Dentes ſenſus ſiue intellectus nuncupat, nam, circiter annum vigeſimum multis etiam octogeſimum innaſcuntur. Dicti ſunt *genuini,* quòd à genis pendeant. *d* Comminuit inſtar canis oſſa molentis. *e* Quaſi valdè Afer, *Afri* enim callidi & aſtuti ſemper ſunt habiti. *f* *Præcordia* ſunt membranæ, quæ exta ſeparant ab inferiore viſcerum parte, ſic dicta, quia cordi prætenduntur. A Medicis appellantur Hypocondria, à Græcis φρένες, quæ exiſtimantur eſſe mentis ſedes. ſic Ariſtot. lib. III. de partibus Animalium. *φρένες καλοῦνται ὡς μετέχουσαι τι τοῦ φρονεῖν. Præcordia*

vocantur quaſi participia prudentiæ. g *Excuſſo naſo ſuſpendere*, eſt tectè & ſubdolè irridere. nam, qui ſic irrident, non criſpant nares, neque in ſannam corrugant, ſed naſum excutiunt ac porrigunt, ac ſi nihil tale agerent.

Men' a *mutire nefas, nec clàm, nec cum* b *ſcrobe, nuſquam?*
Heic tamen infodiam. Vidi, vidi ipſe, libelle:
Auriculas c *aſini quis non habet? Hoc ego opertum,*
d *Hoc ridere meum tam nil, nullâ tibi vendo*
e *Iliade.* ——

Cùm Lucilius & Horatius tantâ cum libertate in Romanos nobiliſſimos apertè & nominatim ſint inuecti, idq; impunè.

Nefáſ-ne me mutire] .i. an mihi non licebit aliquid hiſcere & immurmurare? [*nec clàm, nec cum ſcrobe?*] .i. neque tectè, neque more tonſoris Midæ, qui humo effoſsâ Domini aures à ſe viſas quaſi ſuggillat. [*nuſquam?*] .i. quid? neque palàm neque clàm Romanorum ſtultitiam reprehendere mihi fas eſt? *Tamen hîc infodiam.*] .i. ego tamen Midæ tonſorem imitabor, atque huic libello tanquam ſcrobi inſuſurrabo Romanorum vitia & vani-

a *Mutire*, eſt quaſi ſignum mutum facere, ſiue leni voce aliquid imperfectè loqui. Terent. in Andr. *Itaque herclè nihil iam mutire audeo*. .i ne verbum ſonare.

b Alludit ad Midæ fabulam, cuius tonſor, cùm reticere non poſſet quod viderat, neque diuulgare auderet, ſcrobi inſuſurrauit, & dixit, *Auriculas aſini Mida rex habet.* vide Ouid. Metamorph. lib.

c *Aſini aures* dicuntur habere, qui

[*Lupe te, Muti te,*] .i. ô Lupe, helluo improbe, Lucilius acri ſuo carmine te imprimis perſtrinxit, & te quoque ô Muti Albuti, [*& fregit genuinum in illis :*] .i. & in illorum morſu & reprehenſione fregit dentem intimum : Identidem [*Flaccus vafer tangit omne vitium amico ridenti,*] .i. Q. Horatius Flaccus verſutus & callidus, omnia amicorum, etiam Mæcenatis ſui, vitia notat, quaſi iocos agens, eum in modum, vt amici rideant, non indignentur, [*& admiſſus ludit circum præcordia,*] .i. & ſemel receptus atque auditus, interiora animi vitia, quaſi ludibundus reprehendit. [*callidus ſuſpendere populum ,*] .i. gnarus & ingenioſus artifex, populum deridere, [*naſo excuſſo.*] .i. naſo non rugoſo, ſed exporrecto, vt populus irrideri vix ſentiat.

XLVI. apud Neapolin vitam cum morte commutauit, & publico funere elatus eſt.
b *Lupum Albutium & Metellum* viros nobiliſſimos & Reip. Romanæ proceres, infames tamen & vitiis coopertos, Lucilius Satyricâ mordacitate arripuit. vide Horat. Satyr. I. lib. II.
c Dentium alij ſunt Anteriores ſuprà & infrà quatuor numero, qui τύμεοι à Græcis, à noſtris Inciſores appellantur. alij his proximi vtrinque, qui κυνοδόντες Canini ſeu fractorij vocantur. alij appellantur γόμφιοι. .i. Molares. poſtremi omnium ſunt Genuini, ſeu ζοφεραπτῆρες, quos Auicenna Dentes ſenſus ſiue intellectus nuncupat, nam, circiter annum vigeſimum multis etiam octogeſimum innaſcuntur. Dicti ſunt *genuini*, quòd à genis pendeant. *d* Comminuit inſtar canis oſſa molentis. *e* Quaſi valdè Afer, *Afri* enim callidi & aſtuti ſemper ſunt habiti. *f* *Præcordia* ſunt membranæ, quæ exta ſeparant ab inferiore viſcerum parte, ſic dicta, quia cordi prætenduntur. A Medicis appellantur Hypocondria, à Græcis φρένες, quæ exiſtimantur eſſe mentis ſedes. ſic Ariſtot. lib. III. de partibus Animalium. φρένες καλοῦνται ὡς μετέχουσαί τι τοῦ φρονεῖν. *Præcordia*

vocantur quaſi participia prudentia. g *Excuſſo naſo ſuſpendere*, eſt rectè & ſubdolè irridere. nam, qui ſic irrident, non criſpant nares, neque in ſannam corrugant, ſed naſum excutiunt ac porrigunt, ac ſi nihil tale agerent.

Men' a *mutire nefas, nec clàm, nec cum* b *ſcrobe, nuſquam?*
Heic tamen infodiam. Vidi, vidi ipſe, libelle:
Auriculas c *aſini quis non habet? Hoc ego opertum,*
d *Hoc ridere meum tam nil, nullâ tibi vendo*
e *Iliade.* ——

Cùm Lucilius & Horatius tantâ cum libertate in Romanos nobiliſſimos apertè & nominatim ſint inuecti, idq́ impunè.

Nefáſ-ne me mutire] .i. an mihi non licebit aliquid hiſcere & immurmurare? [*nec clàm, nec cum ſcrobe?*] .i. neque tectè, neque more tonſoris Midæ, qui humo effoſsâ Domini aures à ſe viſas quaſi ſuggillat. [*nuſquam?*] .i. quid? neque palàm neque clàm Romanorum ſtultitiam reprehendere mihi fas eſt? *Tamen hîc infodiam.*] .i. ego tamen Midæ tonſorem imitabor, atque huic libello tanquam ſcrobi inſuſurrabo Romanorum vitia & vani-

a *Mutire*, eſt quaſi ſignum mutum facere, ſiue leni voce aliquid imperfectè loqui. Terent. in Andr. *Itaque herclè nihil iam mutire audeo.* .i ne verbum ſonare.

b Alludit ad Midæ fabulam, cuius tonſor, cùm reticere non poſſet quod viderat, neque diuulgare auderet, ſcrobi inſuſurrauit, & dixit, *Auriculas aſini Mida rex habet.* vide Ouid. Metamorph. lib.

c *Aſini aures* dicuntur habere, qui

hebetes ſunt & tardi ad intelligendum quæ audiuerint, deque auditis rectè iudicare neſciunt, veluti Midas rex Phrygiæ, qui in certamine de cantu inter Apollinem & Pana arbiter electus, vter alterum antecelleret, Pana Apollini ſtultè prætulit, quapropter Apollo iratus aſininas aures illi affixit.

tates. [*libelle, vidi, ipſe vidi:*] .i. heus tu ô mi libelle, ego ipſe vidi, vidi (inquam) & in libello meo ſcripſi, [*Quis non habet auriculas aſini?*] .i. Ego vidi & quotidie video, omnes Romanos tam nobiles quàm ignobiles Aſininas habere aures. .i. iudicio corruptos eſſe tanquam aſinos. [*hoc opertum,*] .i. hoc ſecretum (inquit Perſius) meo libro inſertum, quòd Romæ lectorem vix inueniet, [*hoc meum ridere*] .i. has meas Satyras cum cachinno legendas [*tam nil,*] .i. tam parui pretij apud Romanos, *vendo tibi nullâ Iliade.*] .i. tibi vendam aut permutabo, non vllius Iliadis pretio, ſed pluris æſtimo quàm omnia aliorum poëmata & ſeruiles aſſentationes.

d Eſt Helleniſmus. *hoc ridere:* .i. hunc riſum meum. *e* *Ilias* propriè ſignificat Homeri opus clariſſimum, ſic dicta ab *Ilio* vrbe, quam Ilus Troïs filius, in Troade à ſuo nomine condidit. Hîc verò ponitur pro Accî Labeonis Iliade.

a Cratinus Athenienſis, Callimedis filius, Poëta Comicus & Philoſophus Epicureus, vixit cum Platone Olymp. circiter LXXXI. teſte Euſebio, Annos natus

——*Audaci quicunque afflate* [a] *Cratino,*
Iratum [b] *Eupolidem* [c] *prægrandi cum ſene* [d] *palles,*
Aſpice & hæc, ſi fortè aliquid [e] *decoctius audis;*
Indè [f] *vaporatâ lector mihi ferueat aure.*

Iam

Jam docet Perſius quos volet eſſe Satyrarum ſuarum lectores, nempè non Adulatores, non quóſuis ex imperitâ multitudine, ſed doctos viros, qui veteres Satyricos diligentiſſimè lectitârunt.

Quicunque afflate Cratino audaci palles Eupolidem iratum, cum ſene prægrandi,] .i. ô quicunque afflatus & audacis Cratini ſcriptis imbutus, ad pallorem vſque legis Eupolidem Græcorum vitiis iratum, vnâ cum Ariſtophane Comico valdè ſene, [*aſpice & hæc,*] .i. aſpice & lege has meas Satyras, [*ſi fortè audis aliquid decoctius,*] .i. ſi fortè in illis aliquid perfectius aut minùs crudum deprehendis, [*indè*] .i. ex eo quòd Satyræ meæ ſint maturæ & longo ſtudio elaboratæ [*lector ferueat mihi aure vaporatâ.*] .i. volo vt diligens lector, aure purgatâ & præparatâ cúmque animi feruore, ſcripta mea legat.

obiit XCVII. quem Perſius *audacem* appellat, proptereà quòd nihil timens, mirâ audacitate Atheniensium vitia carpſerit. *Cratinus, Eupoles & Ariſtophanes,* tres fuere præcipui Comœdiæ veteris ſcriptores, quorum vno verſu meminit Horat. Satyr. IV. lib. I. *Eupolis, atque Cratinus, Ariſtophaneſque poëta.* *b* Vixit *Eupolis* Cratino poſterior, cuius in ſtylo fuit æmulus. Euſeb in Chron. de quo etiam M. Tullius Epiſt. ad Atticum lib. VI. Εὔπολιν τὸν τῆς ἀρχαίας *quis non dixit ab Alcibiade nauigante in Siciliam. deiectum eſſe in mare?* Hunc Perſius *iratum* vocat, quia vitiis & flagitiis vehementer fuit infenſus. *c* Ariſtophanem intelligit, Comicum facetiſſimum, qui Satyras ſummâ cum libertate etiam valdè ſenex ſcripſit; *prægrandem* verò appellat, *vel,* quòd eſſet ætate grandis, *vel,* propter ſtyli ſublimitatem & magnificentiam. *d* In legendo & imitando illos duos ſcriptores, factus es pallidus & macilentus. *e* Perfectius, ſuauius, contrarium eſt ei quòd ſuprà dixit, *numeris crudis.* In quâ dictione

eſt figura elegans, *vel*, à carnibus igne elixis, *vel*, vt placet Autumno, à Medicis deducta, qui multum liquoris bulliendo, faciunt, vt res decocta ad medias, tertias, vel quartas partes redacta, plus virium habeat. *f* Aure meorum poëmatum vapore & calore tepefactâ.

a Crepida, teſte Seruio, fuit calciamentum Thuſcum, quod corrigiis ad pedes ligabatur. nomen ſumpſit à ſono, quem ambulando reddit. per *crepidarum irriſores*. Perſius taxat eos, qui cùm aliorum vitam & verba nequeant reprehendere, externum habitum irrident, & in eo anſam calumniarum quærunt.
b Sordidus exiſtens .i. vitioſus & turpis. Metaph. ſumpta à corpore ad ani-

Non hic, qui in [a] crepidas Graiorum ludere geſtit,
[b] Sordidus, & luſco qui poßit dicere, [c] luſce;
Seſe aliquem [d] credens, Italo quod honore [e] ſupinus,
Fregerit [f] Heminas [g] Areti [h] Aedilis iniquas.

Perſius vt ſuprà, oſtendit quos deſiderat lectores, ſic dicere iam pergit, quos reſpuat & recuſet.

Non hic, qui geſtit ludere in crepidas Graïorum,] .i. nolo, vt is ſit meorum ſcriptorum lector, qui Græcos philoſophos cupit irridere, propter externum habitum & calciamenta quibus vtuntur, literas verò & philoſophiam ipſam omninò contemnit, [*ſordidus, & qui poſſit dicere luſco, luſce,*] .i. & qui quidem exiſtens ſordidus & impurus, poſſit naturæ vitia luſco obiectare, dicens cum exprobratione, ô Luſce, [*& credens ſeſe aliquem,*] .i. & cre-

dens ſeſe virum eſſe magni pretij, [*quòd ſupinus Italo honore, Ædilis fregerit Areti Heminas iniquas.*] .i. protereà quòd Italicâ dignitate elatus, cùm aliquando eſſet Ædilis, fictilia & menſuras non iuſtas fregerit Areti, in Thuſciæ ciuitate.

mum. *c* *Luſcus* eſt, qui propinqua diſcernit, diſtantia haudquaquam videt. *d* Aliquantulum ſuperbiens. *e* *Supinus* propriè ſignificat eum, qui iacet ſuper dorſum, vultu cœlum ſpectans. ponitur nonnunquam pro otioſo, qui ſupinus iacet & molliter viuit, quandoque ſignificat monſtoſum & elatum. Horat. Od IV. lib. III. ——*ſeu Tibur ſupinum, Seu liquidum placuère Baiæ.* In hoc loco, hominem denotat ſuperbum, & ſecundâ fortunâ quaſi ebrium ex Ædilitatis munere, quo functus eſt in municipio Italiæ. *f* *Hemina*, eſt menſuræ genus, dimidium Sextarij continens.
g *Aretium*, oppidum Thuſciæ, fictilibus certæ cuiuſdam menſuræ celebre. *h* *Ædiles* minimi Magiſtratus Rom. erant, ſic dicti, quòd ædes ſacras procurarent: ad quorum etiam officium pertinuit, menſuras & vaſa non iuſti ponderis, corrigere & frangere. Iuuenal. Satyr. x. *Et de menſuris ius dicere, vaſa minora Frangere, pannoſus vacuis Ædilis Vlubris.*

Nec qui [a] *abaco numeros, & ſecto in puluere* [b] *metas*
Scit riſiſſe vafer, multùm gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans [c] *Nonaria* [d] *vellat.*
His manè [e] *edictum, poſt prandia* [f] *Callirhoën do.*

Nec ad meas Satyras legendas veniat ille.

a *Abacus*, inter alia ſignificata, eſt tabula, in qua Calculatores numeros & figuras delineant. *b* Geometras intelligit, qui varias formas & figuras radio deſcribere con-

ſueuerunt in puluere, quem Perſius *ſectum* appellat, quia illis figuris ſecatur & ſulcatur puluis. Id enim in puluere factum eſt, vt ſi non iuſta ſit commenſuratio, deleri poſſit.

c Meretrix procax & diobolaris, ſic dicta, quòd in Lupanari poſt horam nonam proſtaret, cùm antè homines in negotiis occupati eſſent. *Vel*, meretrix, *Nonaria* nominatur, (quaſi infœlix & damnoſa iuuenibus, quos expilat & ad perniciem perducit) à *Nonis*, quæ inter dies atros & infauſtos ab antiquis numerantur.

Qui vafer ſcit riſiſſe numeros abaco,] .i. qui in hoc tantùm eſt ingenioſus, vt ridere nouerit Arythmeticos, ob numeros quos abaco inſcribunt, [*aut metas in puluere ſecto,*] .i. aut qui ſcit irridere Geometras ob figuras, quas lineis tanquam quibuſdam metis, circumſcribunt & depingunt in puluere, virgâ Geometricâ ſecto ac diuiſo, [*paratus gaudere multùm, ſi petulans Nonaria vellat barbam Cynico.*] .i. qui ex nullâ re honeſtâ voluptatem capit, ſed promptus eſt cachinnum tollere, ſi meretrix laſciua & impudens Philoſopho alicui barbam vellicet, eúmque populo deridendum propinet. [*Do his manè edictum,*] .i. his nugatoribus, qui iocos tantùm & ſcommata callent, ſuadeo vt à Satyris meis procul faceſſant: his (inquam) concedo, vt tempore matutino forum frequentent, Prætoris edictum excutiant, Iuris adminiſtrationem audiant & diſcant, [*Poſt prandia Callirhoën do*] .i. poſt prandium verò, quoniam virtutem contemnunt, nec emendari volunt, concedo his nebulonibus, vt inſignem illam meretricem *Callirhoën* adeant, vt ad fontes amœnos deambulent, ludos ſcenicos viſitent, atque aliis corporis voluptatibus indulgeant.

d Solebant Philoſophi, vt ſeueriores ac triſtiores eſſent aſpectu, barbam pro-

lixam & ad pubem vſque dimiſſam geſtare. *Barbam* autem *philoſopho vellere*, eſt, philoſophum ludibrio exponere. Horat. de Damaſippo Cynico. ——*vellunt tibi barbam Laſciui pueri.*

e *Edicere*, eſt iubere, pronunciare, decernere. propriè verò eſt Magiſtratuum, vnde Conſulum, Prætorum & Ædilium literæ quibus aliquid imperatur, dicuntur *Edicta*.

f *Callirhoë, vel*, eſt nomen proprium famoſi ſcorti, & ponitur pro quauis meretrice. *vel, quoniam Callirhoë* fons erat apud Athenas, poëta fortaſſe intelligit Natationem poſt prandium. Quidvis horum dicas, non magni refert, dummodò intelligas, hos bonorum irriſores, vel ob culpam, vel ob æs alienum, vel animi causâ Prætoris edictis intendere, poſt prandium verò voluptatibus inſeruire.

SATYRA SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Perſius ad Plotium Macrinum amicum ſuum, virum optimum & integerrimum diem natalem celebrantem ſcripſit hanc Satyram, bonis certè præceptis refertam, quæ tota eſt (vt benè notat Clauerius *) quaſi veræ pietatis index, nihilque ferè ethnici redolet. Inuehitur in populum Roman. quòd ſtultis precibus & hoſtiis ſumptuoſis, crederent ſe inhoneſta & flagitioſa impetrare potuiſſe à diis, qui non auro ſed piâ voluntate & corde ſincero gaudent.*

HVnc, Macrine, diem numera [a] *meliore lapillo,*
Qui tibi [b] *labentes apponit candidus annos.*
Funde [c] *merum* [d] *Genio. non tu prece poſcis* [e] *emaci,*
Quæ niſi [f] *ſeductis nequeas committere diuis.*

Macrine, numera hunc diem meliore

[a] *Candido lapillo.* Thracum fuit hæc conſuetudo (teſte Plinio lib. VII. c. XL.) vt dies fauſtos albo, infelices *nigro* ſignarent. à quibus illa dierum notatio ad

lapillo,] .i. ô Macrine, recenſe hunc diem natiuitatis tuæ inter dies vitæ tuæ felices & fortunatos, [*qui candidus apponit tibi annos labentes.*] .i. qui cùm ſit dies lætus & felix, addit & apponit vitæ tuæ alios annos fugaces & tacitè prætereuntes. [*Funde merum Genio.*] .i. Sacrifica & vinum offer Genio tuo, eúmque ſic placa vt diem tibi hunc quàm ſæpiſſimè reducat .i. vt diu viuas. [*tu non poſcis prece emaci, quæ nequeas committere diuis niſi ſeductis.*] .i. cùm plerique ob ſua munera & victimas opimas, iniuſta & voluptuoſa à diis ſibi exigant, quaſi dij perindè ac mortales, muneribus vellent corrumpi: tu, ô Macrine, non ita à diis vlla petis, quæ adeò turpia ſunt & inhoneſta, vt non poſſis ea inſuſurrare diis, niſi iam antè dono corruptis, & in ſecretum quaſi locum ſeductis à turbâ.

Cretenſes defluxit. vide Horat. Ode XXXVI. lib. I. *Creſſâ ne careat pulchra dies notâ.* .i. notetur hic dies candidâ notâ, vt verè felix & fauſtus. *b* Velociter currentes. Horat. Ode XIIII. lib. II. *Eheu fugaces Poſthume Poſthume, Labuntur anni.* *c* *Merum* ſubſtãtiuum, ponitur pro vino ſolo & puro, non mixto. *d* *Genius* Deus eſt, in cuius tutelâ, vt quiſque natus eſt, viuit. à *gignendo* ſic appellatus, ſiue quòd gignatur nobiſcum, ſiue quòd genitos ſuſcipiat ac tueatur. Horat. Epiſt. II. lib. II. *Scit Genius, natale comes qui temperat aſtrum.* .i. qui quidem *Genius* comes nobis adiunctus, ſidus natalitium quod *ὡροσκόπον* nominant, regit ac moderatur. Quapropter natali die colebatur, & *Deus Natalis* appellabatur. *Genio indulget,* qui lautè viuit: *Genium defraudat,* qui viuit parcè & à voluptate ceſſat. *e* Prece, quâ, veluti quadam mercede, emas quod precaris .i. prece, cui aliquod munus adiungitur. *f* Corruptis, & à populo in ſecretiorem locum ductis, vt turpiſſimorum votorum nulli poſſint eſſe teſtes & arbitri. Hoc non fecit Macrinus, cuius preces ab animo puro proficiſcentes, apud deos valebant ſine hoſtiâ ſumptuoſâ.

At bona pars procerum [a] *tacitâ libabit* [b] *acerrâ,*
Haud cuiuis [c] promptum eſt, [d] murmúrq; humiléſq; ſuſurros
Tollere de templis, [e] & aperto viuere voto,
[f] *Mens bona,* [g] *fama,* [h] *fides, hæc clarè, & vt audiat* [i] *hoſpes.*

At bona pars procerum libabit tacitâ acerrâ.] .i. Sed magna pars nobilium Romanorum ſacrificabit thus ex acerrâ tacitâ, (hoc eſt) ipſi proceres inter ſacrificandum ſunt taciti, & ſubmiſsâ voce Deos orant, ne impiæ & nefariæ eorum preces à circumſtantibus exaudiantur. [*Haud promptum eſt cuiuis, tollere de templis murmúrque humiléſque ſuſurros, & viuere aperto voto.*] .i. Cum omnes ferè ſint impij, & vota faciunt turpia; ſanè haud facile eſt cuiuis, imò paucis eſt conceſſum, è ſuis votis in templis factis, eximere ſecretas precationes, quaſi à ſuſurrante prolatas, & iuſtas preces tam clarâ voce ad deos proferre, vt omnes audiant. [*Mens bona, fama, fides, hæc clarè, & vt hoſpes audiat.*] .i. ô dij, vos oro, vt mens bona, fama, fides ſint mihi. Hæc clarè petuntur atq; altâ voce pronunciantur, ita, vt quiuis aſtans atque omnis etiam hoſpes præteriens, audire poſſit.

a Voto tacitè & ſubmiſſâ voce facto, adiunctum pro ſubiecto.
b *Acerra*, eſt arcula in quâ thus reponi ſolet ad ſuaues ſuffitus excitandos, à Græcis θυμιαματήριον, à Latinis alio nomine *Thuribulum* nuncupata.
c Homines prauis moribus aſſuefacti, haud facilè corriguntur.
d Impias preces, quas nolunt circumſtantes audire.
e Ita viuere vt vota ſint omnibus nota & aperta. Seneca. *Sic viue cum hominibus, tanquam Deus videat; ſic loquere cũ Deo, tanquam homines audiãt.*

f Bonam mentem fama integra & fides ſincera, vt vmbra corpus ſequuntur. *g* Bonum nomen *multa diuitia.* Prou. *Qui famam ſuam negligit* (inquit Apoſtolus) *homicida ſui eſt.* *h* *Homo bona fidei* vocatur, cui res tutò creditur, vel qui rem ſibi creditam fideliter ſeruat. *i* *Hoſpes*, ſecundùm Priſcianum, dictus eſt quòd oſtium noſtrum petat, *vel*, quòd ore (.i. oſculo) adueniens nos petat. *Hoſpes* autem dicitur & qui recipit & qui recipitur. Ouid. 1. Metam. —— *Non hoſpes ab hoſpite tutus.* Cicer. *Per dextram iſtam quam hoſpes hoſpiti porrexiſti.*

Illa [a] *ſibi introrſum, & ſub linguâ* [b] *immurmurat: ô ſi*
[c] *Ebullet patrui* [d] *præclarum funus! & ô ſi*
Sub raſtro crepat argenti mihi [e] *ſeria, dextro*
[f] *Hercule! pupillúmve vtinam, quem proximus hæres*
[g] *Impello,* [h] *expungam: namque eſt* [i] *ſcabioſus, & acri*
[k] *Bile tumet.* [l] *Nerio iam tertia* [m] *ducitur vxor.*

a Vult neminem illa vota pernicioſa ſcire, niſi ſe & deos, ac ſi muneribus corrumperentur dij, veluti Iudices praui. *b* Perſius in hoc loco ſicut alibi multoties, Horatium imitatur. Epiſt. XVI. lib. 1. *Labra mouet, metuens audiri: pulchra Lauerna Da mihi fallere, da iuſtum ſanctúmque videri: Noctem peccatis, & fraudibus obijce nubem.*

Enumerat Perſius impia Romanorum vota, quæ ſecum & introrsùm muſſitabant. Taxat autem præcipuè eorum auaritiam & nefariam pecuniæ cupiditatem.

Illa immurmurat ſibi introrsùm & ſub linguâ.] .i. Mala & pernicioſa vota quæ

ſequuntur, pronunciat intra ſe tacitè vt nemo audiat, & inter dentes mutit, ſic, vt non extrà os prodire videantur. [*ô ſi præclarum funus patrui ebullet!*] .i. ô vtinam ſumptuoſum funus patrui mei foras propediem efferatur, vt indè ampliſſimum eius patrimonium ipſe poſſideam, [*& ô ſi ſeria argenti crepet mihi ſub raſtro!*] .i. & vtinam inter arandum, vas aliquod fictile argenti plenum & in terrâ defoſſum, ſonitum mihi faciat, ſub inſtrumento quo terram verto, [*dextro Hercule:*] .i. Hercule propitio atque in hoc mihi fauente: [*vel, vtinam expungam pupillum, quem impello proximus hæres,*] .i. vel, vtinam ego illum puerum è tabulâ deleam, quem proximè ſequor vt ſecundus hæres in teſtamento ſubſtitutus, [*namque eſt ſcabioſus, & tumet acri bile.*] .i. namque ille pupillus eſt mirè ſcabioſus, & nociuâ cholerâ ſuffuſus inflatur & tumet, vndè ſpe ducor, eum breui moriturum. [*tertia uxor iam ducitur Nerio.*] .i. certè beatus fuit fœnerator ille Nerius, qui duas vxores ſepeliuit & tertiam iam duxit, vndè tres dotes eſt lucratus.

c Ad bullæ ſimilitudinem exeat, & tanquam bullæ tumor euaneſcat. Eſt alluſio ad vetus Adagium. HOMO BVLLA.

d *Præclarum* & opulentum funus, denotat mortui diuitias & opulentam ſupellectilem. Nam ſumptus funeris, pro facultatibus & dignitate viri fieri debent.

e *Seria*, eſt vas fictile oblongum. Terent. *Serias omnes releui.*

f Fingitur *Hercules* ſemper apud ſe habuiſſe Amalthææ cornu, vndè theſauris recludendis & opibus largiendis præeſſe creditur. vide Adagium AMICO HERCVLE. *g* *Impello*. vt vnda vndam. *h* Metaph. eſt. Nam milites *expuncti* dicuntur, cùm ab exercendâ militiâ repelluntur, adempto ſtipendio, quod vbi fit, eorum nomina albo eraduntur. Milites enim punctis ſcripti, inſeruntur legioni & iurant, vt docet Vegetius

lib. II. vndè *expuncti* dicuntur, deleti, & à militiâ remoti. *i* *Scabies* (ſic dicta à *ſcabo*) eſt aſpredo cutis, ſeu lenis exulceratio pruriens, aut interdùm rodens, cuius multæ ſunt ſpecies, humoreſque multi ac varij earum cauſæ exiſtunt, quos & dolor & color & manantis ſaniei ſpecies diſtinguit. *k* Tumores externi, quibus pueri ſunt obnoxij, à bile ſiue acri ſiue atrâ proueniunt, quales ſunt Eryſipelata, Herpetes, Cancri & eiuſmodi. vide Galen. de Criſibus lib. II. *l* *Nerius* homo improbiſſimus, multarum vxorum morte plurimùm locupletatus, factus eſt fœnerator admodùm aſtutus de quo Horat. Satyr. III. lib. II. *Scribe decem Nerio,*——— *m* Vtinam id mihi felicitatis eueniret, inquit ille precator, ſed tacitè & intra ſe muſſitat.

Hæc ſanctè vt poſcas, [a] *Tyberino in flumine mergis*
Manè caput bis, tér-ve, & [b] *noctem flumine purgas.*

Quanquam vota tua (inquit Perſius) *turpia ſint, obſcœna & flagitioſa, tamen.*

Vt poſcas hæc ſanctè,] .i. vt illa ſcelerata ritè & ex ordine religionis à Deo poſcas, [*mergis caput manè bis, tér-ve, in flumine Tyberino*] .i. omnes ceremonias curioſè obſeruas, & tempore matutino ſæpè lauas caput tuum in *Tybri*, [*& purgas noctem flumine.*] .i. & pollutionem tuam vel concubitum nocturnum, vt Deum purè accedas, flumine abluis viuo & naturali.

a *Tybris* fluuius Italiæ eſt, ſic appellatus à rege Tuſcorum huius nominis, qui pyraticam iuxta eum exercẽs, in bello periit, quod Virgilius videtur affirmare, ——*aſpérque immani corpore Tybris, à quo, pòſt Itali fluuium cognomine Tybrim Diximus amiſit verum vetus Albula nomen.* *b* Sordes nocturnâ Venere contractas. *vel,* Inſomnia minùs pudica. Tritum eſt illud Tibulli. *Caſta placent*

ſuperis, purâ cum mente venite, Et manibus puris ſumite fontis aquas. Hieronymus in Apolog. aduerſus Iouinianum ſic ſcribit. *Nam & in veteri lege qui pro populo hoſtias offerebant, non ſolùm in domibus ſuis non erant, ſed purificabantur ab vxoribus ſeparati, & vinum & ciceram non bibebant.*

Heus, agè reſponde, minimum eſt quod ſcire laboro:
De Ioue quid ſentis? Eſt-ne vt præponere cures
Hunc cuiquam? cuinam? Vis [a] Staio? [b] *an ſcilicet hæres?*
Quis potior iudex, puerîſve quis aptior orbis?

[a] Staius Albius *Oppianicus* homo fuit ſceleratiſſimus & Iudex corruptiſſimus temporibus Ciceronis, quem vide pro Cluentio. Veneno enim fratrem ſuum Oppianicum & Cluentiam eius vxorem grauidam, partu appropinquante, ſuſtulit, vt mulier, & qui erat conceptus necarentur. Aſinium item

Heus.] tu auare & improbe precator (inquit Perſius) qui putas precibus hypocriticis & largitionibus, te poſſe Deos corrumpere. vt tandem intelligas facinoroſa tua vota Deos non flectere, ſed ad iram potiùs prouocare. [*Agè reſponde, minimum eſt quod laboro ſcire.*] .i. Agè reſponde mihi vnum quòd te rogo, res minima eſt, quam ex te cognoſcere expeto. [*quid ſentis de Ioue?*] .i. quam opinionem habes de Ioue Deo Opt. Max. à quo iſta tam iniqua petis? [*Eſt-ne vt cures præponere hunc cuiquam?*] .i. Eſt-ne Iupiter tuâ opinione talis, vt auſis eum anteferre alij cuipiam, homini ſaltem ſceleratiſſimo? [*Cuinam? vis*

Staio?] .i. Cuinam ipſum præpones? nunquid præpones eum Staio homini crudeli & ſceleratiſſimo? [*an ſcilicet hæres? quis potior Iudex vel aptior orbis pueris?*] .i. an dubitas vter horum duorum ſc. Iupiter an Staius, futurus ſit iuſtior Iudex, & tutor magis idoneus pupillis parentibus orbatis?

Larinatem, adoleſcentem pecunioſum Romam blãditiis allectum, Arulij opera interfecit, *Staius hic ponitur, pro quouis homine malo & ſceleſto.* Eſt argumentum à minori ad maius. ſic. *Staio homini iniquiſſimo hæc nefaria vota diſplicebunt, Ergò Iouem Deum optimum & iuſtiſſimum multò magis offendent.*

b Perſius bile commotus damnat auarum, quòd cunctetur Deum orphanorum protectorem mortali præponere.

c Orphanis, qui parentibus orbantur.

Hoc igitur, quo tu Iouis aurem
  [a] *impellere tentas,*
Dic agedum Staio; prô Iupiter ô bo-
  ne, clamet,
Iupiter! [b] *at ſeſe non clamet Iupi-*
  ter ipſe?

Agè igitur, dic Staio hoc, quo tu tentas impellere aurem Iouis,] .i. Agè igitur ô precator Deorum iniquiſſime, dic Staio homini flagitioſo hoc votum tuum, per quod conaris ſanctiſſimam Iouis aurem flectere [*clamet prô Iupiter, ô bone Iupiter!*] .i. ſi dicas id Staio, certè ille quamuis homo ſceleratiſſimus, auditâ precationum tuarum nefandâ turpitudine, ſtatim exclamet, *prô*

a Perſuadere, *vel*, curuare. Saluſt. *facilè eos ad tantum negotium impelli poſſe.* Item, *impellere*, eſt vrgere. Virg. *Ferte citi flammas, date tela, impellite remos.*

b *Ad ſe clamare*, eſt ſeipſum ad vindictam excitare, *vel* ſeipſum increpare.

Iupiter! ô bone Iupiter! cur pateris hunc impium & impudentem precatorem, qui hæc flagitioſa abs te petere non erubeſcit? [*at non ipſe Iupiter ſeſe clamet?*] .i. Si Staius homo peſſimus ſic inclamet Iouem, nón-ne ſanctiſſimus, ipſe Iupiter, ob vota tua iniqua, commouebitur irâ, & ſeipſum multò magis inclamabit?

Ignouiſſe putas, quia, cùm [a] *to-*
nat, ocyùs [b] *ilex*
[c] *Sulfure diſcutitur* [d] *ſacro, quàm*
túque, domúſque?
An quia non [e] *fibris ouium,* [f] *Er-*
gennáque iubente,
Triſte iaces [g] *lucis, euitandúmque*
[h] *bidental,*
Idcircò ſtolidam præbet tibi [i] *vel-*
lere barbam
Iupiter? ——

a Tonitrus, eſt Iouis irati ſignum.
b Eſt arbor glandifera Ioui ſacra.
c Fulmine odorem ſulfuris emittente. Nam fulmina & fulgura (teſte Plinio) ſulfuris odorem habent, ac lux ipſa eorum ſulfurea eſt. Virgil. —— *& latè circum loca ſulfure fumant.*
d Fulmine à cælis proueniente, *vel*, fulmine execrabili & verendo.

Putas ignouiſſe, quia, cùm tonat, ilex diſcutitur ſulfure ocyùs quàm túque domúſque?] .i. At, impie precator, putas tu Iouem tibi veniam donaſſe, nec eſſe iratum, eò quòd, quando Iupiter tonat, te non ſtatim punit, ſed ilex fulmine concutitur & diſſipatur, citiùs quàm tu (homo perdite) & domus tua? [*an quia non iaces in lucis,*

bidental triſte & euitandum, fibris ouium & Ergennâ iubente, idcirco præbet Iupiter tibi vellere barbam ſtolidam?] .i. quia Iupiter te fulmine non percuſſit nec indè iaces in ſyluis, tanquam res bidente expianda, inteſtinis ouium & Ergennâ etiam aruſpice iudicantibus, quòd euitandus ſis, & à nemine ſine periculo contrectandus: ergó-ne, quia ita nondùm punitus es, exiſtimas Iouem tibi deridendum? ſic vt ille tanquam ſtultus, permittat tibi barbã ſuam vellere?

e Extis ſiue inteſtinis ouium, pro victimis ad ſcelus tuum expiandum cæſarum. *De fibris* vide ſuprà Satyr. 1.

f *Ergennas* fuit aruſpex Thuſc*, fulminis expiator.

g Quid enim triſtius homine fulgure exanimato? *h* *Luci*, ſunt nemora diis conſecrata, quamobrem à poëtis vocantur Deorum templa, ſiue domicilia. Dicitur *lucus à luceo* per Antiphraſin, quòd minimè luceat. Sunt alij, qui non per contrarium deducunt, ſed propter lumina crebra ſacrificiorum, quæ ibi nocturno tempore fiebant.

i *Bidental* locus eſt, in quem fulmen decidit, qui cæſis bidentibus (vnde nomen ſumpſit) arâ extructâ & ſacerdote adhibito, expiabatur. *Triſte* autem dicitur, quòd triſtes homines efficiat, & euitandum fuit, quia talem locum tangere nefas erat. *Bidental* hoc loco ponitur pro homine fulmine percuſſo Horat. in Arte Poët. ——*an triſte bidental Mouerit inceſtus?*

k *Barbam vellere*, ſignum eſt ludibrij & contemptus. Sic Dionyſius Æſculapium, & Iudæi CHRISTVM irriſerunt. Iouem igitur videtur ſtultum facere, eiuſque barbam vellicare, à quo tam iniuſta, tam turpia & inhoneſta petere præſumat. vide ſuprà Satyr. 1.

——*aut quidnam eſt, quâ tu mercede Deorum*
[a] *Emeris auriculas? pulmone &* [b] *lactibus vnctis?*

a Pretio dato conduxeris & tibi com-

paraueris? *b Lactes* ſunt graciliora inteſtina, ſic dictæ aut propter mollitiem, aut propter pinguedinis candorem. ἀπὸ τοῦ γάλακτος *à lacte.*

Perſius irridet eos, qui victimis & muneribus Deos capi poſſe exiſtimant. Dij enim non pretioſa in ſacrificiis, ſed mentem ſacrificantis quærunt. Ouid. Non boue mactato cœleſtia numina gaudent, Sed quæ præſtanda eſt & ſine teſte, fide. *Lactantius lib.* VI. Hæc religio cœleſtis eſt, non quæ conſtat ex rebus corruptis, ſed virtutibus animi, qui oritur è cælo.

Quidnam eſt? aut quâ mercede emeris tu auriculas Deorum?] .i. Quæ res eſt, aut quo pretio vel præmio, credis tu Deorum aures tibi faciles reddi, vt te exaudiant, & ad turpia tua vota ſe inclinent? [*pulmone & lactibus vnctis?*] .i. nunquid hoc pinguibus pedum viſceribus, & magnificis ſacrificiis præſtiti? Eſt Ironia?

Ecce auia, aut metuens diuûm
[a] matertera, [b] cunis
Exemit puerum, frontémque atque
[c] vda labella
[d] Infami digito, & [e] *luſtralibus*
[f] antè ſaliuis
Expiat, [g] vrentes oculos inhibêre
perita.

a Matertera eſt ſoror matris quaſi mater altera. *b Cunæ & cunabula* ſunt lectuli in quibus infantes ſolent iacere, *vel.* Loca in quibus naſcuntur, quæ

Hactenùs de Romanorum procerum votis impiis

impiis & iniuſtis. Iam verò verſu amarulento, Perſius inſectatur vanas & ſuperſtitioſas mulierum preces, quæ ſuis filiis & à ſe progenitis, neque bonos mores, neque multarum rerum ſcientiam, ſed opes immodicas, prædia ampliſſima, corporis pulchritudinem, principum & puellarum gratiam & amores, atque alia eiuſmodi improba & inepta precabantur.

Ecce auia, aut matertera metuens diuorum, exemit puerum cunis,] i. Ecce auia decrepita aut matertera, ſuperſtitioſa Deorum cultrix, infantulum è cunabulis excepit & in vlnas ſuas ſuſtulit, [*& perita inhibere vrentes oculos,*] .i. & exiſtens artifex docta ad amoliendum faſcinatorios intuentium oculos, [*ante expiat frontémque atque vda labella infami digito, & luſtralibus ſaliuis.*] i. antequam vota pro eo concipiat, frontem eius & humida labella tingit, & medio purgat digito ſaliuíſque vim habentibus puerum luſtrandi ac muniendi contra veneficia & incantationes.

etiam *Incunabula* dicuntur. *Cuninam* Deam veteres coluerunt, quæ infantium cunis præſidebat.

c Ergò *vda,* quia pueris edentulis ſaliua cõtinuò fluit.

d Digitus medius dicitur infamis & impudicus. Verpus etiam appellabatur à verrendo podice. Ideóque Iudæi dicti ſunt *Verpi*, qui hæmorrhoïdas habentes, hoc digitō podicem verrendo vtuntur, vel, quòd auerſam ab aliis naturam habere videantur.

e Saliuis expiatoriis. nam *luſtrare*, expiare & purgare ſignificat. *Saliua*, vel à ſaliendo dicitur, quòd in ore ſaliat & creſcat, vel, quòd ferè ſalis ſaporem habeat. *Saliuam virginem* dixit Auguſtinus, quæ ſtomacho ieiuno manauit. *f* Ante quam orare incipiat. *g* Oculos faſcinatorios. Virg. *Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos*, Sunt quædam familiæ in Tri-

ballis,& Illyricis,(vt refert Iſigonus apud Plinium lib.7.c.2)quæ viſæ effaſcinent, interimantq; quos diutiùs intueantur,iratis præcipuè oculis, quod eorum malum faciliùs ſentiunt impuberes.

Tunc manibus quatit, & [a] *ſpem macram ſupplice voto,*
Nunc [b] *Licini in campos, nunc* [c] *Craßi* [d] *mittit in ædes.*

Tunc quatit manibus,] .i. poſtquam auia vel matertera his ridiculis ritibus puerum expiauerit, tunc eum manibus ſuis motitat & eleuat, [*& voto ſupplice*] .i. & vouens ſupplicánſque pro puero [*nunc mittit macram ſpem in campos Licini, nunc in ædes Craſſi.*] .i. aliquando ſpem tenuem & incertam de illo puero concipit, & mittit in agros Licini viri agrorum ditiſſimi, atque aliquando in domos Marci Craſſi hominis locupletiſſimi, vt iſte puer fiat illorum hæres, & vſque ad opimam illorum fortunam procedat.

a In pueris nihil aliud eſt quàm *ſpes*, ex quâ toti pendent. Virgil. —*per ſpem ſurgentis Iuli.* *Macram* appellat *vel*, Ironicè, perindè ac ſi parua res eſſet, quam optat muliercula, *vel*, quia vanâ ſpe ducitur, nec fruitur voto.

b Fuit hic *Licinus* Auguſti Cæſaris tonſor & libertus, homo Imperatoris indulgentiâ diues admodùm factus & opulentus, agris præſertim. Iuuenal. —*ego poſſideo plus Pallante & Licinis.* *c* *Marcus Craſſus* primus omnium Romanorum dictus eſt cognomento DIVES. poſteà decoxit. Irriſione tamen occurrentium ſalutabatur DIVES. Valer. *d* *Mittit* in agros vt eorum poſſeſſor fiat. ſicut quis dicitur mitti in poſſeſſionem alicuius fundi.

Hunc optent generum Rex & Reginæ; Puellæ

Hunc [a] *rapiant: Quicquid calcauerit hic,* [b] *roſa fiat.*

Eſt aliud votum illius vetulæ ſatis ineptum & ſuperiori multò ſtolidius & impudentius.

Rex & Regina optent hunc generum;] .i. Vtinam adeò elegans, formoſus & amabilis ſit hic infans, vt Reges & Reginæ exoptent atque eligant eum filiæ ſuæ maritum, [*Puellæ huncrapiant:*] .i. Vtinam puellæ ob eius venuſtatem (tanquam aliquem Narciſſum) violenter auferant & ad ſtupra pelliceant: *fiat roſa, quicquid hic calcauerit.* .i vbicunque hic meus puer pedem fixerit, exinde enaſcatur roſa ſuauis.

[a] *Rapere*, eſt per vim aut cum feſtinatione, ſiue cum furore auferre. Terent. *Hunc intrò rape quantum potes.* Aliquando *rapere*, eſt vim adferre virginibus atque impuberibus pueris. Virgil. —— *& rapti Ganimedis honores.*

[b] *Roſa* flos eſt propter pulchritudinem & ſuauem odorem Veneri ſacer, non abſurdè fortaſſe. Nam veluti Roſa breui viget, ita & venerea voluptas.

Aſt ego nutrici non mando vota, negato Jupiter hæc illi, quamuis te [a] *albata rogârit.*

Cùm talia vota pro pueris ſint vana & pernitioſa: ego (inquit Perſius.)

Non mando vota nutrici,] .i. Ego tam

[a] Candidis veſtibus induta, ſacrificantium more. Cicero in Legib. *color albus præcipuè decorus. Deo eſt, cùm cæteris*

ſtulta vota non iniungo infantis mei nutri- ci, [*aſt Iupiter negato hæc illi,*] .i. ſed tu ſimiliter ô Iupiter negato illi hæc impia vota, [*quamuis albata rogârit te.*] .i. quamuis more ſacrificantis, albis veſtibus amicta, pro alumno ſuo interceſſerit.

Poſcis opem [a] *neruis, corpúſque* [b] *fidele ſenectæ:*
Eſto, agè; ſed grandes patinæ [c] *tucetáque craſſa*
Annuere his ſuperos vetuêre, Iouémque morantur.

Huc vſque Perſius taxauit illos, qui ſtulta omninò & noxia faciunt vota. Iam verò deridet eos qui bona à Dijs expetunt, ſc. robur, bonam valetudinem & vitam longam, illa tamen omnia ingluuie, crapulâ, incontinentiâ ſuiſque contrarijs factis ſibi ipſi adimunt.

Poſcis opem neruis,] .i. Exoptas corpori tuo robur & firmitatem in futurum, [*corpuſq; fidele ſenectæ.*] .i. & petis corpus validum, quod in ſenectute te non decipiat. [*Eſto, agè:*] .i. quando nihil petis niſi quod bonum eſt & honeſtum, agè, pete audacter: [*ſed grandes patinæ,*] .i. ſed patinæ variis obſoniis refertæ, quibus tu valetudi-

tum maximè intextili. Qui quidem color candorem animi, morum integritatem, & vitæ innocentiam ſignificat.

a Neruus eſt inſtrumentum, per quod ſenſus & motus ad vniuerſum corpus defertur, vndè quæ neruis carent, ſenſu quoque deſtituuntur. In neruis robur peculiariter exiſtit, vndè dicimus *rem eſſe ſine neruis*, quæ debilis eſt. Horat. —*ſine neruis altera quicquid Cōpoſui, pars eſſe putat.*— Memoratu dignum eſt, quod Iulius Capitolinus refert de Mario, qui tantâ

nem tuam premis, [*tucetáque craſſa*] .i. & pinguia quibus veſceris farcimina [*vetuêre ſuperos annuere his,*] .i. impediuerunt Deos concedere quæ petiiſti, [*morantur Iouemq;*] .i. & Iouem, quo minùs hæc donet, impediunt atque retardant.

manuum fortitudine præditus fuit, vt in digitis neruos non venas habuiſſe videretur.

b Corpus validum & ab aliis morbis immune, quibus plerunque infeſtatur ſenectus, ſc. Coruzâ, nephritide, paralyſi, dyſpnœâ, ſtranguriâ, ſenſuum hebetudine, &c. vidé Hipp. & Cornelium Celſum. *c* *Tuceta* ſunt farcimina, ex carnibus ſuillis minutim conciſis facta. Alij dicunt eſſe genus cibi ſapidum ſatis, ac odoris ſuauiſſimi, ſed contrarium ſanitati.

[a] *Rem ſtruere exoptas* [b] *cæſo boue,* [c] *Mercuriúmque*
Arceſſis fibrâ: Da fortunare [d] *penates,*
Da [e] *pecus & gregibus* [f] *fœtum,*

Perſius reprehendit eos, qui à Dijs expetentes locupletari, omnes opes & facultates ſuas, frequentum boum & pecudum immolatione, exhauriunt.

Exoptas ſtruere rem] .i. Tu autem qui auarus es, rem tuam familiarem augere petis [*boue cæſo,*] .i. boue mactato, & quotidianis hoſtiis immolatis, *arceſſis Mercuriúmque*] .i & Mercurium inuocas ſeu potiùs laceſſis [*fibrâ:*] .i. victimarum inteſti-

a *Res*, generalem habet ſignificationem. A Dialecticis dicitur terminus tranſcendens, quo Subſtantia, Qualitas, Actio comprehenduntur. Complectitur enim omnia ſiue corporalia, ſiue incorporalia. Hîc autem ponitur pro cenſu ſiue diuitiis. ſic apud Terent. in Eunucho. *Eius*

frater aliquantulum ad rem eſt auidior, Rem ſtruere. eſt diuitias coaceruare, augere, amplificare. *b* Pro ſacrificio.

nis: [*Da fortunare penates,*] .i. & dicis, ô Mercuri, concede, vt Dij domeſtici fortunent & beatam reddant domum meam, [*da pecus, & fœtum gregibus.*] .i. largire mihi pecus copioſum, gregibúſque meis da fœcundam propagationem.

c *Mercurius* fuit filius Iouis ex Maïâ Atlantis filiâ. Dictus eſt Deus mercatorum, lucri præſes & author. Eſt etiam Deus Eloquentiæ, vndè à Græcis *Hermes* appellatur ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας. .i. *ab Elocutione*, quâ animi ſenſum eloquimur & interpretamur. *Mercurius,* quaſi mercium cura, vel quaſi medius inter homines currens, quòd ſermo currat inter homines medius, atque eam ob cauſam, dicitur *Nuncius*, quia per ſermonem, omnia enunciantur. vide Horat. lib. I. Ode x. *d* *Penates* ſunt lares familiares, vel dij domeſtici, ſic dicti (teſte Cic. lib. II. de nat. Deorum à *Penu*. Eſt enim omne, quo veſcuntur homines. Penu. *vel,* ab eo quòd penitus inſident. habebât autem ſuos quiſque Deos penates domi ſuæ. *e* *Pecus* hoc loco ponitur, pro multitudine pecorum ſiue pecudum, vt apud Virgil. *Dic mihi Damœta, cuium pecus, an Melibæi? Pecus, oris,* ſiue *pecus, udis* ſignificat omne animal quod ſub hominis imperio è pabulo terræ paſcitur, vt boues, aſini, equi, oues, capræ & huiuſmodi. Aliquando dicitur de omni animali quod humanâ linguâ & formâ caret. Virgil *Ignauum fucos pecus à præſepibus arcent*. Horat. Ode II. lib. I. *Omne cùm Proteus pecus egit altos Viſere montes.* *f* *Fœtus* eſt nomen generale ad omnia animalia, etiam ſi ſint oua, etiam ad arbores. Virgil lib. I. Georg. *Hîc ſegetes, illic veniunt feliciùs vuæ, Arborei fœtus alibi,*———

a *Iunices*, ſunt teneræ ætatis boues fœminæ, quæ iam ceſſârunt

———*quo, peſsime, pacto,*
Tot tibi cùm in flammis [a] *iunicum*
[b] *omenta* [c] *liqueſcant?*

Perſius hunc hominem pecus ſuum quotidie

immolantem, ſtultitiæ arguit.

Peſſime, quo pacto?] .i. ô homo peſſime & ſtolidiſſime, dic mihi, quo modo dabitur quod optas, ſc. vt res familiaris & grex tuus augeantur? [*cùm tot omenta iunicum liqueſcant tibi in flammis?*] .i. cùm tot iuuencarum & boûm inteſtina immolentur à te quotidiè, & igni comburantur. Nonnè opes tuas & gregem tuum ſic indies imminuis?

vituli eſſe, nec dum tamen, ad ſummam magnitudinem peruenerunt; vitulis grandiores, bobus iuniores. ponuntur hîc pro bobus vel tauris. *b* *Omentum*, inteſtinum eſt (vt inquit Celſus) ex interiore parte leue & ſtrictum, de ſuperiore mollius, cui adeps quoque innaſcitur, quæ ſenſu, ſicut cerebrum quoque & medullâ caret. *vel, Omentum*, eſt membrana tenuis, ventris interioris partes contegens. *c* Solebant veteres inter ſacrificandum, eas hoſtiæ partes omento & adipe operire, quas vrerent, vt pinguedine ignem alente, faciliùs arderent.

Attamen hic [a] *extis, & opimo vincere* [b] *farto*
[c] *Intendit.*

Attamen hic intendit vincere extis, & opimo farto.] .i. Hic demens & importunus precator, quamuis hiſce ſacrificiis ſe videat ad extremam inopiam redigi, & quamuis planè ſentiat, neque opes ſuas neque pecudes hinc augeri, proponit tamen ſibi & perſeuerat, Deos corrumpere pinguibus victimarum inteſtinis, & fertili ſacrificio, nec ab incepto deſiſtit.

a Iecur, cor & pulmo propriè dicuntur exta, ab *extando*. Romanorum religio ſemper putauit iecur eſſe caput extorum, quæ præcipuè & præ aliis hoſtiæ partibus immolabantur. Scribit Plin. lib. xxx. præcordia vo-

cari vno nomine *Exta* in homine. Feſtus hæc omnia dici *Exta* putauit quia Diis proſecentur, vt non à ſitu, ſed ab officio ſic appellarentur. *b* Quidam codices habent *fertum*, quod eſt genus libi vel ſacrificij, ſic dictum, quia ſæpè ad ſacra ferebatur. Alij legunt *fartum*, quòd multarum rerum congerie fartum eſſet. *c* Contendit.

——iam creſcit Ager, iam creſcit Ouile,
Iam dabitur, iam iam, donec [a] *deceptus, &* [b] *expes*
[c] *Nequicquam fundo* [d] *ſuſpiret nummus in imo.*

a Quoad expectationem domini ſui, qui ſperabat pecuniarum augmentum quas litando fruſtrà conſumpſerat.
b Sine ſpe, deſperans de pecuniæ prouentu poſt tot pecudes conſumptas.
c Fruſtrà Virgil. *Arma diù ſenior deſueta trementibus æuo, Circundat ne quicquam humeris.*
d Eſt Proſopopœia perelegans, quaſi nummus in

Sunt verba hæc aut Perſij per modum irriſionis, iſtum ſacrificantem alloquentis, aut (quod magis probo) ipſius auari precatoris, vanâ ſeipſum ſpe conſolantis.

Iam Ager creſcit,] .i. ob opimas meas victimas & ſumptuoſa ſacrificia, nunc Ager meus, .i. quod ſatum eſt in agro meo, creſcit & capit incrementum, [*iam Ouile creſcit,*] .i. grex meus nunc per fœturam augetur, [*iam dabitur, iam iam:*] .i. mox omne quod opto mihi dabitur, idque ſine morâ. In hoc propoſito (inquit Perſius) iſte ſtolidus precator tam diu perſeuerat, *donec nummus deceptus & expes ſuſpiret in imo fundo.*] .i. donec tandem poſt facultatum ſuarum profuſionem, nummus eius qui è

pluriſimis, in inani arcæ fundo ſolus & ſolitarius eſt relictus, iam deploratus ac vanâ ſpe fruſtratus, recuperandi alios nummos ſociales, in ſacrificiorum multitudine exhauſtos, fruſtrà ingemiſcat.

nummi olim ſocij ſui, inſumatur. Et certè, IN FVNDO *ſera eſt parſimonia.*

fundo arcæ vel loculi relictus ſolus, præ timore ingemiſcat, ne & ipſe etiam, ſicut cæteri

Si tibi [a] *crateras argenti,* [b] *incuſáque pingui*
Auro dona feram, ſudes, & pectore [c] *læuo*
Excutias guttas, lætari prætrepidum cor.

Perſius inuehitur in illos, qui Deos muneribus capi & in eo hominibus ſimiles eſſe exiſtimant, quaſi auro, argento & conſimilibus Dij delectentur, cùm potiùs vt inquit Lactantius, Deus non pecudum ſanguine; ſed hominis pietate placatur. *Atque vt noſter ait Poëta,*
—habitare animos & pectora gaudet.

Si feram tibi crateras argenti, donáque incuſa pingui auro,] .i. Si tibi offeram, ô ſtolide precator, magna pocula ex argento facta, & ſi tibi donem vaſcula ex largo & craſſo auro fabricata, [*ſudes, & excutias*

a Cratera. maſc. generis, vel *Crater*, ſignificat poculum grande & patens ἀπὸ τοῦ κρατεῖν, quod eſt *tenere* vel *capere*. Virgil. *Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant.* ſed mihi videtur, quòd *Cratera* in hoc loco ſit generis fœminini, quoniam vltima eius ſyllaba longa eſt. Tuum eſto iudicium.

b Vaſa ex auro ad incudem fabricata. vel ſanè (vt putat Clauc-

rius) pondera auri infecti, non cuſi.

c Pectore glabro & depili. Taxat fortaſſe eorum mollitiem, qui volſellis vtuntur, ad pilos euellendos. *Cor* autem in medio omninò thoracis ſinu, ſecundùm omnes dimenſiones ad æquilibrium conſiſtit, loco cùm ad ſecuritatem aptiſſimo, tùm ad æquabilem ex toto pulmone refrigerationem, opportuniſſimo. Exiſtimant tamen id ad læuam regionem ſitum, ob ſiniſtri ventriculi pulſationem, quæ circà ſiniſtram mammam ſentitur. Vide Galen. lib. VI. de vſu partium.

guttas ex læuo pectore,] .i. tu præ nimiâ lætitiâ ſudorem emittas è ſiniſtrâ pectoris parte, *prætrepidum cor lætari.*] .i. & cor tuum incipiat lætari cum trepidatione quadam, præ gaudio valdè palpitans.

Hinc illud ſubiit, auro ſacras quòd [a] ouato
[b] Perducis facies. nam [c] fratres inter ahenos,
Somnia [d] pituitâ qui purgatiſſima mittunt,
Præcipui ſunto, ſitque illis aurea barba.

a *Ouatus*, poëticum eſt Participium, ab *ouo, as,* ſicut *triumphatus*, à *triumpho, as* *Ouatio*, ſpecies eſt minoris triũphi, quem faciebant ouantes redeuntes ex pugnâ, quùm bellum non erat indictum, vel ſine ſanguine factum. *Ouationis* nomen tractum eſt ab *Oue*. Nam

Hinc illud ſubijt,] .i. Hac de cauſa, quia tu credis, Deos quemadmodum mortales muneribus affici, & quòd ipſe tu auro adeò delectaris : illud in mentem tibi venit, [*quòd perducis ſacras facies auro ouato.*] .i. quòd auro oblinis Deorum ſimulachra, ex manubiis & hoſtium ſpoliis comparato. [*nam inter fratres ahenos,*] .i. inter Deos

ex ære fabricatos, qui tanquam fratres, ſunt formâ ſimiles, & in eodem templo poſiti [*præcipui ſunto, qui mittunt ſomnia purgatiſſima pituitâ,*] .i. in ſummo honore tibi habeantur, qui vera & ſincera tibi immittunt ſomnia, [*ſitq; illis aurea barba.*] .i. & eorum ſtatuis ex ære factis, barbam auream addito. Eſt Ironia.

bos in magno triumpho immolabatur, in Ouatione ouis. *Aurum* igitur *ouatum*. ſignificat aurum ex hoſtium ſpoliis & prædæ manubiis collectum, quo Deorum imagines oblinebant, *vel*, ex quo Deorum Simulachra tota effingebant. Alij exponunt *Ouatum aurum*, ouo auratum, quoniam ſtatuæ marmoreæ & æreæ, oui albo anteà illinitæ, auri & argenti laminis decorentur. Ab *Ouo* autem deducere, mihi non placet, ne Perſio notam fortaſſe inurerem, quamuis pleraque deriuatiua primitiuorum naturam non ſeruant.

b Tingis, ſeu auro illinis. *c* Romæ in porticu Apollinis Palatini, extabant aheneæ effigies filiarum Danaï, & contra eas ſub dio totidem ſtatuæ equeſtres filiorum Ægypti, qui omnes Lynceo excepto, vnâ nocte à nouis nuptis ſunt occiſi. Ex iis autem ſtatuis, quædam dicebantur reſponſa dare poſtulantibus, per ſomnium. Ac fortè erant eiuſmodi ſimulachra in Pantheo Romæ, vel in templo Iſidis. Senſus eſt. Eos imprimis Deos colendos aſſume, qui vera ſomnia hominibus immittunt. Somnia quæ à noxiis humoribus non proueniunt habentur veriora. vide, ſi placet Hippoc. Galen. Ferrerium, Syneſium, atque alios qui multa ſcripſerunt de Inſomniis. *d* *Pituita* Græcè dicitur φλέγμα. Hinc *pituitoſus* appellatur, qui vulgò dicitur phlegmaticus. Cicer. lib. 1. de Fato. *Inter locorum naturas quantum interſit, videamus alios eſſe ſalubres, alios peſtilentes, in aliys eſſe pituitoſos & quaſi redundantes, in aliys exſiccatos atq; aridos.*

Aurum vaſa [a] *Numæ*, [b] *Saturniáque* [c] *impulit æra,*
[d] *Veſtaléſque vrnas, &* [e] *Thuſcum fictile mutat.*

a Numa Pompilius, vir Sabinus & ſecundus poſt Romulum Romanorum

Ex hac ſuperſtitioſâ opinione (inquit Perſius) *ſc. quod Dij veluti mortales auro delectentur, factum eſt, vt*

Aurum impulit vaſa Numæ Saturniaq; æra,] .i. Aurum eiecit ex templis fictilia vaſa, in quibus Numa Pompilius ſacrificabat, atque è templis etiam profligauit vaſa ærea, quorum fuit vſus in aureo ſeculo, regnante Saturno, [*& mutat Veſtales vrnas & Thuſcum fictile,*] .i. & Aurum in ſe commutauit vaſa fictilia, quibus virgines Veſtales in Veſtæ ſacris vtebantur. Denique Aurum in ſe permutauit vas Thuſcum, fictile nimirum, quo priſci illi Thuſci ſacris multùm dediti, vſi ſunt.

Rex, Sacerdotes creauit, virgines Veſtales ſacrauit, Pontificem Maximum primus declarauit, annum in duodecim menſes diuiſit; poſtremò vbi maximâ cum reuerentiâ quadraginta annis regnaſſet vitam cum morte commutauit. *b* De Aureâ ætate ſub Saturno regnante, vide Ouid. Metam. lib. I. *c* Expulit & è templis eiecit. *d* *Veſta* fuit Saturni filia ex Ope, quæ pro *terrâ* quandoque ſumitur, eò quòd rebus omnibus veſtiatur, *ſeu*, quia vi ſua ſtat. Ouid. lib. VI. Faſt. *Stat vi terra ſuâ, vi ſtando Veſta vocatur.* Romæ in templò Veſtæ (quam ἑστίαν nominant Græci) ſeruabatur à virginibus Veſtalibus Ignis æternus, qui ſi fortè fuerit extinctus, nequaquam reparari fas erat. Hoc templum ſtruxit Numa Pompilius, de quo ſic ſcribit Plutarchus. *Numa regiam iuxta Veſta templum condidit, vbi maiorem temporis partem morabatur aut ſacris vacans, aut ſacerdotes docens.* *e* *Thuſcia*, Italiæ regio celebris, à ſacrificiis, vt quidam arbitrantur, dicta. Græci enim θύειν *ſacrificare* dicunt. *vel, à Thure,* quo maximè in ſacrificiis vtuntur. *Thuſcus, a, um*, nomen eſt poſſeſſiuum à Thuſciâ, vndè dicti ſunt *Thuſci* qui Thuſciam habitant, *Thuſcum fictile* eſt vas terreum, quale in Thuſciâ fieri conſueuit, & in ſacrificiis Thuſci vtebantur.

O curuæ in terras animæ, & cœleſtium inanes!
Quid iuuat, hos templis [a] *noſtros immittere mores?*
Et bona Diis ex hac ſceleratâ ducere pulpâ?

Acris eſt exclamatio in eos, qui pecudum ritu in terrena proni, cœleſtia negligunt, quique ex ingeniis ſuis corruptis moribúſque deprauatis Deum metientes, exiſtimant ſe muneribus & externis ſacrificiis gratos illi fore & acceptos, cùm optimus animus ſit pulcherrimus Dei cultus. Hic verus cultus eſt, in quo mens colentis ſeipſum Deo immaculatam victimam ſiſtit. *Lactant. lib. de vero cultu. cap. 11.*

O animæ curuæ in terras & inanes cœleſtium!] .i. ô hominum affectiones non erectæ in cœlum, ſed ad terrena curuatæ, & à rebus cœleſtibus alienæ! [*Quid iuuat immittere templis hos noſtros mores?*] .i. Quid prodeſt inferre in templa Deorum hæc noſtra vitia? [*Et ducere bona Diis ex hac noſtrâ ſceleratâ pulpâ?*] .i. Et iudicare iucunda poſſe Diis exhiberi, ex ſceleratâ & turpi carnis noſtræ libidine?

a Auaritiam, laſciuiam, auri cupiditatem & huiuſmodi vitia, vt exiſtimemus, eadem quæ nobis iucunda ſunt, Diis æquè placere.
b *Pulpa* eſt caro ſine oſſibus. ponitur hoc loco pro corpore vitiis & prauis affectibus obnoxio, per quod animus à rebus diuinis ad terrena & caduca auocatur. *Pulpa* etiam ſignificat cibum lautiorem. Terent. *Lepus tute es, & pulpamentum quæris?*

Hæc ſibi [a] *corrupto* [b] *caſiam diſ-*
ſoluit oliuo;
Hæc [c] *Calabrum* [d] *coxit vitiato*
[e] *murice vellus:*
Hæc [f] *Baccam conchæ raſiſſe, &*
ſtringere [g] *venas,*
Feruentis maſſæ crudo de puluere
iuſſit.

Perſius enumerat varia carnis noſtræ effe-ta, quibus homines multùm, dij verò nihil delectantur.

Hæc diſſoluit ſibi caſiam oliuo corrupto;] .i. Hæc pulpa ſcelerata & caro vitioſa, caſiam in ſuos vſus, nempe ad fucum, vnguentum, & pretioſum odorem, miſcuit oleo corrupto. .i. oleo quod ſuum odorem non ſeruat, ſed in caſiæ naturam tranſit; [*hæc coxit vellus Calabrum murice vitiato:*] .i. hæc pulpa lanas Calabras, colore purpureo tinxit & infecit. [*hæc iuſſit raſiſſe Baccam conchæ,*] .i. hæc ſcelerata pulpa mandauit extrahere Margaritam in conchis naſcentem, ad eam auro vel veſtibus inſerendam, [*& iuſſit ſtringere venas feruentis maſſæ de crudo puluere.*] .i. & hæc pulpa imperauit, in vnum conflare paruulas auri vel argenti maſſas ex venis terræ collectas, quæ feruent in fornace vbi pur-

a Vnaquæque res alterius permixtione formam mutat & corrumpitur. Eſt æmulatio Virgiliana. *Nec caſiâ liquidi corrumpitur vſus oliui.*

b Caſia eſt herba ſuauiſſimi odoris & virtutis Cinnamomi. Virgil. Egl. II. *Tum Caſiâ atque aliis intexẽs ſuauibus herbis, Mollia luteolâ pingit vaccinia calthâ.* & in Georg. lib II. *Vix humiles apibus Caſias roremq; miniſtrat, Nec circum Caſia viridis & olentia latè.* Hinc palàm eſt *Caſiam* (coronaria nimirum) quâ tantopere delectantur apes, herbam

gantur, factæ & contractæ ex puluere nondum excocto.

non arborem eſſe. vide Galen. lib. I. de Antidotis.

c *Calabria* eſt pars Italiæ, in quâ iuxtà fluuium Galeſum, præ paſturæ copiâ vel dulcedine molliores ouibus lanæ ſunt. quæ quidem oues propter lanæ bonitatem, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quò minus vel infici rectè poſſit, vel lauari ac parari. Horat. Od. VI. lib. II. *Dulce pellitis ouibus Galeſi Flumen, & regnata petam Laconi Rura Phalanto.* *d* Infecit in cortinâ ſiue aheno caldario. *e* *Murex*, eſt piſcis marinus, ex cuius humore fit color purpureus. *f* *Bacca* eſt lapis pretioſus ſiue vnio, qui ſic adhæreſcit conchæ ex quâ generatur, vt euelli nequeat ſine limâ. *g* Intelligit aurum & argentum. Nam *vena* per tranſlationem ſignificant meatus ſubterraneos, per quos vnda manat, aut alius liquor, vndè *venas argenti, venas auri* dicimus: quæ quoniam ſcrutando inueniuntur, *Metalla* appellantur à Græco verbo μεταλλάω, quod eſt *Scrutor* vel *Inquiro*.

Peccat & hæc, peccat; [a] *vitio tamen vtitur; at vos*
Dicite [b] *pontifices, in ſacris quid facit aurum?*
Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine [c] *puppæ.*

a Re ſuâ vtitur.
b *Pontifex*, ſacer magiſtratus (vt inquit Sceuola) à *poſſe & facere* dictus: *vel*, vt ait Varro, *à ponte Sublicio*, quem primum ſupra Tyberim pontifices fecerunt, & ſæpè reſtituerunt. Erant autem maiores & minores pontifi-

Peccat & hæc, peccat,] .i. Hæc caro noſtra in vſu caſiæ, purpuræ, vnionum, auri aliarúmque rerum terrenarum, peccat, peccat inquam, quia nos à Deo auocat, & rebus mundanis animos noſtros immergit, [*tamen vtitur vitio,*] i. aliquam vtilitatem ex illo vitio percipere videtur, ad corporis ornatum. [*at pontifices, dicite*

vos, quid facit aurum in ſacris?] .i. ô vos Romani pontifices, qui ſacris præſidetis, reſpondete mihi, quid emolumenti percipiunt Dij, ex auro illo profano quod templis dedicatur? [*Nempe hoc, quod puppa donata Veneri à virgine.*] Reſpondet Perſius ſuæ interrogationi. Aurum nempe in templis Diis oblatum, tantum facit, quantum faciunt imagunculæ puellares, Veneri à virgine nupturâ conſecratæ. Vtrumque ſanè ridiculum.

ces, inter quos ſummus dictus eſt *Pontifex Maximus*, quòd maximarum rerum, vt ſcribit Feſtus, Iudex ſit, vindex contumaciæ priuatorum Magiſtratuũ. Vide Liuium. *c Puppus*, puer paruulus, *puppa*, puella dicitur. Martial. *Se puppam dicit Gallia, cùm ſit anus.* Et à ſimilitudine, *puppa* quoque eſt Imaguncula puellaris ex linteo & tomento facta, deinde veſtibus amicta. Mos fuit apud veteres, vt virgines nupturæ ſuas puppas Veneri donarent, tanquam virginitatis ſuæ inſignia, indè ſperantes fauſtum futurum ſibi matrimonium, vtque breui, Veneris beneficio, veros puppos puppáſve ipſæmet haberent.

Quin damus id ſuperis, de magnâ quod dare [a] *lance*
Non poſsit magni [b] *Meſſalæ lippa propago?*
Compoſitum [c] *ius fáſque animi, ſanctóſque* [d] *receſſus*
Mentis, & [e] *incoctum generoſo pectus honeſto:*

a Lanx, vas erat latum, magnũ & rotundum, minùs excauatum quàm patina, & rebus diuinis aptum. Quæ Diis erant offerenda, lanci imponebantur. Iuuenalis ſumpſit *Lan-*

Cùm Dij aurum, argentum, gemmas, ſumptuoſa ſacrificia, & alia eiuſmodi minimè

nimè curent:

Quin damus id ſuperis, quod lippa propago magni Meſſalæ non poſſit dare de magnâ lance?] .i. Cur id in ſacrificium non offerimus diis, quod nec vitioſus nepos diuitis & potentis Meſſalæ, nec alius quicunque malus, de ampliſſimis diuitiis poſſit Diis offerre? nempe [*compoſitum ius fáſque animi,*] .i. vitam integram ſecundùm leges humanas & diuinas actam, [*ſanctóſque receſſus mentis,*] .i. puras interioris conſcientiæ cogitationes & ab omni labe immunes, [*& pectus incoctum generoſo honeſto.*] .i. & cor nobili & naturali honeſtate planè & plenè imbutum.

cem pro vaſe eſcario, in quo cato tam toſta quàm elixa conditur & menſæ infertur. *Aſpice quàm magno diſtendat pectore lancem.* *b* Gens *Meſſalina* florentiſſima fuit Romæ, ſic denominata à *Meſſanâ* vrbe in Sicilia, quam Valerius Coruinus vicit & cepit, vndè primò appellatus eſt *Meſſana*, paulatimque vulgo permutante literas, *Meſſala* dictus eſt. Cotta Meſſalinus maioribus ſuis indignus, adeò lippus erat in ſenectute, vt eius palpebræ in exteriorem partem ſe verterint. Lippi propriè dicuntur, qui oculos habent lachrymantes, cum putredo ab iis defluit, ſed à poëtis, pro vitioſis ſæpiùs ponuntur, id ad animum, quod corporis eſt, transferendo. *c* *Ius* eſt, facere quod licet per leges humanas, *fas*, quod per Religionem. Virgil. *Fas & iura ſinunt.*——— (.i. diuina & humana permittunt) *Ius compoſitum*, eſt ius ordinatum, legibus ſcriptis conſtitutum & ſanctum. *d* Intima mentis penetralia. *e* Cor omni virtute non leuiter tinctum, ſed natiuâ & genuinâ honeſtate, vt lana colore, imbutum.

Hoc [a] *cedo vt admoueam templis, &* [b] *farre* [c] *litabo.*

a *Cedo*, eſt verbum defectiuum apud

Cedo vt admoueam hoc templis, & litabo farre.] .i. Concede mihi (inquit Perſius) vt aris Deorum hanc hoſtiam offeram, ſc. veram pietatem mentémque puram, & ego Deum placabo ſacrificio perexiguo, molâ nimirùm, quæ ſale & farre toſto conſtat.

Comicos celebre. Terent. *Quin tu argentum cedo.* .i. da.

b Minimo munuſculo Deos placabo. Boni etenim quamuis pauperrimi, Deo ſemper ſunt grati, malos verò Deus non exaudit, quamuis & plurimas & pulcherrimas immolent hoſtias. Δεινὸν γὰρ εἴη (inquit Socrates) *εἰ πρὸς τὰ δῶρα, καὶ πρὸς τὰς θυσίας ἀποβλέπουσιν οἱ θεοὶ ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχήν.* *Abſurdum enim ſit & ingemiſcendum, ſi Dij bona noſtra & ſacrificia ſpectent non animum.* Hinc cecinit Horatius Ode XXIII. lib. III.

Immunis aram ſi tetigit manus, non ſumptuosâ blandior hoſtiâ,
Mollibit auerſos penates.

c *Litant* ſolummodò boni viri, & quod volunt ſacrificio impetrant, petunt enim honeſta tantùm. *Sacrificant* verò tam mali, quàm boni.

SATYRA TERTIA.

ARGVMENTVM.

In hac Satyrâ Perſius præcipuè reprehendit flagitioſam adoleſcentum Romanorum deſidiam, & optimarum artium ſupinam negligentiam, qui gulæ & ſomno dediti, diuitiis autem freti, omnem virtutem & honeſtam diſciplinam planè contemnebant. Deindè faſtum & ſuperbiam Rom. taxat, quid fugiendum ſit atque ſequendum docens.

NEmpe hoc aſſiduè? iam clarum [a] *mane feneſtras*
Intrat, & anguſtas [b] *extendit lumine rimas.*
[c] *Stertimus, indomitum quod* [d] *deſpumare* [e] *Falernum*
Sufficiat, quintâ iam linea tangitur [f] *vmbrâ.*
En quid agis? ſiccas inſana [g] *canicula meſſes*
Iamdudùm coquit, & patulâ [h] *pecus omne ſub vlmo eſt,*
Vnus ait [i] *comitum.*___

a Mane Aduerbium ponitur pro Nomine, & ſignificat diei principium quùm dies clarus eſt.

b Radiorum ſolis interuentu, rimæ anguſtæ videntur extendi & dilatari.

c Vt liberiùs alium reprehendat, pæda-

Per modum Dialogi, Perſius introducit vel pædagogum, vel quempiam ex condiſcipulis, qui adoleſcentem prædiuitem, ſomno ſepultum quaſi aculeo excitat, & ad meliora ſuadet. Longum eſt Hyperbaton, oportet igitur conſtructionis ordinem incipere à verſu ſeptimo.

Vnus ait comitum.] .i. Vnus ex condiſcipulis, vel vnus eorum qui comitatur hunc deſidioſum adoleſcentem, dicit ad eum. [*Nempe hoc aſſiduè?*] .i. ô ignauiſſime, tú-ne continuò & ſingulis diebus facies hoc? ſc. vt ad mediam lucem ſtertas? [*iam clarum mane intrat feneſtras, & extendit anguſtas rimas lumine.*] .i. iamdudùm clara lux matutina intrat cubiculi feneſtras, & ſuo ſplendore videtur ſtrictas feneſtrarum rimas amplificare. [*ſtertimus, quod ſufficiat deſpumare Falernum indomitum,*] .i. tu tamen profundè & cum roncho dormis tantum, quantum ſatis ſit concoquere & exhalare vinum Campaniæ nobiliſſimum, heſternâ nocte epotum, [*dum linea tangitur vmbrâ quintâ.*] .i. donec ab ortu ſolis hora quinta præterit .i. ad mediam ferè vſque diem. [*En quid agis?*] .i. ô deſidioſe, cur non ſurgis? dic in quo ſtudio verſaris, hoc præclaro tempore? [*canicula inſana iamdudùm coquit meſſes ſiccas,*] .i. ſtella illa rabioſa ſolis ardorem

gogus vel condiſcipulus de ſe quoque dicit in numero plurali. *Stertimus* pro *Stertis*, quod modeſtiam ſapit.

d Deſpumare, propriè eſt, ſpumâ priuare. Virgil. lib. 1. Georg. *Et foliis vndam tepidi deſpumat aheni. Deſpumare* per Metaph. ponitur pro *Concoquere*, vt in hoc loco. Nam quæ coquuntur, deſpumari ſolent. Hieron. *Venter mero æſtuans, citò deſpumat in libidines.* Etſi ſomno concoquere ſit corpulentiæ vtilius quàm firmitati, monet tamen Cornelius Celſus vt, cui

adaugens, iam medio die ſegetes aridas maturat, [*& omne pecuſ eſt ſub vlmo patulâ.*] .i. & omne pecus ſub ramis & frondibus vlmi latè patentis quieſcit.

ſtomachus ex indigeſtione crudum ructat, is quieſcere in lectulo manè atque paululùm redormire debeat. *e* Sic dictum à *Falerno* agricolâ, qui primus eas vites plantauit, *vel, à Falerno* Campaniæ monte in Italiâ, quod quidem vinum adeò forte eſt & generoſum, vt aquâ mixtum vix poſſit domari, vnde dicitur *Indomitum.* Horat. Ode XXVII. lib. I. *Falernum* appellat *ſeuerum* ab effectis, quia ſeueros, aſperos, & rixoſos efficit. *Vultis ſeueri me quoque ſumere partem Falerni?* Tibullus *fumoſum* dixit. *Nunc mihi fumoſos veteres proferte Falernos.* *f* Eſt Hypallage. Dum linea tangitur quintâ vmbrâ, pro, Dum quinta linea tangitur vmbrâ. Intellige de horologio ſolari vel vmbratili, in quo horæ parteſque horarum per lineas diſtinguuntur. *g* *Canicula* diminutiuum à *cane.* Eſt ſydus cœleſte in ſigno Leonis, à quo denominantur *dies Caniculares.* Huius exortu, ſolis vapores intenduntur, feruent maria, fluctuant in cellis vina, mouentur ſtagna, & canes toto eo ſpatio maximè in rabiem aguntur. Plin. *h* Oues, capræ, pecudes & pecora, quæ circiter æſtus meridianos, ſub vmbriferas arbores ſe recipiunt. *i* Ponitur *Comes* aliquandò pro *Socio.* Cicer. ad Heren. *Qui cùm ante lucem ſurrexiſſet, comitem ſuum inclamauit.* Pædagogus etiam inter comites numeratur. vt eſt apud Iuriſconſultum. *Comes* plerumque dicitur, qui ſequendo aliquem ſe maiorem, comitatur. Cicer. *non comitem, ſed ducem præbuit.*

——verúm-ne? itá-ne? ocyùs adſit
Hùc aliquis, nemon'? turgeſcit [a] *vitrea bilis:*
Finditur, Arcadiæ [b] *pecuaria rudere dicas.*

a Cholera, iracundiæ ſedes dicitur *vitrea*, quòd non minùs clarè hominum mores, quàm ampulla vitrea quæ

in eâ ſunt incluſa, demonſtrat. *vel*, quod magis placet, dicitur *vitrea*, quia ſubitò tumeſcit, veluti vitrum, quod ab artifice fiſtulâ inflatur. *b Pecuaria*, ſignificant non ſolùm pecorũ multitudinem, verùm etiam omnia ex quibus populus Romanus haberet reditus, quia diù hoc ſolum vectigal Romanis fuit. Hîc verò ſignat Aſinos, quos progenerat Arcadia, in quâ, vt ſcribit Plinius, ſunt aſini cæteris maiores.

Somnolentus iſte iam tandem præceptoris aut condiſcipuli inclamatione expergefactus, reſpondet & ait.

Verúm-ne? itá-ne?] .i. verúm-ne eſt, ô pædagoge, vel ô condiſcipule, quod ex te audio? itá-ne ad horam quintam vſque dormiui? [*ocyùs adſit huc aliquis,*] .i. celeriter ad me aduenit aliquis è famulis meis [*nemon'?*] .i. nemó-ne me audit, aut vocantem curat? [*vitrea bilis turgeſcit:*] .i. in hoc deſide & pigro adoleſcente, quia nullus è famulis ſuis cum veſtimentis, ſibi celeriter adcurrit, cholerâ clarâ & amarâ turgeſcit. .i. inflatur per iram: [*finditur*] .i. piger iſte præ indignatione propemodùm rumpitur, vt ipſum vociferantem cùm audis, [*dicas pecuaria Arcadiæ rudere.*] .i. tu credas aſinos, quos habet Arcadia maximos, rudere, .i. vocem ſuam naturalem emittere.

a Membrana, ex eâ parte, quâ adhæret viſceri, candidior eſt, ex ea verò vndè pili abraduntur, crocea eſt & fla-

Iam liber, & [a] bicolor poſitis membrana capillis,
Inque manus [b] chartæ, nodoſáque venit [c] arundo.
Tunc queritur, craſſus calamo quòd pendeat humor.

Nigra quòd infuſâ vaneſcat [d] *ſepia lymphâ:*
Dilutas queritur geminet quòd [e] *fiſtula guttas.*

Iam capillis poſitis, liber & membrana bicolor, & charta, & arundo nodoſa venit in manus.] .i. Iam vbi è ſomno iſte piger excitatur, capillis pexis & in ordine diſpoſitis: liber ex quo aliquid vel ſcribat vel legat, & membrana duorum colorum, in quâ charta inuoluitur, & chartæ in quibus ſcribat, & calamus qui habet ſimilitudinem arundinis multis notis diſtinctæ, venit & ſumitur illi in manus, ac tandem ad ſtudium accingitur. [*Tunc queritur,*] .i. tum quando res omnes ſtudenti neceſſariæ apparantur; deſidioſus iſte adoleſcens, ne ſtudeat, cauſas ridiculas ignauiæ ſuæ prætendit, Nam, [*queritur quòd humor craſſus pendeat calamo,*] .i. quòd atramentum nimis ſpiſſum adhæreat pennæ, quâ ſcribat, [& queritur *quòd nigra ſepia vaneſcat lymphâ infuſâ:*] .i. quòd ſanguis piſcis ſepiæ, quo pro atramento vtitur, continuò è chartâ euaneſcat ob aquam infuſam: [conqueritur etiam, *quòd fiſtula geminet guttas dilutas.*] .i. quòd penna pro vnâ duas exſtillet guttas nimiâ aquâ commixtas, vndè ſcripturam maculet.

ua. *bicolor* igitur.
b Chartam Alexandri Magni victoriâ repertam author eſt M. Varro, conditâ in Ægypto Alexandriâ, ante non fuiſſe chartarum vſum, ſed palmarum foliis primò ſcriptitatum, deindè quarundam arborum libris, vndè *Libri* nomen ſumpſere.
c Arundo, Græcè Δόναξ pro calamo ſcriptorio hic accipitur. Quandoque ſagittam ſignificat, quoniam ex arundinibus fiebant ſagittæ. Virg. —*pérque ilia venit arundo*. Eſt etiam *Arundo* (vt ſcribit Plinius) quæ-

dam piſcatoria, quædam aucupatoria. *d* *Sepia*, eſt piſcis marinus, qui vbi ſenſit ſe apprehendi, emiſſo atro cruore, aquam infuſcat, ſuumque iter occultat. Huius ſanguis pro attramento ſcriptorio in vſu fuit. *e* Calamus fiſtuloſus vel concauus.

[a] O miſer, ínque [b] dies vltrà miſer! huccine rerum
[c] Venimus? at cur non potiùs, teneróque [d] palumbo
Et ſimilis regum pueris [e] pappare minutum
Poſcis? & iratus mammæ [f] lallare recuſas?

a Quid deſide puero miſerius, qui videns ſcienſque, tempus, omnium rerum pretioſiſſimum, perdit?
b Magis magiſque miſer.
c Prima perſona pluralis pro ſecundâ ſingulari, vt ſuprà *ſtertimus*, pro *ſtertis*.
d Cuius ori mater cibum præparatum roſtro diducto inſerit. *Palumbus* hîc ponitur pro delicatulo, qui curioſè cuſtoditur.
e *Pappare minutum* eſt cibo ſorbili vel ſuaui minutim con-

Sunt verba vel pædagogi vel condiſcipuli exclamantis in fatuas huius deſidioſi excuſationes, quem quotidiè deteriorem fore cernebat.

O miſer, inque dies vltrà miſer!] .i. ô adoleſcens miſer, & qui poſthàc futurus es miſerior! [*huccine rerum venimus?*] .i. tú-ne ad hunc rerum ſtatum perueniſti, vt ad virtutem acquirendam laborare recuſes, tuámque ſocordiam confictis mendaciis excuſes? [*at*] .i. ſed ſi vis tam mollis eſſe & delicatulus, [*cur non ſimilis tenero palumbo & regum pueris poſcis potiùs pappare minutum?*] .i. cur non ad infantiam redis, & ſimilis molli columbulo

procerúmque pueris, cur non potiùs deſideras cibos minutos & teneros, more puerorum? [*& iratus mammæ recuſas lallare?*] .i. & matri vel nutrici tuæ iratus, cur non recuſas ſoporiferam eius cantilenam, Lalla, Lalla, Lalla.

fracto & maſticato veſci *ſeu*, vt alij volunt, *pappare minutum*, eſt minutis & blandiuſculis verbis patrem appellare, quod faciunt pueri cùm primò diſcunt loqui *Pappa* vel *Tata*, vox eſt mollicula puſionis patrem vocitantis, & *Mamma*, cùm matrem appellat. Martial. *Mammas atque tatas habet Afra, ſed ipſa tatarum Dici & mammarum, maxima mamma poteſt.* *f* *Lallare* (vt vult Murmelius) ſignificat *lac ſugere. Pueri prædiuitum* (inquit ille) *qui nimis molliter educantur, lac ſugunt & in cunabulis cubant ad quintum vel ſextum ætatis annum, dum iam fari queant, & lallare recuſantes, minutiorem cibum petunt.* Alij meliùs, me iudice, intelligunt *lallare*, eſſe næniam vel cantionem nutricum, quà pueros ſuos iratos ad ſomnum inducant. in quo ſenſu, verbum infinitum *lallare*, ponitur pro nomine. *Cur non recuſas lallare?* .i. lallationem?

An tali ſtudeam calamo? [a] *Cui verba?* [b] *quid iſtas*
Succinis ambages? tibi [c] *luditur: Effluis amens.*
Contemnêre.

Sunt verba deſidioſi illius ſeipſum excuſantis, ne quam operam literis daret.

An ſtudeam tali calamo?] .i. an tali calamo poſſim ſcribere? [Reſpondet pædagogus vel condiſcipulus. *cui verba?*] .i. ô

a *Verba dare* eſt *illudere.* Terent.

b Quid cauſæ eſt, cur iſta effugia & excuſationum ambages mihi toties occinas?

c Metaph. à *ludo*, in quo agitur pro eo, qui pecuniam expoſuit. vt ſit ſenſus *Tibi*,

non mihi tempus perit.

miſer, cuinam verba te daturum putas? an me præceptorem vel ſodalem tuum decipere poſſe ſperas? [*quid ſuccinis iſtas ambages?*] .i. quid in aurem mihi garris confingíſque iſtos verborum circuitus & vanas tergiuerſationes [*tibi luditur:*] .i. quùm tales excuſationes tuæ inertiæ comminiſceris, non me, ſed teipſum fallis. Nam res tua agitur non mea? [*effluis amens.*] .i. ô ſtolide, tibi tempus miſerè effluit, & nihil agendo tu ſeneſcis, quapropter [*contemnêre.*] .i. omnibus eris contemptui. Horat. *Contemnêre miſer, vitanda eſt improba Syren Deſidia.* ———

a Surdum, diſſonum & obſcurum crepitum reddit.

b Ex luto minùs idoneo, nec ſatis coĉto.

c *Fidelia*, eſt vas Samium, fictile, ſic dicta quòd recondita ſeruet fideliter. Perſius alibi *Diſce, nec inuideas, quòd multa fidelia putet.*

——ſonat vitium percuſſa, [a] malignè
Reſpondet [b] viridi non coĉta [c] fidelia limo.
Vdum & molle lutum es, nunc nunc properandus, & acri
Fingendus ſine fine [d] rotâ.———

Perſtat in Allegoriâ. Quemadmodum vaſa fictilia malè coĉta, ſi digito percutias, ſonitu ſua indicant vitia: ſimillimè & tu, ô amens, ex iis quæ loqueris & facis, tuam prodis excordem oſcitantiam & ignauiam, licèt in calamum & atramentum culpam transferre conêris.

Fidelia percuſſa ſonat vitium,] .i. vas fictile emptoris digito pulſatum rimas & vitia ſonitu indicat, [*non cocta viridi limo reſpondet malignè.*] .i. & fidelia ex argillâ recenti compoſita, niſi benè cocta ſit, raucum & fractum reddit ſonitum.[*tu es vdum & molle lutum.*] .i. ô puer, tu ſimilis es humido & molli luto, quod nullius vaſis formam adhuc accepit, [*nunc nunc properandus, & fingendus acri rotâ ſine fine.*].i.nunc in pueritiâ vel adoleſcentiâ tuâ, dùm adhuc ſatis flexibilis, bonis artibus diligenter es informandus, ac diſciplinâ ſeueriori ſine morâ coërcendus.

In locuplete penu.——
d *Rota* ab Anacharſi inuenta, eſt figuli inſtrumentum, cuius circuitu vaſa fictilia formantur. per *acrem rotam*, poëta intelligit ſeueram diſciplinam, tùm ſcilicet vſurpandam, quando pueri nolunt aliter doceri.

——*ſed rure* [a] *paterno*
Eſt tibi far [b] *modicum, purum & ſine labe* [c] *ſalinum.*
Quid metuas? cultrı́xque foci ſecura [d] *patella eſt.*
Hoc ſatis? an deceat pulmonem [e] *rumpere ventis,*
[f] *Stemmate quòd Thuſco* [g] *ramum milleſime ducis,*
[h] *Cenſorém-ve tuum vel quòd* [i] *trabeate ſalutas?*
Ad populum [k] *phaleras,* [l] *ego te intùs & in cute noui.*

a In agello non conductitio, ſed iure hæreditario, tibi relicto.
b Ad modum & menſuram. *Modicum* propriè dicitur non cui aliquid ſit imminutum, ſed quòd non excedat modum. *Modicum* etiam ſignificat paruum ac puſil-

Quoniam iſte ignauus in ſui excuſationem poſſet dicere, ſe idcircò ſtudiis & honeſtis diſciplinis nolle inuigilare, propterea quòd multæ facultates illi à maioribus obtigerant, vndè liberaliter victitet, atque eam ob cauſam libros & literarum ſtudia pauperibus relinquat: Perſius igitur per Antiphoram tacitæ eius objectioni occurrit, dicens id non ſufficere, ſi animus introrsùs vitiis laboret, & præſertim qui malè vſurus eſt paratis.

Sed far modicum eſt tibi rure paterno,] .i. tu mihi obiectas, inquit Perſius, quòd ex paternis agris tantum frumenti colligis, quantum ſatis tibi ſit & tuæ familiæ ad victum? [deinde dicis, *quod ſalinum purum & ſine labe eſt tibi,*] .i. quòd habes ſalinum argenteum ſine vllis ſordibus, [*quid metuas?*] .i. cùm adeò diues es & opulentus, cur ſis ſollicitus ad animum literis & virtute imbuendum? quid metuas paupertatem? [obijcis etiam *quòd patella ſecura cultrix foci eſt tibi.*] .i. quòd habes patellam quæ te ſecurum faciat, quâ poſſis focum. .i. lares colere, in focis penetralibus. [*hoc ſatis?*] .i. ô piger, tú-ne hoc ad vitam beatam ſatis eſſe putas? [*an deceat rumpere pulmonem ventis?*] .i. ante deceat faſtu turgeſcere & bonarum literarum ſtudia aſpernari, ob maiorem tuorum nobilitatem?

lum. Apul. *Modico labore fatigatur.* *Modici*, quoque ſunt pauci. Plautus. *In angiportu turba eſt, domum modici introierunt.* Nota quod *far modicum*, in hoc loco ſignificat mediocres diuitias, per Synecdochen ſpeciei.

c *Salinum* non ſpurcatum neque nigredine deforme. *ſalinum* autem eſt vaſculum, in quo ſal reponitur, cùm ad menſæ vſum, tum ad ſacrificia paratum. poëta intelligit victum tenuem & ſufficientem, & nitidam ſuppellectilem. ſic Horat. *Splendet in menſâ tenue ſalinũ.*

[*quòd milleſime ducis ramum ſtemmate Thuſco ,*] .i. quòd tu in lineâ ſucceſſionis milleſimus affinitatem tuam , & originem ducis ex antiquâ nobilíque Hetruſcorum familiâ, [*vel quòd ſalutas Cenſorem tuum, vel quòd trabeate ſalutas?*] .i. vel nunquid ſuperbus es, quòd in equitum Romanorum recenſione, tu Cenſorem ſalutas ex genere tuo, aut quia tu trabeâ veſte amictus, ex equo nitido quempiam ſalutas? [*ad populum phaleras.*] .i. hæc externa diuitiarum & nobilitatis ornamenta, rudi vulgo oſtenta, non mihi. [*ego noui te intus & in cute.*] .i. me fallere non potes, ego enim perſpicio quàm ſis turpis introrſùs, & video etiam , qui ſis in ſuperficie & externis velamentis.

d *Patella à patina*, eſt vas latum ſacrificiis aptum. ponitur hîc pro omni ſuppellectile quæ hunc deſidioſum reddat ſecurum & de nullâ re anxium.

e Magnum ſpirare & ſuperbum fieri ob diuitias & generis claritatem , quod vitio dandum eſt *Nam genus , & proauos , & quæ non fecimus ipſi , Vix ea noſtra voco.*——— Ouid. *Satiùs eſt meis geſtis florere, quàm maiorum opinione niti, & ita viuere, vt ego ſim poſteris meis nobilitatis initium , & virtutis exemplum.* Cicer. contra Saluſtium. *f* *Stemma* ſignificat coronam vel ornamentum, quod ex multis floribus eſt compoſitum ; ſignificat etiam claram familiam in qua inſignes viri , vt in ſertis flores, elucеſcant. Iuuenal. *Stemmata quid faciunt, quid prodeſt Pontice longo Sanguine cenſeri?* ——— Hic verò ponitur pro gradibus generis & ordinibus deſcendentium, qui ramis quibuſdam & velut lineis intercurrentibus diſtinguebantur.

g Stemma, lineam, ſcalam. *h* Statuam Cenſoris qui cenſuram geſſerat. Romæ quinto quôquò anno duo creabantur, τιμητὰς Græci vocant, penes quos , morum diſciplinæque regimen erat. vide Plutarch. in Æmilio, & in vitâ Catonis. Cicer. lib. III. de Legibus. *i* Vocatiuus pro Nominatiuo. *Trabea* genus veſtis eſt , cuius etiam tria ſunt genera , vnum quod

diis ſacratur, tantùm de purpura, aliud purpureum, quod habet aliquid albi, tertium augurale, ex purpurâ & cocco mixtum. Hinc *trabeati* vocantur, qui trabeâ ſunt induti. *k* Metaph. eſt ſumpta ab equis. Nam *phaleræ* ſunt ornamenta equorum, ἀπὸ τῶ φάλων. .i. à ſcutellâ paruâ ſplendidâ in equorum pectore.
11. Ego ſcio te vitiis eſſe intrinſecùs refertum, quicquid fingas.

a Diſcinctus hîc accipitur Metaphoricè à veſte laxâ, pro diſſoluto, luxurioſo, & intemperante. Nam, *diſcingi* ferè mollitiem & turpitudinem quandam ſignificat vndè prouerbium. DISCINCTA *veſtis, diſcinctus animus.* *b Nattam* vel *Nacam*, ſunt qui intelligunt hominem fuiſſe ignobilem & ſordidũ, idque probant ex Horat. Sat. VI. ——*vngor oliuo, Non, quo fraudatis immundus Natta lucernis.*

Non pudet ad morem [a] *diſcincti*
viuere [b] *Nattæ?*
Sed [c] *ſtupet hic vitio, & fibris increuit opimum*
[d] *Pingue;* [e] *caret culpâ; neſcit*
quid perdat & [f] *alto*
Demerſus, ſummâ rurſus [g] *non*
bullit in vndâ.

Mirus eſt Perſij ardor in hunc flagitioſum adoleſcentem.

Non pudet viuere ad morem Nattæ diſcincti?] .i. Nónne te pudet (ô adoleſcens) maiorum tuorum gloriâ efferri, atque interim nullâ honeſtatis ratione habitâ, viuere ad ſimilitudinem Nattæ diſſoluti & ignobilis? [*ſed hic ſtupet vitio,*] .i. ſed iſte Natta videtur excuſatione dignus, qui cùm habitum malitiæ malè viuendo ſibi contraxerit, iam peccandi conſuetudine vel naturæ vitio, factus eſt ſtupidus, nec ampliùs ſentit ſe peccare, [*& pingue opimum increuit fibris,*] .i. & pinguedo craſſa eius præ-

cordia ſic occupauit, vt ex ignorantiâ iam peccet, [quàpropter, *caret culpâ*] .i. deploratus ille Natta quodammodò carere culpâ iudicandus eſt; [*neſcit quid perdat,*] .i. ipſe quaſi ſenſus expers, neſcit qualium quantarúmque rerum iacturam faciat, [*& demerſus alto, non bullit rurſus in ſummâ vndâ.*] .i. & ſcelerum barathro ſubmerſus, non poteſt ampliùs emergere & ad ſanam mentem reuerti.

Alij probant ex Cicerone pro Muræna, eum claris parentibus ortum. *Non igitur ſi L. Natta ſummo loco adoleſcens, qui & quo animo ſit, & qualis vir futurus ſit, videmus, &c.*

Probabile eſt, à Perſio *Nattam* nobilis familiæ adoleſcentem, ſed nebulonem hîc notari nam vt ex optimo patre improbiſſimus ſæpè naſcitur filius: ſic ex nobili & honeſtâ familiâ turpis aliquandò & infamis exoritur. *c* *Stupêre*, ſignificat quodammodò ſenſum rerum non habere. Cornel. Celſ. lib. III. cap. XXVI. ſtupidos appellat *attonitos*, quorum & corpus & mens ſtupet. fit interdùm ictu fulminis, interdùm morbo. *d* *Pingue* ponitur ſubſtantiuè pro pinguedine. ſic *denſum pingue* apud Virgil. *e* An culpâ caret, qui per ignorantiam peccat? minimè verò. præſertim ſi ipſe ſit cauſa ſuæ ignorantiæ. Baſilius. *Qui non ex voluntate delinquit, is fortè aliquâ dignabitur veniâ: qui autem ex propoſito peiora elegit, nullam habet excuſationem, quin multiplici pœnâ afficiatur.* *f* Quaſi profundo mari obrutus, ad ſuperiora exſurgere non poteſt. .i. non poteſt ad arduam virtutis viam & bonos mores reuocari. *g* Non curat ebullire & ex vitiis emergere.

Magne pater diuûm, ſæuos punire [a] *tyrannos*
[b] *Haud aliâ ratione velis, cùm dira libido*
Mouerit [c] *ingenium, feruenti* [d] *tincta veneno;*

a *Tyrannus* apud veteres in bonã partem dicebatur Dominus, qui plenam habebat in ſubditos poteſtatẽ.

Virtutem videant, [c] *intabeſcántque relictâ.*

Perſius, Deum rogat, vt non aliâ pœnâ afficiat malos qui virtutem & honeſtas artes ſecuro animo contemnunt, quàm vt virtutis pulchritudinem in aliis videant, atque illam à ſe ſuis vitiis relictam cognoſcentes, animi cruciatu & mœrore contabeſcant.

Magne pater diuûm, velis punire ſæuos tyrannos non aliâ ratione, cùm dira libido tincta feruenti veneno mouerit ingenium,] .i. ô optime & maxime Iupiter, noli affligere crudeles tyrannos grauiore pœnâ, cùm effrænata cupiditas illorum animum commouerit, quàm [*vt videant virtutem, intabeſcántque relictâ.*] .i. quam vt in aliis videant virtutis ſplendorem, atque vt tabe quâdam præ triſtitiâ conſumantur, quia virtutem ipſi reliquerunt.

Virgil. *Pars mihi pacis erat dextram tetigiſſe tyranni.* ſed creſcente malitiâ cùm ſuperbè Reges regnare cœpiſſent, *Tyranni* nomen ad eos ſolùm reſtrictum eſt, qui per inſolentiam contra ius & leges, viribus abutebantur.
b Non alio modo, non diſſimili pœnarũ genere.
c *Ingenium à gignendo*, propriè dicitur natura cuique ingenita, ſic in Terent. *Nam qui cum ingeniis conflictatur eiuſmodi.* .i. cum hominibus eiuſdem naturæ. Eſt etiam *Ingenium*, vis quædam naturalis nobis inſita, ſuis viribus præualens ad inueniendum quod rationi indicari poſſit. *Vno ingenij nomine* (vt inquit Cicero lib. v. de finibus) *appellatur Docilitas & Memoria, eáſque virtutes qui habent,* ingenioſi *vocantur.* *d* Maculata & per iræ feruorem incitata. Eſt Metaph. ducta à lanâ, quæ cùm naturâ ſit candida, colorem quo ſemel infecta eſt, non amittit. Ita ingenium frequenti vitiorum actione fœdatum, vndè mos inoleuit, haud facilè mutatur.

Venenum

Venenum pro *colore* accipi teſtatur Virgil. *Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.* *e* Ad vltimam redigantur maciem ob virtutem relictam. Horat. Ode XXIV. lib. III. *Virtutem incolumem odimus. Sublatam ex oculis quærimus inuidi.* Tunc certè intelligimus quæ ſunt bona, cùm quæ erant in noſtrâ poteſtate quibuſque frui poteramus, ea amiſimus. iuxta illud Sophoclis in Ajace. οἱ γὰρ κακοὶ γνώμαισι τ' ἀγαθὸν χεροῖν ἔχοντες οὐκ ἴσασι πρίν τις ἐκβάλῃ. *Mali bonum in manibus habentes, illud ignorant; vbi amiſerunt, tunc cognoſcunt.*

An-ne magis Siculi gemuerunt æra
[a] iuuenci?
Aut magis auratis pendens laquearibus [b] enſis
[c] Purpureas ſubter ceruices terruit, [d] Imus,
Imus præcipites, quàm ſi tibi dicat, & [e] intus
[f] Palleat infelix, quod proxima neſciat [g] vxor?

Iſtiuſmodi adoleſcentes, cum aliis virtutem inuident, quam ipſi ſcientes & prudentes flagitioſè contempſerunt, conſcientiæ furiis magis torquentur, quàm qui in Phalaridis tauro cruciabantur.

An-ne æra Siculi iuuenci gemuerunt magis?] .i. nunquid homines per æneum taurum in Siciliâ à Perillo factum, peiùs torti ſunt, quàm quos mala conſcientia

a Perillus faber Athenienſis, ingenio præſtans, taurum ex ære tantâ arte fabricauit, vt igne ſubiecto, qui eius in aluo includebatur, eiulans, mugire putaretur. Hunc taurum Phalaridi Agrigentinorum in Sicilia Tyranno dedit. *Phalaris* verò factum amplexus ſed Autorem execratus, *Perillum* in taurũ conijci iuſſit, vt primus artis ſuę periculum

excarnificat? [*& enſis pendens laquearibus auratis terruit magis purpureas ceruices ſubter, quàm qui ſibi dicat, Imus, imus præcipites, & infelix palleat intùs, quod vxor proxima neſciat.*] .i. & nunquid gladius de auratis laquearibus dependens, magis exterruit Damoclis purpurati ceruicem ſub gladio poſitam, quàm ſi quis conſcientiæ ſtimulis afflictus, ſibi ipſi intrà ſe dicat, Nos omni ſalutis ſpe prorsùs deſtituti, in miſeriarum voraginem ferimur præcipites? ſic iſte deſidioſus & infelix Adoleſcens, ſcelerum ſuorum recordatione intùs & in animo, id palleat ex timore, quod cum vxore fideliſſimâ communicare neſciat. .i. detegere erubeſcat.

faceret. Ouid. *Dixerat & Phalaris, pœ̀na mirande repertor, Ipſe tuum præſens imbue, dixit, opus.*

b Intelligit gladium fulgentem è lacunari ſetâ equinâ appenſum, quem Dionyſius tyrannus demitti iuſſit, vt impenderet Damoclis ceruici. Vide Cicer. Tuſcul. lib. v. Hiſtoria benè nota eſt. *c* Damoclis ceruices regio cultu ornati. *d* Gradu irreuocabili præcipitamur in perniciem. *e* Intra ſe conſcius. *f* Pallore concutiatur ex timore, propter virtutem neglectam. Ambroſ. in Epiſt. *Nullus maior eſt dolor, quàm is, qui peccati mucrone vulnerat conſcientiam, neque vllum grauius eſt onus, quàm peccatorum ſarcina & pondus flagitiorum. Deprimit animam, curuat vſque ad terram, ne ſe erigere poſſit. Grauia, fili, grauia nimis delictorum pondera.*
g Tanto dolore & pudore iſte nequam maritus efficitur, vt potiùs velit intùs rumpi, quàm ſcelera ſua vxori reuelare. Ouid. *Strangulat incluſus dolor, & cor æſtuat intùs, Lenitur lachrymis, egcri:ùrque dolor.*

Sæpè oculos memini tangebam paruus [a] *oliuo,*

a Oleum oculis infuſum dolorem

Grandia ſi nollem morituri verba [b] *Catonis*
Diſcere, ab [c] *inſano multùm* [d] *laudanda magiſtro,*
Quæ pater adductis [e] *ſudans audiret amicis.*

Docet Perſius hunc pigrum adoleſcentem non eſſe veniâ dignum, quippe qui eò ætatis peruenerat, vt virtutem à vitiis internoſcere poſſit, ſiquidem in vitio fuit ætas, quæ nondum nouerat rerum diſcrimina: per ignorantiam igitur peccauit, quæ peccantes quodammodò excuſare conſueuit.

Memini, paruulus ſæpè tangebam oculos oliuo,] .i. Ego ipſe, inquit Perſius, ſum memor, quòd cùm puer eſſem, vngebam ſæpè meos oculos oleo, quo lippitudinem ſimulabam, [*ſi nollem diſcere verba grandia Catonis morituri.*] .i. id faciebam, quia diſcendi tœdio nollem ediſcere & memorię mandare, Declamationem grandibus verbis compoſitam, quâ vti potuit Cato Vticenſis, cùm deliberaret, an ſibi mortem conſciſceret, vel in Cæſaris poteſtatem veniret, [*multum laudanda ab inſano magiſtro,*] Declamationem, inquam, multùm laudandam à magiſtro meo penè

excitat, & lippitudinem quãdam imitatur ac fingit, quam parentes dùm metuunt in filiis, eos à lectione prohibent.
b Verba Catonis fortitudinem ſpirantia. *vel*, verba grauia de animi immortalitate. Duo fuere *Catones* celebratiſſimi, ſenior videlicet, qui & Cenſorius dictus eſt: & alter (de quo hîc intelligit) Vticenſis, qui ſecutus partes Pompeïanas, cùm accepiſſet nuncium, iterùm in Africâ, duce Scipione, Pompeïanos eſſe ſuperatos, ſeipſum Vticæ interfecit, ne in Cæſaris manus viuus

veniret. Hic, *Viua virtutum imago* vocatur à Senecâ, & *exemplar viri ſapientis*. Auguſtinus verò & Lactantius eum accuſant

inſano ob nimiam vehementiam, quâ nos ad ſtudia extimulabat, [*quæ pater ſudans audiret amicis adductis,*] .i. quam Declamationem pater meus præ lætitiâ ſudans, audiret, conuocatis aliis amicis, vt qui eandem à me memoriter recitatam, audirent etiam.

tanquam ſui homicidam. *c* *Inſanus* eſt, qui non habet mentem integram, vndè Inſania vel Stultitia. Item *inſanus*, dicitur *magnus*. Virgil. *Inſani feriant ſine littora fluctus*. Perſius. ——*inſani dicta Catonis*. In hoc loco accipi poteſt, & debet, pro Magiſtro nimis ſeuero & concitato ad curam & inſtitutionem diſcipuli, à quo ſubueretur reportare notam indiligentiæ. vel, *ab inſano*. .i. à clamoſo magiſtro, quia clamoſi videntur eſſe inſani. *d* VIRTVS *laudata creſcit*. Hinc Quintilianus præcipit, vt Magiſtri diſcipulos collaudent, atque in ſpem, ad ſummum perueniendi Oratorem erigant. *e* *Sudans* præ lætitiâ, quòd filius tam benè declamaret, *vel*, ſubfrigidè ſudans, præ timore ne filius malè recitaret; *vel*, ſudans ob laborem in amicis conuocandis & adducendis ad audiendum filium ſuum declamantem.

Iure etenim id ſummum, quid dexter [a] *ſenio ferret*
Scire, erat in votis, damnoſa canicula quantum
Raderet, anguſtæ collo non fallier [b] *orcæ;*
Neu quis [c] *callidior buxum torquêre* [d] *flagello.*

a *Senio* in talis vel teſſerâ ſex puncta continet, cuius iactus fauſtus erat, & iacienti lucrum afferebat; quemadmódum è contrario, vnum

Tunc *etenim* in illâ ætate meâ puerili, quæ ludicra ſibi vendicat, [*iure id ſummum erat in votis ſcire, quid ſenio dexter ferret,*] .i. legitimâ ratione id præcipuum erat in deſiderio meo cognoſcere, quid lucri in ludo talario fortunatus ſenio iactus mihi adferret, [*quantum canicula damnoſa raderet,*] .i. & ſcire cupiebam, quantum pecuniæ mihi detraheret canicula illa damnum afferens, [*non fallier collo orcæ anguſtæ.*] .i. & ſcire auebam, quâ ratione non poſſem falli anguſtiore orcæ collo, ne damnum ferrem, [*neu quis callidior torquêre buxum flagello.*] .i. denique hoc ſcire præcipuè affectabam, ne quis ex æqualibus, in totâ ciuitate trochum è buxo melius circumageret.

punctum, qui dicitur *canis* vel *canicula*, ferebat damnum.

b *Orca* in hoc loco ſignificat vaſculum in turriculæ figuram cõformatum, ex quo tali in tabulam aleatoriam conijciebantur, ne, ſi manu iacerentur, fraus à luſoribus admitteretur. Horat.Sat.VII. lib.II. appellat *Pyrgum*.

c Peritior. *d* Turbo vel trochus crebrâ ſcuticæ percuſſione in gyrum vertitur.

Haud tibi inexpertum [a] *curuos deprendere mores,*
Quæque docet ſapiens [b] *braccatis illita Medis*
[c] *Porticus,* [d] *inſomnis quibus* [e] *indetonſa iuuentus*
Inuigilat, [f] *ſiliquis, & grandi paſta* [g] *polentâ.*

a Malos mores à rectâ ratione detortos.

b *Medi* populi ſunt in Aſiâ, ſic dicti à Medo, Medeæ & Ægei Athenienſium regis filio. *Brac-*

Et tibi quæ [h] *Samios diduxit litera ramos,*
[i] *Surgentem dextro monſtrauit limite callem.*

Hæc ego (inquit didaſcalus vel condiſcipulus) cùm puerili ætate perpetrauerim, certè veniam merentur; at tu, ô piger, qui auo grandior es, & qui iam philoſophiæ operam dare cœpiſti nullam potes excuſationem prætendere.

Nam, haud inexpertum tibi deprendere mores curuos,] .i. ex philoſophiæ ſtudio, haud incognitum tibi eſt, malos mores à bonis diſcernere, [*& quæ porticus ſapiens illita Medis braccatis docet,*] .i. nec te latet, quæ & qualia præcepta docet ſapiens Stoïcorum ſchola, in quâ depicti ſunt Medi braccati cum Athenienſibus pugnantes, [*quibus iuuentus inſomnis & indetonſa paſta ſiliquis atque polentâ grandi inuigilat.*] .i. quibus vitæ præceptis, iuuenes (Stoïcorum diſcipuli) vigiles & ad cutem tonſi, fabarum ſiliquis & craſsâ polentâ nutriti, dant operam. [*& litera quæ diduxit ramos Samios, monſtrauit tibi callem ſurgentem limite dextro.*] .i. nec via virtutis tibi eſt incognita, Nam litera Pythagoræ Samij, quæ duos ramos

catos appellat Perſius, quia Medi braccis, indumentis ſc. fluxis ac vario lumine fulgentibus operiebantur. Eiuſmodi enim vtebantur frigidioris plagæ gentes Ouid. *Pellibus & laxis arcent mala frigora braccis.* Ambroſ. lib 1. de Officiis. *Sacerdotes* (inquit) *veteri more braccas accipiebant, ſicut & Moſi dictum eſt à Domino. Et facies illi braccas lineas, vt tegatur turpitudo pudoris, à lumbis vſque ad femora erunt.* Vocantur etiam aliis nominibus, ſc. Subligaria vel Subligacula.

c Fuit *porticus* Athenis *Pœcile* vocata,

diuiſit, monſtrauit tibi anguſtam & arduam virtutis viam, dextro limite in ſublime tendentem, ideóque veniâ indignus videris.

quam Polygnotus pictor præclariſſimus gratuitò pinxerat. Illic illita ſiue depicta fuit pugna Marathonia, quæ duce Miltiade pugnata eſt aduersùs Xerxen Perſarum & Medorum regem. In hac autem porticu (quæ Græcè dicitur ϛοὰ) Zeno philoſophus diſcipulos docebat, vndè Stoïcorum ſecta nomen ſuum deſumpſit. *d* Iuuentus vigilans & ſomni neſcia. .i. iuuenes qui nocte dieque ſtudiis incumbunt. *e* Non tonſa, more veterum Romanorum, qui capillos nutriebant. Virgil. *Ora puer prima ſignans intonſa iuuenta.* Innuit Perſius quòd philoſophiæ ſtudioſi in ætate adhuc floridâ comam non conſumpſerint, ſed laudabili incuriâ fluere aliquatenùs permiſerint. *f* *Siliqua* eſt fructus arboris quam Græci κεράτιον vocant, de quo Plin. lib. xv. cap. xxiv. ——*viuit ſiliquis & pane ſecundo.* Horat. lib. II. Epiſt. Per *ſiliquas* intelligit legumina & cibum viliorem. Eſt etiam *ſiliqua* illud, quo grana leguminum teguntur. *g* *Polenta* ſic fit. Hordeum aquâ perfuſum ſiccant nocte vnâ, poſtero die frigunt, deindè molis frangunt ſeruantque in multos dies. vndè in Ioſue ſcribitur, *Et comederunt de frugibus terræ die altero, & azymos panes, & polentam eiuſdem anni.* Ouid genere neutro *Polenta* dixit in illo verſu. *Dulce dedit teſta quod coxerat antè polenta.* Nota obiter, quòd Perſius tria hîc memorat bonarum artium ſtudiis neceſſaria, ſc. vigilantiam, cutis expoliendæ negligentiam, & victus frugalitatem. Hinc etiam patet (quod benè notat Clauerius) homines literis & præſertim ſapientiæ deditos, minùs fuiſſe carniuoros. Ouid. xv. Metamorph. *Heu quantum ſcelus eſt, in viſcere viſcera condi, Congeſtóque auidum pingueſcere corpore corpus, Alteriúſque animantem animantis viuere letho.*

h Pythagoras ortu Samius fuit, ex Samo Inſulâ Ioniæ. Is per Y, literam quæ in duos ramos diuiditur, monſtrauit nobis duas eſſe propoſitas vitæ vias, nempè dextram arduam & difficilem, quæ nos ad virtutem inuitaret: & ſiniſtram, latam & amplam, vitiis patentem, de qua Virgil. Epigramma. *Litera Pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni, Humanæ vitæ ſpeciem præferre videtur, &c.*

i Dexter ille ramus, qui viam virtutis denotat, altè & in ſublime ſe attollit.

Stertis adhuc? laxúmque caput compage [a] *ſolutâ*
[b] *Oſcitat heſternum, diſſutis vndique* [c] *malis?*

O hominum ignauiſſime, cùm ætate iam ſis grandi, & hæc omnia noueris, ita vt neque pueritiam neque inſcitiam prætendere poſſis, an

Stertis adhuc?] .i. an profundè dormis & adhuc piger es ad humaniora ſtudia capeſſenda? [*laxúmque caput compage ſolutâ oſcitat heſternum?*] .i. án ne caput tuum ex nimiâ ſomnolentiâ diſſolutum, & compage labiorum diductâ, oſcitando euapôrat heſternam crapulam? [*malis diſſutis vndique.*] .i. malarum iuncturis ex omni parte laxatis.

a Compagibus & neruis tui capitis quaſi ſolutis. *b* *Oſcitare*, propriè ſignificat totum os aperire. Oſcitatio autem ſomnolentis & otioſis maximè contingit, quæ cùm toto corpore fit, *Pandiculatio* vocatur. Oſcitatio, plerunque ex otio & animi ſecuritate prouenit Terent. in Andriâ. *ſperans iam amoto metu interea oſcitantes opprimi.* *c* Malis quaſi diſſutis & ab vtraque parte laxatis. *Mala, æ*, eſt pars faciei, ſic dicta, quòd rotundam ſpeciem mali præ ſe ferat.

Eſt aliquid quò tendis, & in quo dirigis [a] *arcum?*
An paſſim ſequeris [b] *coruos,* [c] *teſtáque lutóque*

a Animum tuum. Metaphor. ſumpta à ſagittariis, qui ſignum ad

Securus quò pes ferat, atque [d] *ex tempore viuis?*

Cùm conſtituendum ſit vitæ genus, qui, & quales eſſe velimus, vt benè notat. Cicer. 1. Offic.

Eſt aliquid quò tendis, & in quo dirigis arcum?] .i. Eſt-ne certus aliquis vitæ ſcopus tibi propoſitus ad quem omnes tuas actiones & animi impetum referas? [*an paſſim ſequeris coruos, teſtáque lutóque*] .i. an more infantium nihil penſi habens de futuro, ſequeris coruos cum lapillis & terræ globulis huc illuc curſitans? [*ſecurus quò pes ferat?*] .i. parùm ſollicitus ad quem locum te pedes ferant? [*atque ex tempore viuis?*] .i. atque viuis more diſſolutorum ſine prouidentiâ, vt tempora ſeſe tibi offerunt ſine vllâ futuri cautione?

quod collineant & iacula dirigunt ſibi conſtituunt. *b* Incertum coruorum volatum, quos pueri plerunque ita ſtultè inſequuntur, vt in puteum aliquem foueamque incidant. *c* *Teſta*, hoc loco ponitur pro lapillis, quos Græci *Oſtracos* appellant. *Teſta* etiam ſignificat fruſtum vaſis fictilis & cuiuſque lateris. *Teſta* quoque eſt vas figulinum in igne decoctum. *Teſtæ* intelliguntur omnes piſces qui duriori cortice teguntur. Horat. *Sed non omne mare eſt generoſæ fertile teſtæ.* *d* *Ex tempore viuere*, eſt in diem viuere, ſine prouidentiâ, ſine omni futurorum ſollicitudine.

[a] *Elleborum fruſtrà,* [b] *cùm iam cutis ægra tumebit*
Poſcentes videas: VENIENTI occurrite morbo.

a *Ellebori* duo ſunt genera, album & nigrum. Nigrum appellatur *Melampo-*

Perſius iuuenes monet animi morbis maturè occurrere, ne cùm radices egerint, ægriùs euellantur.

Videas poſcentes elleborum fruſtrà, cùm iam cutis ægra tumebit:] .i. quilibet videre poſſit, homines ſerò remedia poſcere, quando cutis hydrope tacta inflabitur: [ergô, *Occurrite morbo venienti.*] .i. vitiis pullulantibus in tempore obſtate.

dium, quoniam caprarum paſtor nomine Melampus furentes in ſe Prœtidas primus purgaſſe & ſanaſſe fertur. Prodeſt morbis comitialibus, melancholicis inſanientibus, articulariis doloribus & reſolutis. Dioſcor. lib. IV. cap. CXLVI. *b* Quum quiſpiam hydrope laborauerit.

c PHARMACA *naſcenti ſunt adhibenda malo.* Theognis. OPPRIME *dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi.* Ouid. Inueterata difficiliùs curantur, vt inquit Seneca.

Et quid opus [a] *Cratero magnos*
promittere montes?
Diſcitéque ô miſeri, & [b] *cauſas*
cognoſcite rerum,
[c] *Quid ſumus,* [d] *aut quidnam*
victuri gignimur, [e] *ordo*
Quis datus, aut [f] *metæ quàm*
mollis flexus, & [g] *vndæ;*
[h] *Quis modus argento,* [i] *quid fas*
optare, quid [k] *aſper*
Vtile nummus habet, [l] *patriæ,*
charíſque propinquis.

a Fuit *Craterus* Medicus Auguſti temporibus nobiliſſimus, de quo M. Tull. lib. XII. ad Atticum, *commouet me Attica, etſi aſſentior Cratero.* de quo etiam Horat. lib. II. Satyr. III. —*Craterum dixiſſe putato.* De huius ſer-

Quantum elargiri deceat, [m] *quem te Deus eſſe*
Juſſit, [n] *& humanâ quâ parte locatus es in re.*

Cùm vitijs ſis ita in ſenectute obrutus, vt ad virtutem nunquam redire poſſis, non aliter quàm ſi corporis tui valetudo ſit prorſus deplorata.

Quid opus promittere montes magnos Cratero?] .i. quid prodeſt magnos auri montes & præmia ampla Cratero Medico polliceri, vbi iam ſis deſperatæ valetudinis? [*ô miſeri diſcite iam,*] .i. ô infelices adoleſcentes, qui honeſtis ſtudiis iam in tenerâ ætate animos veſtros non conformatis, diſcite quid ignoratis, ſc. liberales artes & ſcientias, [*& cognoſcite rerum cauſas,*] .i. & ex naturali philoſophiâ inquirite rerum principia, [*quid ſumus,*] .i. quòd ſumus rationis participes & mortales, [*aut quidnam victuri gignimur,*] .i. ad quem vſum nati ſumus, [*quis ordo datus,*] .i. quis viuendi ordo nobis à Deo præſcribitur, [*aut quàm mollis flexus metæ,*] .i. quàm facilis ſit via vitæ noſtræ regendæ atque moderandæ, ſi operam dederimus, [*& vndæ;*] .i. & quàm facilis ſit flexus & declinatio huius vndantis & fluctuantis vitæ, [*quis*

uo ſic ſcribit Porphirius Tyrius lib. 1. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων. *Crateri autem Medici ſeruus nouo & inuſitato morbo affectus, nempè carne ab oſſibus diuulſâ ac diſtractâ, Pharmacis quidem nihilò meliùs ſe habuit, ſed viperâ in piſcem conformatâ & comeſâ, conualuit carne de integro conglutinatâ.*

b Virgil. Georg. II. *Fælix qui potuit rerum cognoſcere cauſas.* Poëta fortaſſe intelligit cauſas finales, ob quas quæque res ſunt conditæ. *Vel,* primam cauſam, quâ mouemur, quâ ſpiramus.

e PVLVIS *& vmbra ſumus*, φάσμα καὶ σκιὰ μόνον, *breuis ætatis & fragilis vitæ.*

d Creauit vel fecit Deus rationalem creaturam, vt ſummum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando poſſideret, poſſidendo vteretur. Auguſtinus.

modus argento,] .i. quæ menſura pecuniis conquirendis & erogandis ſit ſtatuenda, [*quid fas optare.*] .i. quid ſit æquum à Diis petere, [*quid vtile aſper nummus habet;*] .i. quid commodi adfert nummus recèns cuſus, [*quantum deceat elargiri patriæ chariſque propinquis;*] .i. quantum ex diuitiis tuis dare & impendere debeas patriæ, parentibus, cognatis & vicinis, [*quem Deus iuſſit te eſſe,*] .i. qualem te Deus eſſe voluit, [*& in humanâ re quâ parte es locatus.*] .i. & in quo gradu & rerum conditione à DEO conſtitutus es.

e Quo ordine vita cuiuſque ſit inſtituenda, nimirùm vt honeſtè viuamus, neminem lædamus, ius ſuum cuique tribuamus. *f Meta,* eſt terminus ad quem curritur, & cum illic peruentum ſit, oportet vt circa ipſam benè & molliter flectatur, ne per imperitiam rota metæ impacta frangatur. Cùm autem vita noſtra ſit quaſi curſus aut peregrinatio, poëta per *mollem metæ flexum*, intelligit facilem & expeditam rationem vitæ noſtræ regendæ, ſi in ipſo flexu vtamur induſtriâ, ſin minùs, metæ tactus periculoſus erat. *g* Sunt qui volunt hanc dictionem (*vndæ*) non eſſe nomen genitiui caſus, ſed eſſe Aduerbium *vndè,* vt ſit ſenſus Diſcite ô miſeri, à quo principio deuenimus, ſc. à mortalibus, ergo mortales ſumus. Ego verò cum argutis huius poëtæ interpretibus ſentio, poëtam alludere ad eam metam quæ in Naumachiâ eſt conſtituta, ad quam ſubitò nauis eſſet conuertenda, de quo Virgil. in v. Æneid. *Hic viridem Æneas frondenti ex ilice metam Conſtituit, ſignum nautis, pater: vndè reuerti Scirent, & longos vbi circumflectere curſus.* & ſanè vndoſo freto optimè comparatur hæc vita, cuius fluctus ingenio & agilitate potiùs eluduntur & ſuperantur, quàm violentâ quadam obſtinatione Ouid. *Obſequio tranantur aquæ, nec vincere poſſis Flumina, ſi contrà, quàm rapit vnda, nates.*

Digitized by Google

h Quantum argenti noſtris vſibus ſufficiat, vt rectè tantum quæramus & vſurpemus. *i* Hoc ideò dicit Perſius, quia pauci ſunt, qui quid ſit optandum, cognoſcunt. *k* Hanc vtilitatem habet nummus, vt partim nobis, partim aliis prodeſſe poſſimus. qui dicitur *Aſper* ob literas & figuras recèns impreſſas, *Vel*, quia nummus bella aſpera mouet, ac inter conſanguineos diſſidia ſerit. De cuius vtilitate audi Petronium Perſio aduerſantem. *Quiſquis habet nummos ſecurâ nauigat aurâ, Fortunámque ſuo temperat arbitrio. Multa loquor, quidvis nummis præſentibus opta, Eueniet, clauſum continet arca Iouem.* Græci nummum νόμισμα, appellant, quia cùm antè pecuniam inuentam permutatione ſolerent vti, vſus nummi per legem introductus eſt Plautus pecuniam vocat *animam*. quia eſt rerum omnium anima & negotiorum agendorum neruus. *l Omnes omnium charitates patria vna complexa eſt, pro quâ quis bonus dubitet mortem oppetere? M. Tull. Offic. I.* DVLCE & *decorum eſt pro patriâ mori.* Horat. Od. II. lib. III. *m* Fac memineris Deum velle, quòd ſis bonus & iuſtus eiuſque præceptis diligenter obtemperes. *n* Diſce quam ſortem inter homines obtines, an natus ſis ad imperandum vel ſeruiendum, ne plus minùſ ve facias, quàm tua ferat conditio.

Diſce: neque inuideas, quòd multa [a] fidelia putet
In locuplete [b] penu, defenſis pinguibus [c] Vmbris,
Et piper, & [d] pernæ [e] Marſi [f] monumenta [g] clientis,
[h] *Mænáque quòd primâ nondum defecerit [i] orcâ.*

a Fidelia eſt vas Samium ad vſus plurimos, ſic dicta, quòd infuſa fideliter contineat.
b Penus ſignificat omne, ſiue eſculentum ſit, ſiue poculentum, quod victus gratiâ

Diſce inquam, omnia ſuperiora quæ dixi & tuâ ſorte contentus viue, [*neque in-*

uideas,] .i. neque mouearis deſiderio vicinæ ſortis, [*quòd multa fidelia putet in locuplete penu*,] .i. quòd multæ fideliæ omni cibariorum genere plenæ, fœteant &ranceſcant in locupletis Cauſidici penuario, [*defenſis pinguibus Vmbris*,] .i. qui quidem Iuriſconſultus eadem cibaria dono acceperat à clientibus, (ſc. pinguibus & obeſis Vmbris) quos ille in iudicio defenderat, [*& piper, & pernæ, mœnáque monumenta Marſi clientis, nondum defecerit orcâ primâ*.] .i. neque inuidiâ afficiare, quòd in cellâ penuariâ Iuridicorum Romanorum, & piper & pernæ (munera Marſi clientis) non deficiant, ſed in ſummâ abundantiâ inueniantur, denique non inuideas, quòd ibi piſcis *Mœna* dono etiam datus nondum defecerit, in priore vaſe ſalſamentario, cùm poſteriora donarentur.

conditur & ſeruatur. Hic verò ponitur pro cellâ penuariâ per Metonym. adiuncti.

c *Vmbri* erant populi Italiæ antiquiſſimi, quos poëta *pingues* appellat, vel quia diuites, vel quia obeſi erant & ingenio tardi.

d *Pernæ* dicuntur tam priores quàm poſteriores coxæ porcinæ cum toto pede, quas Martialis *petaſones* appellat. ſale enim conditæ ſeruantur ad tempus in ædibus diuitum.

e Conſultoris qui lites ſequitur de gente Marſorum, qui populi erant Apuliæ Samnitibus finitimi. *f* *Monumenta* dicuntur, quæcunque relinquuntur ad memoriam. clientes ergò vt patronum officij moneant, aliquid donabunt, vt illi ex memoriâ non excidant. *g* *Cliens* eſt correlatiuum patroni. nam patronus eſt cauſæ defenſor, cliens autem defenſione indigens .i. litigator qui patronum colit & ſequitur. *h* *Mœna*, eſt breuis piſcis marinus, qui candidus hyeme, æſtate fit nigrior. Latina alecula. *i* Vas ſalſamentarium collo anguſto, cuiuſmodi etiam nunc ſeruandis thynnis vſurpatur.

Heic aliquis de gente [a] *hircoſâ* [b] *Centurionum,*
Dicat, [c] *Quod ſatis eſt, ſapio mihi: non ego curo*
Eſſe quod [d] *Arceſilas, ærumnoſíque* [e] *Solones,*
[f] *Obſtipo capite, &* [g] *figentes lumine terram,*
Murmura cùm ſecum, & [h] *rabioſa ſilentia rodunt,*
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
[i] *Aegroti veteris meditantes ſomnia:* [k] gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil poſſe reuerti.
[l] *Hoc eſt, quòd palles? cur quis non* [m] *prandeat, hoc eſt.*

Perſius iam occurrit inani objectioni quorundam militum planè crudorum, ac barbarorum qui virtutis præcepta ſubſannant & philoſophos derident.

Hic aliquis de gente hircoſa centurionum, dicat, ſapio, quod ſatis eſt mihi:] .i. hoc loco quiſpiam de olido & hirſuto militum genere, ægrè ferens hanc meam

a Quia multi ſunt milites verè generoſi & nobiles, & qui virtute ſibi innatâ ſunt valdè conſpicui, non mihi placet gentem militarem iſtic à Perſio *hircoſam* appellari, quatenùs hæc Dictio aliquandò ſignat libidinoſos, neque velim vt milites habeantur pro ſquallidis & graue olentibus, quia *hircus* etiam ſignificat fœtorem ſub alis: ſed potiùs per *gentem hircoſam*, intelligi debet, Gens piloſa, hirſuta, hiſpida, & ob hoc, virilis. Nam vt benè Iuuenalis. *Hiſpida membra quidem & dura per bra-*

admonitionem, Reſpondeat mihi, ac dicat, ô Perſi, Ego in rebus meis ſatis ſapiens ſum: [*non ego curo eſſe quod Arceſilas, ærumnoſique Solones,*] .i. Ego non deſidero philoſophus eſſe, qualis fuit Arceſilas, qualéſque fuerunt alij philoſophi, Solonis ſimiles, ærumnarum pleni, [*& obſtipo capite figentes terram lumine,*] .i. qui caput in humerum incuruant, & oculos in terram figunt, [*cùm ſecum rodunt murmura & ſilentia rabioſa,*] .i. quando intra ſuos dentes verſant ſuſurros, & intra ſe contentioſa agitantes, velut canes rabidi ſilent & mordent, [*atque trutinantur verba labello exporrecto,*] atque verba quaſi trutinâ curioſè penſitant labris extenſis, [*meditantes ſomnia ægroti veteris:*] .i. ſecum meditantes nugas & figmenta alicuius ægroti & veteris philoſophi, qualia ſunt hæc: [*nihil gigni de nihilo, nil poſſe reuerti in nihilum,*] .i. quòd ex nihilo nihil fit, & quod nulla res in nihilum poteſt reuerti. [*hoc eſt quòd palles?*] .i. Hæc ſunt nugæ (inquit Centurio) ob quarum ſcientiam tu, ô philoſophe, nimio ſtudio pallorem tibi contrahis? [*hoc eſt, cur quis non prandeat?*] .i. hæc ſunt deliria, quibus vt intentiùs inuigilent, multi à cibo abſtinent?

chia feta, promit unt atrocē animum —— *b* *Centurio* dicitur, qui centum peditibus præeſt. Hîc verò *Centuriones* ponuntur pro militibus. *c* Quod mihi abundè ſufficit. *d* Inter multos hoc nomine vocatos, fuit vnus *Arceſilas* philoſophus Academicus (de quo hîc intelligitur) ex Pitauâ ciuitate Æolicâ oriundus, Crantoris diſcipulus, qui cùm nihil omninò ſciri affirmarit, à Lactantio dictus eſt, *Ignorantiæ Magiſter*, à Cicerone, *Philoſophiæ euerſor.* Obiit autem cùm merum immodicè hauſiſſet, Anno ætatis ſuæ LXXV. *e* Eſt Synecdoche ſpeciei, pro genere. *Solones* pro

philo-

philoſophis Soloni ſimilibus, qui quidem ab hircoſâ illâ militum gente, dicuntur *ærumnoſi*, quia ad ſapientiam conſequendam, multas ærumnas & labores ſuſtinebant. *Solon* autem Salaminus, vnus ex ſeptem Græciæ ſapientibus, claruit Athenis circà æuum Tarquinij Priſci Romæ regnantis. *f* Capite in humerum inclinato, vel in vnum latus retorto, qui geſtus eſt hominis cogitabundi, & attentiùs quid apud ſe meditantis. Sic etiam hypocritæ ſæpiùs incedunt. *g* Oculorum lumine terram intuentes. *vel*, eſt Hypallage, pro, figentes lumina in terrâ. *h* Quando cum ſilentio meditationes ſuas ſecum rodunt, de quibus poſtea contentioſè diſputaturi ſunt. Eſt Metaphor. ducta à canibus, quibus oſſa dentibus atteruntur. ſeu potiùs ſumpta à cane rabioſo, qui rabie correptus ſilet. Paulus Ægineta lib. v. c. III. *i* Tanquam ſenis valetudinarij ſomnia .i. ridicula & nugacia, quæ philoſophi ſecum diſputant. Horat. de Arte poët. ——*velut agri ſomnia vana Fingantur ſpecies.*—— *k* Hæc opinio, *Ex nihilo aliquid fieri*, omnes (inquit Ariſtoteles) perterruit philoſophos, cum de mundi creatione loquerentur: ſed Chriſtiani credunt, tuentur, & verè defendunt, DEVM omnia ex nihilo creaſſe. *l* Hoc philoſophiæ ſtudium in cauſa eſt, ô Perſi, quòd ita palleas? ait Hircoſus ille miles. *m* Ciborum ingurgitatio literarum ſtudiis eſt inimica. vndè illud Iuuenalis. ——*fuit vtile multis Pallere, & vinum toto neſcire decembri.*

Hos populus ridet, multúmque [a] *toroſa iuuentus*
Ingeminat [b] *tremulos* [c] *naſo criſpante cachinnos.*

Hactenus hircoſus Centurio contra philoſophos & literarum ſtudia, cui ſtatim reſpondet Perſius.

Populus ridet hos, & iuuentus multùm toroſa ingeminat cachinnos tremulos.]

a *Toros* appellamus pulpam carnis muſculoſam, in quâ eſt robur & firmitudo, vndè *toroſus* deriuatur. Hieronymus Diaconum taxat, cui taurina ceruix eſſet toris adipeis intumeſcens.

.i. Imperita multitudo hos philoſophos habet ludibrio, & iuuenes Romani valdè robuſti, immoderatos riſus ob hæc talia multiplicantes, hos etiam ſubſannant, naſo quidem in rugas contracto.

a Tremulus cachinnus, eſt riſus immoderatus, quo corpus concutitur & tremit. *c* Sedes riſus eſt in naribus.

Inſpice : neſcio quid trepidat mihi pectus & ægris
Faucibus exuberat grauis [a] *halitus, inſpice ſodes,*
Qui dicit Medico, iuſſus requieſcere, poſtquam
Tertia compoſitas vidit [b] *nox currere* [c] *venas,*
De maiore domo modicum ſitiente [d] *lagenâ*
Lenia [e] *loturo ſibi* [f] *Surrentina rogauit.*

a Halitus teter & inſuauis, ab iis emittitur, quæ ſtomachi cruditate laborant. *b* Metonymia adiuncti, pro ſubiecto. *Nox tertia* pro ægroto qui tertiâ nocte vbi febrem non reuerti vidit, quartum diem, non vt Medicus præcepit, expectat, ſed balnea, luxum & crapulam repetens, in vitæ exitium incidit. *c* Arterias temperie aliquâ mobiles & placatas.

Tu ô Centurio hircoſe (inquit Perſius) *qui corporis voluptates domare non potes, ſed ijs ſuccumbis: ſimilis tu quidem es ægroto qui Medicum accerſens, ſic eum alloquitur.*

Inſpice:] .i. ô Medice conſidera & pulſum meum tange: [*neſcio quid trepidat mihi pectus,*] .i. malè me habeo, ſed neſcio quam ob cauſam cor mihi palpitat, [*& ha-*

Digitized by Google

litus grauis exuberat faucibus ægris,] .i. & halitus difficilis & malè olens, ex ægris meis faucibus affatim exit, [*qui dicit Medico inſpice ſodes,*] .i. ægrotus, qui ita Medico ſuo dicit, quæſo ô amice perpende quid morbi ſit. [*iuſſus requieſcere,*] .i. à Medico ſuo iuſſus, vt abſtineat à labore, à certis cibis, vino & balneis, atque in lecto iacere in quartum vſque diem, tamen [*poſtquam tertia nox vidit venas currere compoſitas,*] .i. vbi ille ægrotus tertiâ nocte poſt Medici conſilium datum intellexit venas ſuas compoſitè ſalire, [*rogauit ſibi loturo lenia Surrentina de domo maiore lagenâ ſitiente modicum.*] .i. rogauit, & ſibi iam balneum ingreſſuro exhiberi curauit mitia vina, non Surrentina de domo alicuius potentioris allata in poculo paruulo.

d Lagenula, quę modicum ſit .i. quæ modicum vel parùm vini capit.

e Solebant Romani ante cœnam ſe exercere, poſt exercitationem verò balneum ingredi. Commodus Imperator lotione tantoperè delectabatur, vt per diem ſepties & octies balneis lauaretur.

f *Surrentum,* oppidum fuit Campaniæ à Græcis conditum, Syrenum quondam ſedes. Hinc vina *Surrentina* dicta ſunt, conualeſcentibus, & balnea ingreſſuris maximè comprobata, quia tenuia erant & parùm noxia, etſi fortaſsè parùm iucunda.

Hêus bone, tu [a] *palles.* [b] *Nihil eſt. videas tamen iſtud*
Quicquid id eſt: ſurgit [c] *tacitè tibi lutea pellis.*
At tu deteriùs palles; ne ſis mihi [d] *tutor:*

a Pallor ſæpenumerò indicium eſt ægritudinis. Virgil. *Continuò eſt ægris alius color, horrida vultum Deformat*

Iampridem hunc ſepelî tu reſtas,
Perge, tacebo.

Medicus de improuiſo interueniens, & ægrotum genio indulgere deprehendens, voce blandulâ eum compellat, ſicuti Medicum decet ſe gerere erga eos, qui miſerè ægrotant.

Heus bone,] .i. Heus bone vir (inquit Medicus) quid agis? [*tu palles,*] .i. tu pallidus es ex morbo latente, & tamen vinum bibis balneúmque ingrederis, vndè & morbum & mortem tibi acceleras. (Reſpondet ægrotus Medici verba aſpernans. [*Nihil eſt inquit.*] .i. Nihil eſt periculi in hoc meo pallore. [*videas tamen iſtud quicquid id eſt,*] ſunt verba Medici. Quamuis, tu ægrote, valetudinem tuam diſſimulas, quæſo tamen conſideres illud quicquid eſt palloris, quod tu nihil eſſe dicis. Nam [*lutea pellis ſurgit tibi tacitè.*] .i. ſubcrocea cutis tibi ſenſim intumeſcit in toto corpore, quod ſignum eſt hydropiſeos. [*at tu palles deteriùs,*] .i. at tu ô Medice, (inquit ægrotus) deteriùs palles quàm ego, quapropter Medice cura teipſum, [*ne ſis mihi tutor.*] .i. noli me quaſi pupillum habere, vt mihi quicquam aut præſcribas aut imperes. [*iampridem ſepelî hunc.*] .i. iamdudum vnum ſepeliui tuto-

macies. —— *b Qui in graui morbo dolorem non ſentit, in illo ſpes ſanitatis exigua eſt, aut propè nulla.* Hippocrat. *c* Latenter, ex cauſâ incognitâ. *d Tutor* eſt, qui vim & poteſtatem habet in capite libero, ad tutandum eum, qui ſe per ætatem nondùm tueri poteſt. *Tutores* etiam furioſis & mente captis dari ſolent.

rem, qui ſuis monitis mihi nimiùm fuit moleſtus [*tu reſtas,*] .i. tu qui ſuperuenis mihi tanquam alter & nouus tutor, reſtas à me etiam ſepeliendus. [*perge, tacebo.*] Medicus de huius ſalute deſperans, reſpondet ægroto. Perge ad vina & balnea, fac vt libet. Ego verbum poſthàc non faciam, ſed quia curari non vis, hinc abibo.

Turgidus hic epulis, atque [a] *albo ventre, lauatur,*
Gutture ſulfureas lentè exhalante [b] *Mephites.*
Sed tremor inter vina ſubit, calidúmque [c] *trientem*
Excutit è manibus; dentes crepuêre retecti.
Vncta cadunt laxis tunc [d] *pulmentaria labris.*
Hinc [e] *tuba, candelæ: tandémque* [f] *beatulus alto*
Compoſitus [g] *lecto,* [h] *craſsíſque lutatus* [i] *amomis*
In portam rigidos calces extendit: at illum
[k] *Heſterni* [l] *capite induto ſubiere* [m] *Quirites.*

a Corpore pallido & languido. ſic Horat. Ode 11. lib. 11. Hydropem appellat, *album languorem.* & Sat. 11. lib. 11 *pinguem vitiis, albúmque.*
b *Mephitis,* propriè eſt terræ putor ex aquis maximè ſulfureis & putridis proueniens. In nemoribus verò grauior eſt ex denſitate ſyluarum. Virgil.
——*ſæuúmque exhalat opaca Mephitin.*
Sulfureas er-

gò *Mephites*, expone flatus ex ſtomachi cruditate teterrimos ſulfur redolentes.
c *Triens*, eſt genus vaſis potorij, ſic denominati, à numero quatuor vnciarum quas continet. Eſt enim triens quarta pars aſſis, qui duodecim vnciis conſtat.
d *Pulmentarium à pulte* dictum, eſt cibus in modum pultis factus, cuius formam, cibus indigeſtus per vomitum eiectus, repræſentat.
e In potentiorum funeribus, olim tuba canebatur, in plebeiis tibia. vndè Virgil. in funere Pallantis. Æneid. 11. *It cœlo cla-*

Poſt dialogum finitum inter ægrotum & Medicum, Perſius iam eleganter exprimit, quomodò iſte ægrotus ob ventris ingluuiem, balnea & ebrietatem, perierit.

Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lauatur,] .i. hic adoleſcens, variis ferculis diſtentus & ventre hydropico inflatus, balneum intrat & lauatur, [*gutture lentè exhalante ſulfureas Mephites.*] .i. gutture per reſpirationem ægrè emittente indigeſtos vapores, quales ex venis ſulfureis exhalantur. [*ſed inter vina tremor ſubit,*] .i. inter potandum, pauor, inſtantis mortis ſignum, illum inuadit, [*& è manibus excutit trientem calidum;*] .i. & tremor è manibus ęgroti excutit càlicem calidâ potione plenum; [*dentes retecti crepuêre:*] .i. dentes retractis labiis crepitum excitârunt. [*tunc pulmentaria vncta cadunt labijs laxis.*] tunc pinguia & lauta obſonia, ex ore illius & labris apertis, euomuntur. [*hinc tuba, candelæ;*] .i. nimirum ex hac intemperantiâ mors ingruit, & tubæ cum candelis præparantur ad funus deducendum; [*tandemq́ beatulus compoſitus lecto alto, & lutatus amomis craſſis, extendit calces rigidos in portam.*] .i. & paulò pòſt Centurio ille (quem vulgus æſtimat beatum) in eminente feretro collocatus, multíſque

vnguentis perfuſus, pedes iam morte rigidos, versùs ianuam domus profert, dum extra vrbem ad ſepulturam effertur. [*at Quirites heſterni ſubiere illum capite obducto.*] .i. ſerui eius libertini, qui pridiè ante mortem domini ſui, erant libertate donati, illum, pileo induto, humeris ſuſtulerunt & ad ſepulturam exportarunt.

morq; virûm, clangórque tubarum. & Ouid. v. de Triſtibus. *Tibia funeribus conuenit iſta meis.* Sanctiſſimus noſter Redemptor, in Euangelio puellam ſuſcitaturus, Tibicines remoueri iuſſit. *f* Ironicè per diminutiuum, appellat hunc Centurionem, *beatulum*; innuens eum minimè beatum fuiſſe, ſed potiùs miſerrimum. *g* Feretro, quod inſtar lecti, ſtragulâ & veſtibus pretioſis fuit coopertum, quæ conſuetudo mortuos efferendi, ad noſtram vſque ætatem continuatur. *h* Non vilibus ſed copioſis vnguentis oblitus, & quaſi luto perunctus. Nam cadauera perungebantur. Virgil. VI. Æneid. —*corpúſque lauant frigentis & vngunt.* *i* Vnguentis ex amomis. *Amomum* exiguè fruticat, ex ligno ſe conuoluens in racemi modum, flore ceu candidæ violæ paruo, foliis Bryoniæ ſimilibus. Antidotis immiſcetur & pretioſiſſimis vnguentis. Dioſcor. lib. I. cap. XIV. *k* Per *heſternos Quirites*, intellige nouos ciues Romanos, qui pridiè vel paulò antè heri ſui mortem, erant manumiſſi & libertate donati. *l* Serui manumiſſi & liberi facti, raſo capite pileum ſumebant, idque erat inſigne libertatis, pileati igitur, & capite induto, incedebant ad ſepulturam, ante manumiſſoris corpus. Perſ. Satyr. V. *Hæc mera libertas quam nobis pilea donant.* *m* Romani dicti ſunt *Quirites, à Quirino*, vel *Romulo* Romæ conditore. Hîc obſerua, quòd ſicut ille ſibi mortem accelerat, qui ſanum Medici conſilium ſpernit: ſic qui philoſophorum conſiliis non auſcultat, in animi morbos & interitum incidit.

Tange miſer [a] *venas, & pone in pectore dextram.*

a Venas dixit pro *Arteriis*, quarum

pulſus primùm & maximè vitalis facultatis totiuſque corporis robur, at non obſcurè tamen cordis corporiſque conditionem refert. *Arteriæ* autem à multis Medicis appellantur *venæ*. Cornelius Celſ. lib. III. cap. VI. *Venis enim maximè credimus, fallaciſſimæ rei; quia ſæpè iſtæ leniores celerióreſve ſunt, & ætate, & ſexu, & corporum naturâ.* Idem lib. II. cap. IV. *Periculoſiſſimum tamen eſt, ſi venæ quoque ibi vehementer agitantur.*

b Extremitates pedum & manuum citiùs frigent, quia ſunt te-

Nil calet hîc, [b] ſummóſque pedes attinge, manúſque
Non frigent: viſa eſt ſi forte [c] pecunia, ſiue
Candida vicini ſubriſit [d] molle puella,
Cor tibi ritè ſalit? [e] Poſitum eſt algente [f] catino
Durum [g] olus, & populi cribro decuſſa [h] farina.
Tentemus fauces: tenero latet vlcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeïâ radere [i] betâ,
[k] *Alges, cùm excuſsit membris [l] tremor albus [m] ariſtas:*
Nunc [n] face ſuppoſitâ ferueſcit ſanguis, & [o] irâ
Scintillant oculi; dicíſque facíſque, quod ipſe
Non ſani eſſe hominis, non ſanus iuret [p] Oreſtes.

Sunt hæc verba cuiuſdam veſani iuuenis, qui corpore ſano eſt, ſed turpiter laborat animi vitÿs, quæ oblatâ occaſione cumulatiſſimè prorumpunt.

Miſer] .i. alius quiſpiam infelix adoleſcens dicit Medico, [*tange venas, & pone dextram in pectore:*] arteriarum meorum pulſum examina, & dextram tuam conijce in pectus meum, vt ex cordis palpitatione, morbi genus explores? [*nil calet hic,*] Reſpondet Medicus, Nullum in venis tuis eſt ſignum caloris febrilis, pulſus enim eſt temperans, [*attinge ſummos pedes, & manus* inquit Iuuenis.] ô Medice, ſummitates pedum & manuum mearum tange obſecro, vt intelligas vtrùm frigere incipiant. [*Non frigent,* inquit Medicus:] .i. neque manuum neque pedum tuorum extremitates, vllo modo algent, vt indè febris coniectura fiat: [*ſi fortè pecunia viſa eſt, ſiue puella candida vicini ſubriſit molle, ſalit cor tibi ritè?*] .i. verùm enimuerò (ait Medicus) quamuis tu corpore ſanus es, Ego tamen alium in te morbum deprehendo. Nam animi moderatio in te non eſt; latitant in pectore tuo auaritia, libido, timor, iracundia & alia vitia enormia. Si fortè magna vis pecuniæ tibi conſpicitur, vel ſi pulchra vicini puella molliter tibi arriſit, ecquid cor tuum rectè & compoſitè tibi ſalit? nón- ne animo ægrotas? *Durum olus poſitum eſt catino algente, & farina decuſſa cribro populi,*] .i. ſi olus malè coctum ſit tibi appoſitum in frigido & egeno catino, vel panis confectus ex fa-

nues neruoſæ & exigui admodùm ſanguinis.

c Plinius lib. XXXIII. ſcribit *pecuniam* ſortitam eſſe nomen à notâ pecudis, quoniam antiquitùs nummi pecudis effigie ſignabantur.

d *Molle*, ponitur loco Aduerbij, pro *molliter*.

e Si poſitum eſt.

f *Catinus*, vas eſt eſcarium.

g Vt braſſica vilis.

h Panis plebeïus & ſecundarius. Materia pro formâ.

i *Beta*, vt vulgatiſſimũ, ita maximè inſipidum eſt olus, quod vt palato arrideat, ſine vino & aromatibus

rinâ, quæ diſcuſſa & purgata eſt cribro ſetaceo non ſerico. [*tentemus fauces:*] .i. Age (inquit Medicus) experiamur, an fauces tuæ rectè valeant, an aliquod vlcus luxuriæ in illis inſideat? [*vlcus putre latet in ore tenero, quod haud deceat radere betâ plebeïâ.*] .i. ibi videre licet quòd tu adeò mollis es & delicatus liguritor, vt falsò prætendas apoſtema in ore tuo tenero latêre, quod non æquum ſit atterere betâ plebeiâ & cibo viliſſimo, atque hoc facis, quia ventri & luxuriæ deditus es & aſſuefactus. [*Alges, cùm tremor albus excuſſit ariſtas membris.*] .i. ob leuiſſimum etiam periculum, tu frigore concuteris, quando timor (qui pallidos efficit) pilos ex membris tuis, ariſtarum more erexit. [*nunc face ſuppoſitâ ſanguis ferueſcit,*] .i. rurſus iracundiæ materia oblata, ſanguis circum cor tuum ebullit, [*& oculi ſcintillant irâ,*] .i. & per iram, oculi tui ſcintillas ignis emittere videntur, [*dicíſque, facíſque, quod ipſe non ſanus Oreſtes iuret, non eſſe ſani hominis.*] .i. & in iracundiæ furore, tu id dicis & facis, quod ipſe Oreſtes & alij homines inſani iurare poſſint, factum eſſe ab homine ſanitate rationis priuato.

decoqui non poteſt. vndè Martialis. *Vt ſapiant fatua fabrorum prandia beta, ô quàm ſæpè petit vina piperq́ue coquus!* *Beta* à Perſio *plebeïa* dicitur, quia populi eſt annona, & plebs eâ veſcitur: ponitur igitur hoc loco, pro cibo viliſſimo.

k *Algêre*, eſt cum frigore trepidare.

l Timor cur pilos erigit docet Ariſtoteles Problem. ſect. VIII. quæſtion. XVIII. Quia frigus conſtipat poros, & pori iam conſtipati conſtringunt capillos.

m Pilos more ariſtarum inhorreſcentes. *Ariſta* autem propriè ſignificant aculeos ſpicarum, ſic dictæ, quòd primæ areſcant, quibus ſe muniunt fruges, vt tanquam vallo, à morſu auium defendantur.

n Perindè ac ſi ignis ſupponeretur. *o* IRA *furor animi*

breuis eſt. quæ feras quidem mentes obſidet, eruditas præterlabitur, vt pulchrè notat Petronius. *p* Nota eſt hiſtoria Oreſtis, qui cùm Apollinis iuſſu, matrem ſuam Clytemneſtram, in vltionem necis paternæ occidiſſet, confeſtim furiis exagitatus inſaniuit.

SATYRA QVARTA.

ARGVMENTVM.

In hac Satyrâ, quæ maiori ex parte eſt politica, Perſius ſui æui adoleſcentes ſeu potius ipſorum parentes monet, ne cruda ingenia Reipub. gubernationem ſuſcipiant. Quòd cùm NERO *Imperator tunc temporis faceret, (fuit enim iuuenis, nec ætate nec prudentiâ inſtructus) Perſius igitur ſub perſonâ Socratis Alcibiadem Periclis pupillum ſeuerè reprehendens, ipſum* NERONEM *reuerà ſubtiliter vituperat, quem metus cauſâ apertè nominare non audet.*

REm populi tractas? (a barbatum hoc crede Magiſtrum
Dicere, ſorbitio tollit quem dira b *cicutæ)*
Quo fretus? Dic hoc magni pupille c *Pericli.*

a Philoſophi barbam nutriebant, quia (vt inquit Plinius in Epiſtolis (*Barba ſyluoſa & pulchrè alita.*

quamuis res ipſa ſit exterior & fortuita, inter hominis eruditi Inſignia recenſetur. Hinc fit opinor, quòd non pauci noſtrâ ætate, barbas gerant grandes & fœcundè nutritas, eò nimirum vt videantur graues eſſe & eruditi, quamuis reuerà eorum nonnulli non plùs ſapiunt quàm hirci barbati.

b Socrates philoſophus Athenienſis, Sophroniſci marmorarij & Phanaretæ obſtetricis filius, primus, teſte Cicerone, philoſophiam euocauit è cœlo, & in vrbibus collocauit domoſque introduxit, qui Apollinis oracula *ſapientiſ-*

d *Scilicet* e *ingenium, & rerum prudentia* f *velox*
Ante pilos venit, dicenda, tacendáque g *calles.*
Ergò vbi commotâ feruet plebecula h *bile,*
i *Fert animus calidæ feciſſe ſilentia* k *turbæ*
l *Maieſtate manus:* m *Quid deinde loquêre?* n *Quirites,*
Hoc, puto, non iuſtum eſt, illud malè, rectiùs iſtud.
Scis etenim iuſtum geminâ ſuſpendere lance
o *Ancipitis libræ: rectum ſecernis, vbi inter*
Curua ſubit, vel cùm fallit pede regula p *varo:*
Et potis es nigrum vitio præfigere q *Theta.*

Rem populi tractas?] .i. ô Alcibiades, ſeu potiùs NERO, dic mihi quæſo, tú-ne Rempub. adminiſtras? [*crede Magiſtrum barbatum dicere hoc,*] .i. noli tu putare ô NERO, me hanc Satyram de te ſcribere, & in eâ te reprehendere, ſed finge Socratem barbatum illum pædagogum Alci-

biadi diſcipulo ſuo hoc dicere, Socratem (inquam) [*quem dira ſorbitio cicutæ tollit,*] .i. quem lethalis hauſtus cicutæ extinguit, [*pupille magni Periclei, dic hoc.*] .i. ô Alcibiades, pupille patrui tui Periclis, magni illius ducis dic mihi hoc quæſo, nempè quâ re confiſus, Rempublicam tu regendam ſuſcipis? [*ſcilicet ingenium, & velox prudentia rerum venit ante pilos,*] .i. ſcilicet ingenium verſatile, & ſumma rerum prudentia tibi ante barbam contigit. [*calles dicenda, tacendáque.*] .i. tu etiam puer, noſti quid debeas dicere, quid tacere. [*Ergò vbi plebecula feruet bile commotâ,*] .i. Ergò quando imperitum vulgus concitatur cholerâ & iraſcitur. [*animus fert feciſſe ſilentia turbæ calidæ majeſtate manus,*] .i. animus tuus deſiderat manus tuæ eleuatione & vultus grauitate, iracundæ multitudini ſilentium imperare, [*deinde quid loquêre?*] .i. vbi ſilentium feciſti, cùm ſis omnium rerum inſcius, quid tum dicturus es? [hoc nimirùm, *Quirites, puto, hoc non iuſtum eſt, illud malè, iſtud rectiùs:*] .i. ô ciues Romani, ita facere, ego exiſtimo non eſſe iuſtum, illud malè fieri cenſeo, iſtud rectiùs ageretur. [*etenim ſcis ſuſpendere iuſtum geminâ lance ancipitis libræ;*] .i. nam tantâ es rerum cognitione præditus, vt etiam ſcias, quaſi in ambiguâ bilance poſitum quod iuſtum eſt & æ-

ſimus eſt iudicatus. Is ab Athenienſibus morte damnatus, ſucco Cicutæ epoto periit, quæ ob inſignem quā obtinet frigiditatem, intra corpus aſſumpta, enecat. Quòd ſi quis per imprudentiam lethale Cicutæ venenũ hauſiſſet, illi confeſtim vinum meraculum propinetur. vide Plin. libr. XXV. cap. XI.

e *Pericles.* (ſic dictus ex περὶ & κλέος *gloriâ*) Cliniæ & Dinomaches filius, philoſophus & orator inſignis, Athenienſium Imperator clariſſimus, Rempub. XL. annis mirâ cum prudentiâ & ſummâ

quum internoſcere, [*ſecernis rectum vbi ſubit inter curua,*] .i. & rectum diſtinguis cùm ſe inter curua abſcondit, [*vel cùm regula fallit pede varo*;] .i. & tu coarguere potes, cùm lingua bilancis te pede incuruo decipit; [*& potis es præfigere vitio nigrum Theta.*] .i. & tanti es conſilij, vt recto iudicio poſſis nomini hominis vitioſi, Theta infelicem damnationis literam, præponere.

Nota quòd decem verſus proximè præcedentes Ironicam continent orationem, vehementem & valdè amaram, ac ſi poëta diceret, ô Alcibiades, vel ô NERO, tu qui Reipub. habenas capeſſis, cum ſis iuuenis imberbis, tibi perſuade, quod ante pubertatem, neque ingenium neque experientiam habere poſſis, deinde quid dicas aut quando taceas planè ignoras, populo ſeditioſo ſilentium neſcis imponere, ineptâ fortaſſe & puerili vtêris oratione, hoc enim iuſtum, illud iniuſtum affirmabis: ſed quid iuris aut ęquitatis ſit, quid rectum aut curuum ſit, tu ponderare aut iuxta iuſtitiæ normam examinare nequis. Denique tu noxios damnare & bonos defendere, penitùs ignoras.

laude gubernauit. In quo (vt ait Probus) Natura experta eſt quid efficere poſſet, vt qui virtute ac vitio iuxtà excelluerit. *Magnus* dicitur, quia nouies hoſtes ſuperauit: floruit autem ante Chriſtum natũ Anno CCCCXXVI. Is Alcibiadi tutor à patre, eſt relictus. de quo vide Plutarch. in vitâ eius.

d Hæc particula *ſcilicet*, Ironiam ſæpiùs denotat. ſic apud Terent. in Andriâ. *Id populus curat ſcilicet.* Virgil. IV. Æneid. *Scilicet is ſuperis labor eſt.*——

e Artes & ſcientiæ, quæ ingenio acquiruntur. *f* Antequam lanugo & pili erumpunt; ante barbam. quaſi ſolito citiùs. Hinc prouerbium. SAPIENTIA *non venit ante pilos.* *g* *Callêre*, eſt perfectè ſcire, quòd ſicut pes vel manus ex longo labore callum

facit; ita mens longâ experientiâ facit habitum quendam rerum in quibus verſatur. *h* Ira Horat. Ode XIII. lib. I. *Feruens difficili bile tumet iecur.* *i* *Fert,* pro cupit. Ouid. *In noua fert animus, &c.*—— Varia huius ſignificata vno verſu comprehenduntur, *Fert patitur, dicit, dat, cupit, atque gerit.* *k* Rixa duorum eſt, Turba multitudinis, cuius eſt Turbare. Terent. *Dÿ veſtram fidem, quid turba eſt apud forum!* Cicero pro Cecinna. *Exponerem etiam quemadmodum hic, & quantâ in turbâ viueremus.* *l* Manu ſæpè ſilentium imperatur à ſuperioribus, & vultus maieſtate populus furens ad tranquillitatem non rarò redigitur. Ouid. I. Metamorph. de Ioue.——*qui poſtquam voce manûque Murmura compreſſit, tenuere ſilentia cuncti.* vide Liuium, lib. II. Decad. I. *m* Hinc colligere licet qualem Perſius Reipub. gubernatorem eſſe voluerit, nempe prudentem, literarum & rerum experientiâ benè inſtructum, imprimis verò vt ſit facundus, adeò vt orationis ſuauitate populum in ſuam ſententiam pertrahat, quo nihil pulchrius, nihil excellentius, nihil imperio vtilius eſſe audeo affirmare. vndè à Senatu Rom. in laudem Taciti Imperatoris acclamatum eſt, *Quid melius quàm literatus Imperator?* Longè à me abſit Adulatio. ingenuè (Deum atteſtor) ſcribo quod ſentio, ſi omnes Hiſtorias percurrere placuerit, tu nullum ſiue Imperatorem ſiue Regem inuenire poteris, quem Principi noſtro IACOBO Britanniarum & Hiberniæ Regi, in omni ſcientiarum genere, eloquentiæ præſertim laude iuſtè anteponas. libri eius hoc teſtantur, Orationes etiam variæ, quas habuit ad Magnates & vniuerſum Senatum in Parlamento atque alibi hoc comprobant.

n *Quirites,* non Athenienſes ciues, ſed ſoli Romani dicebantur à *Quirino* .i. Romulo vrbis conditore, qui à *Quiri* haſtâ *Quirinus* eſt appellatus: haſtâ enim aſſiduè vtebatur, quæ Sabinorum linguâ, dicitur *Quiris.* Hæc vox argumento eſt, quòd poëta ſub perſonâ Alcibiadis, NERONEM notat. *o* Tum libra dicitur *anceps,* cum vtraque lanx æquale pondus habere videtur, vt neſcias in quam partem vergat, & tamen benè perſpicienti rectum iudicium ſumitur vtra præponderat. *p* Inflexo & minùs recto. *Vari* dicuntur, qui introrsùm pedes vel crura gerunt, quos Græci appellant ῥαιβοὺς. *q* Iudices illo tempore ſententiam mortis laturi, literam *Theta* eius nomini in ta-

bellis præfigebant, quem θανατεῖν .i. mori præcipiebant. Virgil. *Cui multùm ante alias infelix littera Theta.* Perſius *nigrum* appellat, quia nigra ſemper infauſta credebantur.

Quin tu igitur ſummâ nequicquam
[a] pelle decorus
Ante diem [b] blando [c] caudam
iactare popello
Deſinis? [d] Anticyras melior ſorbêre [e] meracas?

Perſius hunc adoleſcentem vlteriùs vrget & concludit, Alcibiadem ſeu potiùs NERONEM *eſſe imperio ineptum, quòd ſuperficie corporis externâ duntaxat pulcher ſit, intrinſecùs verò vitiis & ſceleribus redundet.*

Tu igitur decorus nequicquam ſummâ pelle] .i. Tu iuuenum ſtolidiſſime, qui fruſtrà ſuperficie tenus es formoſus [*quin deſinis iactare caudam popello blando ante diem?*] .i. cur non ceſſas adulationibus gratiam popularem captare ante ætatem maturam? [*melior ſorbêre Anticyras meracas?*] .i. cum ſis aptior atque dignior helleborum potare, & eo inſaniam tuam purgare, quàm ſummam imperij affectare?

a Arridet mihi magis eorum opinio, qui hoc intelligunt de Alcibiadis ſiue Neronis formâ & pulchritudine, quàm de veſtibus eorum ſplendidis. Fuit enim Alcibiades omnium ſuæ ætatis formoſiſſimus. Nero etiam fuit vultu pulchro magis quàm venuſto. teſte Suet. cap. 11. *b* Adulari populo, qui blanditiis & exterâ ſpecie maximè capitur. *c* Inſtar canis qui domino adulans caudā agitat. *d* Eſt Metonymia Adiuncti, locus pro helleboro, qui inibi naſcitur copioſè. *e* Elleborum purum aut merum, nullâ aquâ aut aliis rebus commixtum.

Quæ

Quæ tibi ſumma boni eſt? [a] *vnctâ vixiſſe patellâ*
Semper, & [b] *aßiduo curata cuticula ſole.*
Expecta; haud aliud reſpondeat hæc [c] *anus. I nunc.*
[d] *Dinomaches ego ſum.* [e] *ſuffla, ſum candidus.* [f] *Eſto:*
Dum ne deteriùs ſapiat pannucia [g] *Baucis,*
Cùm benè [h] *diſcincto cantauerit* [i] *ocima vernæ.*

Vt liquidò appareat hunc ignauum & ignarum adoleſcentem imperio eſſe prorſùs ineptum (quippe qui à virtute adeò eſt alienus, vt omninò neſciat quid ſit Summum bonum) Socrates igitur Alcibiadem, ſeu potiùs Perſius NERONEM *ſic interrogat.*

Quæ tibi ſumma boni eſt?] .i. dic adoleſcens, qua in re felicitatem & vitam beatam collocas? Reſpondet iuuenis liberè, ſed tanquam Epicurus, nimirùm, [*ſemper vixiſſe patellâ vnctâ, & cuticula curata ſole aſſiduo*] .i. lautè victitare, & toto die in ſole apricari. [*expecta; hæc anus reſpondeat haud aliud.*] .i. mane pauliſper

a Cibis pinguibus & lautis. .i. vixiſſe lautè & opiparè.
b Solebant antiqui (vt ſcribit Celſus) præcipuè κακοςομαχοὶ. .i. *ſtomacho imbecilles*, ante cibum ſe exercere, quam exercitationem rectè ſequebatur aliquando vnctio vel in ſole vel ad ignem, aliquando Balneum. *Sole cutem curare*, veteres *Inſolationem* vocabant. *Cutem curare*, dapibus etiam conſtat. Horat. in Epiſt. *Me pinguem & nitidum benè curatâ cute viſes.*
c Aliqua mulier decrepita & vilis.
d Plutarchus in vitâ Alci-

biadis, ſcribit illum à Dinomache fœminâ illuſtri, originē traxiſſe. *e* *Sufflare,* eſt *ſultus flare*, quod fieri ſolet cùm ignem accendi volumus: hîc verò ſignificat, *buccas inflare, intumeſcere*, vel *altos ſpiritus gerere.* *f* Amara eſt conceſſio, ſc. quòd generoſus es & pulcher, ita tamen vt Baucis te ſapientiâ æquet.

Alcibiades, ſi placeat audire hanc vetulam nunc prætereuntem, certè inuenies eam haud aliter reſponſuram, [*I nunc, Dinomaches ego ſum.*] .i. quando non meliùs ſapis quàm vetula, perge iam quò voles & gloriare te eſſe virum nobilem, Dinomaches filium. [*ſuffla, ſum candidus*] .i. intumeſce, & dicito quòd corpore candidus es & formoſus. [*Eſto: dum Baucis pannucia ne deteriùs ſapiat, cùm benè cantauerit ocima vernæ diſcincto.*] .i. fateor te eſſe nobilem & pulchrum, ſed ita fateor, vt ſcias, quòd non magis ſapias quàm Baucis anus pannoſa, mulier olitoria, quæ de SVMMO BONO interrogata, nihil peius quàm tu reſpondeat; anus, inquam, quæ ocima & alias herbas hortenſes clarâ voce ſeruis luxurioſis proclamauit & laudauit.

g *Baucis*, nomen eſt pauperculæ, pannis & annis obſitæ. Ponitur hîc pro quauis anu ſqualidâ & incultâ, quæ vendit herbas odoratas in foro olitorio, & ſeruos altâ voce ſiue cantilenâ ad emendum inuitat. *h* Vernulæ ſiue ſeruo negligenti & diſſoluto. *i* Andr. Mathiolus in librum ſecundum Dioſcoridis, cap. CXXXV. illud in *Ocymo* non ignorandum putat, quòd *Ocymum* per y, ab *Ocimo* per literam i, maximè differre deprehenditur, probatiſſimorum Authorum teſtimonio. Siquidem apud antiquos *Ocymum* erat pabuli genus, ſic dictum, *vel*, quòd citò proueniret, vel primùm inter cætera pabuli genera è terra erumperet, *vel*, quòd iumentis citaret aluum, ſic appellatum à Græca voce ὠκὺς, quæ Latinis valet citò. *Ocimum* verò, herba eſt odoratiſſima, ab ὄζω, quod *redolere* ſignificat. Hæc herba frequens ſeritur & fouetur in figulinis vaſis, ponitur hîc pro farragine multarum herbarum & leguminum.

Vt nemo in ſeſe tentat [a] *deſcendere! nemo!*
Sed præcedenti ſpectatur [b] *mantica tergo.*

Hactenus in NERONEM *Perſius ſub perſonâ Alcibiadis eſt inuectus. nunc autem factâ digreſſione, eos Satyricâ acerbitate reprehendit, qui in aliorum vitijs oculatiſſimi, in proprijs verò ſunt talpis cæciores. poëta igitur miratur.*

Vt nemo tentat deſcendere in ſe!] .i quomodò nemo, nemo inquam cupit ſe intùs perſpicere, & vitia ſua perſcrutari! [*ſed mantica ſpectatur tergo præcedenti.*] .i. ſed illa pars manticæ quæ in tergo eſt hominis præcedentis, (in quâ aliena vitia reponuntur) ob oculos noſtros aſſiduè verſatur.

a Metaph. ducta à fodinis vel cellis, in quas qui deſcendunt quid ſit illic reconditum, noſſe poſſunt.

b Hoc ex Æſopi Apologo eſt deſumptum, qui finxit vnumquemq; duos ſacculos vitiis plenos ſecum gerere, in anteriori, vitia aliena, in poſteriori noſtra reponi. vndè fit, vt aliorum vitia facilè cernimus, noſtrorum verò obliuiſcimur. Horat. Satyr. III. lib. II. *Cùm tua peruideas oculis male lippus inunctis: Cur in amicorum vitijs tam cernis acutùm, Quàm vt aquila, aut ſerpens Epidaurius?*———

Quæſieris; Noſtin' [a] *Vectidi prædia? cuius?*
Diues erat [b] *Curibus, quantum non* [c] *miluus oberret;*
Hunc ais? hunc, [d] *Diis iratis,* [e] *genióque ſiniſtro.*

a Hominis frugi & ditiſſimi.

b *Cures*, tantùm pluralis numeri fuit vrbs quódam Sabinorum inſignis,

Qui quandóque iugum pertuſa ad [f] compita [g] figit,
[h] Seriolæ veteris metuens deradere limum,
Ingemit, [i] Hoc benè ſit. [k] tunicatum cum ſale mordens
Cæpe, & farratam pueris plaudentibus [l] ollam,
[m] Pannoſam fæcem [n] morientis ſorbet aceti.

Perſius Dialogum inſtituit, vt expreſſiùs oſtendat homines miro perfundi gaudio, vbi illis quaſi anſa aliorum vitia recenſendi, porrigitur, ſuis interim vitijs neglectis & obliuioni datis: ſed ille Criminator qui alterius auaritiam hîc perſtringit, rursùs ab alio Recriminatore ob ſcelera nefanda taxatur, & pari procacitate carpitur.

Quæſieris;] .i. ſi fortè aliquis quæſierit, & te verbis ſic compellauerit; [*Noſtin' prædia Vectidî?*] .i. noſti-ne quàm multos agros Vectidius poſſideat? [*cuius?*] .i. ille nebulo interrogatus reſpondebit non tam de prædiis, quàm de Vectidij extremâ auaritiâ, ſic, cuiuſnam Vectidij prædia inquiris? an illius, [*qui Diues erat Cu-*

cui imperabat Tatius.

c Prouerbialis eſt hyperbole de homine ſuprà modum locuplete, cui tantum eſt agrorum, quantum miluus integro die vix circumuolare poſſit. Cuiuſmodi nunc ſunt (vt fama eſt in MAGNA BRITANNIA, ex quo miſerior eſt multorum conditio.

d *Diis iratis fieri*, id dicitur, quod infeliciter geritur. Hæc enim opinio ſemper fuit hominum animis inſita, Quòd Diis iratis, aut inuitis nihil proſperè euenire, nihil feliciter geri, nihil denique benè procedere poſſet.

ribus, quantum non miluus oberret;] .i. qui adeò eſt locuples, vt circà Sabinorum oppidum tantum poſſideat & aret agrorum, quantum miluus vno die non circumuolet; [*hunc ais?*] .i. de hoccine Vectidio me interrogas? [*hunc, Dijs iratis genióque ſiniſtro.*] .i. noui hunc Vectidium, & dico eum natum fuiſſe, Diis iratis & Naturæ Deo ei aduerſante. [*qui quandóque figit iugum ad compita pertuſa,*] .i. quandocunque poſt ſementem factam, ſuſpendit aratrum in annum ad compita trita & conculcata, vbi agricolæ finitâ agriculturâ, more ſuo ſacrificant & genialiter viuunt: tunc, quando alij ruſtici exquiſitis epulis ſeſe exhilarant, inuicémque inuitant, [*ille Vectidius metuens deradere limum ſeriolæ veteris,*] .i. ob auaritiam metuens abradere argillam aut lutum, quo os dolioli diù obducitur, atque metuens vinum indè expromere, [*ingemit. Hoc bene ſit.*] .i. quaſi rem arduam aggreſſurus, cum gemitu pronunciat. Hoc mihi meíſque fauſtum ſit fortunatúmque. [*mordens cæpe tunicatum cum ſale, & ollam farratam cum pulte, ſorbet fæcem pannoſam aceti morientis, pueris plaudentibus.*] .i. quo tempore auidè comedens cæpe cum ſale nullis coriis purgatum, atque comedens vilem pultem ex farre in ollâ coctam, vinum vappeſcens, atque in acetum degenerans pleno hauſtu

e *Genio ſiniſtro* dicitur *viuere*, qui cum Genio ſuo belligerat. .i. qui genium ſuum voluptatis Deum fraudat, quod facit auarus.

f *Compita*, dicuntur loca quæ patent in multas vias, vel vbi plures viæ competunt. In his, antè Auguſti tempora, quotannis fiebant Compitalia & ſacrificia in honorem Deorum Larium certis diebus faſtis, quos ruſtici poſt ſationes finitas, ſuſpenſis ibi aratris, cum magnâ animorum relaxatione celebrabant.

g Suſpendit.

h *Seriola*, eſt vaſculum fictile, in quo

vinum per multos annos aſſeruatur.

Limus pro luto, ex quo ſeriola eſt illita.

quaſi Nectar exorbet, omnibus ſuis filiis & ſeruis, ob has inſolitas lautitias, exultantibus.

i Verba ſunt Vectidij auari, quaſi rem pretioſam cœnaturi, ſed reuerà rem ridiculam & nullius momenti acturi, qui ſibi ſuiſque gratulatur ob cæpe & pultem appoſitam, quando ſacra Compitalia fiebant. vndè licet colligere, victum eius aliis temporibus tenuem fuiſſe & ſordidum. *Hoc benè ſit*, prouerbium eſt apud antiquos, ſeu vox ominantis, ſicut &, *Dij bene vortant*. Καλῶς ἔϛω. *k* In culinis quid cœpâ vſitatius, quæ multis tunicis eſt veſtita? Ægyptij magnum piaculum eſſe ducunt, ſi quis cæpâ aut allio veſcatur, quòd hęc illorum ſunt numina. Vide Iuuenal. Satyr. xv. *Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam, Porrum & Cæpe nefas violare ac frangere morſu. O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis Numina!* — Cauſam huius ſuperſtitionis quiuis intelligat ex verbis Ruellij in Hiſtoria Cæpæ, lib. II. cap. LXXXIV. *l* Pultem in ollâ coctam. Continens pro contento. *m* Elegans eſt Epitheton. Nam vbi dolium ferè exaruit, fœces quaſi albi panni floccis obducuntur. *n* Mori incipientis, deficientis, vel vappeſcentis.

a Solis radij quaſi ſagittarum cuſpides figuntur in cute hominis apricantis. Veteres cibum ſumpturi ſe priùs exercebant, deinde vel in Sole, vel ad ignem multo oleo vngebantur vt corpus

At ſi vnctus ceſſes, & [a] figas in
cute Solem,
Eſt prope te ignotus [b] cubito qui
tangat, & acre
Deſpuat in mores; [c] penémque ar-
canáque lumbi
[d] *Runcantem, [e] populo marcentes*
pandere [f] vuluas.

Perſius Recriminatorem hîc inducit, qui
Vectidij Calumniatorem viciſſim re-

prehendit, ipſique vitia longè flagitioſiora obijcit,

At ſi ceſſes vnctus, & figas cutem in Sole,] .i. At enim tu nebulo, qui Vectidium atque alios carpis, tu ſi leuiſſimarum mulierum more, delibutus oleo, à labore quieſcas, & Solis calorem in cute infigas vt eam nitidam reddas, [*ignotus eſt prope te, qui tangat cubito, & deſpuat acre in mores;*] .i. eſt alius non procul abs te, quamuis tibi ignotus, qui te acriter pungat, & veluti in rei turpis deteſtationem, deſpuat in vitia & mores tuos nefandos, imò deſpuat in teipſum; [*runcantem penémque arcanáque lumbi,*] .i. qui depilas membrum tuum virile & reliquas partes arcanas & obſcœnas, [*pandere populo vuluas marcentes.*] .i. ad pandendum & præbendum populo Romano podicem tuum tanquam vuluam nimio coïtu tabeſcentem.

oleum imbiberet. Iuuenal. Satyr. 11. *Noſtra bibat vernum contracta cuticula Solem.* *b* Eſt imitatio Horatiana. *Nón-ne vides, aliquis cubito ſtantem propè tangit? Cubito tangere.* eſt aliquem latenter notare & increpare, *Vel,* cum quis alium admoniturus, ferit ei latus brachio inflexo. *c* Mentulam, podicem aliaſque pudendas lumbi & natium partes poëta notat. Hæc adeò ſunt obſcœna vt ea lubens præterirem, ne fortè deteſtandos Romanorum mores aliquis legendo diſcat. ſed meum eſt interpretem agere & poëtam intelligendum reddere. *d* *Runcare,* propriè ſignificat herbas, frutices, vel dumos ex agris extirpare. Hîc verò metaphoricè ſignificat radicitùs extirpare & ſtirpitùs euellere pilos circa membrum virile naſcentes. quod faciunt pathici & cynœdi, homines turpiſſimi, vt amatoribus ſuis glabri, læues & effœminati puſiones eſſe videantur. *e* Cui ſe proſtituat, vt meretricum more quæſtum faciat corporis impuriſſimi. *f* Veluti mulierum inguina.

Tu cùm maxillis [a] *balanatum* [b] *gauſape pectas,*
[c] *Inguinibus quare detonſus* [d] *gurgulio extat?*
Quinque [e] *palæſtritæ licèt hæc* [f] *plantaria vellant,*
[g] *Elixáſque nates labefactent* [h] *forcipe aduncâ,*
Non tamen [i] *iſta filix vllo manſueſcit aratro.*

Recriminator ſermonem ſuum ad Vectidij Calumniatorem continuat.

Cùm tu pectas gauſape balanatum maxillis,] .i. cùm tu ô pathice, barbam tuam tanquam gauſape in mento & maxillis oleo balanino imbutum pectas, cúmque reuerâ vir intuentibus appareas, [*quare extat detonſus gurgulio inguinibus?*] .i. cur proeminet mentula tua valdè depilata tanquam gurgulio in inguinibus tuis? ſed fruſtrà operam impendis in his pilis eradicandis. Nam, *licèt quinque palæſtritæ vellant hæc plantaria, labefacténtque nates elixas forcipe aduncâ,*] .i. quamuis quinque athletæ hæc pilorum ſeminaria euellant, & nates tuas aquâ tepidâ madefactas volſelliſque depilatas deſtruant & reddant lan-

a Vnguentum ex balano.

b Gauſape, propriè ſignificat *ſtramentum militare*, ſeu *penulam villoſam militarem*, aliquãdo ſignificat *pannum quo menſa ſtruitur*. Hîc verò, per duram Metaphoram ponitur pro barbâ hirſutâ & prolixâ. Clauerius (politioris literaturæ lumen) intelligit *Gauſape* cæſariem eſſe vel veram vel emptam, quâ noſtris etiam temporibus, recaluaſtri vel lue venereâ flagellati, caput obuellant.

c Inter inguina.

d Gurgulio eſt beſtiola frumentum

guidas, [*tamen iſta filix non manſueſcit vllo aratro.*] .i. tamen iſti pili circa pectinem renaſcentes, tanquam filix in aruo, non explantantur vllâ culturâ.

corrodens, ſic dictus, quòd nihil in eo penè aliud quàm guttur videtur. Hîc pro Priapo ſumitur, quia ſimilitudinem gutturis refert. *e* Homines robuſtiſſimi, quales in palæſtra verſantur. Tonſores intellige per hyperbolem non vulgarem. *f* *Plantaria* propriè dicuntur ea, quæ ex ſeminibus nata cum radicibus & terrâ propriè transferuntur. Virgil. *Syluarúmque alia preſſos propaginis arcus Expectant, & viua ſuâ plantaria terrâ.* Plantæ verò ſunt raptæ ex arboribus. Virgil. *Hic plantas tenero abſcindens de corpore matrum.* *Plantaria* etiam, ſunt illa loca in quibus plantæ tenerrimæ feruntur, quæ poſteà in alium locum transferuntur. Hîc autem ſignificant loca pudendis vicina, ſeu potiùs pilos ex illis locis continuò renaſcentes. *g* Tonſorum more, cùm alicuius barbam ſunt raſuri. *h* Quâ pilos euellunt. *i* Iſta pilorum ſeges & fruticatio nullâ forcipe penitùs euellitur, ſicut filix nullo aratro ex agro extirpatur.

Cædimus, [a] *ínque vicem præbemus crura* [b] *ſagittis.*
Viuitur hoc pacto: ſic nouimus. ____

Perſius ſuam interponit ſententiam inter Calumniatorem & Recriminatorem. Ita ſit, inquit, vt qui alium carpit ab alio carpitur, qui alium ridet, mordet, lædit, ab alio ridetur, mordetur, læditur.

a Tmeſis figura eſt, *inque vicem* pro *inuicem, viciſſim, contrà.*
b Eſt Allegoria militaris. ſic Ouid. *Multáque dat miles vulnera, multa capit.*

Cædimus, & inuicem præbemus crura ſagittis.] .i. nos linguis noſtris venenatis alios ferimus, & rurſùs aliorum calumniis

& detractioni mores noſtros lacerandos præbemus. [*Viuitur hoc pacto:*] .i. ſic omnes viuunt vt carpant & carpantur. [*ſic nouimus.*] .i. ſic viuere didicimus, ſc. aliorum vitia reuelare & noſtra velare.

a Ilia inter coxas & pubem imo ventre poſita ſunt. Celſ. lib. 1 v. cap. 11. hoc loco per Metaphoram à gladiatoribus ſumptam, ſignificat abditos animi receſſus.

b Vitium quod animũ vulnerat.

c Qui verba dat, labra linit. .i. fallere intendit. Terent. in Andria. *Cui verba dare difficile eſt.*

d Quis neruos ſuos ſic decipere poteſt, vt iiſdem læſis, dolorem non ſentiat? ſimiliter, licet flagitioſus ſe aliis

——[a] *Ilia ſubter*
Cæcum [b] *vulnus habes. ſed lato baltheus auro*
Protegit. vt mauis, [c] *da verba, &* [d] *decipe neruos,*
Si potes.——

Inſurgit Perſius contra illos qui ſua vitia fruſtrà abſcondunt, quique ſibi gaudent attribui quæ ſua non ſunt.

Habes vulnus cæcum ſubter ilia.] .i. tu, homuncio ſtolidiſſime, vulnus habes ab aduerſario acceptum quod videri non poteſt. [*ſed baltheus protegit auro lato.*] .i. ſed cingulum militare latè auro exornatum, hoc vulnus occultat ne à populo videatur. [*vt mauis,*] .i. fac vt tibi lubitum eſt, [*da verba, & decipe neruos ſi potes.*] .i. tuis fucis decipe alios ne tua videant vitia, & decipe ingenij tui vires. .i. teipſum decipe ſi potes. ſed non potes, quia *Nocte dieq; tuum geſtas in pectore teſtem.* flagitia etenim tua Conſcientiam propriam continuò flagellant.

optimum & ſanctiſſimum venditet, conſcientiam ſuam fallere aut effugere non poteſt, quin eam habeat vltricem, quæ ſemper punit nocentes.

——Egregium cùm me vicinia dicat,
Non credam? viſo ſi [a] *palles, improbe, nummo,*
Si facis, in penem quicquid tibi venit [b] *amarum,*
Si [c] *puteal multâ cautus* [d] *vibice flagellas;*
Nequicquam populo [e] *bibulas donaueris aures.*

Objectio eſt illius turpis & glorioſi nebulonis, cum Perſij reſponſione.

Cùm vicinia dicat me egregium, non credam?] .i. cùm omnes vicini me virum eſſe eximium affirment, etiamſi non ſum, nón-ne illorum de me teſtimonio fidem adhibebo? [Reſpondet Perſius, *improbe, ſi palles nummo viſo,*] .i. ô homo flagitioſe, ſi adeò auarus es, vt poſtquam vidiſti nummum tu eius deſiderio afficiaris, [*ſi facis, quicquid amarum venit tibi in penem,*] .i. ſi adeò libidinoſus es, vt facias quicquid amaræ titillationis tibi incidit in penem, [*ſi cautus flagellas puteal multâ vibice;*]

a Nimio alicuius rei amore homines ſolent palleſcere. Ouid. *Palleat omnis amans.*——

b Quicquid moleſtè vel amarè tibi prurit in pene. nam illa libidinis vrtica eſt amara & moleſta, donec expleantur voluptates, quæ triſtitiam ſtatim pariunt & amaritudinem. Æſop. *ἡ ἡδονῆς ἡ λύπη ἐςι ἀδελφή.* *Soror voluptatis eſt triſtitia.*

c *Puteal*, locus erat Romæ, in quo fœneratores verſari conſueuerant, qui

.i. ſi tu es fœnerator adeò callidus, vt debitores multâ & immani vſurâ flagelles & premas; [*nequicquam donaueris aures bibulas populo.*] .i. ſi Conſcientia tua te talem eſſe teſtetur: fruſtrà tu aures laudis tuæ auidas accommodaueris populo, virtutes quas non habes, prædicanti; ſiquidem te ipſe decipies, ſi aliis de te plus credas quàm propriæ Conſcientiæ.

grauiſſimis vſuris obæratos debitores flagellabant.
d *Vibex*, eſt ſignum verberis in humano corpore remanens, quod ſcutica relinquit.
e Quæ vt ſpongia, laudes ſitiunt & imbibunt.

Reſpue, quod non es; tollat ſua munera [a] *cerdo;*
Tecum habita; & nôris, quàm ſit tibi curta [b] *ſupellex.*

Satyram claudit Perſius cum egregio & ſalutari præcepto.

Reſpue, quod non es;] .i. illud repudia; nec pro tuo aſſume quod in te non habes, [*tollat cerdo ſua munera,*] .i. auferat & ad ſe recipiat plebecula vanas laudes & falſa elogia quibus te immerentem donauit, [*habita tecum; & nôris, quàm curta ſupellex ſit tibi.*] .i. teipſum conſule qui ſis, & ingredere Conſcientiæ tuæ domunculam, noli in aliorum de te opinione habitare, & tunc demùm deprehendes, quàm

a *Cerdo*, propriè, eſt artifex ſordidus, qui artem illiberalem quæſtus gratiâ exercet. Vulgus *Cerdonem* vocat veterum calceorum ſutorem, ponitur hoc loco pro vili vulgo aſſentante.
b *Supellex* dicitur domeſticum patrisfamilias inſtrumentum rerum ad vſum quotidianum parata-

anguſta res familiaris tibi ſit. .i. quàm multa tibi deſint ad hoc, vt ſis vir egregius. rum, cuius nomine continentur menſæ, ſcamna, lecti, &c. Hîc verò Metaphoricè per *curtam ſupellectilem* Poëta intelligit prudentiæ, honeſtatis, virtutis & veræ laudis penuriam, quam in te facilè inuenies, ſi in tua te pelliculâ contineas, nec aures præbeas adulatoribus, qui virum egregium te eſſe prædicant.

SATYRA QVINTA
AD
ANNÆVM CORNVTVM.

ARGVMENTVM.

In hac Satyrâ Perſius duo potiſſimùm tractat, nempe laudes Cornuti præceptoris ſui, cui ob laudabilem eius inſtitutionem, multùm ſe debere agnoſcit: deindè quæ ſit vera libertas ex Stoïcorum ſententiâ docet. Præterea oſtendit ſtultos, eſſe ſeruos omnium miſerrimos, omnes verò ſapientes eſſe liberos.

Vatibus hic mos eſt, [a] *centum ſibi poſcere voces,*
Centum ora, & linguas optare in carmina centum;

a Poſcunt Poëtæ vt centum voces ſimul emittant. Virgil. *Non mihi ſi centum*

b *Fabula ſeu mœſto ponatur* c *hianda* d *Tragœdo,*
e *Vulnera ſeu Parthi ducentis ab inguine* f *ferrum.*

Hic mos eſt vatibus,] .i. hoc poëtis vſitatum eſt, [*poſcere ſibi centum voces, centum ora, & optare centum linguas in carmina;*] .i. vt à Muſis exigant centum voces, centum ora, centum linguas ſibi dari ad carmina condenda; [*ſeu fabula ponatur hianda Tragœdo mœſto,*] .i. ſiue Tragœdia componatur ab eis, magno hiatu pronuncianda ab hiſtrione triſtitiam præ ſe ferente, [*ſeu vulnera Parthi ducentis ferrum ab inguine*] .i. ſiue ad ſtilum carminis heroïci deſcribantur cruenta Parthorum bella, ſagittas ferreas ex pudendis extrahentium & retorquentium in hoſtes.

lingua ſint oraq; centum. *b* *Fabula*, hoc loco ſignificat Tragœdiam, quo nomine Comœdiæ etiam appellantur. *c* Tragœdia ore aperto & magno anhelitu pronuncianda, ob verba grandia & ſublimia quæ Tragœdia requirit. *d* *Tragœdus*, Actor eſt Tragœdiæ, *Tragicus* eſt Tragœdiæ Scriptor. *e* Poëta intelligit bellum Parthicum Auguſti Cæſaris auſpiciis geſtum, quod carmine heroïco, prout Regum res aliæ geſtæ, deſcribendum erat. *f* Sagittam ferream, vel ſpiculum hamatum, quod in ilia demiſſum, leonina Parthorum virtus animosè extraheret & in hoſtes retorqueret.

Quorſum hæc? aut quantas robuſti carminis a *offas*
b *Ingeris, vt par ſit centeno gutture niti?*

a Quicquid in tumorem creſcit, *offa* dicitur. ponitur

c Grande locuturi, nebulas d Helicone legunto,
Si quibus aut e Prognes, aut ſi quibus f olla g Thyeſtæ
h Feruebit, ſæpè inſulſo i cœnanda Glyconi.

Cornutus miratur cur Perſius Satyram ſcripturus, tot voces, tot linguas ſibi contingere exoptet.

Quorſum hæc?] .i. in quem finem ô Perſi, hæc tibi exoptas? inquit Cornutus. [*aut quantas offas carminis robuſti ingeris, vt par ſit niti gutture centeno?*] .i. aut quantos verborum tumores ad carmen forte & heroïcum canendum tibi petis, vt neceſſe ſit, te centum vocibus adiuuari? [*locuturi grande legunto nebulas Helicone,*] .i. Poëtæ Tragici, qui carmen tumidum & turgidum ſunt ſcripturi, colligant illi in monte Helicone poëtarum nugas fumis & nebulis ſimiles, [*ſi*] .i. ſi qui ſunt [*quibus aut olla Prognes, aut quibus olla Thyeſtæ feruebit,*] .i. quibus cum feruore deſcribenda ſit aut Tragœdia Prognes, cuius filius Itys in ollâ fuit coctus & patri appoſitus, aut quibus deſcribenda ſit Tragœdia Thyeſtę, cuius filios in ollâ decoctos ipsique deuorandos dedit Atreus, [*ſæpè cœnanda Gly-*

hîc pro ampullis & verborum tumoribus, cuiuſmodi vtuntur Poëtæ Tragici.
b Infers, immiſces, aggregas.
c Inflatum poëma.
d Helicon eſt mons Bœotiæ iuxta Thebas Apollini & Muſis ſacer, vndè Muſæ dictæ ſunt *Heliconiades*, quas inuocare, Poëtæ Tragœdias & res magnas ſcripturi ſolebant. Has autem inuocationes Perſius hîc irridet, dum eas, *nebulas* .i. nugacia poëtarum figmēta nuncupat.
e Fuit *Progne* Pandionis filia, Philomelæ ſoror, Terei vxor, quæ in vltionem ſo-

roris à marito ſtupratæ filium ſuum Ityn interemit, coctumq; patri comedendum appoſuit.

coni inſulſo.] .i. qualis Tragœdia ſæpè fuit recitanda à Glycone, illius temporis Tragœdo fatuo certè & inſipido.

f *Olla* pro cibo in ollâ cocto. Subiectum pro adiuncto. *g* *Thyeſtes* fuit filius Pelopis, Atrei frater, cuius vxorem Europam cum adulterio polluiſſet, non ſolùm è regno Atreus eum expulit, ſed poſtea fictâ reconciliatione, Filios ei epulandos in mensâ obtulit.

h Deſcribetur cum animi concitatione. *i* Olla in ſcænis repræſentanda, & per imitationem Thyeſtæ, in cœna à Glycone comedenda, qui temporibus Neronis Tragœdias ſcribebat ſatis ineptè & inſulsè.

a Metaph. ducta à fabris ferrariis, qui folles premũt dum ventos exprimunt *b* Dum tecum multa coquis & conſideras camino. .i. pectore tuo & animo. *Caminus* Grecè Καμίνος vel Κάμινοι, Latinè dicitur *fornax*. Virgil. ——— *ruptis flammam expirare caminis.* Sedul. de tribus Pueris. —— *flammis*

Tu neque [a] *anhelanti,* [b] *coquitur dum maſſa camino,*
Folle premis [c] *ventos: nec* [d] *clauſo murmure raucus*
Neſcio quid tecum graue [e] *cornicaris ineptè:*
Nec [f] *ſtloppo tumidas intendis rumpere buccas.*

Cornuti verba ſunt ad Perſium.

Tu neque premis ventos folle anhelanti, dum maſſa coquitur camino:] .i. tu verò ô Perſi, cùm Satyram & res mediocres componere mediteris, tu (inquam) non exprimis verba ventoſa carménque turgidum pulmone ſæpè reſpiranti, dum maſſa ferri in

in igne emollitur, quale faciunt Tragœdi dum ſecum aliquid ſublime cogitant: [*nec raucus murmure clauſo cornicaris ineptè neſcio quid graue:*] .i. nec ſubmiſsâ voce loquens, more carmina meditantium, tecum aliquid grande vt cornix garris & ſubmurmuras ineptè: [*nec intendis rumpere buccas tumidas ſtloppo.*] .i. nec in eo laboras, vt inter recitandum adeò buccas inſles, vt verbis inanibus rumpantur buccæ, & ſtloppum edant.

ardentis fidei, flamma eſt extincta camini. Accipitur ſæpiùs pro ſtructurâ, quæ fumum excipit. M. Tul. Epiſt. ad Trebatium lib. VIII. *Valdè metuo ne frigeas in hybernis, quamobrem camino luculento utendum cenſeo.* Conſtat tamen inter doctiores, talibus fumi ſpiraculis veteres non vſos fuiſſe, qualia ſunt nobis hodie in vſu, nimirùm è tectorum faſtigiis prolata, figura vel quadrata, vel rotunda. *c* Ventoſum & ſuperbum carmen. *d* Confuſo ſono & abſono ſic ſuprà. Satyr. III. *Murmura cùm ſecum, & rabioſa ſilentia rodunt.* *e* Non ſolùm non garris vt Cornix, quæ vocem impeditam & ſtrangulatam emittit, ſed more Cornicis deambulas, neſcio quid ineptum cogitans. *f* *Stloppus* ſonus eſt fictitius, qui ex buccarum inflatione emittitur. ponitur hîc pro tumidâ pronunciatione.

Verba [a] *togæ ſequeris,* [b] *iuncturâ callidus acri*
Ore [c] *teris modico,* [d] *pallentes radere mores*
Doctus, & [e] *ingenuo culpam defigere ludo.*

Tu, ô Perſi, non ſpiras Tragicum, neque bella canis, ſed,

a Quoniam in pace tantùm vſus erat togæ, indè factum eſt, vt *toga* pro *pace* vſurpetur, ſicut *arma* pro *bello* Ouid. *Occidit exemplum iuuenis memorabile morum.*

roris à marito ſtupratæ filium ſuum Ityn interemit, coctumq; patri comedendum appoſuit.

coni inſulſo.] .i. qualis Tragœdia ſæpè fuit recitanda à Glycone, illius temporis Tragœdo fatuo certè & inſipido.

f *Olla* pro cibo in ollâ cocto. Subiectum pro adiuncto. *g* *Thyeſtes* fuit filius Pelopis, Atrei frater, cuius vxorem Europam cum adulterio polluiſſet, non ſolùm è regno Atreus eum expulit, ſed poſtea fictâ reconciliatione, Filios ei epulandos in menſâ obtulit.
h Deſcribetur cum animi concitatione. *i* Olla in ſcænis repræſentanda, & per imitationem Thyeſtæ, in cœna à Glycone comedenda, qui temporibus Neronis Tragœdias ſcribebat ſatis ineptè & inſulsè.

a Metaph. ducta à fabris ferrariis, qui folles premūt dum ventos exprimunt *b* Dum tecum multa coquis & conſideras camino. .i. pectore tuo & animo. *Caminus* Græcè Καμίνος vel Καμίνιοι, Latinè dicitur *fornax*. Virgil. ——— *ruptis flammam expirare caminis.* Sedul. de tribus Pueris. —— *flammis*

Tu neque [a] *anhelanti*, [b] *coquitur dum maſſa camino,*
Folle premis [c] *ventos: nec* [d] *clauſo murmure raucus*
Neſcio quid tecum graue [e] *cornicaris ineptè:*
Nec [f] *ſtloppo tumidas intendis rumpere buccas.*

Cornuti verba ſunt ad Perſium.

Tu neque premis ventos folle anhelanti, dum maſſa coquitur camino:] .i. tu verò ô Perſi, cùm Satyram & res mediocres componere mediteris, tu (inquam) non exprimis verba ventoſa carménque turgidum pulmone ſæpè reſpiranti, dum maſſa ferri

in

in igne emollitur, quale faciunt Tragœdi dum ſecum aliquid ſublime cogitant: [*nec raucus murmure clauſo cornicaris ineptè neſcio quid graue:*] .i. nec ſubmiſsâ voce loquens, more carmina meditantium, tecum aliquid grande vt cornix garris & ſubmurmuras ineptè: [*nec intendis rumpere buccas tumidas ſtloppo.*] .i. nec in eo laboras, vt inter recitandum adeò buccas infles, vt verbis inanibus rumpantur buccæ, & ſtloppum edant.

ardentis fidei, flamma eſt extincta camini. Accipitur ſæpiùs pro ſtructurâ, quæ fumum excipit. M. Tul. Epiſt. ad Trebatium lib. VIII *Valdè metuo ne frigeas in hybernis, quamobrem camino luculento vtendum cenſeo.* Conſtat tamen inter doctiores, talibus fumi ſpiraculis veteres non vſos fuiſſe, qualia ſunt nobis hodie in vſu, nimirùm è tectorum faſtigiis prolata, figura vel quadrata, vel rotunda. *c* Ventoſum & ſuperbum carmen. *d* Confuſo ſono & abſono ſic ſuprà. Satyr. III. *Murmura cùm ſecum, & rabioſa ſilentia rodunt.* *e* Non ſolùm non garris vt Cornix, quæ vocem impeditam & ſtrangulatam emittit, ſed more Cornicis deambulas, neſcio quid ineptum cogitans. *f* *Stloppus* ſonus eſt fictitius, qui ex buccarum inflatione emittitur. ponitur hic pro tumidâ pronunciatione.

Verba [a] *togæ ſequeris,* [b] *iuncturâ callidus acri*
Ore [c] *teris modico,* [d] *pallentes radere mores*
Doctus, & [e] *ingenuo culpam defigere ludo.*

Tu, ô Perſi, non ſpiras Tragicum, neque bella canis, ſed,

a Quoniam in pace tantùm vſus erat togæ, indè factum eſt, vt *toga* pro *pace* vſurpetur, ſicut *arma* pro *bello* Ouid. *Occidit exemplum iuuenis memorabile morum,*

Maximus ille armis, maximus ille togâ.

b Metaph. ducta à marmorariis, quorum commiſſuræ ſicuti oculos & digitos penè fallunt: ſic in Satyrâ Perſianâ, omnia benè compoſita & iunctura vix viſibili annexa comperies.

Sequeris verba togæ,] .i. Satyram ſcribis, & verba pacis tempori conuenientia, [*callidus acri iuncturâ, teris ore modico,*] .i. & tu, cùm ſis acutus & ſapiens teris atque expolis illa verba ſatyrica concinnâ verſuum compoſitione & ſtilo temperato, [*doctus radere mores pallentes,*] .i. peritus inſectari vitia, quorum conſcientiâ & reatu homines ſtimulati, efficiuntur pallidi, [*& defigere culpam ludo ingenuo.*] .i. & peritus es crimen notare & transfodere per iocum liberalem.

c Superflua amputas, vt fabri ferrarij, qui ferrum limâ atterunt. *d* Eſt Metonymia effecti. Nam mores vitioſi faciunt hominem palleſcere. Et veluti rubor eſt verecundiæ color, ſic pallor malæ mentis, maliq; animi eſt indicium. *e* Satyra libero homine digna, non ruſtico aut petulanti.

a Mycenæ, vrbs fuit Peloponneſi à Perſeo Danaës filio extructa, in quâ regiunculâ (à *Mycenâ* Nymphâ ſic appellatâ) regnauit Agamemnon.

b Res plebeïas & ad vitam commu-

Hinc trahe quæ dicas; menſámque relinque [a] *Mycenis*
Cum capite, & pedibus, [b] *plebeïáque prandia nôris.*

Si ſcripturus aliquid es, ô Perſi, inquit Cornutus.

Hinc trahe quæ dicas;] .i. ex ioco liberali & ſermone populari deprome ſcribendi argumentum; [*& relinque Mycenis menſam cum capite, & pedibus,*] .i. &

Tragœdias omitte, qualis fuit illa Mycenis geſta, vbi Atreus caput & pedes Pliſthenis, patri ſuo Thyeſti in cœnam appoſuit, [*& nôris prandia plebeïa,*] .i.& fac noſcas carpáſque ſatyricè prandiorum plebeïorum luxus. .i.materias humiles & plebeïas tracta, non regales, non altiloquas.

nem ſpectantes. .i. Satyras nôris.

Non equidem hoc ſtudeo, [a] *bullatis vt mihi nugis*

[b] *Pagina turgeſcat,* [c] *dare pondus idonea fumo.*

[d] *Secreti loquimur: tibi nunc hortante* [e] *Camœnâ*

Excutienda damus præcordia; quantáque noſtræ

Pars tua ſit [f] *Cornute* [g] *animæ, tibi dulcis amice,*

Oſtendiſſe iuuat: [h] *pulſa, dignoſcere cautus.*

[i] *Quid ſolidum crepet, & pictæ* [k] *tectoria* [l] *linguæ.*

a Bullata dicuntur verba ventoſa, in quibus nihil eſt ſolidioris ſententiæ. Metaphor. ſumpta ab aquarum bullis, quæ repentè apparent & repentè euaneſcunt, cuiuſmodi ſunt verba in modum veſicarum tumentia.

b Carmen meum vel liber meus.

c Rei leuiſſimæ, cuius pōdus non ſit maius quàm fumi pondus, authoritatem aliquam addere. ſic Horat.

Perſius poëta noſter reſpondet ad Cornuti obiectionem.

Equidem non hoc ſtudeo, vt pagina turgeſcat mihi nugis bullatis,] .i.mi præceptor Cornute, non equidem hoc molior, nec

—*& nugis addere pondus.* Lactantius. *Qui autem docent tantùm, nec faciunt, ipſi præceptis ſuis detrahunt pondus.*

d A vulgi conſpectu remoti .i. non ſcribo, vt fallaces populi fauores aucuper.

e Sacrum eſt hoc Muſarum nomen, quæ dicuntur *Camœnæ*, quaſi canentes amœnè.

f *Cornutus* fuit florentiſſimus ſapientiæ profeſſor, Perſij magiſter, quem NERO miſit in exilium anno quarto poſt mortem Perſij.

mei eſt propoſiti, vt liber meus nugacibus poëtarum figmentis à me impleatur & intumeſcat, [*idonea dare pondus fumo.*] .i. atque vt liber meus ſit dignus poëtarum nugis dignitatem addere. [*ſecreti loquimur:*] .i. ô Cornute, tu & ego loquimur inter nos & ſine arbitris, non ad oſtentationem & iactantiam: [*damus tibi nunc præcordia excutienda, Camœnâ hortante;*] .i. ego tibi nunc exhibeo cordis mei latebras tibi inſpiciendas, Muſâ meâ id exhortante; [*& ô Cornute dulcis amice, iuuat oſtendiſſe, quanta pars ſit tua animæ noſtræ:*] .i. ô amicorum dulciſſime, me certè delectat, tibi verſibus demonſtrare, quantam partem habeas animæ noſtræ: [*pulſa,*] .i. tu, ollas ementium more, experire me, quaſi fideliam recèns coctam percutiendo, [*cautus dignoſcere, quid crepet ſolidum, & tectoria linguæ picta.*] .i. tu inquam, me explora, qui peritus es ad dignoſcendum & diſtinguendum quid ſonet ſolidè & qui ſatis doctus es ad diſcernendum linguæ adulatricis fucos & prætextus.

g Suauiter hoc dictum eſt, ſecundùm illam amicitiæ definitionem. Φιλία ἐστὶ μία ψυχὴ ἐ[n] δυοῖν σώμασιν. Horat. Ode III. lib. I. *Et ſerues animæ dimidium meæ.* *h* Eſt allegoria ſumpta ab emptoribus fictilium, qu[i] pulſando explorant, vtrùm vaſa ſint rimoſa, an ſolida & integra. Id enim ex ſono, quem emittunt, facilè dignoſcitur. *i* Qui emittat bonum an malum ſonum. .i. qui cautus es ac iudicij exa

ſti, vt ſcias, quid in me ſolidi aut minùs apti exiſtat. *k Tectorium*, propriè eſt quoddam illinimentum ſiue parietis incruſtatio, quod fit, cum calce aut cum gypſo, ad maiorem ſpectantium gratiam & decorem. Hîc autem *tectoria*, ſignant fucatos verborum colores, quando aliud corde tegitur, aliud linguâ oſtenditur. *l* Loquentiæ fallacis.

Hîc ego centenas auſim depoſcere voces,
Vt, quantum [a] *mihi te* [b] *ſinuoſo in pectore fixi,*
[c] *Voce* [d] *traham purâ : totúmque hoc verba* [e] *reſignent,*
Quod latet arcanâ non enarrabile [f] *fibrâ.*

a In animo & memoriâ meâ. *b* Quod multos habet receſſus & largum ſinum ad te capiendum. *c* Stili vbertate & eloquij facilitate. *d* Expromam, educam Metaphor. à nentibus ſumpta. *e* Opertum amorem recludant. *Reſignare*, propriè valet *aperire & reuelare*, eſt enim contrarium ſuo ſimplici *ſignare*, quod eſt annulo ſignum imprimere. Antiqui *reſignare* pro *reſcribere* di-

Hîc vt traham voce purâ, quantum fixi te mihi in pectore ſinuoſo, atque vt verba reſignent hoc totum quod latet fibrâ arcanâ non enarrabile, ego auſim depoſcere voces centenas.] .i. hanc ob cauſam, vt oratione ſincerâ eloquar, quam firmiter te collocauerim in multiplicibus cordis mei latebris, atque vt verba mea apeřiant omne illud quod reconditum eſt in pectore intimo, quod certè nullis verbis poteſt enarrari: hanc (inquam) ob cauſam, ô Cornute, Ego Perſius mille voces mihi exoptare audeam.

cebant, ſicut *ſubſignare* pro *ſubſcribere*. Significat etiam *reſtituere*. Horat. Ode XXIX. lib. III. de Fortunâ. *Laudo manentem, ſi celeres quatit Pennas, reſigno, quæ dedit.* —— Aliter Virgil. lib. IV. Æneid. —— *& lumina morte reſignat.* .i. claudit.

f *Fibræ* (vt antè notauimus) ſignificant cuiuſcunque viſceris partes extremas, ſed cordis ſunt propriæ. Ouid. *Cor pro corde precor, pro fibris ſumite fibras.*

Cùm primùm pauido [a] *cuſtos mihi* [b] *purpura* [c] *ceſſit,*
[d] *Bulláque ſuccinctis* [e] *laribus donata pependit:*
Cùm blandi comites, totáque impunè [f] *Suburrâ*
Permiſit ſparſiſſe oculos iam candidus [g] *vmbo:*
Cúmque [h] *iter ambiguum eſt, &* [i] *vita neſcius error*
Diducit trepidas ramoſa in [k] *compita mentes,*
Me tibi ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis [*annos*
[l] *Socratico, Cornute, ſinu. Tunc fallere* [m] *ſolers*
Appoſita [n] *intortos oſtendit regula mores,*
Et [o] *premitur ratione animus, vincíque laborat,*
[p] *Artificémque tuo ducit ſub pollice vultum.*

a Quod alij prætextati ludis & voluptatibus tribuebant, id Perſius tanquam ciuilis adoleſcens virtutis cuſtodiæ aſſignat.

b Prætexta toga, ſic dicta, quòd ei purpura prætexebatur. Hæc, vnâ cum bullâ in vſum puerorum nobilium vſurpabatur, donec XVI. annos præterierant, quâ prætextâ tum depoſitâ, togam virilem induebant, quaſi vita viriliter, non pueriliter poſteà, eſſet peragẽda.

Cauſas iam enumerat Perſius, cur tanto amore Cornutum præceptorem ſuum proſequatur. Imprimis verò ſe deuinctum ei profitetur, propter diligentem ad virtutem & diſciplinam inſtitutionem.

Suppoſui me tibi, cùm primum purpura cuſtos ceſſit mihi pauido,] .i. Ego me tibi erudiendum tradidi, vbi circa ætatis annum decimum ſextum, prætexta veſtis purpurea, pudicitiæ meæ cuſtos depoſita eſt à me, qui timidus etiam ſub pædagogi imperio, [*& cùm bulla donata laribus ſuccinctis pependit:*] .i. quando bulla aurea à me ſuſpenſa eſt & donata Diis domeſticis veſtes ſuccinctas habentibus: [*cùm comites blandi,*] .i. cùm mihi eſſent blandi monitores, qui ne præcipere quidem auderēt, [*& cùm iam vmbo candidus permiſit ſparſiſſe oculos impunè Suburrâ totâ:*] .i. cùm iam clypeus vel toga virilis candidus mihi permitteret impunè vagari, & oculos meos in meretricū diuerſoria conijcere: [*& cùm iter eſt ambiguum, & error neſcius vitæ diducit mentes trepidas in compita ramoſa;*] .i. cùm illâ ætate incertum eſſet, quale genus vitæ ingrederer, & cùm iuuenilis error & viæ & vitæ humanæ ignarus, deduceret mentem meam teneram in varias & incertas deliberationes: [*tu Cornute, ſuſcipis annos teneros ſinu Socratico.*] .i. ibi tu ô Cor-

c Locum dedit togæ virili.

d *Bulla aurea*, nobilium puerorum index, in cordis figuram erat formata, collo ad læuum pectus dependens, vt eam inſpicientes, ſe homines eſſe cogitarent, ſi animo ſaperēt. Hanc bullam, cùm prætextam exuerent, Laribus familiaribus conſecratam ſuſpendebant, quemadmodum puellæ renunciantes virginitati, puppas Veneri donabant. Perſ. Satyr. II. *Nempe hoc quod Veneri donata à virgin. puppa.* Hinc liquidò apparet Perſium poëtam noſtrum cla-

Digitized by Google

nute, tanquam mater in ſinu, me in teneris annis ſanctiſſimâ educatione ſuſcipis, & morali philoſophiâ erudis. [*tunc regula ſolers appoſita oſtendit fallere mores intortos,*] .i. tum cùm me ſuſcepiſti, regula tua ſolers & accurata viuendi norma humanæ vitæ adhibita, demonſtrauit mihi, quòd mores mali & intorti fallant homines & in perniciem pertrahant, [*& animus premitur ratione, laborátque vinci,*] .i. & tunc appetitus meus rationis imperio ſubiugabatur, contendebátque vt à ratione ſuperetur, [*& ducit vultum artificum ſub pollice tuo.*] .i. & animus meus tunc rudis, formam per te tanquam manu artificis laboratam adſumpſit.

tis parentibus ortum fuiſſe; quapropter hoc opus confecit non rerum penuriâ aut mendicitate coactus, vt quidam coniectant ex Prologo.

e *Lares*, erant Dij domeſtici à matre Larâ, Nympha, quam Mercurius compreſſit. Iſti in Larario, ſacrario domeſtico adorabantur. Scribit Lampridius Alexandrum Seuerum in Larario rem diuinam horis matutinis factitaſſe ad effigies Deorum, in quibus habebat *Apollonium, Orpheum, Abrahamum, & Chriſtum.* Lares *ſuccinctos* Perſius dixit, quia pellibus caninis induti erant & ſuccincti, tum vt more canum meminerint fures arcere, tum etiam vt ſint conformes *ſuccinctis.* .i. viris militaribus, qui quò eſſent expeditiores, ſe cingebant. Cingebantur enim in militiam ituri, ex quo *cingulum militare & cingi* pro eo, quod eſt ad pugnam ornari. *f* *Suburra*, vicus fuit Romæ celebratiſſimus, viæ ſacræ proximus, ſic dictus quòd fuerit ſub antiquâ vrbe. Ibi erant meretricum diuerſoria, quò licebat tyrones deſcendere, potiùs quàm alienas permolere vxores Hinc meretrices à Poëtis dicuntur *Suburranæ.* *g* *Vmbo*, eſt media pars clypei, hîc autem ponitur pro toto clypeo, quem tyrones viri illi nouelli gerebant non ampliùs ſub pædagogis victuri, quia militare poterant. *Albus* verò clypeus nouis militibus dabatur, eò nimirum, vt poſteà res geſtæ & egregia eorum facinora in ſcuto

albo depingerentur. Per *candidum* igitur *vmbonem*, Perſius ſe veluti Tyronem oſtendit, qui nuper exceſſerat ex ephœbis. Sunt qui exponunt *Vmbonem* Togam virilem, ſiue album amictum. *h* Ineunti adoleſcentiæ nihil eſt difficilius, quàm, quos & quales eſſe velimus deliberare, quod conſilij imbecillitate accidere docet Cicero 1. Offic. *i* Vitæ optandæ & eligendæ.
k Appellantur *Compita*, vel ab eo quòd multæ viæ in vnum confluebant: vel à compotando, quòd ruſtici in Compitis ſacrificare ſolebant. quòd *Ramoſa* appellat, fortaſſe alludit ad literam Pythagoræ Y. Biuium enim anceps eſt & dubium. *l* Contubernio, & philoſophiâ morali, quam Socrates primus omnium inuenit. *m* Regula tua recta & in omni re prudens abs te mihi tradita & appoſita, *ſolers fallere*. .i. callens artem fallendi, non dolo malo ſed bonâ fraude, ſic, vt Cornuti ſolertia, tanquam aliud agendo, Perſium pellexerit vt rectâ viâ incederet.
n Mores valdè curuos & prauos. Præpoſitio *(In)* hoc loco auget, cùm alibi ſæpiùs minuit, ex quo Præpoſitio priuatiua nuncupatur. *o* Coërcetur & regitur à ratione. *p* Formam viuendi artificioſam & philoſophicè inſtitutam ducit & adſumit ſub tuâ diſciplinâ. Metaphor. ducta ab iis qui ex cerâ formant imagines.

Tecum etenim longos memini conſumere [a] *ſoles,*
Et tecum [b] *primas epulis decerpere noctes.*
[c] *Vnum opus, & requiem pariter diſponimus ambo*
Atque [d] *verecundâ laxamus ſeria menſâ.*

Perſius alia Cornuti in ſe beneficia commemorat.

a *Soles* pro *diebus*. Cauſa pro effectis. Sic Virgil. in Buccol. *Cantando longos memini me condere ſoles*. *b* Epulas in primâ parte noctis. *c* Simul laborauimus, ſimul requieuimus.

Etenim memini conſumere tecum ſoles longos, & decerpere tecum primas noctes epulis,] .i. Quin etiam memini, quòd tecum integros dies colloquiis conſumpſerim, quódque primas noctis horas cœnâ & epulis tecum carpſerim. [*diſponimus ambo pariter vnum opus & requiem,*] .i. vnum opus ſtudiorum & vnam laborum relaxationem ordinauimus, [*atque laxamus ſeria menſâ verecundâ.*] .i. atque in menſâ res graues honeſtis iocis temperamus.

d Verecundis ſermonibus in menſâ, vbi quemuis ſe modeſtè gerere oportet, ne inter conuiuas DEVM & caſtas aures alicuius offendat, aut plùs iuſto adbibiſſe credatur.

Non equidem hoc dubites, amborum fœdere [a] *certo*
Conſentire dies, [b] *& ab vno ſydere duci:*
Noſtra vel æquali ſuſpendit tempora [c] *librâ*
[d] *Parca tenax veri: ſeu nata fidelibus hora,*
Diuidit in [e] *Geminos concordia fata duorum;*
[f] *Saturnúmque grauem noſtro Ioue frangimus vnâ.*
Neſcio, quod certè eſt quod me tibi temperat, aſtrum.

a Certo ſtellarum fœdere & coniunctione gubernari.
b Siue ſub Librâ, ſiue ſub Geminis, ſiue ſub alio quouis ſydere horoſcopum noſtrę natiuitatis habuerimus.
c Libra, propriè eſt inſtrumentum, quo res ponderantur cum lancibus. Eſt & *Libra* ſignum cœleſte, per quod octauo Kalen.

Affirmat Perſius tam mutuam animorum coniunctionem non potuiſſe inter eos pro-

uenire, niſi ex fatali quondam ſyderum influxu & diſpoſitione.

Equidem non dubites hic, dies amborum conſentire certo ſydere, & duci ab vno ſydere,] .i. non ego equidem hoc dubitem, neque tu, QVI ES ALTER EGO, hoc poſſis dubitare, natales dies vtriuſque noſtrûm concordare certâ lege naturæ, & ab vnâ conſtellatione deduci: [*vel Parca tenax veri ſuſpendit tempora noſtra librâ æquali:*] .i. vel fatum immutabile, quod mentiri non poteſt, diſpenſat & æquâ libratione trutinat noſtræ natiuitatis tempora: [*ſeu hora nata fidelibus diuidit fata duorum in Geminos;*] .i. ſiue hora natiuitatis, quæ mihi ac tibi fidelibus amicis eſt exorta, æqualiter diſtribuit in Geminos, tua & mea fata inter ſe congruentia; [*& frangimus vnâ Saturnum grauem Ioue noſtro.*] .i. ſiue nos Saturni malignitatem Iouis benignitate pariter mitigamus. [*neſcio, quod aſtrum temperat me tibi, quod certè eſt.*] .i. neſcio, quod aſtrum me tibi coniungit, ſed tamen hoc ſcio, quod ex fatali aſtrorum influentiâ, hæc noſtra animorum ſit coniunctio.

das Octobris, ſeu, vt quidam exiſtimant, decimo tertio, Sol tranſiens facit Æquinoctialem. Virgil. *Libra die ſomnique pares vbi fecerit horas.*

d *Parca* pro *fato* ponitur. Tres Parcæ ſunt numero, quas noctis filias facit Heſiod' in Theogon. Earum autem nomina ſunt è re ficta. *Clotho*, quia res humanas orditur & connectit. *Lacheſis*, cuius operâ ſuam quiſque ſortitur fortunam. *Atropos*, propterea quòd, neceſſitas illa fatalis nullo modo flecti aut immutari poſſit. Vndè illud Senecæ, *Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.* *e* Sub quo benigno & ſalutari ſydere, qui nati ſunt, quamuis diuerſis id fiat temporibus, mirâ inter ſe degunt concordiâ, & ſimilia conſectantur ſtudia. Aſtrologorum eſt

ſententia. *Geminos* pro *Gemellis.* Horat. Epiſt x. lib. I. ——*ad cætera penè gemelli.* *f* Fingunt poëtæ *Saturnum* eſſe Deum, ſic dictum (vt autumat Cicero) à *ſaturando,* quòd annis ſaturetur, *vel,* vt alij volunt, quia in deuorandis filiis ſe *ſaturauit.* Scribunt Aſtrologi aſtrum eſſe maleficum & perniciofum. vndè poëta. *Et graue Saturni ſydus in omne caput.* Si quid erat (inquit Perſius) quod Saturni malignitate in noſtrâ geniturâ poſſit animos noſtros diuidere, id totum Iouis clementiâ frangitur, quod benignum Aſtrum nos in Horoſcopo poſitum habemus. Eſt *Saturnus* ſydus graue & triſte omnia deterens. Quibus verò præeſt, ſunt ſtupidi, melancholici & infidi. vndè poëta, vt ſuprà. *Et graue Saturni,* &c.

MILLE HOMINVM SPECIES,
& rerum [a] *diſcolor vſus;*
VELLE ſuum cuique eſt, nec voto
[b] *viuitur vno.*
Mercibus hic [c] *Italis mutat* [d] *ſub*
Sole recenti
[e] *Rugoſum piper, &* [f] *pallentis*
grana cumini:
Hic ſatur, [g] *irriguo mauult* [h] *turgeſcere ſomno:*
Hic [i] *campo indulget; hunc alea*
[k] *decoquit: ille*
In Venerem eſt [l] *putris.*

a Diſcolor & decolor inter ſe differũt. Nam *diſcolor* ſignificat quod colore eſt diuerſo & diſſimili, *decolor,* quod colore eſt vitiato vel ſine colore. *b* Terent. Quot *capita, tot ſententiæ. Suus cuiq; mos eſt.* De noſtrâ voluntate ſic ſcribit Paulinus vir ſanctus & elegans ad Iouium, vt benè notat Clauerius. ——*Ne*

Perſius, vt melius illuſtret ipſius Cornuti concordem & parem amicitiam, docet quàm varia ſint aliorum ſtudia & ingenia, vndè aptè quidem deſcendit ad

Satyræ materiam, quod alij aliis ſtudiis detineantur; finem verò rectè viuendi ſibi non proponunt cum Cornuto, qui veræ philoſophiæ ſtudio totus incumbit, & iuuentutem præceptis inſtitutiſque philoſophiæ diligenter informat.

MILLE *hominum ſpecies, & diſcolor vſus rerum:*] .i. vt infinitæ ſunt hominum figuræ, ſic actiones rerum humanarum ſunt variæ & diuerſæ; [VELLE *ſuum eſt cuique,*] .i. propria voluntas vnicuíque hominum ineſt, [*nec viuitur voto vno.*] .i. nec omnes vnum & idem optant. [*Hic mutat piper rugoſum, & grana cymini pallentis mercibus Italis ſub Sole recenti:*] .i. aliquis pecuniam & opes congerere ſtudens, Sole recèns orto, merces mercibus commutat, ſc. piper rugoſum, & grana cymini pallentis mercibus Italicis: [*hic ſatur, mauult turgeſcere ſomno irriguo:*] .i. alius negligens & deſidioſus vbi vino & epulis ſatur eſt & plenus, pinguis fieri mauult ſomno cerebrum irrigante quàm diuitias accumulare: [*hic indulget campo;*] .i. alius vacat luſibus, quibus iuuenes in Cãpo Martio trans Tyberim ſe exercebant; [*alea decoquit hunc:*] .i. hunc aleæ luſus inopem reddit & conſumit: [*ille eſt putris in Venerem.*] .i. alius eſt rei venereæ ita deditus, vt eneruetur & infami corporis libidine quaſi putreſcat.

pergas tradere fatis Arbitrium noſtrum. Hierocles ſic, *Arbitrium noſtrum ſecum prouidentiam adducit, & prouidentia voluntatis libertatem.* verbum *Velle* ponitur pro nomine. Vt ſuperiùs Satyr. I. ——*noſtrum illud viuere rectè.*

c Mercibus ex Italiâ aduectis.

d In Indiâ Orientali.

e Matthiol. in Dioſcoridem lib. II. cap. CLIII. ſcribit, Piper mẽſe Octobri per maturitatem decerpi, & ſub feruenti Sole tegetibus palmeis expanſum torrere, quouſque nigreſcat, & rugoſum eua-

dat, quod tridui ſpatio plerunque fit. *f* Cyminum (inquit Dioſcorides lib. III. cap. LXVIII.) colorem bibentium aut perunctorum mutat in pallorem. Horat. Epiſt. lib. I. Cuminum *exangue* appellat, quia pallidum reddit .i. veluti exanguem. *Quod ſi pallerent, biberent exangue cyminum.* Vſque adeò hoc verum eſt, vt ſi qua mulier purpureum colorem faciei ceruſſâ aut alio aliquo fuco appinxerit, granis cymini manſis, ruborem illum continuò amittat & natiuum pallorem recipiat. *g* *Irriguus* dicitur ſomnus, quòd cerebrum inſtar riui campos præterlabentis, potus & vini exhalationibus irrigat. Virgil. ——*feſſos ſopor irrigat artus.* Alij accipiunt pro ſomno leuiter obrepente. *h* Non ſolùm homines, ſed etiam animalia ſomno, otio & cibo pingueſcunt. vndè glis ſic loquitur. ——*& pinguior illo Tempore ſum, quo me nil niſi ſomnus alit.* Poëta fortaſſe reſpicit ad cutis ipſius torpedinem, quæ ex nimio ſopore prouenit. *i* Ludis in *Campo Martio* iuxta Tyberim, in quo iuuenes poſt exercitia natarent. *k* *Decoquere*, eſt *coquendo minuere.* vnde per Metaphor. qui facultates ſuas vehementer minuunt vt fidem fallant, ſiue in ſuo, ſiue fortunæ vitio contingat, *Decoctores* dicuntur, quod ſæpè euenit aleatoribus. *l* Conſumptus in libidines & coïtum. Horat Ode XXXVI. lib. I. *Omnes in Damalim putres Deponent oculos.*——

a Chiragra, (qui morbus eſt in manuũ carpo, digitorúm-ve articulis) tum tophi lapidíſve quaſi naturam induit, cùm humor illapſus craſſeſcit tempore, & virtute caloris circumſtantis, aut vi medica-

——ſed cùm lapidoſa [a] *chiragra*
Fregerit articulos veteris [b] *ramalia fagi,*
Tum [c] *craſſos tranſiſſe dies lucémque* [d] *paluſtrem,*
Et ſibi iam [e] *ſeri* [f] *vitam ingemuêre relictam.*

Sed hos pleroſq; (inquit Perſius) *qui vitam ſuam in iuuentute tam flagitioſè tranſegerũt, tum demum ſeriò ſed ſerò pœnitet.*

Cùm chiragra lapidoſa fregerit articulos, ramalia veteris fagi,] .i. poſtquam chiragra nodoſa ſenilis corporis iuncturas & membra, tanquam fagi annoſæ ramalia contuderit, [*tum ingemuêre dies craſſos, lucémque paluſtrem tranſiſſe,*] .i. tum deplorant dies vitæ ſuæ obſcuros lucémque vitæ caliginoſam præteriiſſe, [*& ſeri ingemuêre vitam relictam ſibi.*] .i. & tardè nimíſq; ſerò, quod ſupereſt vitę, defleuerunt.

mentorum indureſcit. *lapidoſa* igitur, quia vt lapis, condenſatur, & tumet veluti ſardonix. Horat. Satyr. VII. lib. II. *— poſtquam illi iuſta chiragra Contudit articulos.*

b Appoſitio. Articuli in calamitoſâ ſenectute contuſi & inutiles facti, ſunt quaſi arboris vetuſtæ rami aridi, in quibus fronde nudatis apparent nodi. *c* Dies in rerum ignorantiâ tanquam in tenebris actos. Poëta intelligit vitam ingloriam nocti obſcuræ ſimilem. *d* Vitam lutulentam & cœnoſam abſque virtutibus & literis actam. *e* In ſenectute. *f* Senectam morbis & miſeris obnoxiam.

At te nocturnis iuuat [a] *impalleſcere chartis:*
[b] *Cultor enim iuuenum purgatas* [c] *inſeris aures*
Fruge [d] *Cleantheâ; petite hinc iuuenéſque ſenéſque*
[e] *Finem animo certum, miſeríſque* [f] *viatica* [g] *canis.*

At tua ſtudia ô Cornute, à vulgaribus plebeculæ curis longè ſunt aliena, ſiquidem.

a Nocturnis ſtudiis palorem contrahere.
b Qui iuuenilia ingenia literarum cultu expolis.
c Metaphora ducta ab arboribus ſylueſtribus, quibus meliorum arborum ſurculi inſeruntur.
d Vide ſu-

ptà quid de *Cleanthe* ſcripſimus. Memoriæ proditum eſt, eum Zenonis fuiſſe auditorem, adeò pauperem & laborioſum, vt noctu ex puteis aquam ad hortos Athenienſium irrigandos hauriret, cumque pecunia non ſuppeteret ad chartas emendas, boum oſſibus aut teſtis fictilibus inſcriberet, quæ à Zenone audierat.

Iuuat te impalleſcere chartis nocturnis.] .i. delectat te philoſophorum libris dies noctéſque inſudare vſque ad pallorem. [*cultor enim iuuenum inſeris aures purgatas fruge Cleantheâ.*] .i. tu enim iuuenum præceptor, inſerendo imbuis & excolis aures, Stoïcorum doctrinâ vitiis expurgatas. [*iuuenéſque ſenéſque, petite hinc finem certum animo, & viatica miſeris canis.*] .i. ô iuuenes, atque ô ſenes ex hac philoſophiâ, petite & parate animis veſtris certum vitæ genus, hinc etiam ex philoſophiæ ſtudio vobis ſenio confectis, aliàs miſeris futuris, virtutem & ſapientiam quaſi viaticum comparate.

e Ad quem finem omnia dicta & facta veſtra ſpectare debent. *f* *Viaticum* dicitur, quicquid ad iter conficiendum eſt neceſſarium, ſiue cibus ſit, ſiue pecunia ad victum expendenda. Græci ἐφόδιον vocant. Hîc ſignat virtutem quâ nullum eſt ſenectuti firmius præſidium. Innuit etiam Poëta hanc vitam eſſe quaſi peregrinationem. *g* *Cani*, Subſtantiuum, capillos præ ſenectute albos, denotant. *Intempeſtiui funduntur vertice cani*. Boëtius:

a Martialis. *Sera nimis vita eſt craſtina, viue hodie.*
b Nota, quod Nomen & Aduerbium plerunque in ſe tranſeunt.

[a] *Cras hoc fiet. Idem cras fiet: quid? quaſi magnum,*
Nempe diem, donas? ſed cùm lux altera venit,
Iam [b] *cras heſternum conſumpſimus: ecce aliud cras*

[c] *Egerit*

c *Egerit hos annos, & d ſemper paulùm erit vltrà.*

Verba ſunt iuuenis alicuius ignaui, qui rectè viuendi horam prorogat, ac dicit, ô Perſi,

Cras hoc fiet.] .i. die inſequenti quod iubes exequar, .i. incipiam benè viuere & virtutis ſtudium ſedulò capeſſere. [*idem cras fiet:*] .i. vbi illa craſtina dies aduenerit (inquit Perſius) tu ignaue, idem dices, ſc. cras faciam, ſed nunquam facies: [*quid? nempe donas diem, quaſi magnum?*] Ignauus iſte Perſio ſuccenſens, quòd verba eius repeteret, dicit. Quid ais Perſi? concedíſne mihi ægrè vnam dieculam ad voluptatibus indulgendum, quaſi aliquod magnum temporis ſpatium concederes? [*ſed cùm lux altera venit.*] Reſpondet Perſius, ô deſidioſe, Ego donarem tibi diem non tanquam rem magnam, vt otio indulgeas, ſed cùm illa præteriit, in qua te mores tuos emendaturum pollicebare, [*iam conſumpſimus heſternum cras:*] .i. quod heri dicebatur cras, hodie perdidimus & tranſactum eſt, nec tu tamen vitam tuam corrigis? [*ecce aliud cras egerit hos annos,*] .i. tunc ecce aliud cras, & rursùs aliud cras (quod tu tibi donari poſtulas) omnes ætatis tuæ annos conſumit, [*& ſemper pau-*

Nomen in Aduerbium vt — *toruumq; repentè clamat* .i. toruè. Item Aduerbium in Nomen, vt hoc loco & ſuprà Satyr. III. —*iam clarum mane feneſtras Intrat.*

c *Egerit*, à Verbo *egero*, quod ſignificat *emittere, euacuare, extrà portare* ſeu potiùs, vt placet aliis, *egerere* hîc eſt quaſi *pellere*. Horat. *Truditur dies die.*

d Dies illa per deſidiam tuam amiſſa nunquam poterit reuocari, ſed te ſemper præcedet & erit paulùm vltrà .i. paulùm antè.

Digitized by Google

lùm erit vltrà.] .i. & per eiuſmodi procraſtinationem, ſemper vitæ tuæ aliquantulùm erit vltrà & præteritum, quod reuocare non potes.

Nam, quamuis prope te, quamuis [a] *temone ſub vno,*
Vertentem ſeſe fruſtra ſectabere [b] *canthum.*
Cùm rota [c] *poſterior curras, & in axe ſecundo.*

a Temo, Græcè ῥυμὸς ſic dictus à *tenendo*, eſt lignum currus inter equos intermedium, continens iugum in curru. *b Canthus*, eſt ferreus rotæ circuitus. *canthus* hic pro *rota*, ſignificat etiam oculi angulum. *c* Rotam ſequens antecedentem.

Perſius per ſimilitudinem Currus, eleganter oſtendit, diem amiſſam nunquam poſſe recuperari.

Nam, fruſtrà ſectabere canthum vertentem ſeſe, quamuis ſit prope te, quamuis ſit ſub vno temone, cùm curras rota poſterior & in axe ſecundo.] .i. quamuis enim, ô rota in curru poſterior, rota prior prope te ſit, vt iamiam te illam aſſequi poſſe exiſtimas, quamuis etiam illa prior rota ſit tecum ſub vno temone: tamen cùm tu curras poſterior in curru rota & in ſecundo axe circumuoluare: fruſtrà tu quidem conaberis canthum aſſiduè currentem inſequi. Nam quantò poſterior axis magis progreditur, tantò prior magis antecedit: ſimillimè illud cras heſternum quod ſemel

Digitized by Google

effluxit & eſt præterlapſum, nunquam poteſt à procraſtinatione reſtitui aut recuperari.

[a] *Libertate opus eſt; non hâc, quâ quiſque* [b] *Velinâ*
[c] *Publius* [d] *emeruit,* [e] *ſcabroſum teſſerulâ far*
Poſsidet.——

Finitis Cornuti laudibus, Poëta digreditur ad libertatis definitionem, quâ ſcilicet opus eſt ad benè viuendum ſecundùm normam virtutis, cuius fundamentum vera libertas eſſe videtur.

Opus eſt libertate;] .i. affectanti ſtudium ſapientiæ, atque volenti mores ſuos in melius commutare, opus eſt libertate; [*non hâc, quâ quiſque Publius in Velinâ tribu poſſidet far ſcabroſum teſſerulâ, vt emeruit.*] .i. non opus eſt hâc libertate per quam vnuſquiſque ſiue Publius ſit, ſiue alius quiſpiam ex ſeruo factus liber, & in Velinâ tribu conſtitutus, frumentum publicum accipit, ſimul ac ſeruitutem exuit.

a Non corporis ſed animi libertate, quæ nos à vitiis vindicat. Senec. *Philoſophiæ inſeruias oportet, vt tibi contingat vera libertas.*

b *Velina* tribus à *Veliâ* colle vrbis Romæ, fortaſſe à lacu *Velino* dicta eſt. Horat. Epiſt. v1. lib. 1. ——*hic multum in Fabiâ valet, ille Velinâ.*

c Qui iam manumiſſus prænomen patroni adeptus eſt, vt *Publius* vocetur. Serui enim non habebant prænomen antequam ciues fierent, ſed libertate donati prænomen ſumebant, & vni tribuum adſcribebantur. vt, *Publius Licinius Velina.* *d* Seruitute ſolutus eſt. Metaphor. eſt à bello. Nam *emeriti* dicuntur milites, qui honeſtâ causâ à militiæ munere remittuntur domum.

e Aſperum & vetuſtate rugoſum, quale ciuibus Romanis diſtribuebatur viritim per tribus. Teſſerulâ namque exhibitâ. (.i. ſigno frumentario, vnuſquiſque frumentum pro portione accipiebat à Principe, vt ſcribit Sueton. in Auguſto.

—Heu ſteriles veri, quibus vnâ
a Quiritem
b Vertigo facit: hic c Dama eſt
non d treſsis e agaſo,
f Vappa, & lippus, & in tenui
g farragine mendax.
Verterit hunc dominus, h momento
turbinis exit
i Marcus Dama.—

a Ciuem Romanum, ſic dictum à *Quirino*.i *Romulo* Romani generis authore. vide ſuprà.

b *Vertigo*, hîc ſignat ſerui circumagirationem, vel motum in orbem factum: Dominus enim volens ſeruum manumittere, illum ad prætorem ducebat, manumque capiti eius imponens ſeruum circumagitabat, dicens, *Volo hũc eſſe liberum*. vel, *Eſto liber*. Illa autem circumactio ſignificabat ſeruum iam ſui

Heu ſteriles viri,] .i. heu ciues Romani tam cæci & amentes, vt verum à falſo diſtinguere neſciatis, [*quibus vna vertigo facit Quiritem:*] .i. quibus vna in gyrum circumactio facit liberum, & ciuem Romanum: [*hic Dama eſt agaſo non treſſis, vappa & lippus, & mendax in tenui farragine.*] .i. hic ſeruus (Dama nimirùm) eſt iumentorum curator, nullius pretij, inſulſus nebulo, animo cæcus, & in rebus leuiculis falſus. [*dominus verterit hunc, Marcus Dama exit momento turbinis.*] .i. eſto quòd dominus hunc in gyrum circumducendo manumiſerit, ſtatim euadet liber & ciuis Romanus, cum prænomine *Marco*.

iuris eſſe, & in quamcunque partem vellet, migrare potuiſſe. *c* *Dama* nomen eſt ſeruile, de quo Horat. —*prodis ex iudice Dama Turpis, odoratum caput obſcurante lucernâ Non es quod ſimulas.*— *d* Vilis, quaſi trium aſſium. *e* *Agaſo*, propriè eſt equorum ductor vel iumentorum curator. Apud Horatium Satyr.VIII.lib.II. *Agaſo* ſignificat ineptum vel abſurdum eſcatum miniſtrum. —*ſi patinam pede lapſus frangat agaſo.* *f* *Vappa*, propriè eſt vinum quod degenerat à bonitate & naturâ vini. per Metaph. ſignificat hominem nequam, inſipidum, & ad nullam rem vtilem. *g* In iumentorum pabulo & cæteris rebus viliſſimis fraudulentus. *h* Subitò, quaſi in ictu oculi ſit liber, poſtquam eſt circumuerſus, inſtar turbinis à puero ſcuticâ circumacti. *i* Accipit nomen domini ſui, qui *Marcus* vocabatur, & ſic vtpote ciuis Romanus prænomen eſt adeptus. Cuiuis enim manumiſſo (vt antè diximus) prænomen dabatur à Domino, ſimul & alapâ coram Prætore, vt genæ in ciuem ruberent. *Dama* igitur vile mancipium, vocatur *Marcus Dama* .i. libertinus & ciuis, quatenus à *Marco* eſt manumiſſus.

—papæ! Marco ſpondente, recuſas
Credere tu nummos? Marco ſub iudice palles?
Marcus dixit: ita eſt, aſſigna Marce [a] *tabellas.*
[b] *Hæc mera libertas, hanc nobis* [c] *pilea donant.*

Ironica admiratio, quòd Marcus nuper manumiſſus tot libertatis iura ſubitò eſt adeptus, nempe vt poſſit pro alio ſtipulari & fidem interponere, deindè vt Iudex eſſe poſſit, & teſtis, atque tabellas

a *Tabellæ* ſiue tabulæ, ſunt teſtamenta, vel publicæ ſcripturæ ex quacunque materiâ. Ad teſtamenta ſignanda ſeptem numero ſignatores adhibebantur, vt

teſtamentorum obſignare, quæ omnia ſeruis ſunt negata.

Marco ſpondente,] .i. ſi Marcus ſpondeat pro alio, [*recuſas tu credere nummos?*] .i. num dubitas tu pecunias alicuius fidei committere? [*palles ſub Marco iudice?*] .i. an trepidas, litem per iniuſtam ſententiam amittere, vbi Marcus (vir integerrimus) eſt iudex? *Marcus dixit: ita eſt.*] .i. ſi Marcus Dama dixerit rem ita ſe habere, da fidem ita eſſe, [*Marce aſſigna tabellas.*] .i. ô Marce, cum tibi nuper ſeruo tabellas obſignare non licebat, agè nunc, teſtamentum conde, atque aliorum teſtamentis ſignum tuum tanquam teſtis appone. [*hæc mera libertas,*] .i. hæc eſt, ſi Diis placet, vera & ſincera libertas, quæ tot priuilegia ſecum adportat, [*pilea donant nobis hanc*] .i. hanc falſam libertatem pileus (libertatis indicium) dat manumiſſis.

nulla fraus perpetraretur. *b* Si legas ſine interrogatione, eſt Ironia amara, ceu potiùs Sarcaſmus. *c* *Pileus* vel *pileum* libertatis fuit inſigne. In templo enim Feroniæ, quæ libertorum Dea perhibebatur, ſerui cùm libertate donarentur, raſo capite pileum accipiebant. Credo equidem *pileum*, apud veteres virtutis ſpectatæ fuiſſe indicium, ex quo venit in conſuetudinem, vt qui *Doctoris* titulo decorantur, pileum accipiant.

An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam
Cui licet, vt voluit? [a] *licet, vt volo, viuere: non ſum*
Liberior [b] *Bruto?* ——

a Hîc libertatem animi à libertate corporis diſtinguere oportet.

Ad refellendum illam Poëtæ Ironiam, pileatus quidam libertus ex definitione libertatis obijcit & probat ſe eſſe liberum, dicens.

An quiſquam alius eſt liber, niſi cui licet ducere vitam vt voluit? licet viuere, vt volo, non ſum liberior Bruto?] Syllogiſmus eſt integer.

Major. Liber eſt qui poteſt ſuo arbitratu viuere,

Aſſumptio. At ego iam manumiſſus, meo poſſum arbitratu viuere.

Concluſio. Ergò ego ſum liber.

Liber enim non eſt, qui prauis inſeruit cupiditatibus.

b Marcus Iunius Brutus adeò libertatis ſtudioſus fuit, vt expulſo Tarquinio Superbo propter Lucretiæ ſtuprum, propriis etiam filiis non pepercerit, ſed eos virgis cæſos ſecuri percuſſit, propterea quòd cum Aquiliis & Vitelliis, de reducendo Rege, coniuraſſent.

——*mendosè colligis, inquit*
Stoïcus hic, aurem mordaci lotus
[a] *aceto.*
Hæc reliqua accipio: licet, vt volo,
viuere, *tolle.*
[b] *Vindictâ poſtquam* [c] *meus à*
Prætore receßi,
Cur mihi non liceat, iußit quodcunque voluntas,
[d] *Excepto, ſi quid* [e] *Maſuri* [f] *rubrica vetabit?*

a Acetum pro acutâ diſciplinâ. Nam acetum acrimoniam habet vehementem.

b Vindicta erat ea virgula, quâ Prætor ſeruum in libertatem vindicabat.

Reſpondet Perſius. *Hic Stoïcus lotus aurem aceto mordaci, inquit colligis mendosè.*] .i. aliquis philoſophus ex ſectâ Stoïcorum habens aurem acri diſciplinâ purgatam, quæ facilè tuam craſſam deprehendit ratiocinationem, inquit, ô Marce Dama, falsè tu quidem argumentaris, Nam, [*accipio hac reliqua:*] .i. Admitto tuam maiorem propoſitionem eſſe veram: [*ſed tolle, licet, vt volo, viuere,*] .i. tolle hoc igitur quod aſſumis. .i. nego Aſſumptionem. Nam tibi manumiſſo non licet tuo arbitratu viuere. [Dama aſſumptionem negatam ſic conatur probare. [*poſtquam receſſi meus à Prætore vindictâ,*] .i. poſtquam ego vindictâ Prætoris pronunciatus ſum liber, [*cur non liceat mihi quodcunque voluntas iuſſit?*] .i. quid-ni mihi liceat facere, quodcunque voluntati meæ placuerit? [*excepto, ſi quid rubrîca Maſuri vetabit.*] .i. eo tantùm excepto, quod ius publicum prohibebit.

c Mei iuris, meæ poteſtatis. Terent. in Phorm. *Ego meorum ſolus ſum meus.*

d Hæc dictio pro Nomine vel Verbo indifferenter accipi poteſt, & ſenſus erit idem.

e De *Maſurio* crebra fit mentio apud Aulum Gellium. Fuit enim magnus Iuriſconſultus & tandem in Equitum ordinem receptus, ſed adeò pauper & egenus (quod bonis & honeſtis Iuridicis aliquando accidit (vt ipſum ſenio confectum ſui aluerint diſcipuli. *f Rubrîca* hoc loco ponitur pro Lege, cuius titulus vel initium minio notabatur. Iuuenal. ——*perlege rubras Maiorum leges.*——

Diſce: ſed ira cadat [a] *naſo, rugoſáque* [b] *ſanna,*
Dum veteres [c] *auias tibi* [d] *de pulmone reuello.*

a Metaph. à canibus, qui natibus in rugam contractis iram demonſtrant: ſic

Non Prætoris erat ſtultis dare tenuia rerum
Officia, atque vſum [f] *rapidæ permittere vitæ.*
[g] *Sambucam citiùs* [h] *caloni aptaueris* [i] *alto.*

Heus Dama inepte (inquit Perſius) *cùm nihil intelligas de verà libertate, quam per manumiſſionem putas te conſequi poſſe.*

Diſce:] .i. diſce ex me, quæ ſit vera libertas: [*ſed ira cadat ex naſo, rugoſáque ſanna,*] .i. ſed vt meliùs poſſis dicere, abijciatur ira à naribus tuis caninis, & remoueatur ſalutarium præceptionum irriſio, [*cùm reuello auias veteres tibi de pulmone.*] .i. dum ego de ſcrinio cordis tui anilia deliramenta extirpo & reuello. [*Non erat Prætoris dare ſtultis tenuia officia rerum,*] .i. non ad Prætorem, ſed ad virum ſapientem & philoſophum pertinebat, hominibus ſtultis acuta rerum officia, & ſapientiam, quæ vera eſt libertas, concedere, [*atque permittere vſum vitæ rapidæ.*] .i. nec in Prætoris erat poteſtate, indoctis & ſocordibus hominibus vitæ rectè agendæ ſcientiam exhibere. [*citiùs aptaueris ſambucam caloni alto.*] .i. longè enim faciliùs

in homine, habitus naſi iram indicat.
b *Sanna* eſt irriſio, quæ ab occipitio diſtorto ore, & labris contractis fit, anteriorum dentium oſtentatione, quo geſtu, quia os & nares corrugantur, ſanna hic dicitur *rugoſa*.
c Veteres fabulas, quas ab auiis tuis didiciſti.
d De corde, pectore, vel animo.
e Res ſubtiles & magni momenti. Triſyllabum eſt, vt alibi.
f Quæ velox eſt & celeriter tranſit tanquam vndarum fluctus.
g *Sambuca* eſt quoddam inſtrumenti Muſici genus

triangulare, primùm à Sambuco inuentum, ſignificat etiam machinam militarem, quâ vrbium muri expugnantur.

ſambucam vaſto accommodabis caloni, ſc. vt fiat Muſicus, quàm vt Prætor ſuâ vindictâ ſtultis tribuat ſapientiam.

b *Calones*, ſerui militum, qui dominos ad prælium ſequentes portabant ligna. *i* Rudi inepto & ἀμύσῳ. Homines enim longi, prægrandes & ſtaturâ abnormi, ferè minùs ſunt ingenioſi, in quibus anima in longitudinem diſtenta reſoluitur; contrà verò in hominibus ſtaturæ breuis, conſtipata & compacta eſt anima in vniuerſo corpore.

Stat contrà ratio, & ſecretam [a] *gannit in aurem,*
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturáque continet [b] *hoc fas,*
[c] *Vt teneat vetitos inſcitia* [d] *debilis actus.*
Diluis [e] *helleborum, certo compeſcere* [f] *puncto*
Neſcius [g] *examen? vetat hoc natura medendi.*
Nauem ſi poſcat ſibi [h] *peronatus arator*
[i] *Luciferi rudis, exclamet* [k] *Melicerta periſſe*
[l] *Frontem de rebus.*——

a Inclamat ad aurem conſcientiæ. Metaphor. à vulpibus ducta *vel*, vt alij volunt à canibus, qui conqueri videntur quaſi plorando.
b Hanc æquitatem.
c Vt contineat ſe à prohibitis. *Vel*, vt inhibeat & remoretur actus ob inſcitiam prohibitos.
d Ignorantia homines reddit *debiles*,

Vt ſtultus Prætor (inquit Perſius) *poſſit ſtultis ſapientiam conferre, eſt contra ſenſum communem.*

Ratio ſtat contrà, & gannit in aurem ſecretam,] .i. humana ratio contradicit & tacitè quaſi immurmurat,[*ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.*] .i. ne quis id agere tentet, quod dum agit contami nare & vitiare poterit. [*publica lex naturáque hominum continet hoc fas, vt debilis inſcitia teneat actus vetitos.*] .i. Lex non ſcripta, ſed Lex nobiſcum nata hanc iuſtitiam in ſe complectitur, vt infirma ignorantia abſtineat ab iis quæ ſupra ſe ſunt, neque artem exerceat quam non nouit. [*diluis helleborum, neſcius compeſcere examen puncto certo:*] .i. tu, qui Medicus non es, ſi ægrotanti, helleborum cum aliis pharmacis temperes, neque ſcias debito pondere examen eius coërcere: [*natura medendi vetat hoc.*] .i. ars Medica hoc ipſum prohibet. [*ſi arator peronatus rudis Luciferi poſcat ſibi nauem, Melicerta exclamet frontem periſſe de rebus.*] .i. ſi ruſticus ocreatus aſtrorum imperitus ſuſcipiat nauis gubernationem: Melicerta, Deus marinus, præ indignatione exclamet, omnem pudorem de actionibus humanis eſſe ablatum.

quò minùs ardua negotia ſuſtineant.

e Helleborus, qui atram bilem purgandi maximam vim habet, hîc pro quouis medicamento ponitur.

f Vnciarum puncto. Metaphor. à trutinę ſpecie, quæ certis vnciis & punctis eſt diſtincta. Libra eſt ſine lancibus.

g Examen, ſtilus eſt in ſtaterâ, qui, quo pondus ſe vergit, exit.

h Perone calceatus. *Pero* autem eſt calceus ruſticus, factus ex corio crudo contra niues, imbres & frigora. Virgil. VII. Æneid. ——*veſtigia nuda ſiniſtri inſtituere pe-*

dis, crudus tegit altera pero. *i* *Lucifer*, eſt ſtella Veneris quùm antegreditur Solem quùm ſubſequitur, eſt *Heſperus*. ponitur hîc pro omnium aſtrorum cognitione. Veteres enim ad aſtra nocte nauigabant, ſicut noſtro tempore ad acum lapide magnete tactam & temperatam. *k* *Melicerta* fuit filius Athamantis ex Ino Cadmi filiâ, qui Veneris marinæ precibus in numen marinum tranſmutatus. *Palæmon* eſt vocatus, & fluctibus excubias agens, notat omnes nauigandi imperitos.
l Pudorem ſiue verecundiam, cuius ſedes eſt frons.

——Tibi recto viuere [a] *talo*
Ars dedit? & veri ſpeciem dignoſcere calles,
Ne qua [b] *ſubærato* [c] *mendoſum tinniat auro:*
Quæque ſequenda forent, & quæ vitanda viciſſim,
Illa priùs [d] *cretâ, mox hæc carbone notâſti.*
Es [e] *modicus voti,* [f] *preſſo lare, dulcis amicis,*
Iam nunc adſtringas, iam nunc [g] *granaria laxes,*
[h] *Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum.*
Nec [i] *gluto ſorbere ſaliuam* [k] *Mercurialem.*
Hæc mea ſunt, [l] *teneo, cum verè dixeris: eſto*

a Ire rectâ viâ ſecundùm virtutem viuere. per Metaphor. ab illis ſumptam, qui non incedunt pedibus obtortis, in hanc vel illam partem vacillantibus. Terent. *Ita vita eſt hominum, quaſi cùm ludas teſſeris.*
b Intelligit monetam in ſuperficie auream, quæ æs habet interiùs loco auri latens, aut mixtum cum auro.
c Abſurdum edat ſonum,

Libérque, ac ſapiens, m *Prætoribus ac Ioue dextro.*

Perſius iam docet, quis ſit verè liber, & quibus ſignis poſſit dignoſci.

Ars dedit tibi viuere talo recto,] .i. ſi philoſophia tibi conceſſit in rectâ honeſtatis viâ incedere, [*& calles dignoſcere ſpeciem veri,*] .i. & ſi callidè ſcis diſcernere ſimilitudinem veri ab ipſo vero, [*ne qua tinniat mendoſum auro ſubærato:*] .i.nequa ſpecies auri veri te fallat tinnitu, cùm ſit aurum ſubæratum: [ſi *quæ forent ſequenda notâſti priùs illa cretâ, viciſſim ſi quæ euitanda forent, mox notâſti carbone.*] .i. ſi quæcunque in vitâ appetenda, & rurſùm quæcunque fugienda pernoſcere ſtuduiſti. [*& modicus voti, lare preſſo, dulcis amicis, iam nunc adſtringas, iam nunc laxes granaria,*] .i. ſi moderata cupis, contentus tugurio & modicis facultatibus, ſi erga amicos benignus es, ita vt aliquando granaria tua occludas; aliquando aperias, [*& poſſis tranſcendere nummum fixum in luto,*] .i. ſi ab auaritia adeò es remotus, vt vultu erecto nummum à pueris in luto fixum, poſſis tranſire & contemnere, [*nec gluto ſorbere ſaliuam Mercurialem.*] .i. ſi denique non vt auidus helluo ſaliuam

quo mendam & falſitatem indicet. Eſt epitheton falſæ monetæ aptiſſimum.

d Nota alba vel albo lapillo, quo bona & felicia veteres ſignabant, mala autem & infelicia carbone nigro. Horat. Sat. III. lib. II. —— *cretâ an carbone notandi?*

e Cuius vota & deſideria modum nouerint.

f Domo exiguâ, *Vel,* tugurio. *Lar* pro familiâ apud Horat. Epiſt. I. lib. I. *Ac, ne fortè roges, quo me duce, quo lare tutor?* .i. quâ familiâ.

g *Granarium,* eſt locus in quo grana frugum reponuntur.

Mercurialem ſorbeas. [*cùm verè dixeris, hæc mea ſunt, teneo;*] .i. cùm de te verè pronunciaris, Hæ virtutes, hæc omnia officia ſuperiùs enumerata, ſunt mea, atque hæc ego poſſideo: [*eſto liber, ac ſapiens Prætoribus ac Ioue dextro.*] .i. tunc concedo tibi vt ſis verè liber, ac verè ſapiens Prætoribus fauentibus, ac Ioue propitio.

h Eſt alluſio ad pueros, qui numiſma aliquod in viâ publicâ vel clauo figunt, vel funiculo adſtrictum habent, eò nimirum, vt auari prætereuntes eâ ſpecie eluſi, id tollere conentur, quam ob cauſam à totâ viciniâ irrideantur. *i* *Gluto,* homo vorax à *glutiendo:* ponitur hîc pro opum auido. *Sic amat Diabolus filios ſuos vt perdat, ſicut amat gluto porcellum, vt comedat.* *k* Lucrum, cui præeſt *Mercurius.* Eſt Allegoria tracta à guloſis, qui viſis cibis iucundis, ſaliuam in ore verſant & deglutiunt. *l* Hæc verè ac iuſto titulo poſſideo. *m* Prætoribus tibi dextris quoad corporis libertatem & Ioue tibi fauente, quoad animi libertatem.

Sin tu, cùm fueris noſtræ paulò antè [a] *farinæ,*
[b] *Pelliculam veterem retines, &* [c] *fronte politus*
Aſtutam [d] *vapido ſeruas ſub pectore* [e] *vulpem:*
Quæ dederam ſuprà, repeto, [f] *funémque reduco.*

Quod ſi (inquit Perſius) poſt veram philoſophiam acquiſitam, tu fallacias fraudéſque retinens eam deſeras ad vomitum redeas, tum verò libertatem ani-

a Per omnia ſimilis. Metaphor. à panibus, qui facti ex eadem farinâ eundem habent ſaporem. *b* Antiqua mentis vitia. Allegoria ſumpta ab illis qui aliis coloribus ſeſe pingunt, vetereem verò pel-

mi & corporis quam conceſſeram, tibi adimo.

Sin cùm fueris noſtræ farinæ paulò antè, tu retines pelliculam veterem, & politus fronte ſeruas aſtutam vulpem ſub pectore vapido:] .i. verùm enimuerò cùm tu ô Dama paulò antequàm manumittereris, ſeruus fueris, & eiuſdem prauitatis nobiſcum: ſi tu poſt manumiſſionem, priſtinos mores tanquam veterem pelliculam retines, & aliquid politi extrinſecùs tantùm præferens, ſeruiles dolos ſub corde tuo caliginoſo ſeruas: [*repeto quæ ſuprà dederam, & reduco funem.*] .i. quæ ſupra tibi attribueram, ſc. veram libertatem & ſapientiam, illa iam rurſus à te aufero.

lem retinent. Cuius farinæ non pauci ſunt hâc noſtrâ ætate, *Qui Curios ſimulant & Bacchanalia viuunt*, qui ſe viros ſanctiſſimos oſtentãt, & intereà vitam flagitioſam degunt, qui pacem atque alias virtutes populo prædicant, lites tamen, iurgia & capitales inimicitias, inter vicinos ſecretò ſuadent, excitant, commouent, ἄλλα μὲν λέγουσι, ἄλλα δ' πράττουσι. vt eſt in Æſopi fabula. *Nulli* (inquit Seneca) *peiùs merentur de omnibus mortalibus, quàm qui aliter viuunt, quàm viuendum eſſe præcipiunt.* c Boni viri ſpeciem præ ſe ferens. d Sub pectore turbido & vitiorum pleno. e Vulpinos mores. f Te fune retractum & vinctum, ſeruum adhuc iudico. Metaphor. à beſtiariis, qui equos vel alias beſtias laſciuire permittentes, eas poſteà retrahunt & frænis funibúſ-ve coërcent.

Nil tibi conceſſit ratio: a *digitum exere, peccas.*
Et quid tam paruum eſt? ſed nullo thure b *litabis,*

a Eſt Stoïcorum dogma nihil poſſe à quoquam rectè adminiſtrari, niſi à ſa-

Hæreat in ſtultis breuis vt ſemuncia [c] *recti.*

Hæc miſcere [d] *nefas, nec, cùm ſis,* [e] *cætera foſſor,*

Treis tantùm [f] *ad numeros Satyri moueare* [g] *Bathylli.*

Cùm malus ſis ô Dama, ac proindè ſeruus, *quippe qui cupiditatibus habenas effusè laxas, eiſque* ſeruis: *certè.*

Ratio conceſſit tibi nihil:] .i. ſapientia nihil ſui permiſit tibi habere: [*exere digitum, & peccas.*] .i. rem minimam aggredere, ſc. vt digitum tuum poſſis exerere, mox in culpam incurris, [*& quid eſt tàm paruum?*] .i. quid verò eſt minoris momenti, quàm digitum poſſe decenter vt oportet exerere, [*ſed litabis nullo thure vt breuis ſemuncia recti hæreat in ſtultis.*] .i. ſed nullo ſacrificio impetrabis à Deo, vt in te ſtulto & vitiorum ſeruo, minima rectæ rationis ſemuncia aut virtutis ſcintillula hæreat. [*ne fas miſcere hæc,*] .i. ſapientiam cum ſtultitiâ commiſcere eſt impoſſibile, [*nec moueare tantùm ad tres numeros Bathylli Satyri, cùm ſis foſſor cætera.*] .i. nec, cum ſis ruſticus rudis & agreſtis quo ad cætera, poſſis tu quidem ſaltare ad tres tantum rythmos Bathylli ſaltatoris.

[g] *Ba-*

---

piente, ſtulti igitur ne digitum quidem, quod minimum eſt corporis membrum, ſine culpâ mouere aut oſtendere poſſunt.

b *Litare* ſignificat, ſacrificio facto Deos placare, votúmque impetrare.

c Rationis. nam rectè fiunt, quæ cum ratione fiunt.

d Ἀδύνατον non pote. impoſſibile. Horat. Od. XXIV. lib. I. *Quicquid corrigere eſt nefas.*

e In cæteris rebus Ruſticus agros exercēs.

f Saltatio, quemadmodum & Muſica, numeris certiſque pedum dimenſionibus conſtat.

g *Bathyllus* adoleſcens formoſus, Neronis ſæculo ſaltator fuit egregius, quem à pedum agilitate Perſius appellat *Satyrum*.

Liber ego. Vndè datum hoc ſumis, tot ſubdite [a] *rebus?*
An dominum ignoras, niſi quem [b] *vindicta relaxat?*

a Tot vitiis, quæ tanquam domini tibi imperant.
b De *Vindictâ*, vide ſuprà.

Sunt verba Damæ manumiſſi. ſc. ô Perſi,

Ego liber.] .i ego ſum mei iuris, nullius imperio ſubditus. [Reſpondet Perſius, *ſubdite tot rebus vndè ſumis hoc datum?*] .i. ô mancipium miſerrimum, vndè hoc tibi aſſumis, vt dicas te eſſe liberum, cùm tot dominis ſis ſubiectus? [*an ignoras dominum, niſi quem vindicta relaxat?*] .i. nón-ne agnoſcis alium eſſe dominum, niſi illum à quo Prætoris virgula te liberauit.

I puer, & [a] *ſtrigiles* [b] *Criſpini ad balnea defer,*
Si increpuit, [c] *ceſſas nugator? ſeruitium acre*
Te nihil impellit: nec quicquam extrinſecùs intrat,
Quod neruos agitet. ſed ſi intùs, & in iecore ægro
Naſcuntur [d] *domini,* [e] *quî tu impunitior exis,*

a *Strigil* vel *Strigilis*, ſignificat propriè inſtrumentum ex ferro dentatum, à *ſtrigendo* .i. radendo, quo equi & id genus iumenta expoliri ſolent. Eo facto ex auro vel argento vteban-

Atque hic, quem ad ſtrigiles ſcutica, & metus egit [f] *herilis?*

Poëta docet animi quàm corporis ſeruitutem eſſe multò grauiorem, quod varijs oſtendit exemplis. Dama igitur manumiſſus, cùm ſit vitijs obnoxius duram ſeruit ſeruitutem.

Si increpuit, I puer, & defer ſtrigiles ad balnea Criſpini, ceſſas nugator?] .i. ſi dominus aliquis cum increpatione dixerit, Vade ſerue, & porta ſtrigiles ad balnea Criſpini, quibus inter lauandum radar, ceſſas adhuc deſidioſe? [*ſeruitium acre te nihil impellit:*] .i. tale corporis tui ſeruitium quamuis acre, te manumiſſum nihil vrget, nihil territat: [*nec quicquam intrat extrinſecùs quod agitet neruos.*] .i. nec vlla res à domino exteriori (corporis nimirùm) te intrat quod mentis tuæ neruos excruciet. [*ſed ſi domini naſcuntur intùs & in iecore ægro, quî tu exis impunitior atque hic, quem ſcutica & metus herilis egit ad ſtrigiles?*] .i. ſed ſi vitia, quæ tibi dominantur, naſcantur in corde & in iecore tuo ægrotante: dic quæſo, quomodò euadis minùs punitus, quàm hic ſeruus, quem flagellum & domini ſui metus impellit ad ſtrigiles in balnea deferendas?

tur veteres, ad detergendum ſordes & corporis ſudo rem, præcipuè in Balneis.

b *Criſpinus* homo fuit opulentiſſimus, qui domi ſuæ (vt alij Romani potentiores) Thermas habuit & Balnea ſibi & amicis.

c Sunt verba domini voce imperioſâ ſeruum increpantis.

d Deſidia, auaritia, luxuria, ambitio & alia vitia huiuſmodi.

e Quomodo?

f Metus, quo dominus à ſeruo timetur.

Manè piger ſtertis : Surge, inquit Auaritia ; Eia.
Surge. Negas. inſtat, Surge, inquit, Non queo. Surge.
En quid agam? rogitas : en, [a] *ſaperdam aduehe Ponto,*
[b] *Caſtoreum,* [c] *ſtupas,* [d] *ebenum, thus,* [e] *lubrica Coa.*
Tolle recens [f] *primus piper è* [g] *ſitiente camelo :*
Verte aliquid, iura. [h] *Sed Iupiter audiet ; eheu !*
[i] *Baro, reguſtatum digito* [k] *terebrare ſalinum*
Contentus perages, ſi viuere [l] *cum Ioue tendis.*

Eſt Dialogiſmus inter Damam & Auaritiam, quo docet Poëta Damam à Prætore manumiſſum, ſeruum, tamen eſſe miſerrimum, quatenùs pigritiæ, auaritiæ, libidini atque alijs animi affectibus ſeruit.

Tu piger ſtertis manè:] .i. vbi tu ignauus dormis in multam diem:[*Auaritia inquit, Surge, eïa ſurge: negas inſtat, ſurge inquit, non queo, ſurge.*] .i. Auaritia ter quatérve

a Saperda eſt genus piſcis Pontici. *Pontus* autem propriè illud mare appellatur, quod à palude Mœotidis vſque in Tenedum protenditur. per quem (*Pontum*) mare ipſum per excellentiam, ſicuti per poëtam, Homerum intelligimus.
b Teſticulos Caſtoris pharmaci genus, *Vel* Caſtoris pellem, ex cuius villis Galeri fiunt magni pretij.
c Stupa, linũ vile, quod lini cortici eſt proximum.
d Ebenum eſt arbor ſo-

te inclamat voce imperioſâ compellans, ſurge piger, agè ſurge. quòd ſi ſurgere recuſes, Auaritia inſtantiùs te vrget, & inquit, ſurge, ſi dicas. Non poſſum ſurgere, illa illud ſemper ingeminabit, ſurge. [*en, rogitas quid agam?*] .i. en (inquit Auaritia) interrogas me, quid negotij tractabis, vbi ſurrexeris? [Reſpondeo, *en aduehe Ponto ſaperdam, caſtoreum, ſtupas, ebenum, thus, Coa lubrica.*] .i. aduehe Romam ad nos ex mari ſaperdam & alias merces peregrinas [*primus tolle piper recens è camelo ſitiente:*] .i. feſtina tu, & primus omnium alios mercatores præcurre, atque excipe piper nouum, recenter è camelo adfectum, quàm primùm in vrbem venerit: [*verte aliquid,*] .i. merces mercibus commuta, [*iura*] .i. pejera vt diuitias acquiras, quod plerique faciunt mercatores. [*ſed Iupiter audiet,*] ſed Iupiter (inquit Dama) me pejerantem audiet & puniet; [*eheu! baro, ſi tendis viuere cum Ioue, perages contentus terebrare digito ſalinum reguſtatum.*] .i. ſi vis viuere iuſtè & ſanctè vt Dij præcipiunt (inquit Auaritia) nunquam diteſces, ſed vitam inopem viues, contentus propter ſalis inopiam, digito tuo perforare ſalinum ſæpiùs appoſitum, atque iterùm iterúmque guſtatum.

lius Indiæ, vt voluit Virgil. —— *ſola India nigrũ fert ebenum.* —— *Ebenus* ex omni materiâ eſt ſpiſſiſſima, ideò & grauiſſima iudicatur, ſicut Buxus, quarum neutra in aquis fluitat. Quidam Guajacum, nonnulli Guajacanum, plerique verò lignum ſanctum Ebeni genus eſſe crediderunt, quod quidem nec aſſerere, nec negare auſim, inquit Matthiolus in lib. 1. Dioſcorid.

e Vina dulcia ex inſulâ Co, quæ aluum laxant. Clauerius intelligit veſtes Coas, bombicinas, leues & politas, quæ inſtar vitri tranſlucent.

f Ne te alij præueniant.

g Camelus (teſte Plinio) quatriduò ſitim tolerat, qui potũ non gaudet niſi aqua priùs conculcatione turbetur. h Obſerua, quòd in hominibus flagitioſis vis conſcientiæ, non ratiò honeſtatis, plerumque à peccando deterreat. i Alij legunt *Vare*. ô ſtulte, & à viâ rectâ diſtorte. Metaphor. *à varis* ſumpta, qui pedes habent introrſùm retortos. Alij legunt *Varo*, vel *Baro*, qui ſtupidum vel ineptum ſignificat. erant autem *Barones* ſerui militum ſtultiſſimi. k Terendo perforare ſalis vaſculum, nam cùm parùm ſalis eſt in fundo ſalini, & digito illud contrahimus, videmur ſalinum quaſi digito terebrare. Poëta ſignificat ſummam inopiam & victum parcum, cuiuſmodi eſt hominum tenuis fortunæ. l Sanctè & ſecundùm præcepta Religionis viuere, quæ pejerare & iurare prohibet.

Iam pueris [a] *pellem ſuccinctus, &*
œnophorum aptas:
Ocyùs ad nauem, nihil obſtat, quin trabe vaſtâ
[b] *Aegeum rapias, niſi* [c] *ſolers luxuria ante*
Seductum moneat. Quò deinde inſane, ruis? quò?
Quid tibi vis? [d] *calido ſub pectore* [e] *maſcula bilis*
Intumuit, quam non extinxerit [f] *vrna cicutæ.*

O Dama ſerue infeliciſſime, tu, vbi Auaritia ex lecto te excuſſerit.

Iam ſuccinctus aptas pueris pellem &

a Veſtem nauticam ex pellibus factam, frigori arcendo idoneam. *Vel*, manticam hirſutam, quâ veſtes & alia ad iter neceſſaria includebantur. b Mare Ægeum incipit ex orientali parte, ab initio Helleſponti, & vſque ad Peloponeſum, verſùs occidentem terminatur. ponitur hîc pro omni mari

[*quid petis, vt nummi pergant ſudare auidos deunces, quos hîc nutrieras quincunce modeſto?*] .i. cur deſideras vt pecuniæ tuæ quas incremento honeſto Romæ auxeras, immoderatum lucrum cum labore & periculo acquirant? [*Indulge Genio,*] .i. da operam voluptati, [*carpamus dulcia*] .i. delitiis fruamur: [*noſtrum eſt quòd viuis;*] .i. mihi debes vitam (inquit Luxuria) Nam citra voluptatem vita non eſt vita: [*fies cinis, & Manes, & fabula.*] .i. breui in cineres abibis, vmbra fies, & de te ſermo tantùm ſupererit. *Viue memor lethi,*] .i. In memoriâ igitur mortem habe, quæ omnium voluptatum tibi finem adferet, [*hora fugit.*] .i. tempus celeriter præterit. [*hoc indè eſt, quod loquor.*] .i. hæc temporis portiuncula, quam tecum loquendo tranſigo, iam præteriit, nec poteſt reuocari.

rium largius in fundo, atque ob id dicitur *ſeſſile*, quaſi ſedere potens. *f* *Quincunces* vſuræ ſunt, quoties ex centum nummis quinq; nummos *vſura* nomine percipimus. quam *vſuram* Poëta appellat *modeſtam*, quaſi Iurê ciuili conceſſam. *g* *Deunx* vſura eſt, ſi vndecim nummi pro duodecim reddantur, ſicut vſura paulò minùs ſortem adæquet. quod genus fœnoris Poëta appellat *auidum*, ab effectis. *h* Quid ſit *Genio indulgere*, vide principium Satyræ II. *i* Arripiamus voluptates. Dogma eſt Epicuri. *k* Noſtri muneris eſt, quòd viuis. Nam vt inquiunt Græci βίος βίου δεόμενος, οὐκ ἔστι βίος. *Vita vita indigens, non eſt vita.* Cicer. *Viuit enim ille, qui animo pacifico & relaxato incumbit voluptati.* *l* Per *Manes*, intelligit animam corpore exutam, de quibus tam multa & Philoſophi fabulantur & Poëtæ. Horat. Ode IV. lib. I. *Iam te premet nox, fabulæque Manes.* *m* Horat. *Dum loquimur fugit inuida ætas.*

En quid agis? duplici in diuerſum
ſcinderis [a] *hamo:*

a Eſt Metaphor. ducta à

Hunccine, an hunc ſequeris? ſubeas alternus oportet
Ancipiti obſequio dominos; alternus [b] *oberres.*
Nectu, cùm obſtiteris ſemel, inſtantique negaris
Parere imperio, Rupi iam vincula, dicas.
Nam [c] *luctata canis nodum arripit: attamen illi*
Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.

piſce, quem finge vel à duobus piſcatoribus, vel duplici hamo ineſcari.
b Nam dubij & incerti errant.
c Cum fune luctata.

Perſius iam ſciſcitatur Damam, qui ſe liberum iactitabat.

En quid agis?] .i. ô Dama, quid ad hæc reſpondes? [*ſcinderis in diuerſum hamo duplici:*] .i. tu quidem in diuerſas diſtraheris ſententias, tanquam piſcis hamo duplici: [*hunccine, an hunc ſequeris?*] .i. án-ne hunc dominum Auaritiam ſc. ſequendum eligis, an hunc, Luxuriam nimirùm? [*oportet alternus ſubeas*] .i. neceſſe eſt, vt alternatim, modò huic, modò illi ſubijciaris [*alternus oberres dominos ancipiti obſequio.*] .i. & neceſſe eſt, vt duplici & dubio ſeruitio per vices, circa tuos dominos (Auaritiam & Luxuriam) verſeris & quaſi

Mercurialem ſorbeas. [*cùm verè dixeris, hæc mea ſunt, teneo;*] .i. cùm de te verè pronunciaris, Hæ virtutes, hæc omnia officia ſuperiùs enumerata, ſunt mea, atque hæc ego poſſideo: [*eſto liber, ac ſapiens Prætoribus ac Ioue dextro.*] .i. tunc concedo tibi vt ſis verè liber, ac verè ſapiens Prætoribus fauentibus, ac Ioue propitio.

h Eſt alluſio ad pueros, qui numiſma aliquod in viâ publicâ vel clauo figunt, vel funiculo adſtrictum habent, eò nimirum, vt auari prætereuntes eâ ſpecie eluſi, id tollere conentur, quam ob cauſam à totâ viciniâ irrideantur. *i* *Gluto,* homo vorax à *glutiendo:* ponitur hic pro opum auido. *Sic amat Diabolus filios ſuos vt perdat, ſicut amat gluto porcellum, vt comedat.* *k* Lucrum, cui præeſt *Mercurius.* Eſt Allegoria tracta à guloſis, qui viſis cibis iucundis, ſaliuam in ore verſant & deglutiunt. *l* Hæc verè ac iuſto titulo poſſideo. *m* Prætoribus tibi dextris quoad corporis libertatem & Ioue tibi fauente, quoad animi libertatem.

Sin tu, cùm fueris noſtræ paulò antè [a] farinæ,
[b] Pelliculam veterem retines, & [c] fronte politus
Aſtutam [d] vapido ſeruas ſub pectore [e] vulpem:
Quæ dederam ſuprà, repeto, [f] funémque reduco.

Quod ſi (inquit Perſius) poſt veram philoſophiam acquiſitam, tu fallacias fraudéſque retinens eam deſeras ad vomitum redeas, tum verò libertatem ani-

a Per omnia ſimilis. Metaphor. à panibus, qui facti ex eadem farinâ eundem habent ſaporem. *b* Antiqua mentis vitia. Allegoria ſumpta ab illis qui aliis coloribus ſeſe pingunt, veterem verò pel-

mi & corporis quam conceſſeram, tibi adimo.

Sin cùm fueris noſtræ farinæ paulò antè, tu retines pelliculam veterem, & politus fronte ſeruas aſtutam vulpem ſub pectore vapido:] .i. verùm enimuerò cùm tu ô Dama paulò antequàm manumittereris, ſeruus fueris, & eiuſdem prauitatis nobiſcum: ſi tu poſt manumiſſionem, priſtinos mores tanquam veterem pelliculam retines, & aliquid politi extrinſecùs tantùm præferens, ſeruiles dolos ſub corde tuo caliginoſo ſeruas: [*repeto quæ ſuprà dederam, & reduco funem.*] .i. quæ ſupra tibi attribueram, ſc. veram libertatem & ſapientiam, illa iam rurſus à te aufero.

lem retinent. Cuius farinæ non pauci ſunt hâc noſtrâ ætate, *Qui Curios ſimulant & Bacchanalia viuunt*, qui ſe viros ſanctiſſimos oſtentãt, & intereà vitam flagitioſam degunt, qui pacem atque alias virtutes populo prædicant, lites tamen, iurgia & capitales inimicitias, inter vicinos ſecretò ſuadent, excitant, commouent, ἄλλα μὲν λέγουσι, ἄλλα δὲ πράττουσι. vt eſt in Æſopi fabula. *Nulli* (inquit Seneca) *peiùs merentur de omnibus mortalibus, quàm qui aliter viuunt, quàm viuendum eſſe præcipiunt.* *c* Boni viri ſpeciem præ ſe ferens. *d* Sub pectore turbido & vitiorum pleno. *e* Vulpinos mores. *f* Te fune retractum & vinctum, ſeruum adhuc iudico. Metaphor. à beſtiariis, qui equos vel alias beſtias laſciuire permittentes, eas poſteà retrahunt & frænis funibúſ-ve coërcent.

Nil tibi conceſſit ratio: [a] digitum exere, peccas.
Et quid tam paruum eſt? ſed nullo thure [b] litabis,

a Eſt Stoïcorum dogma nihil poſſe à quoquam rectè adminiſtrari, niſi à ſa-

Hæreat in ſtultis breuis vt ſemuncia [c] *recti.*

Hæc miſcere [d] *nefas, nec, cùm ſis,* [e] *cætera foſſor,*

Treis tantùm [f] *ad numeros Satyri moueare* [g] *Bathylli.*

Cùm malus ſis ô Dama, ac proindè ſeruus, *quippe qui cupiditatibus habenas effuſè laxas, eiſque* ſeruis: *certè.*

Ratio conceſſit tibi nihil:] .i. ſapientia nihil ſui permiſit tibi habere: [*exere digitum, & peccas.*] .i. rem minimam aggredere, ſc. vt digitum tuum poſſis exerere, mox in culpam incurris, [*& quid eſt tàm paruum?*] .i. quid verò eſt minoris momenti, quàm digitum poſſe decenter vt oportet exerere, [*ſed litabis nullo thure vt breuis ſemuncia recti hæreat in ſtultis.*] .i. ſed nullo ſacrificio impetrabis à Deo, vt in te ſtulto & vitiorum ſeruo, minima rectæ rationis ſemuncia aut virtutis ſcintillula hæreat. [*ne fas miſcere hæc,*] .i. ſapientiam cum ſtultitiâ commiſcere eſt impoſſibile, [*nec moueare tantùm ad tres numeros Bathylli Satyri, cùm ſis foſſor cætera.*] .i. nec, cum ſis ruſticus rudis & agreſtis quo ad cætera, poſſis tu quidem ſaltare ad tres tantum rythmos Bathylli ſaltatoris.

g *Ba-*

piente, ſtulti igitur ne digitum quidem, quod minimum eſt corporis membrum, ſine culpâ mouere aut oſtendere poſſunt.

b *Litare* ſignificat, ſacrificio facto Deos placare, votúmque impetrare.

c Rationis. nam rectè fiunt, quæ cum ratione fiunt.

d Ἀδύνατον non pote. impoſſibile. Horat. Od. XXIV. lib. I. *Quicquid corrigere eſt nefas.*

e In cæteris rebus Ruſticus agros exercēs.

f Saltatio, quemadmodum & Muſica, numeris certiſque pedum dimenſionibus conſtat.

g *Bathyllus* adoleſcens formoſus, Neronis ſæculo ſaltator fuit egregius, quem à pedum agilitate Perſius appellat *Satyrum*.

Liber ego. Vndè datum hoc ſumis, tot ſubdite [a] *rebus?*
An dominum ignoras, niſi quem [b] *vindicta relaxat?*

a Tot vitiis, quæ tanquam domini tibi imperant.
b De *Vindictâ*, vide ſuprà.

Sunt verba Damæ manumiſſi. ſc. ô Perſi,

Ego liber.] .i. ego ſum mei iuris, nullius imperio ſubditus. [Reſpondet Perſius, *ſubdite tot rebus vndè ſumis hoc datum?*] .i. ô mancipium miſerrimum, vndè hoc tibi aſſumis, vt dicas te eſſe liberum, cùm tot dominis ſis ſubiectus? [*an ignoras dominum, niſi quem vindicta relaxat?*] .i. nón-ne agnoſcis alium eſſe dominum, niſi illum à quo Prætoris virgula te liberauit.

I puer, & [a] *ſtrigiles* [b] *Criſpini ad balnea defer,*
Si increpuit, [c] *ceſſas nugator? ſeruitium acre*
Te nihil impellit: nec quicquam extrinſecùs intrat,
Quod neruos agitet. ſed ſi intùs, & in iecore ægro
Naſcuntur [d] *domini,* [e] *quî tu impunitior exis,*

a *Strigil* vel *Strigilis*, ſignificat propriè inſtrumentum ex ferro dentatum, à *ſtrigendo* .i. radendo, quo equi & id genus iumenta expoliri ſolent. Eo facto ex auro vel argento vteban-

Atque hic, quem ad ſtrigiles ſcutica, & metus egit [t] *herilis?*

Poëta docet animi quàm corporis ſeruitutem eſſe multò grauiorem, quod varijs oſtendit exemplis. Dama igitur manumiſſus, cùm ſit vitijs obnoxius duram ſeruit ſeruitutem.

Si increpuit, I puer, & defer ſtrigiles ad balnea Criſpini, ceſſas nugator?] .i. ſi dominus aliquis cum increpatione dixerit, Vade ſerue, & porta ſtrigiles ad balnea Criſpini, quibus inter lauandum radar, ceſſas adhuc deſidioſe? [*ſeruitium acre te nihil impellit:*] .i. tale corporis tui ſeruitium quamuis acre, te manumiſſum nihil vrget, nihil territat: [*nec quicquam intrat extrinſecus quod agitet neruos.*] .i. nec vlla res à domino exteriori (corporis nimirùm) te intrat quod mentis tuæ neruos excruciet. [*ſed ſi domini naſcuntur intùs & in iecore ægro, quî tu exis impunitior atque hic, quem ſcutica & metus herilis egit ad ſtrigiles?*] .i. ſed ſi vitia, quæ tibi dominantur, naſcantur in corde & in iecore tuo ægrotante: dic quæſo, quomodò euadis minùs punitus, quàm hic ſeruus, quem flagellum & domini ſui metus impellit ad ſtrigiles in balnea deferendas?

tur veteres, ad detergendum ſordes & corporis ſudorem, præcipuè in Balneis.

b *Criſpinus* homo fuit opulentiſſimus, qui domi ſuæ (vt alij Romani potentiores) Thermas habuit & Balnea ſibi & amicis.

c Sunt verba domini voce imperioſâ ſeruum increpantis.

d Deſidia, auaritia, luxuria, ambitio & alia vitia huiuſmodi.

e Quomodo?

f Metus, quo dominus à ſeruo timetur.

Manè piger ſtertis : Surge, inquit Auaritia ; Eia.
Surge. Negas. inſtat, Surge, inquit, Non queo. Surge.
En quid agam? rogitas : en, [a] *ſaperdam aduehe Ponto,*
[b] *Caſtoreum,* [c] *ſtupas,* [d] *ebenum, thus,* [e] *lubrica Coa.*
Tolle recens [f] *primus piper è* [g] *ſitiente camelo :*
Verte aliquid, iura. [h] *Sed Iupiter audiet ; eheu !*
[i] *Baro, reguſtatum digito* [k] *terebrare ſalinum*
Contentus perages, ſi viuere [l] *cum Ioue tendis.*

Eſt Dialogiſmus inter Damam & Auaritiam, quo docet Poëta Damam à Prætore manumiſſum, ſeruum, tamen eſſe miſerrimum, quatenùs pigritiæ, auaritiæ, libidini atque alijs animi affectibus ſeruit.

Tu piger ſtertis manè:] .i. vbi tu ignauus dormis in multam diem:[*Auaritia inquit, Surge, eïa ſurge: negas inſtat, ſurge inquit, non queo, ſurge.*] .i. Auaritia ter quatérve

a Saperda eſt genus piſcis Pontici. *Pontus* autem propriè illud mare appellatur, quod à palude Mœotidis vſque in Tenedum protenditur. per quem (*Pontum*) mare ipſum per excellentiam, ſicuti per poëtam, Homerum intelligimus.
b Teſticulos Caſtoris pharmaci genus, *Vel* Caſtoris pellem, ex cuius villis Galeri fiunt magni pretij.
c Stupa, linũ vile, quod lini cortici eſt proximum.
d Ebenum eſt arbor ſo-

te inclamat voce imperioſâ compellans, ſurge piger, agè ſurge. quòd ſi ſurgere recuſes, Auaritia inſtantiùs te vrget, & inquit, ſurge, ſi dicas. Non poſſum ſurgere, illa illud ſemper ingeminabit, ſurge. [*en, rogitas quid agam?*] .i. en (inquit Auaritia) interrogas me, quid negotij tractabis, vbi ſurrexeris? [Reſpondeo, *en aduehe Ponto ſaperdam, caſtoreum, ſtupas, ebenum, thus, Coa lubrica.*] .i. aduehe Romam ad nos ex mari ſaperdam & alias merces peregrinas [*primus tolle piper recens è camelo ſitiente:*] .i. feſtina tu, & primus omnium alios mercatores præcurre, atque excipe piper nouum, recenter è camelo adfectum, quàm primùm in vrbem venerit: [*verte aliquid,*] .i. merces mercibus commuta, [*iura*] .i. pejera vt diuitias acquiras, quod plerique faciunt mercatores. [*ſed Iupiter audiet,*] ſed Iupiter (inquit Dama) me pejerantem audiet & puniet; [*eheu! baro, ſi tendis viuere cum Ioue, perages contentus terebrare digito ſalinum reguſtatum.*] .i. ſi vis viuere iuſtè & ſanctè vt Dij præcipiunt (inquit Auaritia) nunquam diteſces, ſed vitam inopem viues, contentus propter ſalis inopiam, digito tuo perforare ſalinum ſæpiùs appoſitum, atque iterùm iterúmque guſtatum.

lius Indiæ, vt voluit Virgil. —— *ſola india nigrū fert ebenum.* —— *Ebenus* ex omni materiâ eſt ſpiſſiſſima, ideò & grauiſſima iudicatur, ſicut Buxus, quarum neutra in aquis fluitat. Quidam Guajacum, nonnulli Guajacanum, plerique verò lignum ſanctum Ebeni genus eſſe crediderunt, quod quidem nec aſſerere, nec negare auſim, inquit Matthiolus in lib. 1. Dioſcorid.

e Vina dulcia ex inſulâ Co, quæ aluum laxant. Clauerius intelligit veſtes Coas, Bombicinas, leues & politas, quæ inſtar vitri tranſlucent.

f Ne te alij præueniant.

g Camelus (teſte Plinio.) quatriduò ſitim tolerat, qui potū non gaudet niſi aqua prius conculcatione turbetur. *h* Obſerua, quòd in hominibus flagitioſis vis conſcientiæ, non ratio honeſtatis, plerumque à peccando deterreat. *i* Alij legunt *Vare.* ô ſtulte, & à viâ rectâ diſtorte. Metaphor. *à varis* ſumpta, qui pedes habent introrſum retortos. Alij legunt *Varo,* vel *Baro,* qui ſtupidum vel ineptum ſignificat. erant autem *Barones* ſerui militum ſtultiſſimi. *k* Terendo perforare ſalis vaſculum; nam cum parum ſalis eſt in fundo ſalini, & digito illud contrahimus; videmur ſalinum quaſi digito terebrare. Poëta ſignificat ſummam inopiam & victum parcum, cuiuſmodi eſt hominum tenuis fortunæ. *l* Sanctè & ſecundùm præcepta Religionis viuere, quæ pejerare & iurare prohibet.

Jam pueris [a] *pellem ſuccinctus, & œnophorum aptas:*
Ocyùs ad nauem, nihil obſtat, quin trabe vaſtâ
[b] *Aegeum rapias, niſi* [c] *ſolers luxuria ante*
Seductum moneat. Quò deinde inſane, ruis? quò?
Quid tibi vis? [d] *calido ſub pectore* [e] *maſcula bilis*
Intumuit, quam non extinxerit [f] *vrna cicutæ.*

O Dama ſerue infeliciſſime, tu, vbi Auaritia ex lecto te excuſſerit.

Jam ſuccinctus aptas pueris pellem &

a Veſtem nauticam ex pellibus factam, frigori arcendo idoneam. *Vel,* manticam hirſutam, quâ veſtes & alia ad iter neceſſaria includebantur. *b* Mare Ægeum incipit ex orientali parte, ab initio Helleſponti, & vſque ad Peloponeſum, verſus occidentem terminatur. ponitur hîc pro omni mari

Digitized by Google

œnophorum:] .i. iam expeditus & paratus ad nauigandum, ſeruis tuis accommodas pellem hirſutam, & vini lagenam aliáque ad nauigandum apta: [*ocyus ad nauem.*] .i. celeriter ad nauim properas. [*nihil obſtat, quin rapias Ægeum trabe vaſtâ,*] .i. nihil te moratur, quin ſtatim intres & raptim percurras Ægeum mare, naue magnâ ex trabibus factâ, [*niſi ſolers luxuria moneat ante ſeductum.*] .i. niſi luxuria blanda & acuta te antequam nauiges, ſuis ſeductum illecebris, moneat & à propoſito remoueat, dicens [*inſane, quò ruis? quò?*] .i. ô ſtulte & parùm ſane, quò præceps proficiſceris? [*quid tibi vis?*] .i. quid quæris tibi? [*maſcula bilis intumuit ſub pectore calido, quam non vrna cicutæ extinxerit.*] .i. te, ô Dama, Auaritiæ ſollicitatione paratum nauigare, & meâ obiurgatione iam incertum cui pareas, tanta & tam fortis inuaſit ira, vt integra cicutæ vrna iræ tuæ feruorem extinguere nequeat.

per Synecdochen.

c Solertia cauta, artificioſa & diligens ad opportunitatem capiendam.

d Ergò *calidum* eſt pectus, quia ira eſt ebullitio ſanguinis circa cor.

e Bilis viro digna, & fortis. Ira enim cos eſt fortitudinis vt placet Stoïcis.

f Locutio hyperbolica. *Cicuta* lethale venenum ineſt, ſuaque vi refrigeratoriâ necat. Dioſcorid. lib. IV. cap. LXXIV. Eam in Hetruriâ, ſi Aſini depaſcantur, profundiſſimo ſomno & torpore capiuntur, ita vt non tantùm ſtupidi ſed planè mortui videantur. Id quod aliquandò ruſticos huius rei ignaros fefellit: nam dum aſinis, quos mortuos credebant, pellem ad vſum detraherent, accidit mirum, quòd in medio ferè operis, aſini experrecti ſunt, non ſine magno excoriantium terrore atque ingenti ſpectantium riſu. Dioſcorid. ibidem.

Tun' mare tranſilias? tibi tortâ
a cannabe fulto,

a Per *Cannabem* tor-

Cœna ſit in [b] *tranſtro?* [c] *Vejetanúmque rubellum*
Exhalet [d] *vapidâ læſum pice ſeſſilis* [e] *obba?*
Quid petis, vt nummi, quos hic [f] *quincunce modeſto*
Nutrieras, pergant auidos ſudare [g] *deunces?*
[h] *Indulge Genio,* [i] *carpamus dulcia:* [k] *noſtrum eſt*
Quod viuis; cinis, & [l] *Manes, & fabula fies.*
Viue memor lethi, [m] *fugit hora. hoc, quod loquor, indè eſt.*

Verba ſunt Luxuriæ ad Damam ſeruum ſuum.

Tun' tranſilias mare?] .i. tú-ne tam diues mare nauiges, vbi tam multa ſunt pericula & incommoda? [*tibi tortâ cannabe fulto cœna ſit in tranſtro?*] .i. nunquid tibi homini tanto cœna ſit ſordida ſedenti in tranſtro vice menſæ, tibi (inquam) funibus cannabinis ſuſtentato? [*& exhalet ſeſſilis obba rubellum Vejetanum læſum pice vapidâ?*] .i. nunquid ſeſſilis obba tibi vinum peſſimum & fœtidâ pice corruptum, exhalando emittat, quod in naui bibas?

tam, intelligit rudentem vel funem nauticum ex cannabe factum, quo fune anchorario tota nauis ſuſtentatur.

b *Tranſtra,* ſedilia ſunt nautarum in nauibus. Virg. — *conſidite tranſtris.*

c Vinum tenuiſſimum, viliſſimum, peſſimum denique, Veiis in oppido Hetruriæ natum. Horat. Satyr. III. lib. II. de auaro. *Qui Vejetanum feſtis potare diebus Campanâ ſolitus trullâ, vappámque profeſtis.*

d Pice vas vinarium obturante, quæ vaporem & fœtorem vino indat.

e Vas poto-

[*quid petis, vt nummi pergant ſudare auidos deunces, quos hîc nutrieras quincunce modeſto?*] .i. cur deſideras vt pecuniæ tuæ quas incremento honeſto Romæ auxeras, immoderatum lucrum cum labore & periculo acquirant? [*Indulge Genio,*] .i. da operam voluptati, [*carpamus dulcia*] .i. delitiis fruamur: [*noſtrum eſt quòd viuis;*] .i. mihi debes vitam (inquit Luxuria) Nam citra voluptatem vita non eſt vita: [*fies cinis, & Manes, & fabula.*] .i. breui in cineres abibis, vmbra fies, & de te ſermo tantùm ſupererit. [*Viue memor lethi,*] .i. In memoriâ igitur mortem habe, quæ omnium voluptatum tibi finem adferet, [*hora fugit.*] .i. tempus celeriter præterit. [*hoc indè eſt, quod loquor.*] .i. hæc temporis portiuncula, quam tecum loquendo tranſigo, iam præteriit, nec poteſt reuocari.

rium largius in fundo, atque ob id dicitur *ſeſſile*, quaſi ſedere potens. *f* *Quincunces* vſuræ ſunt, quoties ex centum nummis quinq; nummos *vſura* nomine percipimus. quam *vſuram* Poëta appellat *modeſtam*, quaſi Iure ciuili conceſſam. *g* *Deunx vſura* eſt, ſi vndecim nummi pro duodecim reddantur, ſicut vſura paulò minùs ſortem adæquet. quod genus fœnoris Poëta appellat *auidum* ab effectis. *h* Quid ſit *Genio indulgere*, vide principium Satyræ II. *i* Arripiamus voluptates. Dogma eſt Epicuri. *k* Noſtri muneris eſt, quòd viuis. Nam vt inquiunt Græci βίος βίυ δεόμενος, ὐκ ἔςι βίος. *Vita vitæ indigens, non eſt vita.* Cicer. *Viuit enim ille, qui animo pacifico & relaxato incumbit voluptati.* *l* Per *Manes*, intelligit animam corpore exutam, de quibus tam multa & Philoſophi fabulantur & Poëtæ. Horat. Ode IV. lib. I. *Iam te premet nox, fabulæque Manes.* *m* Horat. *Dum loquimur fugit inuida ætas.*

En quid agis? duplici in diuerſum ſcinderis [a] *hamo:*

a Eſt Metaphor. ducta à

Hunccine, an hunc ſequeris? ſubeas alternus oportet
Ancipiti obſequio dominos; alternus [b] *oberres.*
Nec tu, cùm obſtiteris ſemel, inſtantíque negaris
Parere imperio, Rupi iam vincula, dicas.
Nam [c] *luctata canis nodum arripit: attamen illi*
Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.

piſce, quem finge vel à duobus piſcatoribus, vel duplici hamo ineſcari.
b Nam dubij & incerti errant.
c Cum fune luctata.

Perſius iam ſciſcitatur Damam, qui ſe liberum iactitabat.

En quid agis?] .i. ô Dama, quid ad hæc reſpondes? [*ſcinderis in diuerſum hamo duplici:*] .i. tu quidem in diuerſas diſtraheris ſententias, tanquam piſcis hamo duplici: [*hunccine, an hunc ſequeris?*] .i. án-ne hunc dominum Auaritiam ſc. ſequendum eligis, an hunc, Luxuriam nimirùm? [*oportet alternus ſubeas*] .i. neceſſe eſt, vt alternatim, modò huic, modò illi ſubijciaris [*alternus oberres dominos ancipiti obſequio.*] .i. & neceſſe eſt, vt duplici & dubio ſeruitio per vices, circa tuos dominos (Auaritiam & Luxuriam) verſeris & quaſi

oberres. [*nec cùm tu ſemel obſtiteris & negaris parere inſtanti imperio, dicas, iam rupi vincula.*] .i. nec cùm tu vni eorum (Auaritiæ ſc. aut Luxuriæ) reſtiteris, & violento eorum imperio obſequi recuſaueris, haud tamen poſſis dicere, rupi iam vincula, & liber ſum. [*nam canis luctata arripit nodum, attamen dum fugit, pars longa catenæ trahitur illi à collo*] .i. nam quamuis canis diù luctando dentibus lorum diſſoluit, longa tamen catenæ pars, quâ erat ligata, pendet à collo illius canis quando fugit, vndè faciliùs à ſequentibus rurſùs capiatur: ſic natura ſemper ad damnatos mores reuertitur.

Daue, citò, hoc credas iubeo, finire dolores
Præteritos meditor: (crudum [a] *Chæreſtratus vnguem*
[b] *Abrodens ait hæc) an ſiccis dedecus obſtem*
Cognatis? an rem patriam [c] *rumore ſiniſtro*
[d] *Limen ad obſcœnum frangam, dum* [e] *Chryſidis vdas*
Ebrius ante fores [f] *extinctâ cum face canto?*

a Perſona Comica, Chryſidis ſuperbæ meretricis amator. b *Vngues abrodunt* meditabūdi, quaſi aliquid agentes, vel vt aliquo ſupplicio ſe afficiant, memores cōtemptus, quo

Euge puer, ſapias: [g] *Dijs depellentibus agnam*
Percute. Sed cenſen' plorabit, Daue, relicta?
Nugaris: ſoleâ, puer [h] *obiurgabere* [i] *rubrâ,*
Nec trepidare velis, atque arctos [k] *rodere caſſes.*
Nunc ferus & violens: at ſi vocet, haud mora, dicas,
[l] *Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum acerſor, & vltrò*
Supplicet, accedam? ſi totus & integer illinc
Exieris, nunc nunc, hic hic, quem quærimus, hic eſt;
Non in [m] *feſtucâ, lictor quam* [n] *iactat ineptus.*

Perſius Chæreſtrati exemplo docet libidinem & alias cupiditates (dominas imperioſas) haud facilè ſeruitium alicui remittere. Dialogiſmus eſt inter Chæreſtratum & Dauum ſeruum ſuum.

Ordo. *Chæreſtratus abrodens vnguem crudum ait hæc, Daue, iubeo credas hoc, meditor citò finire dolores præteritos:*]

meretrix vſa eſt.
c Cum famâ minùs bonâ.
d In domo meretriciâ.
e Nomen Comicũ meretricis ſeruilis & obſcœnæ, quam Chæreſtratus amabat, cuius fores Poëta appellat *vdas*, fortaſſe à lachrymis miſeri illius amantis; vel *vdas* ab vnguento, quo fores ab amatoribus erant perfuſæ; vel *vdas* .i. madidas meretricis ſordibus.
f Ne à tranſeuntibus agnoſceretur.
g Caſtor & Pollux dicuntur Dij *depellentes*, quòd nocentia depellant; ſed vnicuique Numini conuenit

.i. Chæreſtratus inter meditandum, vnguem ad viuum abrodens, ait hæc verba, Daue, volo vt omninò credas quæ dicturus ſum; Ego ſeriò cogito dolores citò finire quos ex amore meretricio percepi: [*An dedecus obſtem ſiccis cognatis?*] .i. Numquid ego tanquam dedecus ſemper obnitar ſobriis meis amicis? [*an frangam rem patriam ad limen obſcœnum rumore ſiniſtro, dum ebrius canto ante udas fores Chryſidis cum face extinctâ?*] .i. an patrimonium meum minuam cum infamiâ ad limen obſcœnæ meretricis, dum ego ebrius ante humidas fores Chryſidis ſine aliquo lumine cantillo & fidibus ludo? (Reſpondet Dauus, herum ſuum Chæreſtratum laudans. [*Euge puer, ſapias: Dijs depellentibus agnam percute.*] .i. ô præclare puer Chæreſtrate Euge, tu quidem ſapiens ſis ſi Chryſida non amplius amaueris, quapropter vt gratum te exhibeas, agnam macta in ſacrificium Diis, qui amoris furorem à te depulerunt. [Loquitur Chæreſtratus. *Sed Daue, cenſen' plorabit relicta?*] .i. ſed heus Daue, putáſ-ne quòd ipſa à me relicta plorabit? [Reſpondet Dauus. *Nugaris: puer obiurgabere ſoleâ rubrâ, ne velis trepidare, atque rodere caſſes arctos.*] .i. ô ſtulte puer, tu denuò nugas agis & vacillas, quapropter punieris, atque à petulanti meretrice cum ſandalio ſic caſtigaberis,

(vt benè notat Autumnus) illa mali depulſio.

h Non verbis ſolùm ſed verberibus obiurgabere. Mulieres enim irâ percitæ, vtrumque mirâ celeritate peragunt. Terent. *Vtinam tibi ſandalio commitigabit caput. Vtinam tibi commitigari caput ſandalio videam.*

i Sunt, qui dicunt mulieres amare calceos rubri coloris. Ego verò id aſſerere non audeo.

k Metaphor. ſumpta à feris, quæ laqueis irretitæ, eos mordendo incidunt, vt ſe liberent.

l Imitatio Horatiana ex Terentij Eunucho deſum-

vt,ne trepidare auſus fueris,neque laqueos rodere quibus irretiris. [*nunc ferus,& violens: at ſi vocet, haud mora, dicas,*] .i. ô Chæreſtrate, tu nunc indomitus es, & violens ad meretricem deſerendam, verùm ſi illa te ad ſe vocet, ſtatim dices, [*Quidnam igitur faciam? ne nunc accedam, cùm accerſar & vltrò ſupplicet?*] .i. nón- ne ad eam nunc accedam, cùm ab illa tam amicè accerſor & non rogata à me mihi ſupplicet? [ô Chæreſtrate, *ſi totus & integer illinc exieris: nunc, nunc, hic; hic, hic eſt quem quærimus, non in feſtucâ quem lictor ineptus iactat.*] .i. ſi ex domo meretriciâ totus exieris, nullâ tui parte apud illam relictâ:nunc,nunc etiam in hoc temporis articulo verè pronunciare poſſim, Hic, hic, de quo diſputamus, verè liber eſt & ſui iuris, non iſte quem vanus Prætoris miniſter feſtucâ iniectâ liberum pronunciat.

pta.Horat.Satyr. III. lib. II. —*nec nunc cùm me vocet vltrò, Accedam?* &c.— [m] Vindicta vel virga, quâ Prętor in confirmandâ libertate vtitur, de quâ ſuprà dictum eſt. [n] Quem lictor oſtendit populo in manumiſſione, virgæ tactu, Prætore ita iubente.

Ius habet ille ſui, [a] *palpo quem ducit hiantem*
[b] *Cretata ambitio? vigila, &* [c] *cicer ingere largè,*
Rixanti populo, noſtra vt [d] *Floralia poſſint*
[e] *Aprici meminiſſe ſenes.* [f] *quid pulchrius?*——

[a] Illicio, vel illecebris Metaphor. ducta ab accipitre, qui palpo ducitur ac reuocatur, ipſique inhiat tanquam prædæ. *Palpus à palpando.* Vnde

Pergit Perſius in deſcriptione vera libertatis, quæ in ambitioſum non cadit.

Habet ille ius ſui, quem hiantem cretata ambitio ducit palpo?] .i. ille-ne ſui poteſtatem habet, quem aperto ore honorum ventos captantem candidata Ambitio vana ſpe ludit? [*Vigila, & largè ingere cicer populo rixanti,*] .i. Heus tu (inquit Ambitio) vigila, & ad vulgi fauorem captandum, copioſè effunde cicer populo in legendis leguminibus contendenti, [*vt ſenes aprici poſſint meminiſſe noſtra Floralia,*] .i. vt qui nunc ſunt iuuenes, olim futuri apricantes ſenes, noſtra recolant feſta Floralia. [*quid pulchrius?*] .i. quid poſſit eſſe honeſtius, quàm eiuſmodi largitionibus populo placere?

palpator, Metaphoricè Adulator

b Honorum competitores albis veſtibus amicti circũibant tribus in Campo Martio, rogabantque vt ſui rationem haberent, candorem animi pręſe ferentes.

c *Cicer* pro quouis legumine. Ambitioſi enim ad plebis gratiam & ſuffragia promerendũ, ſolebant fabam, cicer, atque alia munuſcula in vulgus ſpargère. *d* Ludi ſeu feſta ad quartum Kalend. Maij celebrata, in honorem FLORÆ meretricis nefandæ, quæ cum magnas ex arte meretriciâ opes quæſiuiſſet, populum Romanum ſcripſit hæredem, certamque pecuniam reliquit, cuius ex annuo fœnore ſuus natalis dies celebraretur. Eam poſteà Romani finxerunt Deam eſſe, quæ floribus præſit. *e* Senes Sole gaudentes. Nam, ſenes vbi vigor natiuus deficit, ignem Sole foueri lætantur. *f* Eſt Ironia ſubtilis, quaſi diceret, Quid miſerius aut magis ſeruile?

——at cùm

a *Herodis venère dies,* b *vnctáque feneſtrâ*

a *Herodes* Antipatris Idumæi filius,

Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuêre lucernæ
Portantes c *violas,* d *rubrúmque amplexa catinum*
e *Cauda natat thynni, tumet alba* f *fidelia vino:*
g *Labra moues tacitus,* h *recutitáque ſabbata* i *palles.*

Probat Poëta Damam à Prætore manumiſſum non eſſe liberum, quippe cui SVPERSTITIO, *domina imperioſa dominatur.*

At cùm dies Herodis venêre,] .i. cùm aduenêre Iudæorum Sabbata & natalitius dies Herodis, [*& lucernæ portantes violas diſpoſitæ unctâ feneſtrâ vomuêre pinguem nebulam,*] .i. & cùm lucernæ accenſæ, violis coronatæ & in feneſtris collocatæ, fuliginem craſſam inter ardendum exhalarũt. [*& cauda thynni amplexa rubrum catinum natat, alba fidelia tumet vino:*] .i. &, cùm cauda thynni (piſcis viliſſimi) vas fictile amplexa natat in iure conditorio, & fidelia coloris albi eſt vino plena: [*tacitus moues labra, & palles ſabbata recutita.*] .i. tunc tu, Romanus cùm ſis, inſtar Iudæi ſuperſtitioſi, preces tecum demurmuras, & ob ieiunium Iudaïcis ſabbatis ſeruatum, tu quidem famelicus pallorem præ te fers.

Anno decimo Auguſti Rex Iudæorum à Româ declaratus eſt, regnauitque annis XXXVII. Fuit alius *Herodes Antipas* huius filius, qui Ioannem Baptiſtam occidit, & DOMINVM NOSTRVM illuſum Pilato remiſit. Tertius *Herodes* dictus *Agrippa,* Ariſtobuli filius, Iacobum Apoſtolum occidit.

b Oleo peruncta, quod ex lucernis exudabat.

c Coronas ex violis.

d Rubro colore tinctum.

e *Cauda thynni,* quia pingui caret inſipidior eſt, & res viliſſima. Iudęorum cibus eſt etiam

tempeſtate noſtrâ peculiaris. *Natare* hîc dicitur,quia in ma patinâ ponebatur. *f* Vas fictile albi coloris. vide ſupra tyr.III. *g* Precaris cum alto ſilentio. ſic Horat. *Labra ues metuens audiri.* *h* Feſta Iudæorum recutitorum, bus ea cutis, quæ glandem colis tegere debet, circumciſa Horat. Satyr. v. lib. I. ——*credat Iudæus apella* .i. verpus, tus, recutitus, circumciſus, ſine pelle, ſine præputio. *i* dæi toto die Sabbati vſque ad veſperam ieiunabant, ex quo f ſunt *pallidi*. In Sabbato autem obſeruando adeò fuerunt ſu ſtitioſi, vt pridiè Sabbati Sabbato comedenda pararent.

a Lemures ſunt νυκτεριοὶ δαίμονες laruæ nocturnæ, vel vmbræ defunctorum, quos tempore nocturno apparere & domos infeſtare veteres crediderũt. *b* Credidit ſtulta & ſuperſtitioſa antiquitas, ſi rumperetur ouum in cineribus calidis conditum, non ſine periculo id futurum ei, pro quo factum fuerat, vel familiæ eius. *c* Cybeles ſacerdotes caſtrati, atque ob

Tunc nigri [a] *Lemures,* [b] *ouóq*
pericula rupto,
Tunc grandes [c] *Galli, & cum*
ſtro [d] *luſca ſacerdos,*
[e] *Incuſsêre Deos inflantes corpor*
ſi non
Prædictum ter mane caput guſtau
ris [f] *allî.*
Dixeris hæc inter [g] *varicoſos Ce*
turiones,
Continuò [h] *craſſum ridet* [i] *Vu*
ſenius ingens.
Et centum [k] *Græcos* [l] *curto cen*
tuſſe [m] *licetur.*

Perſius alias Romanorum ſuperſtition oſtendit, quibus detenti non poſſunt eſſ liberi.

Tunc nigri Lemures, & pericula rupt
ou

ouo, tunc grandes Galli, & luſca ſacerdos cum ſiſtro, incuſſere Deos inflantes corpora, ſi non guſtaueris ter manè caput alli prædictum.] .i. prætereà mortuorum animæ, & pericula, quæ ouum ruptum portendit, & pingues ſacerdotes CYBELES Deûm matris & luſca ſacerdos ISIDIS cum ſiſtro, metum ſuperſtitioſum commouerunt Deorum, qui corpora hydrope variiſque morbis inflarent, ſi non guſtaueris ter manè caput allij à ſacerdotibus tibi propoſitum. [*dixeris hæc inter varicoſos Centuriones, cōtinuò Vulfenius ingens ridet craſſum, & licetur centū Græcos curto centuſſe.*] .i. ſi inter laborioſos milites dixeris hæc aut ſimilia (quæ hactenus de verâ libertate ſunt dicta) ſtatim te tanquam falſa narrantem, ingens Centurio Vulfenius craſſo modo irridet, & centum Græcos philoſophos, vix centum aſſibus æſtimat & licetur.

id pingues. *d* Iſidis ſacrificula deformis, altero oculo capta, *cum ſiſtro* .i. cum crepitaculo æneo, cuiuſmodi Iſis in dextra portare dicitur. *e* Ad pœnas laceſſere Deos corpora inflaturos, ſi, &c. *f* *Allij caput* à ieiunis comeſtum, contra incantationes valere credebatur. *g* Ob laborem varicibus plenos. Sunt autem *Varices* venæ plus æquo intumeſcentes, cùm in aliis corporis partibus tum præcipuè in cruribus. Indè *varicoſus*, qui eiuſmodi venas habet, qualis fuit *Caius Marius, M. Cicero* & alij complures. Author eſt Auicenna, *varices* accidere curſoribus, & onera baiulantibus, & diù ſtantibus. *h* Craſsè ridet ſtultorum more. *i* Nomen proprium à poëtâ fictum. *k* Omnes ferè philoſophi fuerunt Græci. *l* Centum aſſibus mutilatis, non integris. *m* *Liceri*, eſt pretium deferre in auctione faciendâ, hoc eſt, in venditione, quæ publicè fit, cùm debitores ſoluendo non ſunt creditoribus.

SATYRA SEXTA
AD
CÆSIVM BASSVM.

ARGVMENTVM.

Poëta inuehitur in auaros, ſordidè viuentes, eò nimirùm vt multas diuitias ingratis ſuis hæredibus accumulent, quas illi malè partas, malè dilapident & luxurioſè conſumant, Primùm verò Baſſum *eximium Poëtam Lyricum interrogat, vbi locorum degat.*

ADmouit iam bruma [a] *foco te,*
[b] *Baſſe,* [c] *Sabino?*
Iám-ne lyræ & [d] *tetrico viuunt tibi pectine chordæ?*
Mire opifex [e] *numeris veterum*
[f] *primordia vocum,*
Atque [g] *marem ſtrepitum fidis intendiſſe* [h] *Latinæ,*
Mox iuuenes agitare [i] *iocos &*
[k] *pollice honeſto*
Egregios [l] *luſiſſe ſenes?*____

Baſſe, admouit te iam bruma foco Sa-

a Focus pro *igne. At focus à flammis & quòd fouet omnia dictus.* Ouid. VI. Faſt.
b Vno & eodem tempore quatuor fuerunt Baſſi. Cæſius Baſſus Poëta fuit Lyricus, de quo ſcribit Fabius, *ſolum eum eſſe ex Lyricis, qui cum Horatio legi debeat.*

Digitized by Google

bino?] .i. ô Baſſe, iám-ne frigus brumale ad focum Sabinum te compulit? [*Mire artifex intendiſſe numeris primordia veterum vocum, atque marem ſtrepitum fidis Latinæ, & agitare mox iuuenes iocos, & luſiſſe egregios ſenes pollice honeſto. Iámne lyræ & chordæ tibi viuunt pectine tetrico?*] .i. ô Baſſe, qui mirus es artifex ad intentis chordis canendum veterum vocum primordia, atque etiam mirus ad exprimendum neruorum intentione fortem Latinæ lyræ ſonitum; deindè, qui mirus es artifex ad verſibus agitandum iuueniles amores, & ad depingendum decoro pollice egregia ſenum facta, ecquid iam lyra tibi viuit? ecquid in hoc tuo ſeceſſu hyemali chordæ iam penè intermortuæ tibi reuiuiſcunt tetrico plectro percuſſæ?

c Sabini, populi ſunt in quarta Italiæ regione, non procul à Româ, à religione & Deorum cultu quaſi *Seuini* cognominati, ἀπὸ τοῦ σέϐειν .i. *colere* vel *ſacrificare.*
d Seuero & graui inſtrumento, quo chordæ pulſantur.
e Verſibus, qui numeris conſtant Perſ. Satyr. 1. *Scribimus incluſi, numeros ille, hic pede liber.*

f Antiquas voces, quæ priſcis Italiæ gentibus in vſu fuerunt. *g* Maſculum & heroïcum cantum. Subſtantiuum pro Adiectiuo. Sic Horat in Arte poëtica. *Tyrtæúſque mares animos in Martia bella Verſibus exacuit* —— *h* In carmine Lyrico multi primum claruêrunt Græci, tandem verò Horatius & Baſſus ad Latinos idem tranſtulerunt. *i* *Et iuuenum curas, & libera vina referre.* Horat. in Arte poëtica. *k* Quouis digito. *l* Iucundè ſcripſiſſe. *Ludere* pro *ſcribere.* Sic Virgil. *Ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti.*

——*Mihi nunc* [a] *Ligus ora*
Intepet, hybernátque meum mare,
quà latus ingens

a. Hic, hæc & hoc Ligus, uris.
b *Lunaï* pro *Luna*, ſic Virg.

Dant ſcopuli, & multâ littus ſe valle receptat.
b Lunaï portum eſt operæ cognoſcere, ciues,
c *Cor iubet hoc Ennî, poſtquam deſtertuit eſſe*
d *Mæonides* e *Quintus, pauone ex* f *Pythagoraeo.*

Perſius de ſe loquitur. [*Nunc Ligus ora intepet mihi,*] .i. hoc frigido hyemis tempore, Liguriæ extremitas mari vicina aërem temperatum mihi reddit, [*meúmque mare hybernat,*] .i. & mare Liguſticum, propè quod natus ſum, hyemem agit, [*qua ſcopuli dant ingens latus & littus receptat ſe multâ valle*] .i. vbi ſcopuli excelſi in mare procumbentes latus valdè magnum efficiunt, & vbi littus multis vallibus ſe colligit in receſſum .i. in portum à ventis tutum. [*O ciues, opera eſt cognoſcere portum Lunai,*] .i. O ciues Romani, eſt operæprecium & valdè iucundum portum Lunenſem cognoſcere, [*Cor Ennî iubet hoc, poſtquam deſtertuit eſſe Mæonides Quintus, ex pauone Pythagoraeo.*] .i. cordatus & ſapiens poëta Quintus Ennius iubet portum Lunenſem cognoſcere, & illo quidem tempore quo non delirauit, ſed à ſomno excitatus, deſiit ſomniare ſe eſſe Homerum.

aulaï pro *aula.* *Luna* portus eſt in Liguriâ, cum ciuitas eiuſdem nominis alto monte ſeparata, ſit in Hetruriâ, ſic dicta à portu, qui in Lunæ ſpeciem eſt deflexus. Eſt autem hic verſus Ennij, qui & ipſe huius portus amœnitatem in Annalibus ſuis collaudauit.

c Diuina mens Ennij. *vel, tricor* Ennius, ſic dictus à tribus linguis Græcâ, Oſcâ & Latinâ, quas callebat.

d Homerus Mæonis filius, qui Ennio in ſomnis dicebat, ex Pythagoræ ſententiâ, ſe factum aliquandò eſſe pauonem, ſeu animam ſuam

commigraſſe in pauonem, deindè ex pauone in corpus Ennij tranſiiſſe. *e* Eſt Ennij prænomen. *f* Secundum Pythagoricam μετεμψύχωσιν. vide Ouid. Metamorphoſin.

Heic ego ſecurus vulgi, & quid præparet Auſter
[a] *Infelix pecori: ſecurus, & angulus ille*
Vicini, noſtro quia pinguior; etſi adeò omnes
Diteſcant orti [b] *peioribus, vſque recuſem*
[c] *Curuus ob id minui ſenio, aut cœnare* [d] *ſine vncto,*
Et [e] *ſignum in vapidâ naſo tetigiſſe lagenâ.*

Heîc ego ſecurus vulgi, & quid infelix Auſter præparet pecori;] .i. in hoc tractu Lunenſi, ego viuo, haud curans vulgi de me opinionem, & parùm ſollicitus quid mali ventus Meridionalis pecori infeſtus inferre portendat; [*& ſecurus, quia angulus ille vicini pinguior noſtro:*] .i. & parum inuidens, quòd fundi vicini angulus ſit meo vberior; [*etſi adeò omnes orti peioribus diteſcant, vſque recuſem curuus minui ſenio ob id, aut cœnare ſine vncto, & tetigiſſe naſo ſignum in lagenâ vapidâ.*] .i. &

a Auſter noxius & peſtilens. Virgil. *Arboribúſque ſatiſq; Nothus pecorique ſiniſter.*
b Parentibus flagitioſis, vel ſortis inferioris.
c Laboribus incuruatus.
d Sine cibo pingui & delicato.
e Tetigiſſe ſigillum, vel annuli ſignatorij impreſſionem in eâ parte lagenæ, quâ vinum infunditur & effunditur. Solebant autem veteres, lagenas plenas obſignare, ne à ſeruis furtim exhaurirentur.

Quapropter vt cognoſcerent vtrùm lagena à ſeruis eſſet reſerata; oculos ſuos ſigillo propiùs admouebant, ſic, vt lagenam naſo tangerent Fideliam fortaſſe olfaciebant auari, priuſquàm limum deraderent, eò nimirum, vt ſic intelligentes vinum vappeſcens in ea contineri, idipſum biberent.

Diſcrepet his alius: geminos [a] *horoſcope varo*
Producis genio: ſolis [b] *natalibus, eſt qui*
[c] *Tingat olus ſiccum* [d] *muriâ* [e] *vafer in calice* [f] *emptâ.*
Ipſe [g] *ſacrum irrorans patinæ piper. hic bona* [h] *dente*
[i] *Grandia* [k] *magnanimus* [l] *peragit puer.* [m] *vtar ego, vtar,*
Nec [n] *rhombos ideò libertis ponere lautus,*
Nec tenuem ſolers [o] *turdorum noſſe* [p] *ſaliuam.*

Ego quidem (inquit Perſius) ſic viuo; [*Alius diſcrepet his*;] .i. concedo vt alius hiſce meis moribus & ſtudiis diſſentiat, Nam, [*horoſcope producis geminos genio varo.*] .i. O horoſcope, tu in lucem producis fratres eâdem horâ natos diſſimili inter ſe ingenio & variâ naturâ. [*Eſt qui vafer tingat ſolis natalibus ſiccum olus muriâ in calice emptâ.*] .i. Eſt ex ipſis geminis vnus,

a *Horoſcopus*, eſt horæ inſpectio, quâ quiſque naſcitur. Aſtrologi appellant *Adſcendens*.
b Dies natalis apud Romanos celebris erat & feſtus cuique, quo tamen die auari ſordidè & parcè viuerent, cùm alij voluptati maximè indulgere ſolerent.
c Leuiter tangat.
d Salſugine viliſſima.
e Frugalis, futuri non incautus.
f Quam emerat vnciatim à ſalaris, cum debuiſſet habere domi

qui prouidus & cautus ad parſimoniam, ſolis ſuis natiuitatis diebus, olus ſuum aliàs ſiccum tingat muriâ in paruo vaſe emptâ: [*ipſe irrorans ſacrum piper patinæ:*] .i. ipſe adeò ſordidus, vt piper tanquam rem ſacram in morem roris patinæ inſpergat: [*hic puer magnanimus peragit bona grandia dente.*] .i. alter verò ex geminis adhuc puer & ætatis lubricæ, immenſum patrimonium tanquam magnanimus gulâ abſumit. [*Ego vtar, vtar, nec ideò lautus ponere rhombos libertis, nec ſolers noſſe ſaliuam tenuem turdorum.*] .i. Ego quidem meis bonis vtar, vtar (inquam) ſine abuſu, nec tamen ob eam rem, quia auarus nolim eſſe, ero nimiùm prodigus ad apponendum libertis meis in cœnam piſces pretioſos, nec ero ingenioſus ad dignoſcendum ſubtilem turdorum ſaporem, quem libentiùs ignoro.

amphoras muriâ plenas. *g* Quaſi rem ſacram, aliis è familiâ non attingendam, ſed conuiuis tantùm admotam. Horat. —— *Et tanquam parcere ſacris Cogeris.*—— *h* Vorando, potando. *i* A parentibus relicta. *k* Reuerà malè ſanus. Sic Ouidius. *Dúmque ea magnanimus Phaëton miratur.*—— *l* Feſtinat bona deperdere. *m* Liberè ſine abuſu fruar. *n* Rhombus à figurâ ſic appellatus fuit piſcis apud Romanos magni pretij. Horat. Satyr. II. lib. II. ——*quid? tum rhombos minùs æquora alebant? Tutus erat rhombus.*—— *o* Turdus inter volatilia habetur delicatiſſimus. Horat. lib. I. Epiſt. XV. ——*Cum ſit obeſo Nil melius turdo.*—— *p* *Saliua* ponitur pro *ſapore*, qui in deglutiendâ ſaliuâ ſentitur.

Meſſe tenus propriâ viue, & [a] granaria (fas eſt)

a Granarium locus eſt in quo grana fru-

Emole, quid metuas? [b] *occa, en ſeges* [c] *altera in herba eſt.*
[d] *Aſt vocat officium: trabe ruptâ,* [e] *Brutia ſaxa*
Prendit amicus inops; rémque omnem, [f] *ſurdáque vota*
Condidit [g] *Ionio; iacet ipſe in littore, & vnà*
Ingentes de puppe [h] *Dei; iámque obuia* [i] *mergis*
Caſta ratis laceræ [k] *Nunc &* [l] *de ceſpite viuo*
Frange aliquid; largire inopi, ne pictus oberret
[m] *Cæruleâ in tabulâ.*——

Sumptus facito (inquit Perſius) pro modo facultatum tuarum. [*Viue meſſe propriâ tenus,*] .i. tantum inſume, quantum tua meſſis tibi annuatim confert, [*& emole granaria (fas eſt.*] .i. & molendo, honeſtè conſume triticum in granariis tuis repoſitum, id ſanè facere æquum eſt. [*quid metuas?*] i. cur times adeò liberalis eſſe? [*occa, en altera ſeges eſt in herbâ.*] .i. glebas ligonibus comminue, ecce altera meſſis tibi herbeſcit & in agro reſurgit. [*Aſt officium vocat:*] .i. ſed officij ratio exigit

gum reponuntur. Eſt Metonym. ſubiecti.

b *Occare* propriè eſt, quùm ruſtici ſatione factâ bobus dimiſſis, grandes glebas occidunt ac ligonibus frangũt. Hic per Metaphor. ſignificat *opibus acquiſitis vti.*

c Quaſi dicat, ſi fruges tuas honeſtè diſtribuas, ea eſt Dei bonitas, vt prioris anni ſegete conſumptâ, aliam tibi meſſem Ager cum fœnore reddat continuò.

d Verba ſunt auari vitium ſuum virtutis colore pallian-tis.

e Scopulos Brutij maris. ſunt enim Brutij, populi in

(inquit Auarus) vt amicis egentibus opituler: [*trabe ruptâ, amicus inops prendit Brutia ſaxa;*] .i. naui enim fractâ, calamitoſus meus amicus Brutia ſaxa apprehendit ne ſubmergatur, [*condidit rémque omnem, ſurdáque vota Ionio.*] .i. & in Ionio mari perdidit non ſolùm omnes ſuas facultates, ſed amiſit etiam vota à diis marinis non exaudita. [*ipſe iacet in littore, & vnà ingentes Dei de puppe; iámque coſta ratis lacera obuia mergis.*] .i. ipſe amicus meus iacet in littore, & ſimul cum eo potentiſſimorum deorum ſimulachra de puppe ablata, iámque pars nauis diſruptæ auibus marinis fertur obuia. [*& nunc de ceſpite viuo frange aliquid; largire inopi, ne pictus oberret in tabulâ cæruleâ.*] .i. & nunc in tantâ calamitate ipſum iuua, aliquid ei largiendo, etiam de meſſe tuâ immaturâ; ne, vt mendicus ab vno ad alium erret, tabulam cæruleam circumferens, in quâ & ille & illius naufragium depingatur.

Italiâ Lucanis contermini. *f* Vota, quæ dij non exaudiunt, eleganter *ſurda* appellantur. *ſurdus* ponitur paſſiuè. Dicimus enim *ſurdum* qui non audit & qui non auditur. Iuuenal.
—& ſurdo verbere cadit
.i. verbere, quod non auditur. *g* Mare Ionium, partim Siculum, partim Creticum, expanditur ſupra fauces maris Adriatici. ſic dictum ab Ionio Dirrachij filio, quē imprudenter à ſe occiſum Hercules in mare præcipitauit, vt defuncti memoriam propagaret. *h* Solebant nautæ deorum ſtatuas in naue geſtare, ſub quorum tutelâ nauis illa fuit. Virgil. *Arma Deóſque parant comites,——* *i* *Mergus* eſt auis aquatica, ſic dicta, quod ſe in aquam cibum captans aſſiduè immergat. *k* Sunt hæc etiam verba Auari ſeipſum ad munificentiam incitantis. *l* Per *ceſpitem viuum*, alij intelligunt virentis agelli ſiue patrimonij portiunculam: alij verò poëtam ſic intelligunt, vt meſſis etiam in herbâ amici cauſâ conſumatur, Nam, *Extra fortunam eſt, quicquid donatur amicis, Quas de-*

Digitized by Google

deris ſolas ſemper habebis opes. *m* Qui maris periculum euaſerunt, naufragium ſuum in tabellâ depictum humeris circumgerebant, vt inſpectores miſericordiâ commoti, eos ſtipe donarent. Iuuenal. ——*merſâ rate, naufragus aſſem Dum rogat, & pictâ ſe tempeſtate tuetur.* *Cærulea* dicitur tabula, ob colorem maris cæruleum.

a. *Curtare*, eſt *imminuere*, vel *mutilare*. *b* Veteribus in more poſitum fuit poſt cadaueris cremationem, cineres multis aromatibus perfuſos in vrnâ condere. *c* Odorem obtuſum, qui vix ſentiatur. *d* Gummi ex ceraſo *e* Caſia lignea (non Caſia ſolutiua) frutex eſt odorem roſarum repræſentans. Naſcitur (vt Theophraſtus & Plinius inquiunt) iuxta Cinnamomi campos. *f* Bonâ fruens valetu-

——Sed, cœnam funeris hæres
Negliget iratus, quòd rem [a] *curtaueris,* [b] *vrnæ*
Oſſa inodora dabit, ſeu ſpirent cinnama [c] *ſurdum,*
Seu [d] *ceraſo peccent* [e] *caſiæ neſcire paratus.*
Tú-ne bona [f] *incolumis minuas?*——

Aliud eſt auari argumentum ſiue objectio ad parſimoniam ſuam tuendam.

Sed hæres iratus, negliget cœnam funeris, quòd curtaueris rem,] .i. Sed hæres tuus iratus quòd patrimonium imminueris, epulum funebre omittet, [*dabit oſſa inodora vrnæ,*] .i. vrnæ imponet oſſa ſine odoribus, [*paratus neſcire ſeu cinnama ſpirent ſurdum, ſeu caſiæ peccent ceraſo.*] .i. ſcire nihil curans, vtrùm vnguenta ex cinnamo facta odorem emittant ſurdum, ſiue caſiæ ceraſo admixto, ſint adulteratæ. [*tú-ne incolumis minuas bona?*] .i. tú-ne (inquit hæres) cùm adhuc ſaluus ſis & incolumis fa-

cultates tuas iure hæreditario mihi debitas ſic atterere debeas?

dine, & nullâ preſſus anguſtiâ.

——ſed Beſtius [a] *vrget*
[b] *Doctores Graios. Ita fit, poſtquam ſapere* [c] *vrbi*
Cum pipere, & [d] *palmis, venit noſtrum hoc* [e] *maris expers,*
[f] *Fœniſecæ craſſo* [g] *vitiarunt vnguine* [h] *pultes.*

Tertium eſt auari argumentum ad ſuam frugalitatem palliandam, deſumptum à teſtimonio Beſtij, hominis beſtialis & extremè auari, de quo Horat. Ep. xv. lib. 1.
Diceret vtēdos correptus Beſtius idem.

Sed Beſtius vrget doctores Graios.] i. quin & Beſtius philoſophos Græcos increpat, tanquam iuuentutis Romanæ cōrruptores, quòd beneficentiam laudarent, dicens, [*Ita fit, poſtquam hoc noſtrum ſapere expers maris venit vrbi cum pipere & palmis,*] .i. Ita ſunt mores, poſtquam hæc noſtra ſapientia Romana, olim nauigij ignara, nobis aduecta eſt è Græciâ in vrbem cum peregrinis mercibus, [*fœniſecæ vitiarunt pultes vnguine craſſo.*] .i. viles ruſtici cibaria ſuo vncto condimento infecerunt .i. lautè vixerunt.

a Reprehendit & accuſat.
b Philoſophos auaritiā & ſordes extirpare ſtudētes.
c In vrbem Romanam.
d Cum Dactylis & aliis mercibus, quæ ad nos ſunt aduecta in eadem naui, in quâ venerunt etiam Græci philoſophi, Stoïci nimirùm. Iuuenal. *Aduectus Romam quo pruna & coctona vento.*
e Sapientia domeſtica & ciſmarina.
f Ruſtici qui fœnariis falcibus fœnum in pratis ſecant.
g Simplices & naturales

cibi dicuntur vitiari & corrumpi, cum aliquid illis additur.

b *Pultes* pro cibariis quibuſlibet. Species pro genere. *Puls*, victus antiquiſſimus ex farinâ, melle ſeu caſeo, ouo decocto factus, quo pro pane veteres Romani vtebantur.

Hæc cinere [a] *vlterior metuas? at tu, meus hæres*
Quiſquis eris, paulùm à turbâ ſeductior audi.
O bone num ignoras? miſſa eſt à Cæſare [b] *laurus*
Inſignem ob cladem Germanæ pubis, & aris
Frigidus excutitur cinis: ac iam [c] *poſtibus arma*
Iam [d] *chlamydes Regum, iam lutea* [e] *gauſapa captis.*
[f] *Eſſedáq; ingentéſq; locat* [g] *Cæſonia* [h] *Rhenos,*
[i] *Diis igitur, Genióque ducis centum paria, ob res*
Egregiè geſtas, induco.——

Verba ſunt Perſij reprehendentis auarum, qui metuit ne ab hærede haud fiant ſibi mortuo, quæ alijs mortuis fieri ſolebant.

Metuas hæc vlterior cinere?] .i. ô ſordide auare, tú ne poſt obitum metuas, ſc.

a Vltrà mortem & poſt cineres. Cadauera enim illo tẽpore comburi ſolebant.

b Imperatores poſt victoriam partam, tabellas laureatas .i. literas lauro coronatas Romam mittere conſueuerant.

c Poſtibus templi affigebantur hoſtiũ ſpolia, quæ vetuſtate conſumpta nec reſarcire nec reficere licebat Virgil. *Captiui pendent currus curuæque ſecures.*

d *Chlamis* propriè veſtis erat militaris pallio breuior & multò ſtrictior.

vt honorificè ſepeliaris? &c. [*at audi tu, quiſquis eris meus hæres, paulùm ſeductior à turbâ.*] .i. heus tu, quicunque meorum bonorum futurus es poſſeſſor, audi quæ dicturus ſum, paulùm remotus à populo, vt liberè tecum agam. [*O bone num ignoras?*] .i. O amice, num te hic nuntius latet, quidve ego facturus ſum ignoras? [*laurus eſt miſſa à Cæſare ob inſignem cladem Germanæ pubis, & frigidus cinis excutitur aris;*] .i. Laurus (victoriæ Index) miſſa eſt ab Imperatore Caligulâ ad Senatum, ob inſignem Germanæ iuuentutis ſtragem, & cinis vetus ex priori ſacrificio illîc relictus ab aris remouetur, vt nouæ parentur victimæ; [*ac iam Cæſonia locat arma poſtibus, iam locat chlamydes Regum, iam locat lutea gauſapa captis & locat eſſeda, & ingentes Rhenos:*] .i. Et nunc Cæſonia, vxor impudica Cæſaris, affigit templi poſtibus captiuorum hoſtium arma, & Regum deuictorum veſtes militares, Nunc captiuis in triumphũ ducendis gauſapa coloris crocei accommodat, atque eſſeda & proceros Rheni accolas ad futurum triumphũ collocat & diſponit: [*Induco igitur dijs Genioq; Ducis centum paria ob res egregiè geſtas.*] .i. Quapropter diis huius victoriæ authoribus & Imperatoris noſtri Genio, Ego Perſius ob res tam feliciter geſtas centum gladiatorum paria in theatrum inducere conſtitui.

e *Gauſapum* vel *Gauſape* militare fuit ſtramentum, vtrinque villos habens, vel vnâ ſaltem parte. Nunc ponitur pro panno, quo menſa ſternitur.

f *Eſſeda* vehicula ſunt Gallica apud Belgas primò reperta. Cicer. ad Trebat. *Eſſedum aliquod ſuadeo rapias, & ad nos quamprimùm recurras.* Virgil. Georg. II. *Belgica vel molli melius feret eſſeda collo.* Britanni in bello vtebantur eo peculiariter. vide Cæſ. lib. IV. de bello Gallico.

g Auguſta, vxor Caligulę, mulier laſciuię perditæ & effrænatæ libidinis.

h Germanos ſtaturæ ingentis, propè Rhenum fluuium habitantes. *i* In honorem deorum, vt hanc victoriam Senatui populoq; Romano benè vertant,ſimul & in honorem Caligulæ Imperatoris, qui multos per Genium ſuum pejerare detrectantes mulctauit interdùm capite. Veteres enim per Genium principis iurabant, per quem ſi quis pejeraſſet, puniebatur. Tertullian. *Citiùs per omnes deos, quàm per vnum Genium Cæſaris pejeratur.*

a *Conniuere*, eſt oculos genis integere. Hinc *conniuere*, quaſi pro *tranſire*, & non *videre* ponitur quandoque. Cicer. pro Cælio. *Dij immortales, cur interdùm conniuetis in hominũ ſceleribus maximis?* .i. cur ſcelera oculis veluti clauſis præteritis & tanquam diſſimulanter contuemini? *b* Cibos ex pane & carne confectos. Huiuſmodi enim res conciliandi amoris gratiâ populo donabantur.

——quis vetat? aude.
Væ, niſi [a] *conniues: oleum,* [b] *artocreáſque popello*
Largior; an prohibes? dic clarè. Non adeò, inquis.
[c] *Exoſſatus ager iuxta eſt. Agè, ſi mihi nulla*
Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, ſterilis [d] *matertera vixit,*
Déque auiâ nihilum ſupereſt; accedo [e] *Bouillas,*
[f] *Cliuúmque ad Virbî; præſto eſt mihi* [g] *Mannius hæres*
[h] *Progenies terræ. quære ex me, quis mihi quartus*
Sit pater, haud promptè, dicam tamen, adde etiam vnum,
Vnum etiam, terræ eſt iam filius, & mihi [i] *ritu*

Mannius hic generis propè maior auunculus exit.

Sunt verba Perſij ad hæredem.

Quis vetat?] .i. Quis me prohibet eiuſmodi munera gladiatoria inſtituere? [*aude.*] .i. tu autem hæres, audeto vetare me, quò minùs hoc faciam. [*Væ, niſi conniues.*] .i. Væ tibi niſi diſſimules, hæc quæ facturus ſum, tibi moleſta non eſſe. [*Largior oleum artocreáſque popello;*] .i. quin etiam plebi epulum largiri volo.[*an prohibes? dic clarè.*] .i. quæſo te, an illud fieri vetas? cur muſſitas? loquere apertè. [*inquis, Ager iuxta non eſt adeò exoſſatus.*] .i. tu ô hæres ſic reſpondes, Ager tuus propè vrbem ô Perſi, quem mihi poſt mortem es relicturus, non eſt adeò fertilis, vt profuſionem hanc tuam poſſit ſuſtinere, imò vix tibi eſt vndè hæc fiat largitio, quapropter non magnoperè cupio tuus eſſe hæres. [*Agè,*] .i. Agè (inquit Perſius) fac quod lubet, [*Si iam nulla manet reliqua mihi ex amitis, ſi nulla patruelis, nulla proneptis patrui, ſi matertera vixit ſterilis & ſi nihilum ſupereſt de auiâ;*] .i. Si nullum haberem conſanguineum qui mihi hæres velit eſſe, ſc. ſi nulla ex ſororibus patris mei iam ſuperſtes eſt, ſi nulla filia patrui, nulla filia neptis patrui ſuperuiuit, ſi mea matertera ſine prole

c Terræ oſſibus. .i. lapidibus expurgatus. Ouid 1. Metamorph. *lapides in corpore terræ Oſſa reor dici.* *Exoſſare* propriè ſignificat *oſſa detrahere.* Terent. in Adelph. *Congrum iſtum maximum in aquâ ſinito ludere paulisper, vbi ego venero, exoſſabitur.*

d Soror matris, quaſi mater altera.

e *Bouillæ,* quaſi *boum villa*, oppidum fuit in viâ Appiâ Romæ proximũ, Clodij cæde nobilitatum, ſic dictum quòd eò bos vulneratum ſua trahens inteſtina deuenerit.

f Cliuus ſiue collis ille

Virbij quatuor millibus à Româ diſtans mendicis vndique refertus erat, ſic dictus ab Hyppolito, quòd Virbius fuiſſet. Nota eſt fabula. Ad cliuum illum non licebat equum perducere, quia Hyppolitus iuuenis caſtiſſimus, quem equi furibundi diſcerpſerant, illîc in templo Triuię colebatur.

g Hic Mannius vel lucum Aricinum Dianæ conſecrârat, vel templum ei illic condiderat. Hîc verò ponitur pro quouis paupere ibidem habitante. *h* Cuius ignorabantur parentes. Iuuenal. *gigantum fraterculus.* *i* Habitâ ratione generis mei, & ſic non deerit mihi hæres etiam ex cognatione meâ.

mortua eſt, & de auiâ meâ ſi nihil reliquum eſt: non tamen idcircò de hæ.ede ſum anxius, [quippe, *accedo ad Bouillas, cliuúmque Virbij: Mannius progenies terræ, præſtò eſt hæres mihi.*] .i. ego viam Appiam peto, & ad Virbij cliuum accedo; Ibi Mannius aliquis homo obſcurus vltrò mihi hęres erit, & à me hæres ſcribetur. [*quære ex me, quis ſit mihi pater quartus, haud promptè, dicam tamen,*] .i. & quid-ni illum, quamuis obſcurum ſcriberem hæredem? Nam, ſi ex me quęras quis abauus mihi ſit, illud ſanè haud promptè tibi dicere poſſum, dicam tamen, ſed difficulter, [*adde etiam vnum, vnum etiam, filius terræ iam eſt,*] .i. ſi verò quæras ampliùs & vnum adhuc addas, & vnum inſuper .i. ſi vlterior fiat inquiſitio & me interroges de meo atauo & tritauo, quinam illi fuerint: ille verò iam mihi ignobilis & obſcurus eſt, æquè ac Mannius [*& hic Mannius propè exit auunculus mihi ritu generis*] .i. & ſic, ipſe hic Mannius (quem dixi terræ filium) cognationis ordine, aui vel auiæ meæ frater ferè euadit.

a Metaphor. deſumpta à palæſtris, qui

Qui prior es, cur me in [a] *decurſu lampada poſcis?*

Perſius

Perſius iam perſtringit eos, qui cùm maiores ſint natu & longâ ætate ſuperiores, ab illo tamen iuniore hæreditatem ſperant, atque illius mortem impudentiſſimè expectant.

Qui prior es, cur poſcis me lampada in decurſu?] .i. tu, ô hæres meus, qui me ſenior es & annoſior, cur à me adhuc viuo poſtulas, vt tibi patrimonium meum tanquam lampada tradam? cùm tu potiùs illam poſteriori & iuniori porrigere debeas?

in ſacris Promethei lampada quatientes, ſic currebant, vt primus defatigatus ſecundo, ſecundus tertio, tertius quarto, & ita deinceps facem traderet, poſterior autem non porrigebat facem priori. Quæ decurſio ſignificabat mortalium ſucceſſionem & vicem eſſe perpetuam. Huius conſuetudinis meminit Cicero IV. ad Herennium. *Non enim quemadmodum in palæſtrâ qui tedas ardentes accipit, celerior eſt in curſu continuo, quàm ille qui tradit, propterea quòd defatigatur curſu, integro facem tradit: ita melior Imperator nouus qui accipit exercitum, quàm ille qui decedit, propterea quod defatigatus Curſor dat integro facem.*

Sum tibi [a] *Mercurius; venio Deus huc ego, vt ille*
[b] *Pingitur. an renuis? vin' tu gaudere relictis?*
Deeſt aliquid ſummæ. [c] *minui mihi; ſed tibi totum eſt,*
Quicquid id eſt. Vbi ſit, fuge quærere, quod mihi quondam
Legârat [d] *Tadius, neu* [e] *dicta repone paterna:*

a Mercurius præeſt mercaturis & lucra adiuuat. Horat. Satyr. III. lib. II. —*an magis excors Rejectâ prædâ, quam præſens Mercurius fert?* vndè Ἑρμαῖον apud Græcos pro *lucro inſpera-*

O

f *Fœnoris accedat merces; hinc exime ſumptus.*

Perſius, in perſonâ cuiuſlibet diuitis, hæredem patrimonium expectantem, ſic alloquitur.

Sum Mercurius tibi:] .i. Ego cuius hæreditatem tu captas, ſum tibi tanquam lucri Deus: [*ego venio Deus huc vt ille pingitur.*] .i. ego in hunc locum vbi ſumus, ad te venio talis, qualis ille Mercurius pingitur, & bona mea ſine tuo merito tibi gratis offerens. [*an renuis?*] .i. num illa recuſas? [*vin' tu gaudere relictis?*] .i. víſ ne tu bonis à me in teſtamento tibi relictis gaudere, atque illa in bonam partem tanquam lucrum aduentitium accipere? Reſpondet hæres conquerens hæreditatem eſſe imminutam. [*Aliquid deeſt ſummæ.*] .i. aliquid ex ſummâ bonorum tuorum, quæ à patre accepiſti diminuitur. [*minui mihi, ſed totum eſt tibi,*] .i. ego hæreditatem meam (inquit Perſius) in detrimentum meum minui, ſed tibi idcircò nullam facio iniuriam, quandoquidem, quod tibi relinquo quicquid id eſt, tibi totum eſt & integrum, Nam tibi nihil erat debitum, [*fuge quærere vbi ſit, quod Tadius legârat mihi quondam,*] .i. noli ex me rationem exigere, vbi ſit illud legatum, quod Tadius olim mihi

to. Mercurius autem ſic dictus eſt, quaſi medius inter homines currens, præcipuè inter vendentes & emẽtes.
b Sacculum in manu tenens nummis grauidum.
c In meos vſus conſumpſi.
d O impudicam hæredis impudentiam & immoderatam habendi cupiditatem, qui de alienis legatis ſibi rationem reddi exigit!
e Dictata, quæ patres auari ſuis filiis dicere ſolent.
f *Fœnus* à *fœtu*. Nihil enim aliud eſt *fœnus* quàm *fœtus* hoc eſt, partus pecuniæ Græcè τόκος.

in teſtamento reliquerat,[*neu rspone dicta paterna:*] .i. neue mihi dicta imperioſa retribue pro hæreditate quam tibi in teſtamento relinquo, more patris morituri dicentis ad filium luxurioſum? [*Merces fœnoris accedat*;] .i. pecuniæ vſus ſorti & ſummæ capitali accreſcat, [*hinc exime ſumptus.*] i. ex hac mercede vſurariâ fac impenſas quotidiè, & ſummam principalem noli imminuere.

Quid reliquum eſt? reliquum? nunc nunc [a] *impenſiùs vnge,*
Vnge [b] *puer caules. Mihi feſtâ luce coquatur*
[c] *Vrtica, & fiſſâ* [d] *fumoſum ſinciput aure?*
Vt tuus iſte [e] *nepos olim ſatur* [f] *anſeris extis,*
Cùm [g] *moroſa* [h] *vago* [i] *ſingultiet inguine vena,*
[k] *Patriciæ immeïat vulua* (____

a Maiore impensâ & ſumptu.
b *Puer*, hoc loco ſignificat famulum vel ſeruum obſonatorem, interdum denotat marem contrario nomine puellæ. Aliquando nomine *pueri* intelligimus ætatem puerilem. ponitur etiam pro *filio*. Virgilius. *Aſcaniúſque puer.*____
c *Vrticam* depingere opus non eſt,

Sunt verba Mannij hæreditatem imminutàm ægrè ferentis. [*Quid reliquum eſt?*] .i. Quid mihi hæredi tuo futuro de facultatibus tuis remanet? [*reliquum?*] Perſius cum indignatione vltimum Mannij verbum repetit. Negas tu aliquid eſſe reli-

quæ non modò interdiu ſed etiam noctu in tenebris ſolo tactu ab omnibus facillimè cognoſcitur. Ab *vrendo* nomen traxit. Hic verò ponitur pro quauis herbâ viliſſimâ. per Synechd. ſpeciei.

d Horat. Satyr. II. lib. II. —— *fumoſa cum pede perna.*

e *Nepos*, præter vulgaram ſignificationem, profuſum & perditum hominem ſignat, quem Græci ἄσωτον nominant. Horatius Satyr. VIII. lib. I. *Pontolabro ſcurra, Nomentanóque nepoti.*

quum? faciam profectò, vt dicis, ſc. vt nihil ſit reliquum. [*puer vnge nunc, nunc impenſius vnge caules.*] .i. ô famule, ſine dilatione perfunde caules & olera ſumptuoſiùs, perfunde (inquam) & obſonia lautiora mihi compara. [*Vrtica coquatur mihi luce feſtâ & ſinciput fumoſum aure fiſſâ?*] .i. An mihi ſordidè victitanti die feſto apponatur in cibum vrtica & capitis porcini pars anterior in fumo ſuſpenſa per aurem clauo perforatam? [*vt tuus iſte nepos olim ſatur extis anſeris, immeïat vulua patritia, cùm vena moroſa ſingultiet inguine vago.*] .i. vt iſte ex poſteris tuis luxurioſus & ganeo iecoribus anſerinis aliquando paſtus, in vuluam matronæ nobiliſſimæ ſemen genitale quaſi vrinam eiaculetur, quando virga virilis ſuâ tentigine ſubmoleſta turgeſcet & libidine quatietur.

f Athen. lib. IX. ſcribit tanto in pretio fuiſſe veteribus anſeris iecur, vt eſſent apud eos χηνοβοσκοὶ .i. anſerum paſtores, qui anſeres ita alerent, vt eorum iecur mirificè augeretur. ad quam rem dulcia multùm conferunt. Martial. lib. XIII. *Aſpice quàm tumeat magno iecur anſere maius: Miratus dices: hoc rogo, creuit vbi?*

g *Moroſa* dicitur mentula, ob eius petulantiam & amaritudinem. *vel, moroſa* dicitur, quaſi curioſa, nolens rem habere cum plebeïâ, ſed patritiâ fœminâ. *h* Inguine errante, quod vnum locum præ tentigine tenêre nequit. *i*. Obſcœna eſt Metaphor. ducta à ſingultu, qui ex interuallis ſæpè repetitur, dum ex ventriculo quæ in proprium corpus impacta ſunt, excutere conatur. *k* Rem habere cum fœminâ nobili.

—mihi [a] *trama figuræ*
Sit reliqua? aſt illi tremat omento
[b] *popa venter?*

An ego (inquit Perſius) parſimoniâ macreſcam, vt hæres meus luxurioſis ſumptibus pingueſcat? [*trama mihi figuræ ſit reliqua?*] .i. Egó-ne ſic viuam, vt mihi tanquam hominis figuræ & vmbræ, corpus fame enectum inſtar tramæ, ſit reliquum? [*aſt venter popa tremat illi omento?*] .i. ſc. vt illi, meo hæredi venter obeſus pulpitet pinguedine?

a Trama propriè ſignificat *Stamen panni, non ſubtegmen* vt quidam volunt. quod verba Senecæ ad Lucilium perſpicuè probant. *Deindè quemadmodùm ſubtegmen inſertum, quod duritiam vtrinque comprimentis trama remolliat.* Hîc autem ponitur Metaphoricè pro monogrammo, homine macro, pertenui & decolori, *cuius oſſa, venæ ac nerui apparent tanquam trama in veſte attritâ.* *b* Venter in popinis pinguefactus. *Popa* propriè ſignificat *victimarium* .i. miniſtrum qui victimas ad altare ligat & ferit. Hoſtiarum igitur viſceribus ſe probè curabat, & abdomen tremulum ſibi comparabat.

Vende animam lucro, mercare, atque excute [a] *ſolers*
Omne latus mundi, ne ſit præſtantior alter
[b] *Cappadocas rigidâ* [c] *pingues* [d] *pauiſſe* [e] *cataſtâ.*
Rem duplica. Feci; iam triplex; iam mihi quartò,

a Solers, quaſi *ſolus* in arte, quique in omnibus rebus prudens eſt.
b Seruos ex Cappadocia, vndè multi venales Ro-

Iam decies redit [f] *in rugam, depinge, vbi ſiſtam,*
Inuentus, [g] *Chryſippe, tui finitor* [h] *aceruí.*

Verba ſunt Mannij Perſium ad lucra immodica ſtimulantis. [*Vende animam lucro,*] .i. vt opes mihi hæredi tuo futuro accumules, vende animam & periculis expone vitam famámque tuam, [*mercare, atque ſolers excute omne latus mundi,*] .i. per fas & nefas mercaturam exerce, atque ad lucrum prudens, omnes mundi regiones perluſtra, [*ne alter ſit præſtantior pauiſſe Cappadocas pingues cataſtâ rigidâ.*] .i. ne quis mangonum fiat mancipiis te locupletior. [*Rem duplica.*] .i. Diuitias tuas gemina negotiando. Reſpondet Perſius in perſonâ auari, atque oſtendit non ſolùm quàm inexplebilis ſit auaritiæ ſitis, vt neque duplici, triplici, quadruplici, imò ne decuplo diuitiarum augmento ſit contenta: verùm etiam Satyram concludens, ad Chryſippum facit Apoſtrophen, illum rogans, vt quemadmodum ille Argumentationi aceruali finem inuenit: ſic etiam quærendarum opum modum præſcriberet, priuſquàm in immenſum creſcat. [*Feci; iam triplex; iam mihi quartò, iam decies redit in rugam.*] .i. ego (inquit Perſius)

mam adducebantur. *Cappadoces enim barbari ſeruiq;* ſunt, naturâ, vel lege, ſeruiuntque ſuo Regi, vt ſerui domino. Cicer. in Orat. ad Senatum, poſt reditum. *Cappadocem modo abreptum de grege venalium diceres.*

c Quos, veluti caballos alebant mangones, vt eſſent pinguiores & magis ſucculenti.

d Ad paſcendum.

e *Cataſta,* locus erat rigidus & robuſtus, vbi venales ſerui pedibus gypſatis exponebãtur, ſimul & nudabantur, vt emptores eos cõſpicerent, ne quid morbi aut vitij late-

pecunias meas & patrimonium duplicaui, triplicaui, quartò & decies multiplicaui. [*Chryſippe, inuentus finitor tui aceruì, depinge vbi ſiſtam.*] .i. ô Chryſippe qui inuentus es finitor tui Soritis, perſcribe quæſo, vbi vel in quo diuitiarum loco pedem figam & acquieſcam.

ret. Tibullus. *Nota loquor, regnum ipſe tenet, quem ſæpè coëgit Barbara gypſatos ferre cataſta pedes.*

f Quaſi in plicam .i. decies multiplicatur. *g* *Chryſippus* Cleanthis diſcipulus, ita claruit in Dialecticis, vt plerique exiſtimarint, ſi apud deos locus eſſet Dialecticæ, non aliam Dialecticam futuram quàm Chryſippeam. Extat & de eo hic Senarius apud Laërtium, εἰ μὴ γὰρ ἦν χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν στοά. *niſi enim eſſet Chryſippus, non eſſet porticus.* *h* Hic aceruus eſt Sorites.i.acerualis Argumentatio à Chryſippo inuenta, valdè captioſa & fallax, ex Amphibologia, Compoſitione, Diuiſione aliiſque Elenchis, vt ſi quis dicat. *Dico me mentiri & mentior, Verùm igitur dico & non mentior. Sorites* autem captioſum eſt & multiplex argumentandi genus, cùm aliquid minutatim & gradatim additur ei, quod ab aduerſario conceſſum eſt, vel detrahitur, in quo ex vno conceſſo ad multas concluſiones connexas adſurgitur; quale eſt illud Horatij Epiſt. 1. lib. 11. *Dum cadit eluſus ratione ruentis aceruì*, &c. Huius Syllogiſmi infinitis quæſtionibus quomodo ſit reſpondendum, & in quâ quæſtione acquieſcendum, docuit Chryſippus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Laus tibi CHRISTE.

INDEX
RERVM ET VERBORVM,
QVÆ IN HOC LIBRO
continentur.

Numerus paginam, & literam marginalem denotat.

A

ABacus quid fol.51.a
Accius dictus Briſeus 30.b
Acetum quid 167.a
Acerra quid 56.b
Aceruus quid
Ad ſe clamare quid 61.b
Ædiles qui dicti 51.h
Album pro bono ſumitur 43.a
Alcibiades quis. 128.a
Algere quid 122.k
Alliÿ caput à ieiunis comeſtum contra incantationes valere creditum 193.f
Amomum quid 119.1
Antiquorum ſtomacho imbecillium conſuetudo qualis 129.b
Antitheton quid 33.e
Antiopa qua 30.f
Anſeris iecur olim in magno pretio 21.f
Apenninus quis mons 37.i
Apulia qua regio 25.e
Aqualicus quid 24.k
Aretium quid 51.g
Ariſta quid 122.m
Ariſtophanes quis 49.c
Arceſilas quis 112.a
Arundo quid 87.c
As quid 35.d
Aſini aures qui dicuntur habere 47.c, 48
Atys quis fuit 36.c
Auguſta qualis fuerit 205.
Aurum ouatum quid 74.a.75
Auſter ventus noxius & peſtilens 197.a

B

Bacca quid 79.f
Balbus quis 17.d
Barbam vellere ſignum eſt ludibriÿ 63 k
Barbam philoſopho vellere quid 53.d
Bâſſaris qua 39.e
Caſius Baſſus quis 194.b
Bathyllus quis 177.g
Baucis qua 150.g
Beta quid 121 i

Berecynthia qua 37.c
Bidental quid 63.i
Bombus quid 39.d
Bouilla vnde & quid 207.e
Bulla aurea quid 151.d
Bullata qua dicuntur 147.a
Britanni eſſedis vtebantur in bello 205.f
Brutij qui 200.e

C

Cachinno quid 11.f
Calabria qua 79 c
Callere quid 126.g
Callirhoë qua 53.f
Calones qui 170.h
Caminus quid 144.b
Canicula quid 85.g
Cannabes quid 182.a
Canthus quid 162.b
Cappadoces qui 213.b 214.
Carmen ſpumoſum quid 37.a
Caſia quid 78.b
Caſia lignea quid & vbi naſcitur 202.e
Caſtor & Pollux dicuntur Dij depellentes 187.g
Cataſta quid 214.c
Catones duo fuere celebratiſſimi 99.b
Cauda Thynni quid 191.e
Centurio vnde 112.b
Cerdo quid 140.a
Ceuere quid 34.b
Chiragra quid 158.a
Chlamis quid 204.d
Cholera iracundia ſedes dicitur vitrea 85.a
Chryſis qua 186.a, 187.c
Chryſippus quis 215.g
Cicer quid 190.c
Ciconia quid 25.a
Cicuta quid 182.f
L. Quintij Cincinnati geſta 29.h
Cippus quid 18.l
Cirrati qui dicuntur 15.b
Citrus quid 23.f
Ciuis Romanus vnde 164.a
Cleanthes quis 159.d, 160
Cliens quid 110.g
Compita quid 133.f, 153.k
Conniuere quid 206. a
Corbes quid 28. d
Cornutus quis 148.f
Craterus quis 106.a
Crater quid 73.a
Cratinus quis 48.a
Crepida quid 50.a
Criſpinus quis 178.b
Curtare quid 202.a
Cures qui 131.b
Cutem curare quid 129.b
Cybeles Deorum mater 193
Cybeles ſacerdotes qui 192
Cyminum quid 158.f

D

Dama quid 165.c, i
Decoquere quid 158.k
Decor quid 36.a
Dentale quid 29.g
Dentes genuini vnde dicti ibid. i
Dentium diuiſio qua 46.c
Deſpumare quid 84.d
Deunx quid 184.g
Dictator quid 29 i
Dictare quid 23.d

Dies natalis apud Romanos celebris 198.*b*
Digitus mediusdicitur infamis, impudicus, & verpus 65.*d*
Dijs iratis fieri quid 132.*d*
Diſcinctus quid 94.*a*
Diſcolor & decolor quî differunt 156.*a*

E

Ebenum quid 179.*d*, 180
Echo quid 40.*i*
Edicere quid 53.*e*
Egerere quid 161.*c*
Eleuare quid 8.*a*
Ellebori duo genera 105.*a*
Emeriti qui 163.*d*
Ennius dictus tricor 196.*c*
Ergennas quis 63.*f*
Eſſeda quid 205.*f*
Euios nomen Bacchi 40.*b*
Examen quid 8.*b*, 171.*g*
Exoſſare quid 207.*c*

F

Falernum quid 85.*e*
Fauilla quid 19.*n*
Fibra quid 21.*f*, 150.*f*
Fidelia quid 90.*c*, 109.*a*
Flora quæ 190.*d*
Focus pro igne & vnde dictus 194.*a*
Fœtus nomen generale 70.*f*
Fons equinus quis 1.*b*
Fulmen & fulgur ſulphureum habent odorem 62.*c*

G

Gauſape quid 205.*e*, 136.*b*
Genio ſiniſtro quis dicitur viuere 133.*e*
Genius quid 55.*d*
Gens Meſſalina quæ & vnde dicta 81.*b*
Gluto quid 174.*i*
Granarium quid 199.*a*, 175.*g*
Gurgulio quid 136.*d*

H

Hedera Baccho ſacra 3.*c*, *eius natura* ibid.*d*
Helleborus. vide Veratrum.
Helleborus quid 171
Helicon quid 143.*d*
Hemina quid 51.*f*
Herodes quis 190.*a*
Homerus cuius filius, & quid ſomniauit 196.*d*
Homines cur magis caneſcunt à temporibus 10
Homines habent humeros, beſtia armos 17.*a*
Homo bonæ fidei quis dicitur 57.*b*
Honorum competitores quid agere ſolebant 190.*b*
Hoſpes quid 57.*i*
Hoſtium ſpolia poſtibus templi affigebantur
Horoſcopus quid 198.*a*

I

Iecur, cor & pulmo propriè dicuntur exta 71.*a*
Ilex arbor Ioui ſacra 62.*b*
Ilia quid & vbi ſita 138.*a*
Ilias quid 48.*e*
Illicio quid 189.*a*
Imperatores poſt victoriam tabulas laureatas Romam mittebant 204.*b*

Ingenium vnde dictum 96 2.b
Inſanus quid 100.c
Ira quid 122.o, 123. 182.d, e
Irriſionis tria genera apud veteres 24.a
Iudai dicuntur recutiti 192.b
Iudai dicti verpi 65. d

L

Lactes quid 64.b
Lagena ſolita à veteribus obſignari & cur 197.e
Lallare quid 89
Lares quid 1,2.e
Lanx quid 80.a
Lana quid 17.b
Lemures quid 192.a
Libra quid 154.c
Liceri quid 193.m
Limen quid 43.e
Lippitudo quid 31.a
Lippi qui propriè dicuntur 81.b
Litare quid 176. b
Luci quid & vnde 63.b
Lucifer quid 172 i
Lucilius quis 45.a
Ludere pro ſcribere 195.l
Luſcus quid 51.c
Luna portus vbi 196.b
Lynx quid 39 f, 40

M

Manes quid 184.l
Mannius quis 208.g
Matertera vnde dicta 207.d, 64.a
Medi qui populi 101.b, *dicuntur Braccati* ibid. 102
Melicerta quis 172.k
Mephitis quid 117.b
Mentula dicitur moroſa 212.g
Mercurius quis fuit & vnde 70.c
Meretrix nonaria quid 52.c
Mergus quid 201.i
Merum quid 55.c
Meta quid 108.f
Milites expuncti qui dicuntur 58.b
Mimallone quid 39.c
Mœna quid 110.b
Monumenta quid 110.f
Mutire quid 47.a
Muſa cur dicta Heliconides 2.a
Mycena quid 146.a

N

Nepos pro perdito 212.e
Nerius quis fuit 59.l
Neruus quid 68.a
Nummus vocatur aſper, & quare 109.k
Nummus eſt dolo plenus 5 a

O

Obba quid 183.e
Occare quid 200.b
Ocymum qui differt ab ocimo 130.i
Offa quid dicitur 142.a
Oletum quid 44.d
Omentum quid 71.b
Onyx quid 12. e
Orca quid 101.b
Oſcitare quid 104.b
Ouatio quid 74.a

P

Palilia quid & cur dicta fumoſa 28.e
Palæmon quis 172.k

Palpus unde 189.a
Palumbus pro delicatulo 88 d
Pappare minutum quid 88.e
Parca quid & quotuplex 155.d
Parnaſſus quid 2.d
Patella quid 93.d
Patrare quid 12.b
Patruus pro ſæuo reprehenſore ponitur 10 d
Pecuaria quid 86.b
Pecunia unde dicta 121.c
Pedius quis fuit 33.c
Pejerans per Genium principis puniebatur 206.b
Penates quid & unde 70.d
Penus quid 109.b
Pericles unde dictus & quis 125.c
Perillus quis 97.a
Pero quid 171.b
Perna quid 110.d
Pice quid 183.d
Pileus quid 166.c
Pinſere quid 25.b
Piper quid 157.e
Phalera quid 94.k
Philoſophi barbam nutriebant 123.a
Plantaria quid 137.f
Poëmata amatoria qua 18.e
Polenta quid 103.g
Polydamas quis fuit 7.c
Numa Pompilius quis 75.a
Pontifex quid & unde 79.b
Ponius quid 179.a
Popa quid 213.b
Porticus vocata Pœcile 102.c
Præcordia quid 46.f
Prætexta quid 150.b
proceres quid 23.e
Progne qua 143.e
Proluere quid 1.a
Pſitacus qua auis 3.a
Puer pro famulo 211.b
Pulmentarium quid 118.d
Pulmo quid 11.a
Pulpa quid 77.b
Puls quid 204.b
Puppa quid 80.c
Puteal quid 139.c
Pyrene cur dicta pallida 3.b
Pytagoras quis 103.b

Q

Quincunces quid 184.f
Quirites unde dicti 119.m. 227.n

R

Rapere quid 67.a
Reſignare quid 149.c
Res nomen generale 69.a
Riſus eſt in ſplene 10.e
Rhombus quid 199.n
Romani dicti ſunt Romulidæ 16.c
Romanorum mos ante cœnam quis 115.e
Romulus creauit centum Senatores 25.a
Roſa Veneri ſacra 67.b
Rota ab Anacharſi inuenta 91 d
Runcare quid 115.d

S

Sabini qui 195.c
Sacer quid 45.f
Salina unde 65.c

Salinum quid 92.c
Saltatio numeris conſtat 176.f
Sambuca quid 169 g
Sanna quid 26.d 169.b
Saperda quid 179.a
Sardonix quid 12.e
Sartago quid 31.b
Saturnus quis 156.f
Scabies quid & vnde 59.i
Scombrus 19.d, 20
Senio quid 100.a
Sepia quid 88.d
Seria quid 58.e
Seriola quid 133.b
Siliqua quid 103.f
Siſtrum quid 193.d
Socrates quis 124.b
Solers vnde 213.a
Soles pro diebus 153.a
Solon quis 112.e, 113
Staïus quis 60.a
Stemma quid ſignificat 93.f
Stoïcorum dogma nihil poſſe recte adminiſtrari niſi à ſapiente 175.a
Stloppus quid 143.f
Strigil quid 177.a
Stupa quid 179.c
Suburra quid 152.f
Sufflare quid 130.e
Sumen quid 23 g
Supellex quid 140.b
Supinus quid 51.e
Supplantare quid 18.h
Surdus ſumitur actiuè & paſſiuè. 201.f
Surrentum quid 115.f

T

Tabellæ 165 a
Tabula cur dicta cærulea 202.m
Tectorium quid 149.k
Temo quid 162.a
Teſta quid 105.c
Teſticuli quid 40.a
Theta quid & cur dictum nigrum 127 q
Thracum mos in notatione dierum 54.a
Thuſcia quid & vnde 76.e
Thyeſtes quis 144 g
Timor cur pilos erigit 122.l
Titi vnde dicti 13.b
Toga pro pace ſumpta 145.a
Torus quid 113.a
Tragœdus quid 142.d
Trama quid 213.a
Tranſtra quid 183.b
Tremulus cachinnus 114.a
Triens quid 118.c
Troſſulus quid 32 c
Trutina quid 9.c
Tuceta quid 69.c
Tutor quis 116.d
Turdus quid 199.o
Tybris quis fluuius 59.a
Tyrannus quid 95.a, 96

V

Vappa quid 165.f
Vari qui dicuntur 127.p
Varices quid 123.g. *quibus accidunt* ibid.
Varo quid 181.i
Velina tribus vnde 163.b

Vena quid & unde nomen ſumpſit 41.b, 119.a, 120
Veratrum quid 21.a, *huius duo ſunt genera* ibid.
Verruca quid 30.e
Vertigo quid 164.b
Veſta quid 76.d
Veteribus quis mos poſt cadaueris cremationem 202.b
Viaticum quid 160.f
Vibex quid 140.d
Vindicta quid 167.b, 189.m
Virbij cliuus quid 207.f, 208. *non licebat equum illuc perducere & cur* ibid.
Vmbo quid 152.g
Vmbri qui 110.c
Vngues qui abrodunt 186.h
Vrtica quid 211.c

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google